

รายงานการวิจัย

อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย – ลาว

THE CULTURAL IDENTITY OF THAI - LAOS

พระครูสุธีปทุมากร

พระครูปลัดสุรวุฒิ จันทธมโม

สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย – ลาว

THE CULTURAL IDENTITY OF THAI - LAOS

พระครูสุธีปทุมากร

พระครูปลัดสุรวุฒิ จันทธมโม

สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว 2. เพื่อเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ 3. เพื่อสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากอุบลราชธานี ประเทศไทยและแขวงจำปาสัก สปป.ลาว จำนวน 14 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว จากประวัติศาสตร์ด้านเชื้อชาติ คนไทยอีสานและคนลาวจำปาสักมาจากรากเหง้าอันเดียวกัน มีภาษาเดียวกัน มีความผูกพัน มีวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญเหมือนกัน นั่นคือบุญ 12 เดือน ตามฮีต 12 คอง 14 กลุ่มชนลุ่มน้ำโขงนี้ถือปฏิบัติสืบกันมา อันเป็นวัฒนธรรมอันล้ำค่าโดดเด่นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีทางพระพุทธศาสนา จำปาสักและอุบลราชธานีเป็นแหล่งที่อุดมด้วยอารยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งด้านการศึกษา ด้านศาสนา เรื่องเล่าวรรณกรรมคัมภีร์ไบเบิล และอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ลุ่มน้ำโขงคือสายน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตทั้งสองฝั่ง 2. พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา เชื่อมโยงคนลุ่มน้ำโขง อันมาจากความเชื่อ ความมีศรัทธา ในวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องผีของคนจำปาสัก นับถือผี ไม่เอาพระพุทธศาสนา ส่วนคนไทยอีสานอุบลราชธานีจะนับถือพุทธ พราหมณ์ ผี ผสมผสานเป็นพหุวัฒนธรรม 3. สันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกนไทย - ลาวมีวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นอัตลักษณ์ของสองฝั่งโขงที่ก่อให้เกิดสันติภาพโดยธรรมชาติของความผูกพัน มีวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาที่เชื่อมโยงกัน แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน การพึ่งพาอาศัยกัน มีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน จนเกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคงอยู่จนกลายเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

คำสำคัญ: 1.อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม 2.ลุ่มน้ำโขง 3.สันติภาพ

ABSTRACT

This research has three objectives: 1. To study the condition and characteristics of cultural identity; 2. To connect cultural identities, beliefs, religions, and spiritual rituals. 3. To promote peace between Thailand and Laos using the cultural cohesion dimension as the core. In-depth interviews were conducted with a group of key informants from Ubon Ratchathani, Thailand and Champasak, Lao PDR, 14 photos/person

The results showed that: 1. Conditions and characteristics of cultural identity Beliefs, religions, and spiritual rituals in the Thai-Lao Mekong River from a history of ethnicity. Isaan Thais and Lao Champasak people come from the same roots. Have the same language There is a bond. There is an important Buddhist tradition in common, the 12-month merit according to the 12 kongs of the 14 heats. It is a precious culture that stands out as a Buddhist tradition. Champasak and Ubon Ratchathani are rich places of civilization, local wisdom, as well as education, religion. Literary tales of Bai Lan scriptures and rich in cereal plants. The Mekong River Basin is the lifeblood of life on both sides. 2. Spiritual Rituals, Cultures, Beliefs, and Religions Connecting Mekong people from belief, faith in culture, animism of Champasak people, animism. I don't take Buddhism Thai Isaan Ubon Ratchathani people practice Buddhism, Brahminism, and animism as a multicultural blend. 3. Thai-Lao peace by using the cultural cohesion dimension as the axis Thai-Lao has cultural traditions that are the identity of the two Mekong sides that contributes to peace by the nature of bonding. There are interconnected cultures, religious traditions. Cultural exchange, interdependence There is a collaborative effort until a cultural identity is formed and persists until it becomes a common cultural identity of the Mekong Basin.

Keywords: 1.cultural co-identity 2. Mekong basin 3.peace

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว” เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ได้รับความสนับสนุนข้อมูลจาก พระเถรานุเถระ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน จากจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทยและแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัย และเชื่อมโยงมิตรภาพอันยั่งยืนผ่านสายใยแห่งความผูกพันธุดจญาติมิตร

ขอขอบคุณในทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยให้แก่คณะผู้วิจัยได้จัดการทำงานวิจัยเล่มนี้จนประสบความสำเร็จเสร็จสิ้นและสมบูรณ์ทุกประการ

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกรูป/คน ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยนี้ ขอคุณเจ้าของผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ หนังสือด้านประวัติศาสตร์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ อันนำมาอ้างอิงประกอบการวิจัยในครั้งนี้ทุกท่านทุกผลงาน

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่าน ที่ช่วยเหลือช่วยเป็นกำลังใจจนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

พระครูสุธีปทุมมาร,ดร.(วิไลศักดิ์ หงษ์ศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
1.6 ผู้ใช้ประโยชน์/ผู้ได้รับประโยชน์จากการวิจัย	6
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม	7
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม	11
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม	16
2.1.4 แนวคิดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำโขง	21
2.1.4.1 อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม	22
1) พระพุทธศาสนาในลาว	23
2) พระพุทธศาสนาเข้าสู่อีสานทางอาณาจักรล้านช้าง	27
2.1.4.2 วัฒนธรรมด้านภาษา	34
2.1.4.3 วัฒนธรรมการกินไทย – ลาว	39

2.1.4.4	วัฒนธรรมการแต่งกาย	44
2.1.4.5	ความเชื่อเรื่องผีในลาว	45
2.1.4.6	ความเชื่อเรื่องผีในสังคมอีสาน	47
2.1.4.7	วัฒนธรรมร่วมประเพณีทางพระพุทธศาสนา	49
2.2	ความสัมพันธ์ร่วมทางวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว	60
2.3	สภาพพื้นที่วิจัย	65
2.4	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	72
2.5	สรุปกรอบแนวความคิด	76
3	วิธีดำเนินการวิจัย	77
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	77
3.2	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	78
3.3	การตรวจสอบข้อมูล	79
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	79
3.5	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	82
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	83
3.7	การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
4.1	ข้อมูลบริบททางสังคม	84
4.1.1	ข้อมูลบริบททางสังคมจังหวัดอุบลราชธานี	84
4.1.2	ข้อมูลบริบททางสังคมแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	88
4.2	วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว	90
4.2.1	ด้านวัฒนธรรม ประเพณี	90
4.2.2	ด้านศาสนา	94
4.2.3	ด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ	96

4.3 สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว	97
4.3.1 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมด้านความร่วมมือกันทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และถิ่นฐานกำเนิด	97
4.3.2 วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม	99
4.3.3 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ	102
4.4 ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว	107
4.4.1 ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด	107
4.4.2 ความเชื่อมโยงร่วมทางวรรณกรรม	108
4.4.3 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านฮีต 12 คอง 14	109
4.4.4 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านศาสนา	110
4.4.5 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว	110
4.5 การสร้างสันติภาพระหว่างไทย-ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน	112
4.5.1 การสร้างสันติภาพผ่านวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และถิ่นฐานกำเนิด	112
4.5.2 การสร้างสันติภาพผ่านวัฒนธรรมทางวรรณกรรม	113
4.5.3. การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อ	113
4.6 สรุปผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม	115
4.7 ปัญหาอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว	117
4.8 ข้อเสนอแนะ	117
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	119
5.1 สรุปผลการวิจัย	119

5.2 อภิปรายผลการวิจัย	124
5.3 ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม	131
ภาคผนวก	137
ผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	137
ผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	140
ผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	146
ผนวก ง เครื่องมือวิจัย	148
ผนวก จ การตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ	157
ผนวก ฉ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	159
ผนวก ช ภาพกิจกรรม	161
ประวัตินักวิจัย	171

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ด้านวิถีความเป็นอยู่	21
ตารางที่ 2.2 ด้านแบบแผนการดำเนินชีวิตในครอบครัว	21
ตารางที่ 2.3 ด้านอาหารการกิน	22
ตารางที่ 2.4 ด้านการแต่งกาย	22
ตารางที่ 2.5 ที่ตั้งบนสองฝั่งโขงเขตพื้นที่ประเทศไทยอุบลราชธานี และแขวงจำปาสัก สปป.ลาว	66
ตารางที่ 4.1 ผู้นำทางศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี	87
ตารางที่ 4.2 ผู้ปกครองจังหวัดอุบลราชธานี	88
ตารางที่ 4.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี	88
ตารางที่ 4.4 บุคคลสำคัญและผู้นำในแขวงจำปาสัก	92

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 ภาพจำลองวงจรวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์	12
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย	77
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนกระบวนการวิจัย	79
ภาพที่ 4.1 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี	86
ภาพที่ 4.2 แผนที่ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว	91

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันต่างยอมรับว่าไทยและลาว เป็นกลุ่มไทด้วยกัน ที่มีความใกล้ชิดทางด้านภาษาศาสตร์วัฒนธรรมมีความกลมกลืนกันทางด้านชาติพันธุ์ ด้วยอาณาเขตไทยและลาวมีพรมแดนที่คาบเกี่ยวทางภูมิศาสตร์ทางรัฐจารีตหรือรัฐโบราณ ทำให้การเคลื่อนย้ายตัวของประชาชนเป็นไปตามความเข้มแข็งของอาณาจักรในแง่ของประวัติศาสตร์ไทยและลาวมีความสัมพันธ์ในด้านลักษณะด้านวัฒนธรรมและภาษาที่เติบโตมาในกลุ่มตระกูลเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเกี่ยวเนื่องและพึ่งพา ที่ปรากฏทั้งตำนานและพงศาวดาร(วิบุล สินธุมาลย์,2554)

กลุ่มชาติพันธุ์ไท - กะไต หรือ ไต - ไท เป็นชื่อเรียกรวมทั้งหมดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะไต ซึ่งเริ่มใช้กันเมื่อราว 3000 ปีก่อน เดิมชนกลุ่มนี้มีแนวคิดเชื่อว่ามีถิ่นฐานอยู่ในแถบเทือกเขาอัลไต แนวคิดเทือกเขาอัลไตเป็นที่รู้จักดีในหมู่นักศึกษาประวัติศาสตร์ภาษาไทย เนื่องจากเคยเชื่อกันว่า เป็นที่ตั้งดั้งเดิมของชาวไทยสมัยโบราณ ก่อนจะอพยพลงมาจนถึงบริเวณประเทศไทยในปัจจุบัน และมีแนวคิดอีกหลากหลายที่เสนอว่าเดิมคนไทยเคยอาศัยอยู่บนเกาะไหหลำ เขตปกครองตนเองกว่างซี มณฑลกุ้ยโจว และมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีคำพ้องกับภาษาไทยจำนวนมาก นักภาษาศาสตร์จึงเสนอว่าเดิมชาวไทยเคยอยู่อาศัยในแถบตะวันออกเฉียงใต้ของจีน จากนั้นอพยพไปยังยูนนาน ก่อนที่จะอพยพลงมายังคาบสมุทรอินโดจีน แต่การศึกษาในระยะต่อมา แนวคิดดังกล่าวจึงเปลี่ยนเป็นว่าชนชาติไทยเคยอาศัยอยู่แถบเขตปกครองตนเองกว่างซี หรือเวียดนามแถวเทียนเบียนฟู

ต่อมาได้กระจายอยู่ในประเทศลุ่มแม่น้ำโขงที่เรียกรวมกันว่าอุษาคเนย์ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2559) ดินแดนอันอุดมสมบูรณ์สองฝั่งแม่น้ำโขง มีกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ดั้งเดิม และมีชื่อเรียกตัวเองต่างกัน ไป อาทิ ไทย, ลาว, เขมร, จาม, ส่วย, เป็นต้น ส่วนพวกที่พูดภาษาไทย ลาว มีชื่อเรียกจากชาวสยามยุคกรุงศรีอยุธยาว่า "ไทยน้อย" และอีกส่วนหนึ่งไปตั้งหลักแหล่งทางลุ่มน้ำเจ้าพระยา กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ประกอบด้วย มอญ, เขมร, มลายู ฯลฯ กลุ่มหลังนี้เรียกตัวเองว่า "คนไทย"(สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564)

กลุ่มชาติพันธุ์บูร พุทธภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก หมวคมอญ-เขมร สาขากะตือก ปัจจุบันพบกระจายอยู่ในภาคกลางของประเทศเวียดนาม ภาคใต้ของลาว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยคือ กระจายอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงสองฟากพรมแดนไทย-ลาว ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและแขวงจำปาสัก ในสังคมจารีตแบบของบูรชวาบ้านยี่ดื้อ "รีต" (ฮีดคอง แบบอีสาน)

กลุ่มชนไท ลาว (ไทยอีสาน) และ ลาว (Laotian) เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาในตระกูลภาษาไท -กะได (Tai - Kadai Language Family) กลุ่มชนไท ลาว ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งถูกเรียกว่า “ชาวอีสาน” เป็นกลุ่มชนที่มีประชากรมากที่สุดในภาคอีสานโดยมีประชากรราว 90% ของประชากรทั้งหมดของภาคนี้ ซึ่งมักถูกเรียกว่า “ลาว หรือ ลาวอีสาน” เพราะว่า มีภาษาพูดเป็นภาษาเดียวกับคนลาวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในทางภาษาศาสตร์ภาษาไท ลาว เป็นภาษาหนึ่งในสาขาของตระกูลไท - กะได และมีวัฒนธรรมทางภาษาเด่นกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่สืบทอดวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงแต่โบราณ โดยมีตัวอักษรเป็นของตนเองและใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งตัวอักษรที่ใช้มี 2 แบบ คือ อักษรไทน้อย และอักษรธรรม ที่เป็นอักษรลาวเดิม เรียกว่า อักษรลาวล้านช้าง หรือ อักษรธรรมลาว โดยทั้งอักษรไทน้อยและอักษรธรรมมีส่วนในการบันทึกเรื่องราววรรณกรรมท้องถิ่นของในลุ่มแม่น้ำโขงไว้อย่างหลากหลาย อาทิ เรื่องสินไซ (สังข์ศิลป์ชัย) จำปาสีตัน ท้าวท่ากาต่านางผอม ไก่แก้ว ลินทอง กำพำผีน้อย ชูลูนางอ้ว ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น นอกจากนี้ด้านวรรณกรรมแล้วกลุ่มชนที่ใช้อักษรไทน้อยและอักษรธรรมยังเป็นกลุ่มชนที่มีความยึดมั่นและศรัทธาเหนียวแน่นในพระพุทธศาสนามาช้านาน โดยมีการกล่าวถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีว่าแต่เดิมย้อนไปสมัยก่อนพุทธศักราช ชุมชนบ้านเมืองแถบนี้ในสมัยนั้นในคัมภีร์ของอินเดีย-ลังกาเรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นผืนแผ่นดินใหญ่ที่มีแม่น้ำโขงเป็นแกน ชนพื้นเมืองดั้งเดิมถิ่นนี้นับถือศาสนาผีอยู่ก่อนแล้ว โดยผู้คนในชุมชนในยุคนั้นมีวิธีการเคารพบูชาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์กลางทำพิธีกรรม เช่น ถ้ำ เฝิงผา คอกหินหรือหินกองล้อมรอบเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ในทางพิธีกรรม บางแห่งมีการสลักหรือเขียนสัญลักษณ์เป็นรูปต่าง ๆ เช่น ภาพเขียน อายุกว่าสามพันปีที่ผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และผาภูหลวง หิด ผิง สปป. ลาว ซึ่งตรงข้ามเยื้องไปทางตะวันออกเฉียงเหนือของผาแต้ม เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีการเผยแผ่ศาสนาพุทธเข้ามาในช่วงแรก ๆ ชนกลุ่มนี้จึงไม่ยอมรับนับถือ เลยถูกเรียกจากชาวชมพูทวีป (อินเดีย - ลังกา) ว่า"พวกนาค"โดยเส้นทางที่ศาสนาพุทธ - พราหมณ์จากอินเดียได้เริ่มเข้ามาเผยแผ่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา และแพร่กระจายเข้ามาในดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง ไทย ลาว (สุนทร โปธิสาน, 2544) ในส่วนของพระพุทธศาสนานั้นได้เข้ามาในผืนแผ่นดินแถบถิ่นนี้ที่เดิมเรียกว่า “สุวรรณภูมิ” ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งพระองค์ได้ส่งพระธรรมทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในราวปีพุทธศักราช 234 เป็นต้นมา (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

โดยการนับถือพระพุทธศาสนานี้ได้ก่อให้เกิดครรลองวิถีทางสังคมร่วมที่เรียกว่า “ฮิตสิบสองคองสิบสี่” อันเป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นในเรื่องผี ขวัญ และ โชคลางต่าง ๆ ซึ่งฮิตสิบสองคองสิบสี่นี้เป็นเสมือนกรอบดำเนินชีวิต และกฎกติกาทางสังคมวัฒนธรรมไปพร้อมกัน ทั้งในแง่ของประเพณี และกฎกติกา อันเป็นเสมือน

มาตรฐานจริยธรรมทางสังคมของคนไทย และคนลาวในแถบลุ่มแม่น้ำโขง จนอาจจะกล่าวได้ว่ากลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทลาวทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ เป็นกลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ทั้งในส่วนหลัก พระธรรมคำสอนทางศาสนา ภาษา คติชน ความเชื่อ ประเพณี ภูมิปัญญา กฎทางสังคม ผ่าน ฮีต (จารีต) คอง (ครรลองการดำเนินชีวิต) กลุ่มชนไท ลาว จึงเป็นกลุ่มที่มีการส่งผ่านและสืบทอด อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่สั่งสม ถ่ายทอดกันมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันราวกว่า 3000 ปี (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533)

ดังนั้นจากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว ที่ประกอบด้วยความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มน้ำโขง ตามวัฒนธรรมที่ผ่านการสั่งสมสืบทอดยาวนานรุ่นสู่รุ่น ด้วยวิธีการอันแยบยลของคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ มีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมสายสัมพันธ์สันติภาพระหว่างไทย - ลาว ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีรากเหง้าอันเดียวกัน มีอาณาเขตติดต่อกันรวมระยะทาง 1810 กิโลเมตร มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งอาณาเขตเป็นส่วนใหญ่ ในมิติทางวัฒนธรรม แม่น้ำโขงเป็นเสมือนสายธารทางวัฒนธรรมที่ก่อเกิดการผสมผสานเชื่อมโยงของกลุ่มชนทั้งสอง เป็นเป้าหมายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนสองฝั่งโขงมีความเหมือนมีความต่าง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยและลาวนับถือ มีภาษาที่สื่อสารเข้าใจ คล้ายภาษาแต่ไม่คล้ายสำเนียง มีวัฒนธรรมการกินที่เหมือนกัน มีการแต่งกายที่คล้ายกัน และมีประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน แต่จะแตกต่างที่พิธีกรรม จากการศึกษาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องทางชาติพันธุ์ ความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ คติชน ภาษา ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม มีความเชื่อแบบพุทธวัฒนธรรมพุทธ พราหมณ์ ผี วัฒนธรรมความเชื่อจนแยกกันไม่ออก ผสมผสานกลมกลืนปฏิบัติส่งต่อกันมา จนกลายเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาและวิจัยเรื่องนี้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว

1.2.2 เพื่อเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

1.2.3 เพื่อสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย อັตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาขอบเขตการวิจัยทั้งหมด 4 ด้านด้วยกัน คือ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตของเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านระยะเวลา มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นประชากรในประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี 7 คนอันประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แขวงจำปาสัก 7 คน อันประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ

1.3.2 ขอบเขตของเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดทฤษฎีและปัจจัยซึ่งเป็นที่มาของอັตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีความสอดคล้องและต่างกัันทางด้านอັตลักษณ์ให้ทราบวาสภาพของอັตลักษณ์ทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงไทย - ลาวมีความเหมือนความต่างกันอย่างไร ประกอบด้วยภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความเกี่ยวข้องทางชาติพันธุ์ ความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ วิถีถิ่น คติชน ภาษา ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ และด้านสังคม การเมืองเศรษฐกิจ

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย และแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การเก็บข้อมูลตามขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตพื้นที่ สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 12 เดือน เดือน กุมภาพันธ์ 2566 ถึงเดือน มกราคม 2567

1.4 นิยามศัพท์

อັตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นลักษณะร่วม อันเป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงวัฒนธรรมความเป็นไทย - ลาว ที่มีการผสมผสานมีความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรม

จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย หมายถึง จังหวัดที่ตั้งอยู่สุดชายแดนตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 15,744 ตารางกิโลเมตร หรือ 10.0 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดจังหวัด

อำนาจเจริญ ทิศตะวันออก ติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ ติดประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย และจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันตก ติดจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร ปี 2564 จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาค ออกเป็น 25 อำเภอ 219 ตำบล 2764 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 1,868,519 คน เป็นเพศชาย 932,466 คน และเพศหญิง 936,053 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หมายถึง แขวงที่ตั้งอยู่ตอนใต้ของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศเหนือติดแขวงสาละวัน ทิศใต้ติดกัมพูชา ทิศตะวันออกติด แขวงเซกอง แขวงอัตตะปือ ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อที่ 15,410 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 10 เมือง ปี 2563 มีประชากร 753,000 คน

ความเชื่อทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง เป็นการศึกษาความเชื่อของพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของประชาชนที่นับถือพุทธศาสนา

การศึกษาอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรม ทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องทางด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม

ฮีตสิบสองคองสิบสี่ หมายถึง คำที่คนอีสานประเทศไทยและสปป.ลาวใช้คำเหมือนกัน ฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของคนภาคอีสานประเทศไทยและ สปป.ลาวที่ถือปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตรเข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

ลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว หมายถึง ลุ่มน้ำโขงตอนล่างที่เริ่มตั้งแต่มณฑลยูนนานในประเทศจีนไหล ผ่านประเทศต่าง ๆ ได้แก่ เมียนมาร์ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ก่อนลงสู่ปากอ่าวทะเลจีนใต้ ครอบคลุมพื้นที่กว่า 76 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด ลักษณะของทางน้ำจะแผ่กว้าง ประกอบไปด้วยชายฝั่ง หาดทราย และจะพบเกาะแก่งเป็นจำนวนมาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวพบเห็นได้บริเวณตั้งแต่ สปป.ลาว และช่วงกั้นระหว่างพรมแดนประเทศไทยและ สปป.ลาว ด้วยลักษณะของทางน้ำดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เกิดเป็นศูนย์กลางของประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรม กีฬา หรือ การละเล่น ของคนริมฝั่งแม่น้ำโขง สำหรับความลาดชันของทางน้ำไม่ชันมากเมื่อเทียบกับลุ่มน้ำโขง ตอนบน ลุ่มน้ำโขงไทย-ลาวช่วงกั้นระหว่างพรมแดนประเทศไทยอุบลราชธานีที่ อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโขงเจียม - สปป.ลาว แขวงจำปาศักดิ์ เมืองชนะสมบูรณ

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ได้รู้สภาพและลักษณะอัตลักษณ์รวมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

1.5.2 ได้เห็นความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

1.5.3 ได้เสริมสร้างภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน

1.5.4 สร้างเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

1.5.5 สร้างเสริมเครือข่ายสืบสานอนุรักษ์อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว

1.6 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1.6.1 จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทยและแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.6.2 องค์กรหรือหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ได้

1.6.3 ผลที่ได้รับจากการวิจัย จะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปพัฒนาหรือปรับประยุกต์ใช้สร้างความร่วมมือสร้างเครือข่ายสืบสานอนุรักษ์อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว” เป็นการศึกษา อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว ในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย และ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้เห็นถึงสภาพลักษณะการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด และแนวทางวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.1.4 แนวคิดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำโขง

2.2 ความสัมพันธ์ร่วมทางวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว

2.2.1 ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์สองฝั่งแม่น้ำโขงไทย อุบลราชธานี - จำปาสักสปป.ลาว

2.3 สภาพพื้นที่ทำวิจัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ความหมายอัตลักษณ์

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550) อัตลักษณ์ ความหมายและลักษณะ (Identity : Meaning & Characteristics) คำว่า อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัต-ตะ-ลัก) ประกอบด้วยคำว่าอัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity (อ่านว่า ไอ-เด็น-ตี-ตี้) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ เช่น นักร้องคนนี้มีอัตลักษณ์ทางเสียงที่เด่น ใครได้ยินก็จำได้ทันที แต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ปัจจุบันโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป

สุจิตรา เปลียนรุ่ง (2565) ความหมายของ “อัตลักษณ์” โดยทั่วไปหมายถึง ความสำคัญของแต่ละบุคคลว่า ตนเองมีความเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร สามารถทำให้คนอื่น ๆ แยกแยะ

และบ่งชี้ความเป็นตัวตนของแต่ละคนได้ โดยที่ลักษณะนั้นดำรงอยู่ในตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละบุคคลก็สามารถจะมองตัวเองได้หลากหลายออกไป ขึ้นอยู่กับว่าเราเป็นสมาชิกหน่วยใดของสังคม ซึ่งแต่ละหน่วยของสังคมนั้นตัวเราเองก็จะมีบทบาทที่แตกต่างกัน

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่า อัตลักษณ์ หรือ identity ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตาม “ธรรมชาติ” หรือ เกิดขึ้นลอย ๆ ทว่าก่อรูปขึ้นมาภายในวัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งสร้างทางสังคม (social construct) และไม่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่เป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture)

ฤดี นิยมรัตน์ (2554) กล่าวว่า อัตลักษณ์หมายถึงลักษณะเฉพาะตนที่สามารถบ่งบอกความแตกต่างและสร้างความจดจำได้ และหากเป็น อัตลักษณ์ไทย (Thai identity) ก็จะหมายถึงลักษณะเฉพาะของไทยที่แตกต่างไม่เหมือนกับชาติอื่น อัตลักษณ์ไทยเกิดจากความคิด ความเชื่อ และภูมิปัญญาในการดำรงอยู่และพัฒนาทางสังคมไทย ซึ่งอัตลักษณ์ไทยนี้มีที่มาจากอดีตหรือประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่า McCall (1987, p. 134) ได้ให้ความหมายของ “อัตลักษณ์” หรือ “เอกลักษณ์” ไว้ว่า เป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือชนชาติใดชนชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคลเป็นตัวเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าเป็นใคร ด้วยเอกลักษณ์ของตนเองจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องรักษาบุคคลแต่ละคน ให้มีความเป็นตัวตนของตนเองโดยแท้จริง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) อ่างใน ฉัตรทิพย์ สุวรรณชินและพนมพร จันทรปัญญา (2558) กล่าวว่า อัตลักษณ์แปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มิติเวลาเร่งเร็วขึ้น และมิติพื้นที่หดแคบเข้ามา เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว หลากหลายและซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงออกได้หลายลักษณะและหลายมิติ ในระดับจุลภาค จะพบการปรับเปลี่ยนแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคลซึ่งเชื่อมโยงกับการปรับเปลี่ยนพันธกิจกับผู้อื่น ในระดับมหภาคจะพบการเคลื่อนไหวทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ มากมาย และมีกระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์จากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน

ประไพพิมพ์ พาณิชสมัย (2560) กล่าวว่า “อัตลักษณ์” หมายถึง ความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะตนของบุคคลในการแสดงออก เพื่อติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลดำรงอยู่ เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง จึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือความนึกคิดเกี่ยวกับตนเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพราะคนเราย่อมกระทำไปตามความคิด หรือมโนภาพว่าตนเองเป็นคนเช่นไร

ในทางสังคมวิทยาจึงนิยามคำว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง การรู้คิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลในเรื่องของบทบาทและตำแหน่ง ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล Stryker, (1991 : 873)

เบอร์ค และ ไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991: 242) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่คุณทำให้ ความหมายทางสังคมที่คนซึ่งอยู่ในบทบาทเดียวกันมีร่วมกัน (Shared Social Meanings) อัตลักษณ์ มี ลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) อัตลักษณ์ต่างๆ เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) กล่าวคือ อัตลักษณ์ถูกก่อรูป และ อารงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคม 3 ประการคือ

1.1) การนิยาม (Naming) หรือให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนตามการแบ่งประเภทต่างๆ ทางสังคม (Interaction with Others in Terms of These Categories) เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น (Burke & Reitzes, 1991: 242: Citing Foote, 1951; Stryker, 1968)

1.2) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Interaction with others in Terms of these categories) (Burke & Reitzes, 1991: 242; Citing McCall & Simmons, 1966; Stone, 1962) ตัวอย่างเช่น การที่นักเรียนไปปรึกษาด้านการเรียนกับครูแนะแนวทั้งสองฝ่ายแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางสังคมของตนนักเรียนอาจแสดงความสุภาพเรียบร้อยในขณะที่ครูแนะแนว แสดงความสนใจ ฟังตามบทบาทครูแนะแนว เป็นต้น

1.3) การแสดงตนโดยการประนีประนอมหรือยืนยันการให้ความหมายและการแสดงพฤติกรรมตามตัวอย่าง เช่นการที่ครูแนะแนวแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเมื่ออยู่ในโรงเรียนซึ่งต้องประนีประนอมบทบาทอื่น เพื่อมาแสดงบทบาทครูแนะแนวในโรงเรียน

2) อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการให้ความหมายกับตนเอง (Self – Meaning) กล่าวคืออัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่เราได้มาจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนพื้นฐาน ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทอื่น ๆ (Burke & Reitzes, 1991 : 242; Citing Lind Smith & Strauss, 1956; Turner, 1956) ตัวอย่าง ในขณะที่ครูแนะแนวปฏิบัติงานให้การปรึกษาแก่นักเรียน ครูแนะแนวจะแสดงอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกคนอื่น การรักษาความลับ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกัน อัตลักษณ์ดังกล่าวก็แตกต่างกันเมื่อแต่ละคนไปแสดงบทบาทอื่น

3) อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) มีประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ หมายความว่า คนที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน มีการแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเหมือนกันเช่นอัตลักษณ์วิชาชีพครูแนะแนวเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักเรียนในการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ส่วนประเด็นหลัง คืออัตลักษณ์เป็นผลสะท้อนกลับ หมายความว่า การใช้อัตลักษณ์เป็นสิ่งอ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน (Burke & Reitzes, 1991: 242; Citing Burke, 1980; Felson, Well, 1978) เช่น การแสดงออกของครูแนะแนวเมื่อให้คำปรึกษานักเรียนครูแนะแนวตระหนักในบทบาทของผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้แก้ปัญหาของตนเอง การแสดงออกดังกล่าวเป็นผลสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

เก็ดถวา บุญปรากฏและคณะ (2556) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ลักษณะเฉพาะของกลุ่มทางสังคม ซึ่งหมายความรวมถึง สิ่งของลักษณะนิสัย วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนกระบวนการคิดและความเชื่อต่างๆ ที่สามารถทำให้จำแนกแยกแยะตนเองออกจากกลุ่ม สังคมกลุ่มอื่น แสดงให้เห็นว่าเราคือใคร แตกต่างหรือเหมือนกับคนอื่นอย่างไรซึ่งอัตลักษณ์ที่สามารถ คงอยู่ได้ สำหรับชุมชนนั้น ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมาย ชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงเต็มใจที่จะ สามารถรักษาอัตลักษณ์นั้น อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสองส่วนคือ สิ่งที่เป็นตัวเราอย่างแท้จริง และสิ่งที่สังคมอยากให้เป็น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามบริบท

ศิขรา ศิริสาร (2556) อัตลักษณ์ (identity) มีนัยแห่งความหมายสองประการด้วยกัน คือ ความเหมือนและความแตกต่างกันออกไป (similarity and difference) บนพื้นฐานและเงื่อนไขของ ความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบระหว่างระดับปัจเจกและกลุ่มคน อัตลักษณ์จะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่บ่ง บอกว่าใครเป็นพวกเดียวกับเราและใครที่แตกต่างจากเรา (Jenkins, 2004) อัตลักษณ์ จึงมีนัยที่ เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลและกลุ่ม ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับการให้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interaction) นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังมีลักษณะของความเป็น พลวัตอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

ปรีชา คุวินทรพันธ์ (2551) กล่าวว่า “อัตลักษณ์” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งสำนึกของปัจเจก เกี่ยวกับตัวตนและการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม สังคมจึงมีความหมายต่อปัจเจกบุคคลทั้งในแง่ความรู้สึกนึกคิด(Idealistic)และเรื่องการกระทำทั้งเป็น เหตุเป็นผล (Materialistic) รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

อ่อนสี ปะขาวง (2504) อังใน นรินทร์ พุคลา เอกลักษณ์/อัตลักษณ์ความเป็นลาว “คำว่า เอกะลัก” แปลว่า เด่น หรือ หนึ่ง “เอกะลักจึงเป็นลูกสะเนเด่นของสังคมหรือลักษณะเฉพาะ ส่วนตัวของตนเอง และของส่วนรวม ตัวอย่างวัฒนธรรมลาวมีลูกสะเนแตกต่างจากสังคมอื่น “เอกะลัก” พวกเขาสามารถฟังและรับรู้ได้จากภาษาปากว่า ภาษาเขียน การแต่งกาย นุ่งห่ม นิดใจคอ ความ คิดเห็นที่เอ็ดให้สังคมเขามีลักษณะแตกต่างจากสังคมอื่น ชาตลาวคนลาวมีเอกะลักเป็นของตนเองมา ตั้งแต่ตนพวกเขาควมภูมิใจจะอนุรักษ์ไว้อย่าหลงไหลใฝ่ฝัน จนว่าหนุ่มหัวจมท้าย นำเสียงสี่เสียงที่กระทบ มาจากข้างนอก ในที่สุดก็เอ็ดให้เอกะลักของชาติเสื่อมเสียไป” (*อัตลักษณ์ความเป็นลาว คำว่า เอกะลัก แปลว่า เด่น หรือ หนึ่ง “เอกะลักจึงเป็นลักษณะเด่นของสังคมหรือลักษณะเฉพาะส่วนตัว ของตนเอง และของส่วนรวม ตัวอย่างวัฒนธรรมลาวมีลักษณะแตกต่างจากสังคมอื่น “เอกะลัก” พวกเขาสามารถดูและรับรู้ได้จากภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย นุ่งห่ม นิดใจคอ ความคิดเห็นที่ ทำให้สังคมเรามีลักษณะแตกต่างจากสังคมอื่น ชาตลาวคนลาวมีเอกะลักเป็นของตนเองมานาน พวกเขาควมภูมิใจอนุรักษ์ไว้อย่าหลงไหลใฝ่ฝันกับแสงสี่เสียงที่กระทบจากภายนอก ในที่สุดก็จะทำให้ เอกะลักของชาติเสื่อมเสียไป”*)

รัตติกง ศิริจันทร์ บุตรลา (2555) ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์อีสาน หมายถึง ลักษณะสำคัญที่แสดงหรือบ่งชี้ถึง สถาปัตยกรรม จิตรกรรม เครื่องดนตรี หัตถกรรม วิถีชีวิตชุมชน ปรัชญาการณ โบราณคดีที่โดดเด่น และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐาน เพื่อเป็นตัวแทนของภาคอีสาน

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของคนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กลุ่มคน สังคม การดำรงอยู่ของมนุษย์ ผ่านความเชื่อต่างๆ อัตลักษณ์เป็นตัวบ่งชี้ความเหมือน ความต่างของแต่ละบุคคล กลุ่มคน สังคมนั้น แตกต่างกันอย่างใด เหมือนกันอย่างไร เป็นกลุ่มเดียวกัน หรือคนละพวกอย่างไร อัตลักษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงตามกลุ่มคน สังคม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตบนพื้นฐานของความสัมพันธ์

2.1.2. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม

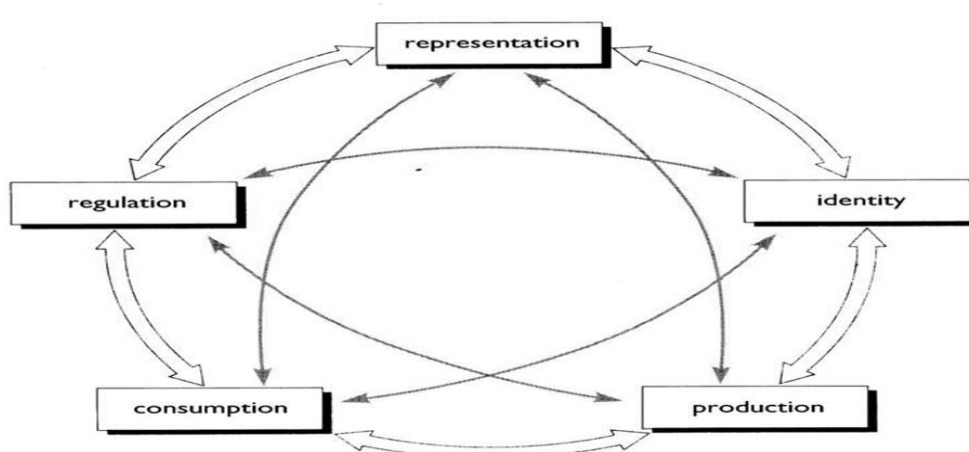
อัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม

ฉัตรทิพย์ สุวรรณชินและพนมพร จันทระปัญญา (2558) กล่าวว่าอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศชาติพันธุ์หรือศาสนาที่บุคคลนั้นสังกัด อัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมมีการซ้อนทับกันอยู่ เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งทางสังคม อาทิ ความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน หรือตำแหน่งทางสังคมแก่บุคคลส่งผลให้บุคคลเรียนรู้และเลือกนิยามตนเองให้เหมาะสมกับสังคมและมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสัญลักษณ์ที่บุคคลนำมาใช้นิยามตนเองทั้งต่อสังคมและต่อตนเองเช่น การเลือกแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของสถาบัน หรือแต่ละสถานศึกษาเลือกใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องแบบที่แตกต่างกันเพื่อแสดงความเป็นตัวตนให้ผู้อื่นรับรู้ ทั้งนี้การนิยามความหมายเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลกับสิ่งที่ผู้อื่นมองเห็นอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป โดย Erving Goffman นักสังคมวิทยา ได้จำแนกอัตลักษณ์สังคมนี้ออกเป็นสองส่วน ได้แก่ (Smith, 2006) 1) สิ่งที่สังคมเรียกร้องและคาดหวังจากบุคคล (Virtual Social Identity) 2) สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ที่แท้จริงของบุคคลนั้น (Actual Social Identity)

Du Gay, Hall et al., 1994, (as cited in Woodward K. ed. 1997) ซึ่งวิพากษ์โดย Baudrillard J. (2001) ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักคิดกลุ่มหลังทันสมัยนิยม (Post-modernism) ได้อธิบายอัตลักษณ์กับการสร้างตัวตนในบริบทโลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วอันเกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแห่งยุคสมัยโดยชี้ว่าโลกาภิวัตน์ไม่เพียงเป็นบริบทเท่านั้นแต่ยังเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันที่เชื่อมโยงหลากหลายมิติเขาด้วยกัน เมื่อทบทวนวรรณกรรมจากนิยามความหมายข้างต้นแล้ว อัตลักษณ์ หรือ identity จึงไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หากแต่มีการก่อรูปขึ้นภายใต้ความเชื่อทางคติชนของกลุ่มคน ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายจึงถูกผลิต (produced) ขึ้นมา ถูกบริโภค

(consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในบริบทวัฒนธรรม พร้อมกับการสร้างความหมาย (creating meanings) ผ่านระบบการสร้างภาพตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งที่ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่อาจนำไปสร้างเป็นอัตลักษณ์การที่จะทำความเข้าใจต่อบททางวัฒนธรรม (cultural text) เช่น วรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือ เครื่องใช้ทางวัฒนธรรม (cultural artifact) อาทิ ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย รถยนต์ เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่วิเคราะห์จากองค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสังคม โดยละเอียดแล้วจะพบว่ามี 4 มิติเชื่อมโยงกัน ต่อไปนี้ 1) กระบวนการสร้างภาพตัวแทนอัตลักษณ์ (representative Identity) 2) การผลิต (production) 3) การบริโภค (consumption) และ 4) การควบคุมจัดการ (regulation) ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้นสามารถนำมาสร้างเป็นรูปหรือแบบจำลองที่แสดงถึงวงจรวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 ที่มา : Hall, S., 1997

ซูซีพ กรรณสูต (2552) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Culture & Cultural Diversity) วัฒนธรรมพันทาง Hybrid culture เช่น ภาพฉาย ภาพยนตร์ สารคดี สื่อศิลปะสังคมและมนุษยวิทยารวมสมัย สุนทรียศาสตร์ แนวคิดหลังสมัยใหม่ Postmodernism เพื่อนำเสนอแนวคิดพหุหลังสมัยใหม่ After postmodern และได้ให้ทัศนะอธิบายแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ว่า อัตลักษณ์คือความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า "ฉันคือใคร" ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านมุมมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้น และในขณะเดียวกัน มโนทัศน์อัตลักษณ์ จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจะ

มีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เขาใจกันโดยสามัญสำนึก ดังนั้นเมื่อพิจารณาองค์ประกอบอัตลักษณ์จึงมีความแตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์รวมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (active) บางอย่างในตัวของเรา เช่นเราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากหรือน้อยกว่าคนอื่น และการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์นั้นต้องการความตระหนัก (awareness) บางอย่างที่เกี่ยวของกับสวนที่เป็นของเรา ขณะที่บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลพึงมี เช่น การเขาสั่งคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายในแสดงออกต่อสังคม แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่างโดยอาจถูกจัดประเภท ด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพเป็นฐานซึ่งเราต้องแสดงตนเองที่เป็นการยอมรับอย่างตั้งใจ และให้ความสำคัญในการสื่อความหมายของการแสดงตัวตน (marking oneself) เช่น การมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรก และเรากำลังพยายามคนหาว่าเขาคือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหน และเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามคนหาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคคล และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราและแตกต่างจากเรา หรือในกรณีการเดินทางไกล สถานที่ที่จะไป หากได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่ง กำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับเรา เราจะรับรู้ด้วยความรู้สึกของการระลึกรู้ (recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้น ซึ่งการที่มีบางอย่างรวมกันนี้ ได้นำเสนอขงของการระลึกรู้และการแปลความหมาย ที่ผู้อื่นมีอัตลักษณ์ร่วมกับเรา โดยอัตลักษณ์อาจถูกแสดงออกให้ปรากฏด้วยลักษณะสองประการคือ การแสดงออกเพื่อบ่งบอกเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มบุคคลที่เหมือนเรา และกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกับเรา นอกจากนี้ลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ ยังประกอบด้วยเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (symbol) เพราะการแสดงออกซึ่ง ความสัมพันธ์ต่าง ๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่มีหลายรูปแบบ และอัตลักษณ์จะเกี่ยวของกับ มิติ "ภายใน" ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในดานของอารมณ์ ความรู้สึกเรา เพราะมนุษย์จะให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลก (สังคม) และปริมณฑลของอัตลักษณ์และตัวตนที่มันซ่อนทับกันอยู่ ซึ่งสามารถจัดแบ่งประเภท ของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และ 2) อัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) ที่จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา อาทิ ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา เข็มโรงเรียนผาที่พันคอของ تیم ภาษา หรือ บางทีอาจเห็นได้จากเสื้อผ้าที่สวมใส่สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง (representation) โดยอัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็น ผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่นด้วย อัตลักษณ์จึงรวมถึงการเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลด้วย นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวมถึงเรื่องทัศนคติในการมองตนเองและคนอื่น เช่น "ฉันมองตัวฉันเองอย่างไร และคนอื่นมองฉันอย่างไร" หรือการรับรู้สองฝ่าย ซึ่งเขาไปเกี่ยวกับตัวตน (self) และสิ่งที่อยู่ภายใน

ทั้งเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกจากสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยอัตลักษณ์ถูกสร้าง ขึ้นจากการถูกก่อกำเนิดขึ้นมาโดยผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล ซึ่งในบุคคลหนึ่ง ๆ มีอัตลักษณ์ ที่หลากหลาย และเมื่อบุคคลยอมรับในอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งในขณะเวลานั้นมันมีกระบวนการ ที่แตกต่างกันในการแทนที่ ในขณะที่บุคคลทำการกำหนดตำแหน่งของตนเอง และถูกกำหนด ตำแหน่งในทางสังคม การให้ความหมายอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้ได้คำนึงถึงจุดเน้น ที่ความ แตกต่าง ความเหมือน ทามกลางความหลากหลายในการสร้างอัตลักษณ์เหล่านี้ได้เชื่อมโยงกับสังคมได้ อย่างไร การมุ่งเป้าหมายไปที่ความสำคัญต่อมุมมองทางสังคม ผ่านโครงสร้างต่าง ๆ โดยมนุษย์ถูก จัดการอัตลักษณ์ของเราที่ถูกจัดเก็บไว้ให้เขาตำแหน่งแห่งที่ด้วยมิติความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทาง สังคมและเราก็มีส่วนร่วมในการก่อตัวของอัตลักษณ์ของตนเอง ด้วยเช่นกันการเปลี่ยนแปลง ความหมายของอัตลักษณ์ ที่ปรากฏมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมในปัจจุบัน ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ มิติเวลาที่เร่งขึ้นและมิติพื้นที่ซึ่งดูแคบเขามา เพราะความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมวัฒนธรรมเป็นไป อย่างหลากหลายซับซ้อนและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เกี่ยวกับ เวลา พื้นที่และแบบ แผนการให้คุณค่า การใช้ชีวิตประจำวันมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกที่เรามีเกี่ยวกับตนเอง สิ่งที่เคย เป็นมาตรฐาน ของระบบคุณค่าและการนิยามอัตลักษณ์ เช่น คุณค่าทางศาสนา คานิยมเรื่องเพศ คุณค่าประเพณีวัฒนธรรม หรือคานิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ ล้วนกระทบกระทั่งจากกระแสของโลกาภิวัตน์ ซึ่งแสดงออกหลายระดับทั้งในระดับจุลภาคในแง่แบบแผนชีวิตประจำวัน ของปัจเจกชน การมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จนถึงระดับมหภาคที่กลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม อาทิ ขบวนการ ทางศาสนา ชาติพันธุ์ และการผสวน การเกิดวัฒนธรรมใหม่ ล้วนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทำให้ ต้องทำ มีการทบทวนคำว่า "วัฒนธรรม" หรือ "ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม" กันใหม่หาขบวนการ เหล่านี้ต้องการเสนอความหมายและทิศทางในเชิงสังคมวัฒนธรรม กระบวนการสร้างตัวตนและ อัตลักษณ์ของกลุ่มที่เกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมในยุคปัจจุบันที่เชื่อมโยงหลากหลายมิติเขาด้วยกัน ประสิทธิภาพของระบบการสื่อสาร การคมนาคมได้ทำลายความต่าง ในเรื่องของมิติ พื้นที่เวลา ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันถี่ขึ้น ทำให้โลก ดูหดแคบเขา ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซับซ้อน และหลากหลายสิ่งเหล่านี้กระทบต่อจิตสำนึก ทำให้เกิดการทบทวนคนหาตำแหน่งของตนเอง และการสร้างความหมายใหม่ ๆ แก่อัตลักษณ์ นำไปสู่การเสนอคานิยมและแบบแผนชีวิตใหม่ขึ้นมา ทำให้การสร้างภาพอัตลักษณ์กลายเป็นส่วน สำคัญของระบบบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าในปัจจุบันมีการสร้างและเสนออัตลักษณ์ในสื่อทาง คอมพิวเตอร์ กลาวได้ว่าเป็นการจำลองโลกที่มีลักษณะกึ่งนามธรรมที่ขนานกับโลกของความเป็นจริง กอปรกับมีการผสวน ลักษณะที่เป็นภายในเกี่ยวกับการถ่ายทอดสื่อในจอภาพภายในจิตใจของเราได้

ไปขจัดความแตกต่างระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวทิ้งไป รวมทั้งอาจไปถึงการลบพื้นที่ภายในและพื้นที่ภายนอกออกไปด้วย และพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกแทนที่โดยพื้นที่สื่อ (media space) การปฏิวัติระบบการสื่อสาร โลกถูกทำให้รู้สึกว้าเหวหรือแคบลงในมิติของเวลาและสถานที่เสมือนเป็น "หมู่บ้านโลก" (Global village) เราสามารถสัมผัสสรรพธรรมนี้ได้จากระบบดิจิตอลผ่าน สมาร์ทโฟน จอโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น

Harvey D. (1989) ได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตของระบบทุนนิยมในปัจจุบันมันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์เรื่องของเวลาและสถานที่อย่างไร โดยระบบทุนมันมีผลในการบีบมิติพื้นที่ให้หดแคบเข้ามา ซึ่งเกิดขึ้นโดยสัมพันธ์กับการเร่งมิติเวลาให้หมุนเร็วขึ้นและเข้มข้นขึ้น ธรรมชาติของทุนนำไปสู่การลดการกีดขวางของระยะทางและพื้นที่เพื่อให้ทุนเคลื่อนย้ายและมีอัตราการหมุนที่เร็วขึ้น มีผลในการบีบเวลาและบีบพื้นที่โลกให้แคบลงหรืออีกนัยหนึ่งคือนำไปสู่การละลายทั้งเวลาและ พื้นที่ (Annihilation of space and time) สอดคล้องกับทัศนะของ Hall S. (1994, อ้างแล้ว) โดยได้ชี้ให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของคนในยุคโลกาภิวัตน์มันถูกสลายและสั่นคลอนอย่างรุนแรงและในอย่างรวดเร็วใน 2 ระดับด้วยกัน (double displacement) กล่าวคือในระดับของพื้นที่และระดับของตัวตน ในระดับของพื้นที่โลกาภิวัตน์ทำให้การโยกย้ายถิ่นไปมาของผู้คนอย่างสะดวก รวดเร็ว และการกระทำใดทำในปริมาณที่มากอันเป็นผลมาจากการคมนาคมสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และราคาถูกลง จนนำไปสู่บุคคลประเภทใหม่ อัตลักษณ์ใหม่ ที่เรียกว่า diaspora หรือบรรดาผู้ที่อพยพย้ายไปอยู่ต่างถิ่น แต่ยังคงมีความผูกพันเหนียวแน่นกับวัฒนธรรมสังคมบ้านเกิดของตนเอง แทนที่จะยอมกลืนกลายเป็นคนในวัฒนธรรมและสังคมที่ตนเองเข้าไปอยู่แต่ในขณะก็มีใจคิดที่จะกลับไปหาบ้านเกิดของตน เพราะรู้ว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แต่กลับอยู่ในวัฒนธรรมใหม่โดยไม่ยอมสูญเสียอัตลักษณ์เดิมของตัวเองกลุ่มคนเหล่านี้อาจเรียกได้ว่า "หลายอัตลักษณ์" "อัตลักษณ์ซ้อน" หรืออัตลักษณ์ลูกผสม ถือเป็นอัตลักษณ์แบบใหม่ที่เกิดในยุคโลกาภิวัตน์ ยิ่งไปกว่านั้นยังได้สร้างพื้นที่แบบใหม่ขึ้นมาเรียกว่าโลกไซเบอร์ (electronic/cyber space) ที่ก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติ โดยกลายเป็นชุมชนแบบใหม่ที่ไม่ขึ้นกับพื้นที่ทางกายภาพเหมือนชุมชนแบบเก่า สอนในระดับของตัวตนนั้น Hall เห็นว่าคนในโลกยุคโลกาภิวัตน์แทบไม่รู้อย่างไรว่าตัวเองเป็นใคร หรือเป็นอะไร เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้คนต้องดิ้นรนต่อสู้ไขว่คว้าแสวงหาเพื่อสร้าง หรือไม่ก็เพื่อตรึงอัตลักษณ์ตัวตนของตัวเองเอาไว้ ซึ่งนี่คือการเมืองอัตลักษณ์ของยุคโลกาภิวัตน์ ในประเด็นการสร้าง การผลิต การเสพ การตอกย้ำ การผลิตซ้ำ หรือการทำให้อัตลักษณ์ของตัวเองบริสุทธิ์ ทั้งในระดับของท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับโลก หรือแม้แต่ในสังคมที่ไม่มีพื้นที่ทางการเมืองก็ตาม โดยนัยนี้อัตลักษณ์จึงมิใช่สิ่งหยุดนิ่งตายตัว แต่เป็นเวทีของการต่อสู้ที่แหลมคม เพื่อช่วงชิงความเป็นเจ้าในการสร้างค่านิยมหรือ เป็นผู้ให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเราและของผู้อื่น และ Hall ได้สรุปไว้ว่า “ อัตลักษณ์

เผยปรากฏตัวขึ้นในฐานะที่เป็นพื้นที่และเบบเวทีที่ยังหาขอยุติลงตัวไม่ได้หรือเป็นประเด็นปัญหาที่ยังตกลงกันไม่ได้ในพื้นที่ หรือในเวทีแห่งนี้”

Habermas J. (2004) ได้กล่าววว่า "ความเป็นสมัยใหม่" และ "ความเป็นหลังสมัยใหม่" อาจได้รับการตีความในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งของการต่อต้านความแตกต่าง (de-differentiation) และการระเบิดหรือปะทุขึ้นภายในของผลที่ตามมาความเป็นนามธรรมนี้รวมเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์

Cooper S. (1997) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมพันธุทาง (Hybrid Culture) ในแง่ของอัตลักษณ์ในโลกออนไลน์ที่สื่อสารกันโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ทำให้สัมผัส และปฏิกริยาตอบโต้ทางกายที่ลดลงและเลื่อนหายไป แมวาปัจจุบันระบบกราฟคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาทำให้เป็นโลกเสมือนจริงจนยากในการแยกแยะได้เขามาชัดเจนขึ้นด้วยการทำให้ปัจเจกชนรู้สึกถึงการมีอำนาจมากขึ้น สามารถเพิ่มและควบคุมความเร็วที่ทันการณ อยางไรก็ตามสิ่งที่คอมพิวเตอร์หยิบยื่นให้ นั้นแมวมั่นคือเสรีภาพ แต่ก็เป็นเสรีภาพในพื้นที่ซึ่งเป็นนามธรรม เมื่อประสบการณ์ที่เกิดจากตัวตนสัมผัสจริงในเชิงพื้นที่มันเลื่อนหาย กลายเป็นแคนามธรรม ชาติโรซึ่งรูปธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางผัสสะต่อกันโดยตรงหรือซึ่งหนากำลังค่อยๆ ถูกทำให้เลือนลางลงโดยผานกาลเวลาที่มากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเสรีภาพในคอมพิวเตอร์ที่ถูกหยิบยื่นให้จึงเป็นเสมือนภาพลวงตา

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่านอกจากนี้ มีนักคิดบางท่านที่พยายามอธิบายว่า “มุมมองความเป็นสมัยใหม่” (Modernism) อาจได้รับการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาในฐานะที่เป็นกระบวนการเกี่ยวกับความแตกต่างเพิ่มมากขึ้น อาทิ งานเขียนงานของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เรื่องอาณาจักรของชีวิต ที่ถูกตีความโดย Habermas J. (2004, อ้างแล้ว) ซึ่งวิพากษามุมมอง "ความเป็นหลังสมัยใหม่" (Post-Modernism) โดย Habermas ตีความในฐานะที่อัตลักษณ์เป็นกระบวนการหนึ่งของการต่อต้านความแตกต่าง (de-differentiation) และการระเบิดหรือปะทุขึ้นภายในของ ผลที่ตามมา โดยเขาอธิบายว่าการมีลักษณะที่เป็นภายในเกี่ยวกับการ ถายทอดสื่อในจอภาพภายในจิตใจของเราได้ไปขัดความแตกต่างระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวทั้งไป รวมทั้งได้ไปลบพื้นที่ภายในและพื้นที่ภายนอกออกไปด้วย ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกแทนที่โดยพื้นที่สื่อ (media space) ที่นับวันมีอิทธิพลครอบงำรุกล้ำพื้นที่ส่วนตัวของผู้คนในโลกใบนี้

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ความหมายวัฒนธรรม

วัฒนธรรม ตามความหมายของ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา 2555 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม ความเจริญนั้นแสดงออกได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ สิ่งทีแสดงให้เห้นวัฒนธรรมของสังคมมีหลายอยาง เช่น ความรู้สึกนึกคิด

ของสมาชิกในสังคม การรู้จักควบคุมอารมณ์โดยเฉพาะเมื่อเกิดความขัดแย้ง มารยาทที่ขัดเกลาเรียบร้อย สุภาพเหมาะสมสอดคล้องตามบริบทของสถานการณ์ ความรู้จักรักษาสีทิวของผู้อื่นและของตน เป็นต้น

ความหมาย วัฒนธรรม - สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้สรุปไว้ดังนี้ “วัฒนธรรม” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเรานับแต่เกิดจนตาย แต่เมื่อจะให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ดูเหมือนจะมีใช้เรื่องง่าย และไม่มีคำตอบที่ตายตัว ด้วยว่าวัฒนธรรมโดยตัวมันเอง ก็มีความหมายหลายนัย และครอบคลุมไปทุกเรื่อง แม้แต่ในต่างประเทศเอง ก็ไม่มีคำตอบที่เฉพาะเจาะจงเช่นกัน สุดแต่ว่าจะพูดหรือเน้นในเรื่องใด วีระ บำรุงรักษา ได้เขียนไว้ว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัย จอมพลป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ โดยมาจากคำเดิมภาษาอังกฤษคือ “Culture” ซึ่งในตอนแรกพระมหากษัตริย์แห่งวัดมหาธาตุได้แปลคำนี้ว่า “ภูมิธรรม” แต่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่าคำว่า “ภูมิธรรม” มีความหมายค่อนข้างคงที่ พระองค์ท่านทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีความหมายในลักษณะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น “วัฒนธรรม” และได้มีการนำมาใช้สืบต่อมาจนปัจจุบัน ซึ่ง “Culture” นี้มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Cultura” มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง อธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำสมาสระหว่างบาลีสันสกฤต มาจาก คำว่า “วัฒนธรรม” ที่มีความหมายว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง ส่วนคำว่า “ธรรม” ในที่นี้หมายถึงกฎ ระเบียบหรือข้อปฏิบัติ ซึ่งเมื่อรวมความแล้ว คำว่า “วัฒนธรรม” น่าจะหมายถึง ความเป็นระเบียบ หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เจริญรุ่งเรือง แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีผู้รู้ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” อย่างหลากหลายยิ่งไม่ว่าในต่างประเทศหรือในประเทศ เช่น Taylor กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม Encyclopidia of Social Science ได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” ว่า เป็นคำที่ใช้ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ และในด้านสังคมศาสตร์ หมายถึง มรดกสังคม เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย ไทยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยพ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่า สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมในการแต่งกาย หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมชาวเขา

จอมพลป. พิบูลสงคราม กล่าวว่า “วัฒนธรรมของชาติเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความเจริญงอกงามใหญ่หลวงของชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก วัฒนธรรมไม่เป็นแค่เครื่องหมายภายนอก ไม่เป็นแค่เพียงสิ่งซึ่งอวดโลกว่าเป็นชนชาติเจริญเท่านั้น วัฒนธรรมมีผลลึกซึ้งเข้าไปถึงชีวิตจิตใจคน วัฒนธรรมเป็นเครื่องผดุงศิลปกรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงาม และความแข็งแกร่งมั่นคงของชาติ

บ้านเมือง” พระยาอนุমানราชชน ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม ถ้ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันไว้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

สาโรช บัวศรี กล่าวว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความดี ความงามและความเจริญในชีวิตมนุษย์ ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบัน หรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยเราเอง (ได้แก่ศิลปกรรม มนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ การกีฬาและนันทนาการ และคหกรรมศาสตร์)

ประเวศ วะสี กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ พลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจจิตใจ การเมือง สังคมสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป

ในพ.ร.บ.วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ส่วนความหมาย “วัฒนธรรม” ตามแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรมพ.ศ. 2529 กล่าวว่า “วัฒนธรรม”คือ วิถีชีวิต เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึก นึกคิดในสถานการณ์ต่างๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถแก้ไขและซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสมเลือกสรร ปรับปรุง แก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม นอกจากนี้ยังว่า “วัฒนธรรม” คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมปรับปรุงและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม วัฒนธรรมเกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีตหรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่นๆ ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้นและในปีพ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้านคือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถวายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษย์ชาติ

คณะกรรมการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา (The World Commission on Culture and Development) ได้นำเสนอรายงานเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Our Creation Diversity) ต่อที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก เมื่อตุลาคม 2538 ว่า วัฒนธรรม เป็นปัจจัยในการถ่ายทอดพฤติกรรม และพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ เสรีภาพ และความเป็นผู้ตื่นตัวต่อความแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตอยู่เสมอ และว่า วัฒนธรรม คือ พลัง จิตสำนึก อำนาจ ความรู้ และความหลากหลายสำหรับชุมชนและสังคม ดังนั้น ปัญหาท้าทายมนุษยชาติปัจจุบัน คือ การปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต โดยเฉพาะการปรับแนวคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่ การจัดระเบียบสังคมใหม่ และการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทั้งหลายบนพื้นฐานมิติทางวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป “วัฒนธรรม” หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจร และขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงถึงวิถีชีวิตนั้นอาจมาจากเอกชน หรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิถีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย วัฒนธรรม อาจแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับปัจจัยสี่ และวัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ เรื่องศาสนา ศิลปะ วรรณคดี กฎระเบียบต่างๆ ที่ส่งเสริมในเรื่องจิตใจ ส่วน ยูเนสโก ได้แบ่ง “มรดกวัฒนธรรม” ออกเป็น 2 ส่วนคือ Tangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ และ Intangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นี้ มีผู้เสนอว่าน่าจะใช้คำว่า “วิถีชน” จะเห็นภาพได้ชัดเจนกว่า

นรินทร์ พุฒา (2550) วัฒนธรรม ตามความหมายในภาษาลาว หรือความเข้าใจของคนลาว วัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงสิ่ง ที่ดีงาม ละเอียดอ่อนและสูงส่ง ประกอบไปด้วยวัตถุและจิตใจที่มวลมนุษยชนเป็นผู้ประดิษฐ์สร้างขึ้นใน ประวัติศาสตร์อันยาวนาน

(บัวบาน และชุน, 1998) วัฒนธรรมด้านวัตถุคือวัตถุทั้งหมดโดยผ่านการออกแรงงาน เช่น เครื่องนุ่งห่ม เรือขนาน บ้านช่อง เครื่องมือสำหรับตัวกิน (ประกอบอาหาร) เครื่องมือในการผลิตและวัตถุอื่น ๆ รวมทั้งสิ่งที่สนองความต้องการด้านจิตใจ วัฒนธรรมในด้านนี้จึงเกี่ยวข้องกับเทคนิค ระดับการผลิตและสมบัติทางวัตถุ วัฒนธรรมด้านจิตใจ คือ ส่วนที่เกิดขึ้นกับจิตใจ ไม่มีรูปและมองไม่เห็น

คือความสำนึกที่มนุษย์ สำนึกขึ้นมา เพื่อให้คนอื่นเชื่อถือและปฏิบัติตาม เช่น มาตรฐานคุณสมบัตินี้ ความซื่อสัตย์สุจริตศีลธรรมความดีความงามคติคำสั่งสอน หรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นวัฒนธรรมทางสติปัญญาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วรรณคดี ปรัชญา จริยธรรม ขนบประเพณี เป็นต้น

หุมพันธ์ รัตตะนะวง (2546) นักวิชาการด้านวัฒนธรรมลาวได้แบ่งขอบเขตของวัฒนธรรมออกเป็น สี่ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสหัสวัฒนธรรม คือ ศิลปกรรม เป็นวัฒนธรรมทางด้านสังคมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ประจำวันร่วมกัน เช่น มารยาทในการแต่งกาย การนั่งถือ การรับประทานอาหาร เป็นต้น 2) ด้านปัญญาวัฒนธรรม คือ คติธรรม ได้แก่การศึกษาหาความรู้ วิทยาศาสตร์ วิทยาการ วิจิตรกรรม วรรณคดี ในด้านนี้จึงเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิต ศีลธรรม จิตใจ คติธรรม ความเมตตากรุณา มีเรื่องศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง 3) ด้านสติวัฒนธรรม คือ นิติธรรม เกี่ยวกับฮีตครองประเพณี หรือที่เรียกว่าจารีต ที่เป็นระเบียบแบบแผนประเพณี ตลอดจนข้อบังคับทางกฎหมายของบ้านเมือง ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับโทษทางสังคม 4) ด้านมหรสพวัฒนธรรม คือ วัตถุประสงค์ อันถือเป็นชีวิตวัฒนธรรมหรือด้านวัตถุ เช่น การคบกัน ร้องฟ้อน เสน่ห์ยอมโหรี การแสดงดนตรี การสร้างประดิษฐ์กรรมวัฒนธรรมด้านนี้เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์

ดังที่กล่าววัฒนธรรมจึงเป็นวิถีการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่ดำรง เป็นมรดกของสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม โดยที่วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย วัฒนธรรมใหม่ของลาว ถือเป็นยุคที่ให้ความหมายใหม่ต่อวัฒนธรรมในสองความหมายด้วยกัน กล่าวคือ เป็นยุคแห่งการหันเปลี่ยนจากระบอบศักดินาเมืองขึ้น มาเป็นยุคแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว และยุคแห่งการหันเปลี่ยนจากโลกเก่าแห่งการเผชิญหน้ากัน ด้วยกำลังระหว่าง สองค่ายมหาอำนาจ มาเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีล้ำยุค ข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน และสังคมบริโภคนิยม

ดังนั้นวัฒนธรรมใหม่ของลาว จึงเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดและพัฒนาขึ้นมาให้สอดคล้องกับกาลเทศะใหม่ของลาวบนพื้นฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิม อันเป็นมูลเชื้อของชาติลาวและชนเผ่าดั้งจะเห็นได้จากงานด้านวัฒนธรรมในระยะใหม่ของลาวที่ปรับและเปลี่ยนผ่านตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองและสังคมโลกาภิวัตน์

2.1.4 แนวคิดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในกลุ่มน้ำโขง

ตารางแสดง วัฒนธรรมคนลาวและวัฒนธรรมคนไทย

ตารางที่ 2.1. ด้านวิถีความเป็นอยู่

วัฒนธรรมคนลาว	วัฒนธรรมคนไทย
วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนลาวผูกพันกับศาสนา และได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ทำให้ลาวยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดำรงอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นในศีลธรรม ไม่เห็นด้วยกับการประพฤติผิดศีลธรรม เช่นการอยู่ก่อนแต่ง การมีภรรยาหลายคน เป็นต้น คนลาวมีวิถีชีวิตเรียบง่ายสงบ เป็นธรรมชาติ	วัฒนธรรมคนไทย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สังคมเกษตรกรรมของคนไทย มีลักษณะเด่น เป็นสังคมแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้ม มีน้ำใจ แบ่งปัน อารมณ์ดี ร่าเริง

ตารางที่ 2.2 ด้านแบบแผนการดำเนินชีวิตในครอบครัว

วัฒนธรรมคนลาว	วัฒนธรรมคนไทย
ในประเทศลาวยังคงเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ สังคมลาวเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ให้สิทธิผู้ชายมากกว่าผู้หญิง การอยู่ร่วมกันของคนลาวจะอยู่กันหลายรุ่น เป็นครอบครัวแบบขยาย จึงทำให้ครอบครัวมีความใกล้ชิด มีผู้ใหญ่คอยอบรมสั่งสอน และส่วนใหญ่ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว	ในประเทศไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นครอบครัวแบบขยาย แต่ปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนไป ครอบครัวแบบขยายน้อยเล็ก กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กลงมากขึ้น และครอบครัวคนไทยส่วนใหญ่ยังมีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว

ตารางที่ 2.3 ด้านอาหารการกิน

วัฒนธรรมคนลาว	วัฒนธรรมคนไทย
คนลาวมีวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่หลากหลาย และยังคงรักษาเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน มีความเรียบง่าย นิยมรับประทานอาหารที่ย่อยง่าย เช่น ปลา โดยมีเครื่องเคียงพวกพืชผักและน้ำจิ้ม นิยมเครื่องปรุงรสพริกและกะปิ ลาวได้รับอิทธิพลอาหารต่างชาติค่อนข้างมาก เห็นชัดเจนคือ อาหารเวียดนาม “เฟอ” “ไซข้าว” อาหารฝรั่งเศส เช่นขนมปังฝรั่งเศส อาหารจีน ต้มยำ เป็นต้น และมีข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก	คนไทย สมัยโบราณครอบครัวไทยไทยจะนิยมนั่งรับประทานอาหารกับพื้นบ้าน ใช้มือเปิบอาหาร ต่อมานิยมนั่งกับโต๊ะใช้ช้อนส้อมแทนอาหารไทยมีความหลากหลาย มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของไทย ตามภูมิภาคของไทย จนเป็นความหลากหลายของวัฒนธรรมอาหาร 4 ภาค อาหารภาคเหนือจะคล้ายกับภาคอีสาน อาหารอีสานจะมีความคล้ายกับคนลาว มีข้าวเหนียวและปลา

ตารางที่ 2.4 ด้านการแต่งกาย

วัฒนธรรมคนลาว	วัฒนธรรมคนไทย
ผู้ชายลาวจะแต่งตัวทันสมัย ผู้หญิงลาวจะแต่งกายที่ยังคงเอกลักษณ์ นุ่งผ้าซิ่นคู่กับเครื่องแบบ	คนไทยแต่งกายตามแบบสากล จะแต่งกายชุดไทยประจำชาติเฉพาะโอกาสพิเศษเท่านั้น

2.1.4.1 อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (2555) ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การนับถือพุทธศาสนาของประชาชนลาวในฐานะศาสนาประจำชาติมาทุกยุคทุกสมัย ที่ต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองมาโดยตลอด โดยได้วิเคราะห์ถึงสถานะของพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย เริ่มตั้งแต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ลาวตั้งแต่แรกเริ่ม โดยการเข้ามาทั้งพุทธศาสนาเถรวาทดั้งเดิม แบบกัมพูชา นิกายธรรมยุตของไทย และพุทธมหายานแบบจีน พระพุทธศาสนาในยุคอาณาจักรล้านช้าง สมัยสามอาณาจักร และยุคภายใต้การปกครองของไทย ที่ไม่แตกต่างกัน คือได้รับการยอมรับนับถือตั้งแต่ระดับเจ้าขุนมูลนายไปจนถึงประชาชนชาวลาว ส่วนสำคัญในการกำหนดความรุ่งเรืองหรือความเสื่อมของศาสนาภายใต้อำนาจรัฐ โดยบทความนี้ได้กล่าวถึง การผสมผสานความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมเข้ากับพุทธศาสนาในภูมิภาคอุษาคเนย์ และแตกย่อยเป็นพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ พุทธศาสนาในไทย พม่า กัมพูชา และลาว ส่วนพุทธศาสนา มหายาน ได้แก่ พุทธศาสนาในเวียดนาม และสิงคโปร์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของพุทธศาสนาในแต่ละประเทศที่มีบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองที่ไม่เหมือนกัน แต่กระนั้นพุทธศาสนาในลาวต้องเผชิญกับผลกระทบในสมัยการปกครองอิน

โตขึ้นของฝรั่งเศส แต่กระแสชาตินิยมยังส่งผลดีต่อพุทธศาสนาจนกระทั่งยุคได้รับเอกราช กระทั่งต้องเผชิญกับผลกระทบครั้งใหญ่ที่สุดในช่วงต้นของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองสู่การเป็นสาธารณรัฐของลาว และท้ายที่สุดพระพุทธรศาสนาในลาวก็กลับได้รับการฟื้นฟูให้กลับมารุ่งเรืองคู่สังคมนาวอีกครั้ง ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่สังคมนิยมเสร็จสิ้น

1) พระพุทธรศาสนาในลาว

พุทธศาสนาเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของประเทศอุษาคเนย์ภาคพื้นทวีป โดยเฉพาะประเทศที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้แก่ ลาว ไทย พม่า และกัมพูชา ซึ่งสำหรับประเทศลาวนั้น พุทธศาสนาได้เป็นรากฐานของความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีตลอดจนการวิถีชีวิต จึงมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมความเป็นลาวจนมาจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการทางพุทธศาสนาในประเทศลาวซึ่งมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทของสภาพสังคมและการเมืองนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่

(1) พุทธศาสนาสมัยอาณาจักร พระพุทธศาสนาสมัยโบราณยุคอาณาจักรนั้น ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรเวียงจันทน์ อาณาจักรหลวงพระบาง และอาณาจักรจำปาศักดิ์ ล้วนนับถือพุทธศาสนายึดมั่นในจิตใจทั้งประชาชนและสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยกษัตริย์มีหน้าที่ในการสนับสนุนและดูแลพุทธศาสนาโดยตลอด พุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรใกล้เคียงซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น พุทธศาสนาเถรวาทดั้งเดิมอิทธิพลมอญที่เผยแพร่ที่เข้ามาในลาวตั้งแต่แรกเริ่ม พุทธศาสนาเถรวาทแบบกัมพูชาที่เป็นกระแสหลักและสืบทอดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันโดยมีพระเจ้าฟ้ารุ่งมหาราชนำเข้ามาเผยแพร่ พุทธศาสนาเถรวาทแบบนิกายธรรมยุติจากไทย ช่วงปกครองลาว พุทธศาสนาช่วงยุคโบราณมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น การศึกษาสงครามไม่ได้ส่งผลกระทบมากนัก เพราะเป็นสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทั้งยังได้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนพุทธศาสนาระหว่างกันโดยตลอด การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ทั้งในล้านช้าง ล้านนาและไทยเป็นไปอย่างกว้างขวาง การศึกษาทั้งบาลี สันสกฤต วรรณคดี เจริญงอกงามยิ่ง ดังจะเห็นได้จากกรณีการส่งสมณสาสน์ติดต่อระหว่างสมเด็จพระสังฆราช ณ กรุงเวียงจันทน์และสมเด็จพระสังฆราชแห่งกรุงธนบุรี เต็มไปศัพท์ภาษาบาลี สันสกฤตเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้เข้าใจได้ยาก แม้ผู้เคยศึกษาภาษาทั้งสองมาบ้างแล้วก็ตาม ยิ่งกว่านั้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพุทธศาสนามีความโดดเด่นในสมัยตอนต้นอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งประชาชนให้ความนับถือพุทธศาสนา วัดและพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์นอกจากนำคำสอนของพุทธศาสนาออกไปเผยแพร่ให้กับประชาชนแล้ว ยังช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านที่เข้ามาวัด พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำแห่งจิตใจและปัญญาวัดเป็นศูนย์กลางของการบริการต่าง ๆ ของสังคมและศูนย์รวมจิตใจอย่างแท้จริง คือ เป็นสถานศึกษา เป็น

ศูนย์กลางทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสถานพยาบาล เป็นสถานสงเคราะห์ และเป็นที่พักปะชุมชนของชาวบ้าน (ทรงคุณ จันทจร, 2551, น.25-26)

(2) พุทธศาสนาสัมัยการปกครองของฝรั่งเศสและได้รับเอกราช ยุคอาณานิคมจากประเทศตะวันตกประเทศลาวได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสมองว่าประเทศลาวมีความล้าหลัง และฝรั่งเศสมีความเจริญรุ่งเรืองและวัฒนธรรมที่ดีกว่า จึงนำศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกและคณะบาทหลวงเข้ามาเผยแพร่ศาสนาเพื่อให้ประชาชนลาวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ พร้อมนำภาษาฝรั่งเศสเข้ามาใช้ ส่งผลกระทบต่อภาษา วัฒนธรรมและพุทธศาสนาของชาวลาวเป็นอย่างมาก ในด้านพุทธศาสนาส่งผลให้พระธรรมคำสอนของศาสนาพุทธต้องถูกทำลาย โบราณสถานถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการดูแล มีการนำรื้อถอนออกไปสร้างบ้าน โรงแรม โรงน้ำชา โรงเรียนถูกแยกออกจากวัด แต่พระสงฆ์และประชาชนลาวไม่ยอมจำนนจึงนำมาสู่การต่อสู้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาภาษาลาวและวัฒนธรรมลาว (ทรงคุณ จันทจร, 2551) ซึ่งส่งผลให้คนลาวสามารถอนุรักษ์อักษรลาวดั้งเดิมไว้ได้มาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาสมัยที่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส สถานการณ์ของพุทธศาสนาจึงได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดสมณศักดิ์ของสงฆ์ การจัดตั้งสถาบันการศึกษาพระพุทธรศาสนาชั้นสูง การจัดตั้งโรงเรียนศิลปกรรมพุทธเยาวชนลาว การจัดตั้งพุทธสมาคม และการจัดสร้างพระไตรปิฎก

(3) พุทธศาสนาสัมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ขึ้นในประเทศลาวซึ่งส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยแรกเริ่มระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ตามอุดมการณ์ลัทธิมาร์กซิสม์นั้นได้เข้ามากุมอำนาจเหนือพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์อย่างเบ็ดเสร็จ โดยได้พยายามลดบทบาทและความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- มีการยกเลิกตำแหน่งสังฆราชและสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ชุดเดิม และยกเลิกการศึกษาสงฆ์แบบเดิม โดยให้เรียนทฤษฎีการเมืองสังคมนิยมแทนการศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต

- เบียดเบียนพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน ให้พระสงฆ์ทำงานด้วยเพิ่มผลผลิตด้วยการเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ปลูกผัก พระสงฆ์หลายท่านหากไม่ยอมทำตามถูกสั่งหารไปหลายรูป ส่วนพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการเมืองในชนบทได้รับการยกย่อง

- ห้ามการอุปสมบท โดยพระสงฆ์และสามเณรจะไม่ได้รับอนุญาตให้อุปสมบท จำนวนของพระเณรจึงลดลงเรื่อย ๆ ทั้งยังมีการให้ฆราวาสที่สึกจากพระประชาสัมพันธ์ว่ามีงานว่าง พระหนุ่มเณรน้อยจึงเริ่มสึกกันอย่างมากมาย

- แยกประชาชนออกจากพระ โดยการกล่าวโจมตีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ทำบัตรสนเท่ห์แจกจ่ายไปตามวัดและใส่ร้ายพระให้ประชาชนสับสนหมดศรัทธา

ยิ่งไปกว่านั้นพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความชอบธรรมในระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ด้วย เพื่อให้ประชาชนยอมรับทัศนะใหม่ของพุทธศาสนาและยอมรับลัทธิมาร์กซิส โดยใช้ยุทธวิธี คือ การลดบทบาทของสถาบันสงฆ์เหลือเพียงนิกายเดียวภายใต้การควบคุมขององค์การพุทธศาสนิกชนลาว ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของพรรครัฐบาลคอมมิวนิสต์อีกทอดหนึ่ง คณะสงฆ์ลาวจึงถูกควบคุมซึ่งนำกวาดขันอย่างใกล้ชิดจากกลไกของรัฐ นอกจากนั้นแล้วยังจัดให้มีการอบรมสัมมนาทางการเมืองสำหรับพระภิกษุสามเณรเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ โดยฝึกให้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับประชาชน (สมบูรณ สุธุขสำราญ, 2534) โดยระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2523 พุทธศาสนาถูกใช้เป็นสถาบันเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวาง พระสงฆ์เทศนาโดยมีการอธิบายคำสอนตีความพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับลัทธิมาร์กซิสของระบอบคอมมิวนิสต์ เช่น กฎไตรลักษณ์ของพุทธศาสนากับปรัชญาสารธรรม (Dialectical) ของมาร์กซิส เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นโยบายและการปฏิบัติของพุทธศาสนาและพระสงฆ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ในระยะหลังๆ ผ่อนปรนการกวาดขันและมีลักษณะที่ประนีประนอมมากขึ้น หลังปี พ.ศ. 2523 พระสงฆ์ในลาวได้รับอิสระสามารถเริ่มเทศนาได้เป็นปกติ และประชาชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ ดังเช่นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ สุธุขสำราญ ได้กล่าวถึง

“ครั้งแรกรัฐบาลมีความตึงเครียดอย่างมากที่จะบิดเบือนพุทธศาสนา ไม่ยอมละเลยหรือใจกว้างให้กับความเชื่อผีสารและสิ่งไร้เหตุผล ตลอดจนบรรทัดฐานขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมตามหลักความเชื่อเดิมของพุทธศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติ รัฐยืนยันว่าประเทศลาวจะต้องมีพุทธศาสนาแบบเดียวเท่านั้น คือ พุทธศาสนาที่ผสมผสานกลมกลืนกับลัทธิมาร์กซ-เลนิน แต่ต่อมารัฐบาลจึงได้ตระหนักว่าพุทธศาสนาตามประเพณีนิยมได้หยั่งรากฝังลึกในจิตใจของประชาชนมาช้านาน และพระภิกษุสงฆ์ก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจ และเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน การลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาและพระสงฆ์จึงเท่ากันเป็นการกบฏและสร้างความแตกแยกระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์” (สมบูรณ สุธุขสำราญ, 2534, น.108)

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าท้ายสุดแล้ว ลัทธิมาร์กซิสได้ประนีประนอมกับพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมลาวของกันและกัน เนื่องด้วยลัทธิมาร์กซิสได้ใช้สถาบันสงฆ์และพุทธ

ศาสนาสนับสนุนการมีขึ้นของอุดมการณ์ใหม่ให้ได้รับการยอมรับในสังคม แต่ขณะเดียวกันสังคมนาวาก็ไม่อาจอยู่ได้เป็นปกติหากขาดซึ่งรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมเช่นศาสนาพุทธ

“ Yet Buddhism has proved more durable than the Party. It has survived because it is central to the cultural identity of Laos, and because most lowland Lao have remained Buddhists at heart. ” (Stuart-Fox, Martin, 2002, P.152)

จากที่ มาร์ติน สจ๊วต ฟอกซ์ นักวิชาการชาวออสเตรเลียผู้เชี่ยวชาญประเทศลาว ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “Buddhist Kingdom, Marxist State: The making of modern Laos” แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของพุทธศาสนาในลาวที่สามารถดำรงอยู่ได้ ลักษณะของพุทธศาสนาที่ยืดหยุ่นปรับตัวผ่านการพิสูจน์ทางการเมืองและสังคม เพราะพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม เป็นรากเหง้าและเอกลักษณ์ของความเป็นชาวลาว และนั่นก็เป็นเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้ชาวลาวยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นไม่ว่าจะผ่านพ้นในยุคสมัยใดก็ตามในประวัติศาสตร์

สังคมนาวานั้นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนมีรากฐานจากพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง คือ พุทธเถรวาทในลาวทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธ อีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมายคือ ทำให้ชาวพุทธสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้ โดยที่วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด ลัทธิมาร์กซิสจึงใช้อำนาจต่าง ๆ ผ่านทางวัดและสถาบันสงฆ์เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับประชาชน จึงกล่าวได้ว่า จุดเด่นของพุทธศาสนาในลาว คือ การผสมผสานกลมกลืนไปกับระบบการปกครองแบบมาร์กซิส โดยที่รัฐมาร์กซิสได้แสวงหาความชอบธรรมจากพุทธศาสนาในการดำเนินนโยบาย สร้างความเชื่อ สร้างสังคมใหม่ สร้างค่านิยมใหม่ เพื่อใช้ในการควบคุมปกครองและการรวมความเป็นหนึ่งเดียวของคนชาติ แต่ขณะเดียวกันความเข้มงวด ความมีระเบียบ และอุดมการณ์ความพอเพียงของระบอบการปกครอง ก็มีส่วนทำให้ พุทธศาสนาในลาวสถิตมั่นคง และมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่าหลายประเทศในภูมิภาค เนื่องมาจากสังคมปิดของลาว สถานการณ์พุทธศาสนาในปัจจุบันรัฐบาลให้เสรีภาพให้แก่สถาบันสงฆ์เพิ่มขึ้น มีการสร้างวิทยาลัยสงฆ์และ ฟื้นฟูการศึกษาแบบเดิมของสงฆ์ จากลักษณะวัฒนธรรมและความเป็นมาของพื้นที่นครจำปาสัก การเข้ามาของ วัฒนธรรมพุทธศาสนาภายใต้การนำและทำนุบำรุงจากผู้นำทางการเมืองจากอาณาจักร ล้านช้างเวียงจันทน์ทำให้จำปาสักก่อตัวเป็นรัฐพุทธศาสนา อันส่งผลต่อโครงสร้าง สังคมวัฒนธรรมแบบช่วงชั้นที่มีวัฒนธรรมลาวและพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน

2) พุทธศาสนาเข้าสู่อีสานทางอาณาจักรล้านช้าง

สุพรรณ ศรีชมชื่น (2560) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และศิลาจารึก พบว่า ก่อนที่ภูมิภาคอีสานจะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของไทย ภาคอีสานช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างมาก่อนนับตั้งแต่แ่งสกลนครจนไปถึงหัวเมืองต่าง ๆ ตามลุ่มแม่น้ำโขงตลอดจนเมืองโคตรบูรการเข้ามามีอิทธิพลเหนือดินแดนอีสานของกษัตริย์ล้านช้างได้นำเอาพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่เป็นเวลาต่อเนื่อง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์มีวัตถุประสงค์มุ่งขยายแดนดินปกครองแต่ก็ไม่ละเลยที่จะนำเอาพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ด้วย เนื่องจากพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้สร้างความชอบธรรมในการปกครองและขยายอำนาจไปยังดินแดนต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือพระมหากษัตริย์ใช้พระพุทธรูปเพื่อสร้างการยอมรับในหมู่ราษฎร และพุทธศาสนาเองก็ยังคงใช้เป็นศูนย์กลางในการรวมคนให้มีความเป็นเอกภาพและเพื่อประโยชน์ทางสังคมและการเมือง หรือในบางกรณีพระมหากษัตริย์ก็ใช้พระพุทธรูปทำหน้าที่ในการปกครองแทนผ่านตัวแทนของพระสงฆ์ ฉะนั้นพระมหากษัตริย์ล้านช้างจึงให้ความสำคัญกับพุทธศาสนา หลักฐานที่แสดงถึงการเข้ามาของพุทธศาสนาในอีสานยุคล้านช้างก็คือศิลาจารึกสมัยไทย - ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่กษัตริย์ล้านช้างขยายขอบเขตการปกครองเข้ามายังดินแดนแห่งนี้ พบว่าหลายที่มีการอุทิศที่ดินเพื่อสร้างวัด มีการอุทิศนาจ้งหัน จากหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นสิ่งยืนยันการเข้ามาของพุทธศาสนาในสมัยล้านช้าง ยังแสดงให้เห็นถึงการใช้วัดและนาจ้งหันเป็นสิ่งเชื่อมร้อยคนระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรตามเมืองต่าง ๆ การมีนาจ้งหันจากการอุทิศของพระมหากษัตริย์ทำให้ราษฎรต้องเสียส่วยอากรบำรุงวัดแทนการเสียส่วยอากรต่อรัฐ และการมีสถาบันวัดเกิดขึ้นซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของพระมหากษัตริย์ที่ต้องการให้มีการรวมคนผ่านสถาบันวัดก็ทำให้ง่ายต่อการปกครอง ดังนั้นวัดและพระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการสั่งสอนอบรมขัดเกลาพฤติกรรมราษฎรให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การประพฤติที่ติงาม ถึงแม้ว่าพระมหากษัตริย์จะมีได้ปกครองพระสงฆ์โดยหน้าที่ชัดเจน แต่โดยนัยทางอ้อมแล้วพระมหากษัตริย์ย่อมมีอำนาจเหนือกว่าและสามารถใช้สถาบันวัดและพระสงฆ์ให้ทำการปกครองแทนด้วยเหตุผลของการปกครองดินแดนและหัวเมืองในอีสานในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้พุทธศาสนาจากล้านช้างเข้าสู่อีสาน และถือว่ามีอิทธิพลต่ออีสานเป็นเวลาหลายปี นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา พุทธศาสนาเข้าสู่อีสานอย่างเห็นได้ชัดเจนอีกครั้ง คือ สมัยที่อีสานถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2322) เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีขยายพระราชอำนาจไปยังเขตภาคอีสานและลาว ซึ่งได้ส่งกองทัพโดยเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ต่อมาได้ครองราชย์สมบัติ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1) ไปในการขยายอำนาจในครั้งนั้น อาณาจักรล้านช้างมีความขัดแย้งระหว่างเจ้านายรุ่นหลังจากสิ้นรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศา (พ.ศ. 2176 - 2233) โดยมีการช่วงชิงกันสืบราชสมบัติ จนกระทั่งนำมาซึ่งการแยกเมืองปกครองเป็น 3 เมือง คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และนครจำปาศักดิ์ แต่กระนั้นก็ตามก็มีเจ้านายบางกลุ่มได้อพยพไพร่พลมาตั้งชุมชน

ในพื้นที่ภาคอีสานร่วมกบราษฏรในพื้นที่เดิม ดังจะเห็นได้จากกลุ่มพระวอพระตา (ตั้งเมืองอุบลราชธานี เมืองยโสธร) กลุ่มท้าวสมพมิตร (ตั้งเมืองกาฬสินธุ์) กลุ่มอาจารย์แก้วหรือเจ้าแก้วมงคล (ตั้งเมืองสุวรรณภูมิ เมืองร้อยเอ็ด และเมืองโกสุมพิสัย) กลุ่มท้าวแล (ตั้งเมืองชัยภูมิ) ทั้งนี้ กลุ่มต่างๆ ที่อพยพเข้ามาสมัยกรุงธนบุรี ในเวลาต่อมาได้ขอตั้งเป็นเมืองที่มีลักษณะสมบูรณ์สมัยรัชกาลที่ 1 ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของราชธานีไทย ยกเว้นเมืองชัยภูมิเพียงแห่งเดียวที่ขอตั้งในสมัยรัชกาลที่ 2 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 เมื่อมีการสร้างบ้านแปงเมือง กลุ่มดังกล่าวที่มีเชื้อสายจากล้านช้างได้ขยายชุมชนและมีการสร้างเมืองเล็ก ๆ ขึ้นจนกลายเป็นเมืองที่มีเขตการปกครองที่ชัดเจนหลายเมือง ได้ขยายจนมีเมืองบริวารเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นจำนวนมากจะเห็นได้ว่า เจ้านายล้านช้างที่หนีจากความขัดแย้งของล้านช้างและนำไพร่พลมาตั้งในบริเวณภาคอีสานร่วมกบราษฏรอีสานที่เป็นชาวพื้นเมืองเดิมนั้น โดยความเป็นจริงแล้วคนพื้นถิ่นเหล่านี้ก็เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างมาก่อน ดังกรณีทีกล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้า ฉะนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งจารีตและความเชื่อทางพุทธศาสนาจึงมีลักษณะเดียวกัน โดยมีได้มีลักษณะที่เป็นการนำเอาพุทธศาสนาจากราชธานีไทยมาใช้แต่ประการใด อย่างไรก็ตามแม้จะเข้ามาอยู่ในเขตพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทย แต่ทางการไทยก็ยังอนุญาตให้มีการใช้ธรรมเนียมการปกครองแบบเดิมคือธรรมเนียมลาวที่เป็นรูปแบบสมัยล้านช้างนั่นคือ “ระบบอาญาสี่” มาใช้ ได้แก่ เจ้าเมือง อุปฮาด (อุปราช) ราชวงศ์ ราชบุตร ท้าวเพี้ย ตามลำดับและอาศัยการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาเป็นระบบกากบในการควบคุมอำนาจจากราชธานีไทย ฉะนั้น เจ้าเมืองต่าง ๆ จึงค่อนข้างมีอิสระในการปกครอง กล่าวคือ ยังคงมีการปกครองตามธรรมเนียมปฏิบัติแบบล้านช้างโดยที่ราชธานีไทยมิได้เข้ามาก้าวกายแทรกแซงมากแต่ประการใดโดยเฉพาะธรรมเนียมทางพุทธศาสนาที่ยังคงปล่อยให้มีความเป็นอิสระอยู่มาก และเจ้าเมืองแต่ละเมืองเองต่างก็ได้ให้ความสำคัญต่อพุทธศาสนาเช่นกัน เพราะเห็นว่าสถาบันศาสนาเป็นศูนย์รวมในการอบรมขัดเกลาราชราษฎรให้ยึดมั่นในการทำมาหากินและดำรงตั้งมั่นในศีลธรรม เพื่อให้บ้านเมืองมีความเป็นระเบียบเกิดความมั่นคง สถาบันวัดที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธรูปศาสนาในอีสาน (ในสมัยราชธานีไทย) จึงส่งผลดีต่อการปกครอง ทั้งในระดับเจ้าเมืองตามหัวเมืองต่าง ๆ ในอีสานและในระดับราชธานีไทยที่ระบบการปกครองไทยยังเข้ามาไม่ถึงนักสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายล้านช้างทางด้านพุทธศาสนา นอกจากระบบอาญาสี่อีกหลักฐานหนึ่งก็คือ รูปแบบการจัดช่วงชั้นของคณะสงฆ์หรือสมณศักดิ์ ซึ่งยังคงยึดตามรูปแบบของล้านช้าง กล่าวคือ

1. สำเร็จ คือ พระภิกษุหรือสามเณรที่ได้รับเอกราภิเชกฮตสรง ครั้งที่ 1
2. ชา คือ พระภิกษุหรือสามเณรที่ได้รับเอกราภิเชกฮตสรงครั้งที่ 2
3. คู (ครู) คือ พระภิกษุหรือสามเณร ที่ได้รับเอกราภิเชกฮตสรง ครั้งที่ 3
4. คูหลักคำ หรือหัวคูหลักคำ คือพระภิกษุที่ได้รับเอกราภิเชกฮตสรง ครั้งที่ 4
5. คูลูกแก้ว หรือหัวคูลูกแก้ว คือพระภิกษุที่ได้รับเอกราภิเชกฮตสรง ครั้งที่ 5

6. คุยอดแก้ว หรือหัวคุยอดแก้ว คือพระภิกษุที่ได้รับเถราภิเษกอดสรง ครั้งที่ 6

อย่างไรก็ตามรูปแบบการควบคุมและเลื่อนสมณศักดิ์ ของคณะสงฆ์อีสานก็ค่อย ๆ ถูกปรับเปลี่ยนในสมัยของการปฏิรูปหัวเมืองอีสาน ซึ่งทางการไทยมีการส่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลเข้ามากำกับราชการตามหัวเมืองอีสาน แต่ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมการปฏิบัติมากที่สุดก็คือ ช่วงที่พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตินิกายได้แพร่เข้าไปยังมณฑลอุบลราชธานี ซึ่งมีการสร้างวัดสุปฏิณารามเป็นพระอารามจนถึงสมัย พ.ศ. 2456 สมัยที่พระราชมนู ได้มาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะปกครองมณฑลอุบลราชธานี ครั้งนั้นเห็นว่าการเลื่อนสมณศักดิ์ ตามธรรมเนียมแบบล้านช้างที่เคยมีมานานควรได้รับการปรับเปลี่ยน เพราะเป็นระบบที่ราษฎรสามารถกระทำการได้โดยไม่มีขอบเขต ผลจากการปฏิรูปนี้จึงทำให้ธรรมเนียมพุทธศาสนาตามคณะสงฆ์ตามธรรมเนียมล้านช้างที่เคยกระทำมาเป็นเวลายาวนานจึงเป็นอันยุติ และให้มีการยกเลิกโดยกำหนดให้การเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นหน้าที่ของราชการส่วนกลางจากราชธานีไทย

พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา (2022) กล่าวว่าบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมิได้แยกออกจากโลกอย่างชัดเจน แต่มีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการใช้ชีวิตสมัยใหม่โดยสามารถจำแนกรายละเอียดบทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวงการต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1. บทบาททางการเมืองการปกครององค์สมเด็จพระสัมมาพระพุทธเจ้าทรงมิได้ให้ความสำคัญการปกครองทางโลก ไม่ได้สนับสนุนการปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นพิเศษแต่พระองค์เสนออุดมคติของผู้นำที่เรียกว่า “ธรรมราชา” อันเป็นหลักการปกครองที่ไม่ใช้ความรุนแรงแต่ใช้ธรรมเพื่อคุ้มครองรัฐและทำให้ประชาชนสงบสุขร่มเย็นโดยนักคิดนักวิชาการสายพระพุทธศาสนาปัจจุบันได้เสนอแนวทางการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเมืองการปกครอง เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง เรียกว่า “ธัมมิกสังคม - นิยม” อันเป็นแนวทางการใช้ศีลธรรมทางศาสนาคควบคุมเศรษฐกิจและการเมือง การขับเคลื่อนชุมชนโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดทิศทางการประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หลักธรรมพระพุทธศาสนาสำหรับนักการเมือง ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเที่ยงธรรมมีสัจจะรักษาคำพูดและจริงใจ มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและหน้าที่การงานส่วนรวม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม เคารพมติส่วนรวม เคารพที่ประชุมและรักษาความลับของที่ประชุม และหลีกเลี่ยงอบายมุขโดยหมั่นประพฤติตนในทางเจริญ นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยใช้หลักการสมานฉันท์ อุดมการณ์พัฒนาสังคมซึ่งเป็นอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนสันติภาพท่ามกลางสังคมที่มีความขัดแย้งสูงในปัจจุบัน ส่วนหลักธรรมที่พระมหากษัตริย์ใช้ในการปกครองประเทศ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม 10 จักรวรรดิวัตร 12 และราชสังคหวัตถุ 4 ซึ่งกำหนดเป็นพระราชกรณียกิจในการบำเพ็ญคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ 2. บทบาท

ทางสังคมวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทยเพราะเป็นศาสนาหลักของสังคมไทยตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 5 - 16 เรื่อยมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ซึ่งลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยคือ การดำรงทางสายกลาง (มัชฌิมนธรรม) ความเป็นองค์รวม (Holistic) และมีเป้าหมายเพื่อชี้้นำความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์ในมิติการบูรณาการกับสังคม พบว่ามี 3 มิติ ได้แก่ “มิติที่ 1 ด้านคุณค่า” โดยเป็นหลักบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตในสังคม “มิติที่ 2 ด้านพื้นที่” โดยพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานก่อให้เกิดทุนทางสังคม (Social Capital) และ “มิติที่ 3 ด้านเวลา” โดยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมความคิดร่วมสมัย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จิตอาสา และการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากหลักการข้างต้นสามารถขยายความวัฒนธรรมที่ก่อกำเนิดจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ในชีวิตประจำวันของคนไทยตั้งแต่อาณาจักรไทยโบราณจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้ 1) ด้านภาษา ได้รับเอาภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย 2) ด้านวรรณกรรม มีการแต่งวรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น ไตรภูมิพระร่วงพระมหาชนก บทประพันธ์ กวีนิพนธ์ และคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) ด้านประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาวันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา 4) ด้านพิธีกรรม เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีทำบุญ วันสารทไทย การเทศน์มหาชาติ 5) ด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างเจดีย์ พระปรางค์ และวัด 6) ด้านดนตรี มีการเล่นดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล แม้แต่เนื้อหาเพลงลูกทุ่งไทยในอดีตก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา

3. บทบาททางสังคมเศรษฐกิจในทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่า เติบโตผิดทิศทางเนื่องจากเน้นการเจริญทางวัตถุที่รวดเร็ว ขาดการ บูรณาการกับสังคมวิถีพุทธเน้นความมั่งคั่งทางวัตถุเพียงอย่างเดียว” จึงมีการเสนอแนวคิดทางเศรษฐกิจแนวใหม่ที่พัฒนาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแนวคิดหลักที่ขับเคลื่อนสังคมไทยในปัจจุบัน ได้แก่ หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธัมมิกสังคมนิยม นอกจากนี้แล้ว ยังมีนักคิดร่วมสมัยเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ชุมชน การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โมเดลประสิทธิผลเชิงพุทธวิธีในการพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพใน ชีวิตประจำวัน และการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม เป็นต้น 4. บทบาททางการศึกษาพระพุทธศาสนามีบทบาทด้านการศึกษาแก่สังคมไทยมาตั้งแต่อดีต โดยปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่จัดการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง 2 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัยอันเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งมีบทบาทอย่างสูงในการเผยแผ่

แนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่และในขณะเดียวกันได้ดำรง รักษา อนุรักษ์ตามแนวปรีชาญาณและส่งเสริมการปฏิบัติผ่านการภาวนาอันเป็นปัญญาปฏิบัติแก่ผู้เรียน นอกจากนั้นแล้วรัฐไทยยังมีนโยบายส่งเสริมการสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และส่งเสริมการสอบธรรมศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับอุดมศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไปในส่วนของกรมการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่ เช่น การนำหลักสันติธรรมมาพัฒนาเยาวชนโดยใช้ 3 หมวดธรรม ได้แก่ สติ คือ ความระลึกได้ไม่พลั้งเผลอเมื่อเจอกระทบจิตใจ ขันติ คือ ความอดทน ตั้งมั่น พินฝ่าอุปสรรคในชีวิต และ สันติ คือ ความสงบจิตใจและความเสียสละให้อภัย ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความเยือกเย็น การหลอมรวมพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์และทฤษฎีการสอนเด็กและเยาวชน

ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2553) ได้กล่าวไว้ในบทความ “พุทธศาสนากับสังคมการเมืองในอุษาคเนย์” ว่า ประวัติศาสตร์ศาสนากับ สังคมการเมืองในอุษาคเนย์ มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกๆ ด้าน มากน้อยลดหลั่นกันไป สังคมและวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำโขง กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งล้วนเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนอีกสถานะหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มประเทศภาคพื้นทวีป (Mainland) ประกอบด้วย ไทย ลาว กัมพูชา พม่า เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน ซึ่งประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะรวมทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทั้งใน ด้านความเชื่อ ศาสนา ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ และวิถีชีวิต และยังได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อทางศาสนาของประชาชนในแถบอุษาคเนย์แต่ดั้งเดิมนั้นเป็นความเชื่อใน “ศาสนาปฐมบรรพ์” (Primitive Religion) ที่มีลักษณะแบบ “วิญญาณนิยม” (Animism) ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เดิมนั้นเชื่อเรื่องผีสามเทวดา เช่น ผีบ้านผีเรือน รุกขเทวดา นางไม้ กล่าวคือ คนเผ่าดั้งเดิมของลาวมีการนับถือผี ได้แก่ ผีพ่อ ผีแม่ ผีปู่ย่า ตายาย และเปลี่ยนมาเป็นผีบ้าน ผีเรือน ผีเมือง ผีฟ้า ผีแถน ต่อมาความเชื่อของคนลาวได้มีการขยายตัวเป็นความเชื่อแบบผีพราหมณ์ และพุทธ ศาสนาในอุษาคเนย์รวมถึงในประเทศลาว จึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานลัทธิความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ศาสนาปฐมบรรพ์ ศาสนาพราหมณ์ และพุทธ ศาสนา ระบบความเชื่อของชาวอุษาคเนย์และรวมถึงชาวลาวปรากฏอยู่ใน นิทานปรัมปรา หรือตำนานพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรากฏเรื่องราวของนาค ซึ่งเชื่อกันว่านาคเป็นผู้บันดาลให้เกิดธรรมชาติ ความมั่งคั่งและมั่นคง “นาค” ปรากฏในตำนานต่างๆ ของบ้านเมืองทั่วภูมิภาคอุษาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง รวมไปถึงตำนานอุรังคธาตุที่เกี่ยวกับการสร้างบ้านแปลงเมืองของอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งเป็นอาณาจักรสมัยโบราณของประเทศลาว ดังจะเห็นได้จากที่ ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวไว้ในศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ว่า แต่ถ้าพิจารณาจำแนกแยกแยะสัญลักษณ์ในนิทานปรัมปราเกือบทั้งหมดแล้ว จะพบว่ามีอย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม เป็น

สัญลักษณ์ของเจ้าแห่งดินและน้ำ และเป็นลัทธิทางศาสนา (อ้างถึงใน สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2554) ในที่นี้ “นาค” จึงเป็นตัวแทนของกลุ่มชนพื้นเมืองที่มีความเชื่อร่วมกันอิงอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อ สังคมวัฒนธรรมเหมือนกัน คือการนับถือบูชาธรรมชาติในส่วนที่กลุ่มชนต้องไปเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากการอาศัยและพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในดำรงชีวิต หนังสืออุรังคธาตุ เป็นเอกสารโบราณที่สำคัญ ซึ่งปรากฏนิทานปรัมปราเรื่องนาคเรื่องหนึ่ง ที่เล่าเรื่องในอดีตย้อนไปถึงยุคดึกดำบรรพ์ ว่ามีผู้คนกลุ่มหนึ่งเคลื่อนย้ายจากหนองแสซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลยูนนานในจีน ลงมาตามลำน้ำอู๋ที่อยู่ในดินแดนลาว แล้วกระจายกันตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณต่างๆ บริเวณฝั่งน้ำโขง นอกจากนั้นในหนังสืออุรังคธาตุ ยังได้กล่าวถึงตำนานการสร้างนครเวียงจันทน์ โดยยั่วว่า “แม่น้ำของไหลผ่าเมืองพระยาจันทบุรี” ซึ่งเป็นลักษณะภูมิประเทศของนครเวียงจันทน์สมัยอาณาจักรโบราณที่แม่น้ำโขงผ่ากลางเมือง โดยกล่าวถึงบุรุษที่ชื่อ “บุรีจันอ้วยล้วย” ซึ่งทำบุญเป็นประจำ ต่อมาเมื่อเหตุ พญานาคเห็นพฤติกรรมการทำบุญของนายบุรีจัน จึงเนรมิตให้มีรูปงาม และมีลาภยศมากมาย พร้อมทั้งสร้างเมืองเวียงจันทบุรีให้บุรีจัน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2554) นอกจากนาคจะสร้างบ้านแปลงเมืองให้มนุษย์แล้ว นาคยังช่วยปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองให้ด้วย เช่น นิทานเรื่องขุนบรมราชา ซึ่งเป็นเรื่องที่กล่าวถึงบริเวณสองฝั่งโขงมีนาค 15 ตระกูลคุ้มครองอยู่ ทำให้บ้านเมืองสองฝั่งโขงมีความมั่งคั่งและมั่นคง ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ โดยประจำอยู่ตามจุดต่างๆ ในแหล่งธรรมชาติที่ถ้ำ แหล่งน้ำ ภูเขา

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าในสมัยโบราณวัฒนธรรมไม่ได้ถูกจำกัดด้วยอาณาเขต หรือพรมแดนของแต่ละประเทศดังเช่นสังคมปัจจุบัน ที่ทำให้คนต้องกำหนดขอบเขตทางวัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขของประเทศตัวเอง จากข้อจำกัดของตนนี้ สอดคล้องกับข้อสรุปของ ปราณี วงษ์เทศ (2543, อ้างแล้ว) ที่ได้กล่าวถึงสำนึกเกี่ยวกับชนเผ่าของชาวอุษาคเนย์ ไวว่าลักษณะของกลุ่มชนในอดีตคงอยู่ในระดับเผ่าพันธุ์ ที่ถือว่าวัฒนธรรมรวมกันในทางความเชื่อ ภาษา และลักษณะทางวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น องค์การทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งมีใต้อาณาจักรระบบระเบียบที่เน้นบูรณาการให้ประสานเดียวกัน โดยองค์การปกครองของรัฐแบบเดิม มีศูนย์กลางอำนาจที่ไม่แน่นอนและไม่มีพรมแดนทางการเมืองที่ชัดเจนเหมือนปัจจุบันที่มีการกำหนดพื้นที่ประเทศเขตแดนแน่นอน ตายตัวเหมือนรัฐประชาชาติยุคใหม่ ทำให้เข้าใจภูมิหลังอย่างกว้าง ๆ ทางด้านสังคม และ วัฒนธรรม ของอุษาคเนย์ภาคพื้นทวีปที่ภายหลังถูกแบ่งแยกเป็นประเทศพม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม และบางส่วนของจีน โดยเฉพาะการปรับตัวของมนุษย์ในภูมิภาคอุษาคเนย์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน เนื้อหาแบ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการทางศาสนาที่ช่วยอธิบายพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องราวเกี่ยวกับโลกของกลุ่มชนดั้งเดิมและชนเผ่าในอุษาคเนย์ตั้งแต่ยุค ก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ระบบความเชื่อพิธีกรรมในอุษาคเนย์ โดยเฉพาะความเชื่อดั้งเดิมก่อนการรับอิทธิพลจากศาสนาภายนอก และสุดท้ายสำนึกเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ของกลุ่มคนในภูมิภาค ผานตำนานและนิทานปรัมปรา (Folklore) ที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ และการ

ผสมผสานทั้งทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติของผู้คนในภูมิภาค (ปราณี วงษเทศ, 2543) ขณะที่ศรีศักร วัลลิโภดม ไททรงสนะวา สำนึกและความเชื่อเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ของผู้คนในอุษาคเนย์ สะท้อนให้เห็นทัศนคติโลกทรรศน์ของผู้คนในแถบนี้ที่มีโตแยกตัวเองอยู่อย่าง โดดเดี่ยว แต่มีการติดต่อสังสรรค์สัมพันธ์กันมาตลอดเวลายาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนไม่น่าเชื่อว่าจะมีเผ่าพันธุ์หรือชนชาติใดในปัจจุบันที่อาจไต่มาเปกกลุ่มชนที่ไม่เคยผสมผสานกับผู้คนต่างเผ่าพันธุ์หรือดำรงอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้ โดยปราศจากอิทธิพลของวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นผืนแผ่นดินเดียวกันของอุษาคเนย์ นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานทางโบราณคดียืนยันว่า มีการติดต่อกันระหว่างผู้คนภายในภาคพื้นทวีปกับผู้คนภายนอกทั้งทางบก ทางทะเล มาตลอดอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2500 ปีมาแล้ว (ศรีศักร วัลลิโภดม อาจถึงใน ปราณี วงษเทศ, 2543) สอดคล้องกับ สุจิตต วงษเทศ (2544, อ้างแล้ว) ที่ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาในลุ่มน้ำโขง ในหนังสือเรื่อง นาค มาจากไหน? โดยสุจิตต อธิบายว่า นาค หรือ พญานาค เป็นความเชื่อของผู้คนในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกัน ที่มักปรากฏอยู่ในงานศิลปะทุกประเภทโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์ หนังสือเล่มนี้บอกเล่าถึงความเป็นมาของนาคอย่างละเอียด ที่เชื่อมโยงทั้งจากตำนาน ความเชื่อ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้ให้ข้อสรุปว่า “นาค” เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิมเชื่อมโยงทั้งแผ่นดินแม่น้ำและลัทธิศาสนา นอกจากนั้นประวัติศาสตร์ และตำนานต่างๆ ของอุษาคเนย์ที่มักเกี่ยวข้องกับนาคทั้งสิ้น โดยเฉพาะตำนานนาคสร้างแม่น้ำโขง นาคช่วยสร้างบ้านแปลงเมือง หรือ นาคสร้างเมืองสีสัตตะนาค นาคช่วยเวียงจันทน์ ตำนานอุรังคธาตุที่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และการคุ้มครอง สร้างความเป็นปึกแผ่นอาณาจักรในหนังสืออุรังคธาตุ รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำโขงที่เกี่ยวกับนาค สจวต ฟอกข มาติน (2002, อ้างแล้ว) ได้กล่าวในหนังสือ Buddhist Kingdom, Marxist State: the making of modern Laos. ว่าการเปลี่ยนแปลงของลาวในสมัยใหม่ตั้งแต่ที่ฝรั่งเศสเข้ามาครอบครองลาว ขบวนการชาตินิยมของลาว จนกระทั่งถึงยุคพรรคประชาชนปฏิวัติลาว นำสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม โดยเน้นถึงรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงเขาสู่ระบอบสังคมนิยม การดำเนินนโยบายและสภาพสังคมในขณะนั้น โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายลดทอนอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนา ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งจัดการปกครองสถาบันสงฆ์ การแทรกแซงกิจกรรมทางศาสนา การใหม่การตีความพุทธศาสนา ให้เข้ากับแนวคิดมาร์กซิส เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและได้มีวิพากษ์ถึงความเหมือนกับ ความต่างระหว่างพุทธศาสนากับลัทธิมาร์กซิสด้วย อย่างไรก็ตามในที่สุดรัฐบาลลาวได้ประนีประนอมผ่อนปรนให้กับพุทธศาสนา และได้กล่าวถึงการปฏิรูปนโยบายพรรคทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกอื่น ๆ ในยุคแห่งการพัฒนาชาติด้วยระบอบใหม่ ที่นับเป็นอัตลักษณ์ใหม่ทางวัฒนธรรมการปกครองของลาว

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า กลุ่มแขวง (จังหวัด) ลาวตอนใต้ ที่ประกอบด้วย สะหวันนะเขต สาละวัน เซกอง จำปาสัก และอัตตะปือ ของ สปป.ลาว นั้น มีพื้นที่ติดกับไทย คือ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในที่นี่เรียกรวมกันว่าลุ่มแม่น้ำโขง ผู้คนที่อาศัยในแถบถิ่นนี้มีลักษณะทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันกับชาวอีสานในประเทศไทย นอกจากนี้พื้นที่ลาวตอนล่างยังมีฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ ปราสาทวัดพู จำปาสัก สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตาคอนพะเพ็ง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าลาวตอนล่างมีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม แห่ประเพณี ศาสนา และความเปราะบางมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรจามปา ที่ลุ่มมีคุณค่าทางวัฒนธรรม วิชาการและการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคนลาวตอนใต้กับคนไทยอีสานของไทยนั้นมีทั้งความร่วมมือทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตการไปมาหาสู่ของคนในชุมชนทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับประชาชน ท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงนโยบายระดับประเทศ จากผลการศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขงในสวนของ ประเทศไทย และ สปป. ลาว ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยอีสาน และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในประเทศลาว ซึ่งมีความร่วมมือทางเชื้อสายเครือญาติ ทำให้มีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันเพราะคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงล้วนมีที่มาจากรากเหง้าเดียวกัน และองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการ คือ การมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ติดต่อกันทำให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และการส่งผ่านทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดน (Trans - Boundary Culture) (กนกวรรณ มะโนรมย์.2552) กอปรกับปัจจุบันมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน เมื่อปี2558 ยิ่งทำให้มีการประสานกระชับความสัมพันธ์ ความร่วมมือของทั้งสองประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม

2.1.4.2 วัฒนธรรมด้านภาษา

พิษณุ จันทรวีทัน (2556) ได้กล่าวถึงลักษณะและความเป็นมาของภาษาลาว ซึ่งถือว่าเป็นภาษาร่วมสมัยกับภาษาล้านนาของไทย และกล่าวถึงภาษาลาวที่ใช้ในปัจจุบันในชีวิตประจำวันต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงภาษาลาวที่ใช้ในวรรณกรรมด้วย ซึ่งจะเน้นเรื่องภาษิตคำสอน อีกทั้งคำร้อยกรองในภาษาลาว ทั้งโคลง กาพย์ และกลอน ที่คนท้องถิ่นเรียกว่า “ผะเหยา” พร้อมทั้งได้ยกตัวอย่างอธิบายเพลงกับวรรณกรรมลาวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ซึ่งหลายเรื่องเป็นวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างชาวลาวกับชาวอีสานในไทย โดยเฉพาะในพื้นที่สองฝั่งโขง

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558) ได้รวบรวมภาษาและวัฒนธรรมที่สื่อผ่านภาษาของแต่ละประเทศในอาเซียน ใช้ชื่อหนังสือว่า “เพลินภาษาเพื่อนอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา” เป็นการรวบรวมลักษณะทางภาษา คำศัพท์ รวมถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมในการใช้ภาษานั้น ๆ ของแต่ละประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ทั้งนี้สำหรับประเด็นภาษาลาว ถือเป็นภาษาที่มีความเหมือนกันกับ

ภาษาไทยมากที่สุด มีการเปรียบเทียบลักษณะและโครงสร้างภาษา พร้อมแบ่งหมวดหมู่คำศัพท์แบบเดียวกัน เช่น คำทักทาย คำอำลา คำขอบคุณ คำขอโทษ คำอวยพรปีใหม่ ชื่อเดือน ชื่อปี ตัวเลข เป็นต้น

จิรัฐิพร ไทยงูเหลือมและ ประเทือง ทินรัตน์ (2557) ได้สรุปผลการศึกษางานวิจัยเรื่องลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย กับนิทานพื้นบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า

1. ลักษณะร่วมในด้านภาษา การใช้ถ้อยคำ สำนวน 1.1 การใช้คำ คำซ้อน คือ การนำเอาคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน หรือเป็นไปใน ทำนองเดียวกันมาเขียนซ้อนเข้าคู่กัน และรวมทั้งการนำคำที่มีเสียงใกล้เคียงกันมาเขียนซ้อนกันด้วย คำเหล่านี้เมื่อซ้อนกันแล้วจะทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ซ้อน 2 คำ ก. คำที่ปรากฏในนิทานประเทศไทย ดังตัวอย่าง มีเจ๊กผู้หนึ่งมักไปเฮ็ดบุญเฮ็ดทาน (นิทานเรื่อง เจ๊กทำบุญ) (แปลว่า มีคนจีนคนหนึ่งชอบไปทำบุญทำทาน) คำว่า “เฮ็ดบุญ” ซ้อนกับคำว่า “เฮ็ดทาน” ซึ่งตรงกับภาษาไทย “ทำบุญ” ซ้อนกับคำว่า “ทำทาน” ข. คำที่ปรากฏในนิทานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตัวอย่าง โอ้ยลูกไก่ออย่าฟาวอย่าฝั่งหลายแม่ะ (นิทานเรื่อง ลูกไก่อไปยามพ่อบุ) (แปลว่า โอ้ย! ลูกสะใภ้อย่ารีบมากนะ) คำว่า “อย่าฟาว” ซ้อนกับคำว่า “อย่าฝั่ง” จะเห็นว่า คำว่า “อย่าฟาว” แปลว่า อย่ารีบ ส่วนคำว่า “อย่าฝั่ง” เป็นคำที่ไม่มีความหมาย “อย่าฟาวอย่าฝั่ง” เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง ให้น่าฟังและน่าสนใจ อีกทั้งยังทำให้คำมีความชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย คำซ้อน 3 คำ ก. คำที่ปรากฏในนิทานจังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย ดังตัวอย่าง เศรษฐีทะเลให้เพชรนิลจินดา (นิทานเรื่อง ทำไมผู้ชายถึงมีเมียสอง) คำว่า “เพชรนิลจินดา” เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง ญาติพี่น้องของเฮาอะสิ เหม็ด (นิทานเรื่อง เสือเผ่าแสนกล) คำว่า “ญาติพี่น้อง” เป็นคำซ้อนเพื่อความหมาย ข. คำที่ปรากฏในนิทาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตัวอย่าง เลยมี่หอบปราสาทราชวังอยู่ฟูนบาดเนย (นิทานเรื่อง เต่าคำ) (แปลว่า เลยมี่หอบปราสาทราชวังอยู่จนถึงปัจจุบันนี้) คำว่า “หอบปราสาทราชวัง” เป็นคำซ้อนเพื่อความหมาย จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำซ้อนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของชนชาติไทย-ลาว ใช้กลวิธีในการเล่า ได้แก่ การใช้คำซ้อน 2 คำและ 3 คำ เป็นการใช้คำซ้อนเพื่อเสียงและความหมาย ในการเน้นย้ำเนื้อหาให้ชัดเจน เน้นถ้อยคำ ความหมาย ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น 1.2 การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้ำ คือ การใช้คำเดียวกันหรือวลีเดียวกันตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ซึ่งการใช้คำ ซ้ำในนิทานพื้นบ้านนี้ส่วนใหญ่จะใช้เมื่อต้องการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งนั้น ๆ ดังตัวอย่าง ก. คำซ้ำที่ปรากฏในนิทานประเทศไทย เสือกะเด็นไป ไป ไป ไป เต้นแวงขึ้น ๆ (นิทานเรื่อง เสือเผ่าแสนกล) (แปลว่า เสือเต้น ไป ไป ไป ไป เต้นแรงขึ้น ๆ) ข. คำซ้ำที่ปรากฏในนิทานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยวนลาวมาแล้วกะเอาบักมีซุกนี้ไต่ แกนบักมีนะบิบใส่กันมัน บิบใส่ ใส่ ใส่ ๆ บิบใส่ กันแลน ไหม้นท้องบ้อออก (นิทานเรื่อง อยากรินตะกวด) (แปลว่า ยวนลาวมาแล้วก็เอาขนุนซ่อนไว้ แกนขนุนบิบใส่กันมัน บิบใส่ ใส่ ใส่ ๆ บิบใส่กันแลน ไหม้นท้องโย้ออก) จะเห็นว่าการซ้ำคำ เสือเด็นไป เต้นไป เต้นไป...เต้นแวงขึ้น ๆ เพื่อ

ผลในการสื่อสารให้ผู้ฟัง รู้ลักษณะการเดินของเสื่อว่า เดินไปอย่างต่อเนื่อง แล้วค่อย ๆ เพิ่มความแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การ ฟังนิทานเกิดอารมณ์ส เช่นเดียวกับซ้ำคำ บีบใส่ บีบใส่ บีบใส่ และบีบใส่แสดงให้เห็นการบีบใส่ อย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้เนื้อหาของนิทานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น 1.3 การใช้คำภาษาอังกฤษ ก. คำภาษาอังกฤษที่ปรากฏในนิทานประเทศไทย ไม่ปรากฏการใช้คำภาษาอังกฤษในนิทานประเทศไทย ข. คำภาษาอังกฤษที่ปรากฏในนิทานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กะถึกลสิปห้วยานไปนุง/ นุงกะนุงสเกิดบาดนี้ (นิทานเรื่องคู่บ่าวสาวไปเที่ยว) (แปลว่า ก็ตั้งกระโปรงเอว หลวมไปใส่/ นุงก็นุงกระโปรงสั้นเดี๋ยวนี) จะเห็นว่าผู้เล่าใช้กลวิธีในการเล่าโดยใช้คำภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ในการเล่า นิทานพื้นบ้านลาว แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาลาวมีการใช้คำทับศัพท์ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ในการใช้ภาษาในเชิงประวัติศาสตร์ การดำรงชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม การใช้ภาษา การศึกษาวิชาการต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสารกัน สำหรับการใช้นิทานภาษาต่างประเทศไม่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านประเทศไทย อาจเป็นผลมาจากเนื้อหาของนิทานไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การใช้คำ ภาษาต่างประเทศ ช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีสถานการณ์การใช้คำ ภาษาต่างประเทศในการเล่าเรื่อง 1.4 การใช้สำนวน ก. สำนวนที่ปรากฏในนิทานประเทศไทย พ่อเฒ่า กี้ยกยอปปั้น (นิทานเรื่อง หมากกับแมว) (แปลว่า ชายสูงอายุก็พูดสรรเสริญเียนยอ) ข. สำนวนที่ปรากฏในนิทานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กะบ่คิดหน้าคิดหลังหยั่ง (นิทานเรื่อง ของตึก) (แปลว่า ก็ไม่คิดหน้าคิดหลังอะไร) จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่านิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในชนชาติไทย - ลาว สะท้อนให้เห็นว่า คนไทย - ลาว เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีการใช้ถ้อยคำสำนวน เพื่อให้เรื่องน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สื่อ ความหมายให้มีความชัดเจน ปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภาษาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้อธิบายเอกลักษณ์ทางภาษาของคนทั้งสองชนชาติ มีคำ คล้ายคลึงกัน มีคำคล้ายคลึงกันบางส่วน และมีคำที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นลักษณะร่วมในการใช้ ภาษาตลอดจนการใช้สำนวนในแต่ละถิ่น เอกลักษณ์ทางภาษาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มี ความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางภาษา แต่ไม่ได้เหมือนกันทีเดียว จะเห็นว่าภาษาเป็นพาหนะที่สำคัญทาง วัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นตัวตนของกลุ่มชน

2.ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่พบในนิทานพื้นบ้าน มี 14 ด้าน ดังนี้ 2.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน จากนิทานทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสภาพการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน นิยมปลูกสร้างบ้านเรือนแบบใต้ถุนสูง เพื่อความปลอดภัย ปลูกสร้างบ้านเรือนแบบเรียบง่ายโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ ส่วนภูมิประเทศโดยรอบ ยึดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เป็นหลัก เช่น เป็นพื้นที่ราบซึ่งเหมาะแก่การทำนา ทำไร่ และทำสวน เป็นต้น มีแม่น้ำ และลำห้วย มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อความสะดวกในการดำรงชีวิต เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ภูมิประเทศมีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพของคนในสังคม 2.2 การปกครอง

พบว่า ชนชาติลาวนั้นปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน และสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการเลือกผู้นำในสังคมว่ามีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่มีความรอบคอบ ฉลาด หลักแหลม มีคุณสมบัติสามารถที่จะปกครองผู้อยู่ใต้ปกครองได้อย่างมีความสุข สำหรับการปกครอง ของชนชาติไทยไม่ปรากฏอัตลักษณ์การปกครองในนิทาน 2.3 การศึกษาเล่าเรียน จากการพิจารณานิทานของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการศึกษาว่า ในยุคอดีตการศึกษาไม่มีสถาบันการศึกษา ผู้เรียนต้องเดิน ทางไปศึกษาเล่าเรียนวิชาการความรู้กับอาจารย์ผู้สอนเอง การศึกษาในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นวิชาการ ดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเรียนเวทมนตร์คาถาสำหรับป้องกันตนเองเป็นวิชา เหนือธรรมชาติไม่สามารถอธิบายหรือพิสูจน์ได้ 2.4 ครอบครัว จากการพิจารณานิทานทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์แสดงให้เห็นว่า ระบบ ครอบครัวจะให้ความสำคัญแก่ฝ่ายหญิง เห็นได้จาก นิทานจะเกี่ยวข้องกับพ่อตากับลูกเขย หรือ แม่ยายกับลูกสะใภ้ การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสในกิจการงานต่างๆ ลักษณะครอบครัวที่พบมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ครอบครัวอยู่ครบพ่อแม่ลูก 2) ครอบครัวมีสามีและภรรยา แต่ไม่มีลูก 3) ครอบครัวมีพ่อแม่สามีหรือพ่อแม่ภรรยาอาศัยอยู่ด้วยกัน และ 4) สามีมีภรรยาหลายคน 2.5 การดำรงชีวิต พบว่า มีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกัน สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ที่เรียบง่ายเช่น เมื่อมีการแข่งขันทำประลองฝีมือในการต่อสู้ ในด้านสติปัญญา ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการทำพนันเพื่อให้ทราบว่าฝ่ายใดชนะหรือแพ้ คนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม การจับปลา ลักษณะที่แตกต่าง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมีอัตลักษณ์ในการรับประทานข้าวเจ้า ส่วนกลุ่ม ชาติพันธุ์ลาวรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก 2.6 อาชีพ พบว่าวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อาชีพที่สำคัญคืออาชีพเกษตรกรรม พื้นที่ในการตั้งหมู่บ้านในสมัยก่อนเป็นป่าดง อาชีพการล่าสัตว์ หาปลา นั้นจะนำมาบริโภค การเก็บของป่ามาเป็นอาหาร เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม อาชีพการค้าขาย มักมี การแลกเปลี่ยนสินค้า สิ่งของที่ขายส่วนใหญ่เป็นของที่ใช้ในครัวเรือนที่จำเป็น การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ สามารถควบคุมได้ เป็นสัตว์ไม่ดุร้าย เพราะเป็นสัตว์ที่ถูกเลี้ยงเพื่อไว้ใช้แรงงาน และการบริโภค ซึ่ง การเลี้ยงสัตว์เป็นผลมาจากมนุษย์หาทางออกเกี่ยวกับความอดอยาก เพื่อเป็นต้นทุนในการดำรงชีวิต 2.7 การวางตน การปฏิบัติตน จากการศึกษาเอกลักษณ์ด้านการวางตนของทั้งสอง กลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า มีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกัน คือมีการวางตนปฏิบัติตนตามกรอบที่ตั้งามของคนในสังคม เช่น การแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส เป็นต้น 2.8 ค่านิยม จากการพิจารณาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของนิทานพื้นบ้านไทย - ลาว พบว่า มีค่านิยมในเรื่องความกตัญญู ความสามัคคี ค่านิยมแสดงถึงลักษณะของบุคคล เช่น ความ ร่ารวย ผู้มีอำนาจ ระดับความอาวุโส ค่านิยมมีบทบาทต่อความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรม ของมนุษย์ในสังคม จะเห็นว่าอัตลักษณ์ค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและลาวมีลักษณะคล้ายคลึง กัน เป็นแนวทางที่มนุษย์จะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรอง แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือแต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา 2.9 ศาสนา จากการศึกษาอัตลักษณ์ทาง

ชาติพันธุ์ของชนชาติไทย - ลาว ที่เกี่ยวข้อง กับศาสนา ผลการศึกษาพบว่า นิทานพื้นบ้านไทยได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของพระภิกษุ เป็นการบวช เพื่อทดแทนคุณบิดา - มารดา กิจของพระภิกษุสงฆ์ในการบิณฑบาตยามเช้า ซึ่งตรงกับนิทานของ กลุ่มชาติพันธุ์ลาว สำหรับนิทานพื้นบ้านลาวสะท้อนให้เห็นการกำเนิดศาสนา ประวัติศาสตร์ และ ศิลอันพึงปฏิบัติของพระภิกษุ มรดกตกทอดจากอดีตที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลพุทธศาสนาและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและลาว จึงมีความกลมกลืนในอัตลักษณ์ทางศาสนาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน จึงทำให้ชนชาติทั้งสองกลุ่มมีวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน และได้สืบทอดศาสนาต่อกันมา นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้พุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยมีบทบาทที่สำคัญมากและได้กลายเป็นสถาบัน ทางสังคมที่เป็นหลักของสังคมไทยและลาวในปัจจุบัน 2.10 ความเชื่อ จากการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนชาติไทยและลาว มีความเชื่อในเรื่องของอำนาจลึกลับ เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในเรื่องเวทมนตร์คาถา มีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ มีความเชื่อเรื่องการพยากรณ์ความฝัน การทำนายของหมอดู มีความ เชื่อเกี่ยวกับเรื่องอำนาจของจิต การอธิษฐาน ความเชื่อเกี่ยวกับของวิเศษและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่ง เหนือธรรมชาติ ผลจากการศึกษาที่ปรากฏในนิทานสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ ล้วนเกิดจากความเชื่อ ของชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมกัน ความเชื่อบางประการ เป็นผลทำให้คนในกลุ่มชนมี ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด ทำให้คนในสังคมเกิดความรักความสามัคคี มีความเป็นน้ำ หนึ่งใจเดียวกันอีกด้วย 2.11 ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย - ลาว มีพิธีกรรมแต่งงาน ที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังได้สะท้อนวัฒนธรรมการสู่ขวัญ การทำบุญสารทไทย - ลาว การทำบุญ บั้งไฟ เหล่านี้ ล้วนสะท้อนให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ 2.12 การสาธารณสุข อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ในด้านสาธารณสุขที่ปรากฏในนิทาน ทั้งสองชนชาติ พบว่า ในด้านสุขภาพอนามัยยังไม่ดีมากนัก สะท้อนให้เห็นถึงการบริโภคอาหารที่ เรียบง่าย เช่น การเก็บของป่า การล่าสัตว์ เป็นต้น ส่วนในเรื่องการรักษาโรค ได้กล่าวถึงการคลอด บุตรในสมัยก่อนซึ่งต้องอาศัยหมอตำแยในการทำคลอด สะท้อนให้เห็นว่าในสมัยก่อนการรักษา พยาบาลยังไม่เจริญก้าวหน้า การรักษาผู้ป่วยมีหมอชาวบ้านเป็นผู้รักษา 2.13 การคมนาคม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย - ลาว มีลักษณะร่วมกันคือ การ เดินทางมีอยู่ 2 ทางด้วยกัน ได้แก่ การเดินทางด้วยเท้าและการเดินทางโดยทางน้ำ สะท้อนให้เห็นว่า ในอดีต การคมนาคมยังไม่เจริญ การเดินทางไปมาหาสู่กันจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก 2.14 ภูมิปัญญาของผู้เล่านิทาน ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย-ลาว การเล่านิทาน เพื่ออธิบายเหตุ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา แนวความคิดที่คล้ายคลึงกันของสองกลุ่มชาติพันธุ์ นับว่าเป็นการปลูกฝังแนวความคิดร่วมกัน ระหว่างกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ มีการสร้าง ภูมินาม เช่น ตำนานเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน สร้างนิทานอธิบายเหตุ ด้วยการหาเหตุผลประกอบ นับว่าเป็นสติปัญญาที่ชาญฉลาดของบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดและสั่งสม โดยการเล่าสืบทอดกันมา

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวสะท้อนให้อย่างชัดเจนของการมีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว อัตลักษณ์ด้านภาษา จะเห็นว่านิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในชนชาติไทย - ลาว สะท้อนให้เห็นว่า คนไทย - ลาว เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีการใช้ถ้อยคำสำนวน เพื่อให้เรื่องน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สื่อความหมายให้มีความชัดเจน ปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภาษาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้อธิบายเอกลักษณ์ทางภาษาของคนทั้งสองชนชาติ มีคำ คล้ายคลึงกัน มีคำคล้ายคลึงกันบางส่วน และมีคำที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นลักษณะร่วมในการใช้ ภาษาตลอดจนการใช้สำนวนในแต่ละถิ่น เอกลักษณ์ทางภาษาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางภาษา แต่มีได้เหมือนกันทีเดียว จะเห็นว่าภาษาเป็นพาหะที่สำคัญทาง วัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นตัวตนของกลุ่มชน

ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่พบในนิทานพื้นบ้าน มี 14 ด้าน ประกอบไปด้วย การตั้งถิ่นฐานมีลักษณะ ทั้งสองชาติพันธุ์นิยมสิ่งปลูกสร้างที่คล้ายกัน ด้านการศึกษา ในอดีตสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองชาติพันธุ์จะเหมือนกันไม่มีสถาบันการศึกษา จะนิยมศึกษาวิชาเอาตัวรอด และคาถาเวทมนต์ ด้านครอบครัว นิยมทั้งสองชาติพันธุ์ มีความเคารพผู้อาวุโส ด้านการดำรงชีวิต มีลักษณะร่วมคล้ายคลึงกัน วิถีชีวิตเรียบง่าย อัตลักษณ์ชาติลาวจะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก มีความเหมือนกันอัตลักษณ์คนอีสานในประเทศไทยรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก แต่จะมีความต่างภาคกลางของประเทศไทยรับประทานข้าวเจ้า อาชีพคล้ายคลึงกันคือเกษตรกรรม การวางตัวพบว่า ทั้งสองชาติพันธุ์มีลักษณะร่วมด้วยวัฒนธรรมการไหว้ ค่านิยม มีความกตัญญู สามัคคี ที่คล้ายคลึงกัน ด้านศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ไทย - ลาว การบวชคือการทดแทนคุณ พ่อ- แม่ อิทธิพลศาสนาและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความกลมกลืน ในอัตลักษณ์ทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน ทำให้มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์คล้ายคลึงกัน ด้านความเชื่ออัตลักษณ์ไทย ลาว มีความเชื่อเรื่องอำนาจลี้ลับเวทมนต์ คาถา จิตวิญญาณ พยากรณ์ หมอดู ของวิเศษเหนือธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทั้งชาติพันธุ์ไทย ลาว มีพิธีกรรมคล้ายคลึงกัน ด้านสาธารณสุข ในอดีตไม่มีด้วยสาธารณสุขไม่ก้าวหน้า การคมนาคม มีลักษณะร่วมกัน ๒ ทางคือ เดินเท้า และทางน้ำ ด้านภูมิปัญญาทั้งสองชาติพันธุ์มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน ปลูกฝังแนวคิดร่วมกันของทั้งสองชาติพันธุ์ หาเหตุและผล ได้อย่างกลมกลืน

2.1.4.3 วัฒนธรรมการกิน ไทย - ลาว

เป็นอีกอัตลักษณ์ความเหมือนที่สะท้อนถึงรากเหง้า เผ่าพันธุ์อันเดียวกัน วิถีชีวิตของสองฝั่งแม่น้ำโขง ที่ดำรงชีวิตทำมาหากินแบบธรรมชาติกลมกลืนกันยังเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมอาหารนั่นเอง

นันทนา ปรมานุกิษฐ์ (2556) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านการอาหาร และกล่าวไว้ว่า “อาหาร” สะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแต่ละประเทศได้ หนังสือเล่มนี้เป็นการบอก

เล่าที่มาที่ไปของอาหารชาติต่างๆ ในอุษาคเนย์ รวมถึงวัตถุดิบ วิธีปรุง โดยที่ “ภูมิศาสตร์” ถือเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดอาหารของประเทศในอุษาคเนย์ ประเทศที่มีเขตแดนติดกันจึงมักจะมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมอาหาร อีกทั้งอาหารยังบ่งบอกถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้ประการหนึ่ง อย่างเช่น อาหารลาวที่ถูกจัดกลุ่มในอาหารกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งในส่วนของอาหารลาวนั้นได้รับอิทธิพลทั้งจากไทย เวียดนาม และวัฒนธรรมการกินบางอย่างจากฝรั่งเศส

เพ็ญสิง จะเลินสิน (2553) ได้กล่าวถึงต้นตำรับวัฒนธรรมอาหารของลาว เป็นการถ่ายทอดตำราอาหารลาวดั้งเดิมฉบับพระราชวังหลวงพระบาง โดยท่านเพ็ญสิง จะเลินสิน ในฐานะที่เคยเป็นหัวหน้าห้องเครื่องในพระราชวังหลวงพระบาง เนื้อหาการคัดสรรวัตถุดิบเริ่มด้วยอุปนิสัยการบริโภคของคนลาว และมารยาทบนโต๊ะอาหาร ความสำคัญของอาหารในลาว จากนั้นกล่าวถึงเครื่องปรุงและข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบอาหาร รวมไปถึงการจัดสำรับอาหารบนโต๊ะ และวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ได้มีการอธิบายโดยละเอียด ก่อนเข้าสู่ตำรับอาหารลาวซึ่งมีถึง 114 ตำรับ จากนั้นเป็นการเพิ่มเรื่องของหวานลาว (ซึ่งไม่ใช่ต้นฉบับของเพ็ญสิง) หนังสือเล่มนี้เป็นเหมือนสารานุกรมสำหรับอ้างอิงตำรับอาหารดั้งเดิมของหลวงพระบาง ที่สามารถนำไปเป็นวิธีในการประกอบอาหารลาวได้จริง และทำให้เข้าใจถึงวิถีวัฒนธรรมการกินอยู่ การใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นด้วย

นันทนา ปรมาณูศิษฏ์ (2556) อาหารลาวโดยทั่วไปนั้น มีลักษณะที่ปรุงแตงน้อยที่สุด เน้นความเรียบง่ายแบบธรรมชาติ รสชาติไม่ค่อยจัดจ้าน วิธีการทำไม่ซับซ้อน แม้อาหารในวังจะมีขั้นตอนมากกว่าอาหารของชาวบ้านก็ตาม ก็ยังถือว่าเน้นความเรียบง่ายอยู่ สามารถสรุปลักษณะของอาหารลาวได้ดังนี้ 1) การเน้นกินผัก กินปลา เนื่องจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ปลาบริเวณแม่น้ำโขงฝั่งลาวซึ่งเป็นจุดที่ปลาน้ำโขงอร่อยสุด รวมถึงผักที่นำมารับประทานจะเป็นผักพื้นบ้านและผักสมุนไพร 2) อาหารประเภทแกงของลาวจะไม่ใส่กะทิ 3) อาหารลาวมีเครื่องปรุงรสที่สำคัญ คือ ปลา ร้า รวมถึงเกลือและน้ำปลา ในภาคเหนือจะมีการใส่น้ำปูและถั่วเน่าด้วย จึงมีรสเค็มและไม่ใส่น้ำตาล ในขณะที่สมัยก่อนพริกไทยเป็นเครื่องปรุงหลักในอุษาคเนย์ 4) การปรุงอาหารของชาวลาว ส่วนใหญ่จะกระบวนกรต้ม แกง นึ่ง คั่ว ยำ อ้าวคือการยัดไส้ เอะาะ คือลักษณะคล้ายแกงแต่มีน้อยกว่า ปิ้ง และขนาบ ซึ่งเป็นการนำอาหารที่ปรุงแล้วมาห่อใบตองแล้วนำไปปิ้งให้สุกด้วยไฟอ่อน ๆ และ 5) การกินอาหารคู่กับข้าวเหนียวหนึ่ง ทั้งนี้ วัฒนธรรมการกินอาหารของลาว มีลักษณะและรสชาติที่แตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาค อย่างเช่น อาหารหลวงพระบางซึ่งถือว่าเป็นอาหารภาคเหนือของลาว มีรสชาติเบาที่สุดในบรรดาอาหารลาวของทั้งสามภาค เนื่องจากในอดีต หลวงพระบางเป็นเมืองหลวงของลาว เป็นเวลานาน อาหารแบบหลวงพระบางจึงถูกเปรียบว่าเป็นอาหารของผู้ดีหรืออาหารชาววัง ซึ่งเน้นการนึ่ง ต้ม เป็นส่วนใหญ่ วิธีการปรุงไม่ซับซ้อน อาหารประจำเมืองของหลวงพระบางคือ “เออหลาม”

ซึ่งเป็นเอกลักษณ์หากินไม่ได้ในถิ่นอื่นของเมืองลาว เครื่องปรุงที่ขาดไม่ได้ของเมนูนี้คือ “สะค่าน” เถาไม้ประจำถิ่น (ทรงคุณ จันทจร, 2551, น.93) นอกจากนั้นยังมีการนำ “โค” ซึ่งเป็นสาหร่ายน้ำจืด มาประกอบอาหาร โดยการทำโคแผ่นทอดกินคู่กับแจ่วบอง “เส้นส้มไข่ปลาบึก” ทำจากไข่ปลาบึก ดอง เป็นต้น ในขณะที่อาหารหลวงพระบางจะคล้ายกับอาหารภาคเหนือของไทย อาหารลาวที่เวียงจันทน์และลาวใต้ในจำปาสักก็เช่นกันที่มีลักษณะคล้ายกับอาหารอีสานของไทย โดยเฉพาะริมฝั่งโขงที่แสดงถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการกินระหว่างกันในบริเวณพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่เหมือนกัน

ธัญชนก นาควิโรจน์ (2559) แม้ว่าประเทศลาวจะไม่มีเมนูสำหรับอาหารทะเล เนื่องจากสภาพพื้นที่ตั้งที่ไม่ติดทะเล แต่การที่ลาวประชิดติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ได้รับอิทธิพลจากประเทศข้างเคียงในเรื่องอาหารการกิน นอกจากนี้วัฒนธรรมการกินระหว่างไทยกับลาวที่เหมือนกันแล้ว อาหารเวียดนามยังได้เข้ามาเป็นที่นิยมในการกินของประเทศลาวด้วย เช่น “เฟอลาว” โดยแทนที่ด้วยกะปิกับพริกย่างเป็นส่วนผสม “พันผัก” ซึ่งเป็นการพันผักกับเนื้อสัตว์ รวมถึง ปอเปี๊ยะสด และปอเปี๊ยะทอดแบบลาว ในขณะที่ลาวยังคงได้รับวัฒนธรรมการกินของฝรั่งเศสด้วย ไม่ว่าจะเป็นสลัดหลวงพระบาง ข้าวจีปาเต้ หรือ ขนมปังบาแกตซึ่งทำด้วยแป้งดิบและใส่ไส้ต่าง ๆ รวมถึงซูปใสของฝรั่งเศส และวัฒนธรรมการดื่มกาแฟ ซึ่งกาแฟที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศคือกาแฟที่ปลูกในแขวงจำปาสัก จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการกินของคนลาวนั้น มีปัจจัยสำคัญคือ ภูมิศาสตร์พื้นที่ และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ผสมผสานกับอิทธิพลของวัฒนธรรมการกินของชนชาติต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น การที่หลวงพระบางมีแม่น้ำคานไหลผ่าน และมีผักซึ่งเป็นเอกลักษณ์ คือ โค (สาหร่ายน้ำจืด) ซึ่งมักเอาไปทำเป็นแผ่นตากแห้งขาย เวลากินก็เอามาตัดเป็นแผ่นเล็ก ๆ แล้วนำไปทอดเป็นอาหารว่างกินเล่น หรือเสิร์ฟเป็นอาหารเรียกน้ำย่อย (นันทนา ปริมานุศิษฐ์, 2556, น.129) ส่วนผักอีกชนิดหนึ่ง ได้แก่ ผักน้ำ หรือวอเตอร์เครส ซึ่งได้กลายมาเป็นส่วนผสมในเมนูที่เป็นเอกลักษณ์ผสมลูกครึ่งและความพื้นถิ่น คือ สลัดหลวงพระบาง หรือ ยำผักแห้งแม่น้ำคาน ซึ่งเป็นการทำน้ำสลัดฉบับชาวลาว สลัดผักดังกล่าวอาจถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากเมอซิเออร์ ออกุสต์ ปาวี ชาวฝรั่งเศสที่มายังหลวงพระบางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2430 แล้วก็เป็นที่ (นันทนา ปริมานุศิษฐ์, 2556, น.130) ในขณะที่วัฒนธรรมการกินของชาวลาวแบบดั้งเดิมรุ่นเก่านั้น ถึงแม้จะมีบรรยากาศสบาย ๆ แต่แฝงไว้ด้วยขนบธรรมเนียมที่เป็นแบบแผน โดยมีหลักสำคัญ 2 ประการที่ต้องคำนึงถึงเสมอ คือ “เปียบ” แปลว่า ศักดิ์ศรี เกียรติยศ และ “เลียง” หมายถึงเลี้ยงดู ประนเปรอ ซึ่งหลักการที่ใช้ในชีวิตของชาวลาวนี้ได้นำมาใช้ในวัฒนธรรมของกินด้วย เช่น พ่อกับแม่ซึ่งอยู่ในฐานะใหญ่ที่สุดในครอบครัว เป็นผู้ตักกินคำแรก ตามด้วยสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวตามลำดับอายุ รวมถึงการเตรียมอาหารให้มากเพียงพอแก่แขกผู้ได้รับเชิญ เป็นต้น (เพ็ญสิง จะเลินสิน, 2553, น.25)

นิลบล ไพเราะ (2563) ในวัฒนธรรมกินปลาร้า - ปลาแดก คนไทย - คนลาว ได้ให้ความหมายของปลาร้า - ปลาแดก ว่า เป็นผลของการรับรู้ภาพปลาร้าของคนอีสานและคนลาวที่

นำเสนอการรับรู้ว่า ปลาร้าคือ วิถีชีวิต สื่อตัวแทน ความเป็นอีสาน ความเป็นลาว เป็นมิตรภาพผ่านการแลกเปลี่ยนในฐานะของฝาก ของที่ระลึก เป็นแหล่งที่มาของรายได้ เป็นมิตรภาพร่วมกัน เป็นมิตรภาพในชีวิตวัฒนธรรมในความคิดคำนึงของคนอีสานและคนลาว

เกีตถวา บุญปรากฏและคณะ (2556) อุตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความเป็นอีสาน ปรากฏในงานของ พจน์ สัจจะ (2540) ในหนังสือโลก วัฒนธรรมของอาหาร ได้เขียนถึงปลาร้า ปลาแดกว่าเป็นอาหารวัฒนธรรมของคนไทยภาคอีสาน เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่คนอีสานไม่ขาย เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในครัวอีสาน สอดคล้องกับคำกล่าวของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2557) ที่ได้บอกเล่าความเป็นปลาร้า ปลาแดกผ่านตัวตนคนอีสานว่า “ปลาร้า ปลาแดก เป็นหัวใจอันหนึ่งของอาหารอีสาน เพราะเป็นตัวเชื่อมหรือตัวช่วยที่ทำให้อาหาร อีสานแซ่บอีหลี ขณะเดียวกันก็ยังทำให้เราเข้าใจบริบทชีวิตของคนที่ทำอาหารด้วย และไม่ใช้ทางปากหรือ แซ่บทางอารมณ์เท่านั้น แต่มันแซ่บในฐานะที่เป็นอาหารที่จะสื่อว่าเป็นตัวเรา ไม่ใช่แซ่บ ทัว ๆ ไปแต่ต้องแซ่บบแบบอีสาน” ดังนั้นปลาร้า ปลาแดกจึงเป็นสัญลักษณ์แทนคนอีสาน การผลิตซ้ำภาพปลาร้าปลาแดก ให้กลายเป็นของฝาก ของที่ระลึก อย่างเช่น ปลาร้าบอง ของภาคอีสานจะมีชื่อเสียงมาก และมักกลายเป็นของฝากสำหรับคนภาคอื่น ๆ

หงส์หยก บุญปัญญา (2563) จากงานเรื่องวิวัฒนาการการสร้างชาติ และ อุตลักษณ์ความเป็นลาวผ่านมุมมองการท่องเที่ยว คมนาคม และ อาหาร จากการศึกษา พบว่าวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นหรือพื้นเมืองในเขตพื้นที่ทางตอนใต้ของลาวนับตั้งแต่แขวงบอลิคำไซกระทั่งเขตอาณาบริเวณสุดท้ายในเขตพื้นที่ของแขวงอัตตะปือ อาหารพื้นบ้านของกลุ่มคนในพื้นที่อาณาบริเวณดังกล่าว มีลักษณะของการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนชาติพันธุ์ลาวลุ่มอาทิ ไท , ไต , ลาว ฯลฯ และ ลาวเทิง อาทิ ขมุ , เออตู , กะต่า , บรู และกลุ่มวัฒนธรรมภาษาตระกูลมอญ-เขมร และอื่น ๆ โดยอาศัยแหล่งโปรตีนหลักจากสัตว์น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงเป็นส่วนหลัก อาทิปลาบึก , ปลาคัง , ปลาชะโอน , ปลาชิวแก้ว และอื่น ๆ นานาชนิด รวมถึงสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำและแมลงที่ให้โปรตีนเป็นปริมาณมาก อาทิ แมลงเม่า , ดักแด้ เป็นต้น แหล่งแร่ธาตุที่สำคัญในพื้นที่บริเวณนี้นิยมหาผักพื้นบ้านที่เกิดได้ง่ายในสภาพอากาศที่ร้อนถึงหนาว อาทิ ผักบู่ , ใบย่านาง เป็นต้นรสชาติของอาหารลาวได้มีลักษณะเผ็ด , เปรี้ยว , เค็ม , ขม จะมีความแตกต่างและความซับซ้อนทางรสชาติมากกว่าอาหารลาวเหนือ ลาวใต้ มีสภาพอากาศที่ค่อนข้างร้อนชื้นในช่วงต้นปีอีกทั้งฤดูร้อนแหล่งน้ำสำคัญทางธรรมชาติมีความหดหายไปตามสภาวะกลไกทางธรรมชาติทำให้การหาอาหารมีความลำบาก จึงก่อเกิดภูมิปัญญาวิธีการถนอมอาหารในลักษณะต่าง ๆ อาทิ ดอง , หมัก , ตาก ฯลฯ สำหรับถนอมอาหารไว้ในฤดูร้อนที่อาหารหาทานได้ยาก กลายเป็นอาหารหมักดองที่มีความนิยมในปัจจุบันนานาชนิด อาทิ ปลาแดก (ในภาษาไทย : ปลาร้า) , ซิ้นหลอด (ในภาษาไทย : เนื้อแดดเดียว) , แหนม เป็นต้นปลาแดก หรือ ปลาร้าในภาษาอังกฤษ Pickled fish อาหารพื้นเมืองลาวได้ภายใต้ขั้นตอนการถนอมอาหารโดยการหมักหรือดอง ขั้นตอนการถนอมอาหารยอดนิยมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงและโตนเลสาป เป็น

กรรมวิธีการถนอมที่มีความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยระยะเวลาที่สามารถยืดอายุของอาหารให้มีระยะเวลายาวนานมากขึ้น การถนอมอาหารลักษณะนี้สามารถพบได้นับตั้งแต่จีนทางตอนใต้ กระทั่งกัมพูชาตอนเหนือ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีขั้นตอนการถนอมอาหารและกรรมวิธีดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกันตามลักษณะของวัตถุดิบในพื้นที่ ความโดดเด่นของการถนอมอาหารในลักษณะการหมักดองภายใต้ชื่อ “ปลาแดก” ในวัฒนธรรมลาวใต้ที่สำคัญนั้นคือการนำ รำข้าวป่า ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในการหมักดองอาหารให้มีรสชาติหอมและกลมกล่อม ซึ่งรำข้าวป่าหรือแกลบข้าวชนิดดังกล่าว เป็นพันธุ์ข้าวดั้งเดิมของดินแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปลาแดก คือภาษาเรียกในวัฒนธรรมไท - ลาว ซึ่งความหมายของคำว่า แดก นี้เรียกจากรีวิธีการนำปลาอัดลงไปในไห แดก หมายถึง การจับยึด หรือดันสิ่งหนึ่งเข้าไปในอีกสิ่งหนึ่ง ขั้นตอนการทำปลาแดกในกลุ่มวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวกาว ที่ชาตมิได้เลยคือการนำรำข้าวหรือแกลบข้าวเป็นส่วนผสมในการหมักดอง รวมถึงการใช้เปลือกสับปรสช่วยในการดับกลิ่นคาวหากใช้ปลาตัวใหญ่ หั่นเป็นชิ้นหรือท่อน เรียกว่า “ปลาแดกตอน” เมื่อหมักครบเวลาที่ต้องการสามารถนำมาประกอบอาหารได้ทันที หากใช้ปลาตัวเล็ก อาทิ ปลาชิวแก้ว นิยมทำเป็น “ปลาแดกตวง” กลายเป็นเครื่องปรุงเพิ่มความกลมกล่อมแก้อาหารลาวใต้พื้นบ้านเป็นลักษณะของการนำหมากไม้หรือผลไม้ป่าหรือตามพื้นบ้านที่มีรสเปรี้ยว หรือ เนื้อสัตว์ โขลกให้แหลกแต่ไม่ละเอียดผสมกับพริก เป็นกับแกล้มกับอาหารอื่น ๆ ทานคู่กับข้าวป่า หรืออีกชื่อคือ ข้าวเหนียว เพื่อให้เกิดรสชาติที่หลากหลาย อีกทั้งมีสรรพคุณเป็นยาขับของเสีย รวมถึงรสเปรี้ยวและเผ็ดมีส่วนทำให้อวัยวะเกิดการกระตุ้น ลดการเหนื่อยล้าจากการทำงาน ตำส้ม มีมากมายหลากชนิด อาทิ ตำมะยม , ตำมะขาม , ตำมะขามป้อม ,ตำเมียง (ในภาษาไทย : ตำข่า ตะไคร้) , ตำมะขาม , ตำปลาแดก เป็นต้น

ความเหมือนของวัฒนธรรมอาหารทั้งทางฝั่งวัฒนธรรมอาหารลาวเหนือและทางฝั่งวัฒนธรรมอาหารลาวใต้นั้นมีร่วมกันคือ การนำเรื่องของอาหารไปผูกและเชื่อมโยงกับคติความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศาสนา , คติยึดถือปฏิบัติต่าง ๆ ของคนลาวทั้งสองฝั่งเหนือใต้ ความเหมือนในเรื่องของการนิยมกินสัตว์ใหญ่ เช่น วัว , ควาย เฉพาะฤดูกาลหรือเทศกาลวันสำคัญทางพิธีกรรมความเชื่อของตน รวมถึงชื่อของอาหาร ที่มีบทบาทสำคัญต่องานพิธีกรรมทางศาสนา อาทิลาบ เป็นอาหารมงคล มีเฉพาะงานที่เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต อาทิ งานกินดอง , งานขึ้นบ้านใหม่ , งานบวช ฯลฯ อีกทั้งลาบ ในสมัยก่อนกาลโบราณเป็นอาหารชนชั้นสูงและเป็นอาหารสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน คนลาวมีความเชื่อว่าหากไปเยี่ยมเพื่อนบ้าน หากเขายื่นลาบให้ท่านทาน ท่านควรรับไว้เพราะหากไม่ทานถือเป็นการเสียมารยาทและไม่ให้เกียรติเจ้าบ้าน การห้ามกินผักประเภท พริก ,บวบ ในงานมงคล เพราะผักเหล่านี้จะดูดกกลืนหรือน้ำเหลืองของศพเอาไว้อาหารประเภทเส้นแม้เข้ามาในลาวได้ไม่นานและไม่แพร่หลายเทียบเท่าปัจจุบัน หากแต่ความเชื่อที่ว่าไม่นิยมรับประทานอาหารประเภทเส้นในงานอวมงคล เนื่องด้วยความเชื่อที่ส่งต่อความอวมงคลกันเป็นเส้นสายไม่จบสิ้นก็มีในลาวเช่นกัน การทำงานอาหารในงานอวมงคลจะไม่นิยมทำเป็นเส้นทางยาวทั้งการหั่นเนื้อสัตว์และการหั่นผัก เช่น การ

ทำขึ้นตลอดในงานศพ คนลาวไม่นิยมหันเนื้อสัตว์เป็นเส้นเรียงยาวเหมือนปกติหากแต่ทำเป็นท่อนขนาดเล็ก ไม่ได้รูปทรง เพื่อให้ความอับม่งคลนั้นหยุดและจบสิ้นเพียงเท่านั้น หากผู้ใดเล่นไสยศาสตร์ และมีวิชาอาคมติดตัวจะไม่กินอาหารที่จัดเลี้ยงในงานศพ เพราะเชื่อว่าอาหารเหล่านั้นอาจทำให้วิชาอาคมเสื่อม

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการกินของคนไทยอีสาน และคนลาว มีวัฒนธรรมการกินที่มีความเหมือนกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของคนอีสานและคนลาว กินข้าวเหนียวเหมือนกัน กินปลาแดก การทำปลาแดกเป็นวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำโขงที่มีปลามากมายเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการถนอมอาหาร และสามารถเป็นการผลิตเพื่ออาชีพสร้างรายได้เป็นของฝาก เป็นของซื้อของขาย ปลาแดกทำเป็นเมนูอาหารได้หลายอย่าง เป็นเครื่องปรุงในอาหาร โดยเฉพาะตำหมากหุง ปลาแดกเป็นตัวชูโรงที่ทำตำหมากหุงของคนลาวและคนอีสานอร่อยมากยิ่งขึ้น ทุกบ้านทุกครัวเรือนของคนอีสาน และคนลาวต้องมีปลาแดกติดครัว บนความเหมือนนี้เป็นตัวเชื่อมโยงมิตรภาพสายสัมพันธ์มันยืนไทย ลาวในมิติวัฒนธรรมด้านอาหาร

2.1.4.4 วัฒนธรรมการแต่งกาย

สุเปีย ทาปทา.และคณะ (2560) สปป.ลาว การคงอยู่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการนุ่งผ้าซิ่นในการแต่งกายของผู้หญิงลาว ยังมีการนุ่งผ้าซิ่น (ผ้าถุง) ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการนุ่งไปร่วมงานต่าง ๆ เช่น นุ่งไปงานดอง (แต่งงาน) ไปทำบุญที่วัด ยังคงรักษาวัฒนธรรมการนุ่งผ้าซิ่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นวิถีชีวิต อยู่ในจิตสำนึก เป็นความภาคภูมิใจและเป็นการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ โดยหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนโดยประกาศให้การนุ่งผ้าซิ่นผู้หญิงลาว เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชาติ และจะต้องนุ่งซิ่น ในโอกาสต่าง ๆ เช่น เครื่องแบบเจ้าหน้าที่รัฐ เครื่องแบบนักเรียน/นักศึกษา และการไปติดต่อราชการ ส่งผลให้การนุ่งผ้าซิ่นกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น แม้กระแสของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากยุคโลกาภิวัตน์ ก็ได้ส่งผลให้ผู้หญิงลาวเลิกนุ่งผ้าซิ่นแต่อย่างใด การนุ่งผ้าซิ่นของผู้หญิงลาวยังคงสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อุบลราชธานี ประเทศไทย ผ้ากาบบัวเอกลักษณ์อุบลราชธานี ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นบ้าน นับเป็นผลงานที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและ วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏ พบว่า ราชอาณาจักรไทย มีการทอผ้าซิ่นใช้ มาแล้วไม่ต่ำกว่า 2500 ปีโดยภูมิปัญญาการทอผ้ากาบบัวของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผ้าทอพื้นบ้านมีการคิดค้น และออกแบบลวดลายตามลักษณะต่าง ๆ ตามรูปแบบและวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำรงชีวิตที่มีความเรียบง่าย เข้ากับบริบทของชุมชนคนอีสาน ผ้าทอนอกจากจะนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจน ตาย ทั้งนี้ มีชัย แต่สุจริยา (2543) ได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานี

ศรีวิชนาลัยประเทศ ตั้งแต่เมื่อคราว “เจ้าปางคำ” ตั้ง “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” มีพระปฐมวรราชสุริยวงศ์เป็นเจ้าเมืองคนแรก ฉะนั้นไม่ว่า “บัว” หรือ “ปฐม” หรือ “อุบล” ก็ดีล้วนเป็นนามอันเกี่ยวกับเมืองอุบลมาโดยตลอด จนถึงปีพุทธศักราช 2543 ทางราชการ ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของรูปแบบ และแพรวพรรณที่ใช้ในการนุ่งห่มของชาวเมืองว่า ควรจะมีเอกลักษณ์สำคัญอย่างไร จนได้ลายผ้าอันมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ “ผ้ากาบบัว” อันเป็นเครื่องชี้ความมีเอกลักษณ์และความเป็นอารยะของชุมชนนี้ ชาวอุบลราชธานีนิยมนุ่งผ้ากาบบัวกันอย่างแพร่หลาย ตัดเป็นชุดทำงาน ตัดเป็นชุดไทยอีสานได้อย่างงดงาม ทรงคุณค่า

2.1.4.5 ความเชื่อเรื่องผีในลาว

ผีจะถูกเชื่อมโยงไปกับสิ่งที่พวกเขาคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตไม่ได้ คนสมัยก่อนจึงไม่มีวัฒนธรรมการเดินทางไกลหรือการเดินทางในตอนกลางคืนห่างจากที่พักพิงของตนหากไม่มีความจำเป็น อีกทั้งการถูกรบกวนความเชื่อเกี่ยวกับภูติผี เทวดา , เจ้าป่า , เจ้าเขา รวมถึง นาคซึ่งคนลาวเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นผู้ดูแลรักษาผืนป่า , แม่น้ำ , ภูเขา อาทิจ ความเชื่อในเขตพื้นที่น้ำตกหลี่ผี (Leephe) หรืออีกชื่อในน้ำตกสมมิตร แขวงจำปาศักดิ์ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับสถานที่ดังกล่าวในสมัยก่อนคนเขตพื้นที่มีความเชื่อเกี่ยวกับ น้ำตกหลี่ผีแห่งนี้ว่าเป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังโลกแห่งความตายและมีเมืองลับแลอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว หากมีผู้ใดไปได้เยี่ยมชมหรือเข้าไปบริเวณดังกล่าวแล้วจะไม่สามารถกลับมายังโลกของมนุษย์ได้ ความเชื่อดังกล่าวมีความน่ากลัวเป็นทุนเดิมหากผลทวีความน่าเกรงขามมากขึ้น เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ไม่มีพืชหรือสิ่งมีชีวิตชนิดใดสามารถอาศัยอยู่ได้ ถ้าหากมีต้นไม้หรือสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในบริเวณน้ำตกนั้น สิ่งเหล่านั้นจะถูกแต่งตั้งให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทันที ต้นมณีโคตร ในบริเวณใจกลางน้ำตกคอนพะเพ็ง เป็นต้นไม้ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และน่าเกรงขามของคนลาวตั้งแต่โบราณกาลถึงปัจจุบัน ความน่ากลัวของพื้นที่น้ำตกดังกล่าวได้กลายมาเป็นตำนานเล่าขานหลายเรื่องให้คนรุ่นปัจจุบันฟัง “ชายหนุ่มกำพร้าบิดา หาปลาแลกเปลี่ยนแม่ เมื่อปลาใกล้หมดบ้านหายากเพราะมีน้อยลงเขาก็เดินทางออกไปหาปลาไกลออกไปเรื่อย ๆ จนถึงหลี่ผี จึงวางเบ็ดล่อปลาไว้แล้วก็กลับบ้าน พอรุ่งเช้ารีบไปกู้เบ็ดก็พบว่าเบ็ดทุกคันก็ถูกหักทิ้งทั้งหมด ชายหนุ่มจึงไม่ได้ปลาขายของวันนั้นเขาก็ออกไปวางเบ็ดที่บริเวณเดิม รุ่งขึ้นไปกู้เบ็ดผลก็เป็นเช่นเดิมคือเบ็ดถูกหักอีก เขาโกรธมากจึงคิดว่าจะต้องจับผู้ที่มาขโมยปลาให้ได้ ดังนั้น ตอนเย็นของวันที่สามเขาก็ออกไปวางเบ็ดที่เดิม แล้วก็พายเรือทำที่เป็นกลับบ้าน แต่ที่จริงไปแอบซุ่มอยู่บริเวณที่ใกล้ ๆ นั่นเอง เขารอจนตึก เดือนหงายส่องสว่างทั่วท้องน้ำ เขาก็เห็นคนเดินมาจากทางไหนไม่รู้แล้วตรงไปยกเบ็ดเขาขึ้นมา เบ็ดคันใดติดปลา ก็จะปลดเอาปลาแล้วกักกินอย่างหิวกระหาย ถ้ายกเบ็ดคันใดขึ้นแล้วไม่ติดปลามันก็จะหักทิ้งตั้งแล้วก็เหยียบอย่างโกรธแค้นฝ่ายชายหนุ่มแอบดูเห็นเช่นนั้นเขาก็กลัวมาก รีบพายเรือเลียบไปตามเงาไม้เพื่อหลบหนีแต่ความลนลานทำให้ไม้พายของเขากระทบกระแทกหินอย่างแรงดังโป๊ก! ทำให้ร่างที่กำลังกินปลาได้ยืนมันหันมามองแล้วกระโดดน้ำโครมลงมาไล่เรือของชายหนุ่มอย่างรวดเร็วว่องไวคว้าจับเรือของเขา

กระชากอย่างแรงจนเขาพลัดตกน้ำ มันโยนเรือของเขาทิ้งอย่างไม่สนใจหันมามาคว่าตัวชายหนุ่มหนีไปได้ ด้วยรักแค้นเคืองขื่นขม ไม่สนใจเสียงร้อง การดิ้นรน และการทุบตีของชายหนุ่ม เมื่อไปถึงลำน้ำก็บังคับให้เขาเป็นผิวของมัน ไม่เช่นนั้นผีก็จะกินเขาด้วยวิธีการหักคอเขาให้ตายชายหนุ่มจำใจเป็นผิวผีอยู่หลายเดือน คืนวันหนึ่งเดือนหงาย ผีออกหากิน ชายหนุ่มได้โอกาסקก็แอบย่องตามหลังไป แล้วก็วิ่งหนีไปอีกทาง เขพยายามวิ่งเข้าไปในป่าจนทะลุออกทุ่งนา เขาก็จำได้ว่าเป็นทุ่งนาท้ายหมู่บ้านของเขาเอง เขาตั้งใจมากพยายามวิ่งผ่านทุ่งนาจะลัดเข้าหมู่บ้านให้ได้โดยเร็วที่สุด เพราะกลัวนางผีร้ายจะตามมาทัน แต่นางผีร้ายก็ตามเขามาทันจริง ๆ มันร้องบอกให้เขาหยุดวิ่ง แต่ชายหนุ่มกลัวมากเขากระโดดข้ามคันทนาเหยียบพลาดล้มฟาดลงบนพื้นดินและบาดเจ็บ เมื่อนางผีร้ายตามมาทันมันก็กระโดดเข้าจับตัวชายหนุ่ม เขาจึงแกล้งทำเป็นตายสนิท ดอกข้าวร่วงติดตามร่างกายของเขา ทำให้นางผีร้ายเข้าใจว่าใช่ขาง (ใช่ของแมลงวัน) นางผีร้ายลองเอามือจี้สะเอวเพื่อตรวจสอบว่าชายหนุ่มตายจริงหรือไม่ ชายหนุ่มกลั้นหัวเราะจนตดและขี้เล็ดออกมา นางผีร้ายได้กลิ่นเหม็นก็เข้าใจว่าตายจริง นางจึงร้องให้คร่ำครวญสงสารตัวเอง แล้วนางก็พูดกับร่างที่เข้าใจว่าตายแล้วว่า ให้อยู่ตรงนี้จะไปนำไหคำไหเงินมาให้ แล้วผีก็จากไป ชายหนุ่มกลัวว่าผีจะกลับมาเร็วก็ไม่กล้าลุกหนีไปไหนนอนนิ่งท่าเดิม ไม่นานผีก็กลับมาพร้อมกับไห 2 ไห วางไว้ปลายตีนของชายหนุ่มแล้วนางก็ร้องไห้และจากไป ชายหนุ่มรองรุ่งเช้าสว่างแล้ว รู้ว่าผีมาทำร้ายเขาไม่ได้แล้ว เขาก็นำไหทั้งสองกลับบ้าน เล่าเรื่องราวให้แม่ฟัง แล้วเปิดไหออกดูเขาก็พบทองคำและเงินจำนวนมากชายหนุ่มจึงนำไปขายได้เงินมากจนกลายเป็นคนรวย และเขาไม่กล้าไปแถวหลี่ผีอีกเลยถึงแม้เขาจะรำรวยเพราะไหผีก็ตาม นี่คืตำนานพื้นบ้านที่ถูกเล่าขานต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยจะเห็นได้ว่าคนในพื้นที่ของลาวส่วนใหญ่จะนำความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติไปผูกโยงกับสิ่งที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตได้"คนลาวชอบท่องเที่ยวและพักผ่อน ในสถานที่ที่เป็นลักษณะของสถานที่ไว้ทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น วัด , บ้านร้างทรงหรือบ้านผู้ล้มผีถึงเทพเจ้าได้ กลุ่มคนลาวมีการพบเจอและรวมกลุ่มกันในเฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาใหญ่ และมีความสำคัญ อีกทั้งยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” เป็นหนึ่งในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ลาวในยุคปกครองโดยอาณานิคมฝรั่งเศส คนลาวจะปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวกันอย่างลับ ๆ มีความเรียบง่าย และอีกกิจกรรมที่คนลาวนิยมจัดขึ้นไว้พบปะเจอกันคือ การแต่งงานหรือในภาษาลาวคือ “การกินดอง” สำหรับคนลาวที่มีความเชื่อและนับถือศาสนาผี พวกเขาจะพบเจอกันในงานพิธีกรรมทางศาสนาผี อาทิ งานเข้าทรง , งานแจกข้าวผีในภาษาลาวตามธรรมเนียมของศาสนาพุทธคือ “งานห่อข้าวประดับดิน”(จะเป็น 1 ใน 12 พิธีกรรมของฮีตสิบสองคองสิบสี่ ปฏิบัติในทุก ๆ เดือน 9) แต่ศาสนาผีเรียกว่า “ปลงพระหวาน” ฉะนั้น กิจกรรมสำคัญทางศาสนากลายเป็นสิ่งที่คนลาวในยุคสมัยนั้นเรียกว่า “การท่องเที่ยว”ปลงพระหวาน” คือการห่ออาหารแห้ง คาว หวานรวมถึงผลไม้ นานาชนิดและนำไปวางไว้ในป่าช่วงระยะเวลา 02.00 - 05.00 ให้กับดวงวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการระลึกถึงบุญคุณ , คุณธรรม ,จริยธรรมรวมถึงคุณงาม ,

ความดี ของบรรดาบรรพบุรุษผู้ล่วงลับรวมถึงผีไม่มีญาติ อาทิ ผีเปรต ในภาษาลาว ผेट โดยมีความเชื่อว่าดวงวิญญาณนั้นยังวนเวียนสถิตรอบโลกมนุษย์

2.1.4.6 ความเชื่อเรื่องผีในสังคมอีสาน

ภัทรลดา ทองแถวและสุวัฒนา เลี่ยมประวัต (2563) จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่มีปรากฏการผสมผสานความเชื่อทางศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมหรือความเชื่อเรื่องผิอย่างเหนียวแน่นเห็นจากพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเริ่มจากมีพิธีการสู่ขวัญเด็กแรกเกิดหรือเมื่อเข้าสู่พิธีแต่งงานในช่วงหนึ่งจะมีพิธีบอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้ทราบและให้มาคุ้มครอง เมื่อมีความเจ็บป่วยความเชื่อเรื่องผีก็เข้ามาเกี่ยวข้อง หากคนป่วยไปกระทำสิ่งที่ถือว่าเป็นการผิดผี ก็จะมีวิธีการรักษาโดยการให้ผีฟ้าเข้าประทับทรงเพื่อรักษาและแก้ไขสิ่งที่กระทำผิดด้วยการขอขมา จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตจะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการส่งวิญญาณของผู้ที่จากไปให้ไปสู่ภพที่มีแต่ความสุข และยังมีพิธีกรรมในฮีตเดือนเก้าหรือบุญข้าวประดับดินเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ความเชื่อเรื่องผีนี้อาจเกี่ยวข้องกับ ป่า เขา ไร่ นา และหมู่บ้าน ชาวอุบลราชธานีเชื่อว่าธรรมชาติรอบ ๆ ตัวจะมีภูติผีวิญญาณสิงสถิตอยู่ซึ่งมองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึกที่มีอยู่ สังเกตได้จากการมีพิธีกรรมเกี่ยวกับผิอย่างสม่ำเสมอเกือบตลอดทั้งปี หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติเกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าก็จะมี การบนบานขอขมาต่อภูติผีวิญญาณ เพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจของตนกลับคืนมา ผีจึงเปรียบเสมือนอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นเหมือนกรอบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม (สารัจ นามอ่อนและคณะ (2555: 27) กล่าวถึงเรื่องเล่าในพระธัมมปทัฏฐกถา ภาค 7 เรื่องบุรพกรรมของพระองค์ ที่กล่าวถึงชาวเมืองอุบลราชธานีที่ยึดมั่นปฏิบัติประเพณี จาริต 12 คอง 14 ดังตัวบท “มาบัดนี้ หมู่เฮาชาวพุทธไทยอีสาน และชาวพุทธไทอุบลราชธานีได้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเรียกว่า จาริต 12 คอง 14 โดยเฉพาะจาริต 7 คือ บุญข้าชะ หรือบุญเบิกบ้าน เพื่อกำจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคล สิ่งชั่วร้ายที่แอบแฝงอยู่ในจิตใจประชาชนและสถิตอยู่ตามหมู่บ้านชุมชนหัวไร่ปลายนาให้หมดสิ้นไป บ้านเมืองก็จะสงบสุขร่มเย็นเหมือนพระนครไพศาลีในอดีต ฉะนั้นแล”

ปิยะลักษณ์ โพธิวรรณ (2016) ความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องผีที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจมาช้านาน ผีสำหรับชาวอีสานนั้นจะดำรงอยู่ในทุกสภาวะของการมีชีวิต บางครั้งก็กระตุ้นให้เกิดความสนใจในฐานะผู้พิทักษ์ หรือผู้ช่วยเหลือ บางครั้งก็มุ่งร้ายหมายขวัญชาวอีสานเชื่อว่าผีเป็นสิ่งที่มิพลังอำนาจ มีฤทธิ์สามารถบันดาลทั้งความทุกข์ความสุข ความสมหวังและความสิ้นหวังให้แก่มนุษย์ได้ การบวงสรวงและการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อจึงเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการปลูกฝัง การบอกต่อการขัดเกลาทางสังคมและผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผนวกเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมที่ติดแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของชาวอีสาน พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีจึงได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนรุ่นหนึ่ง ด้วยความสำนึกกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องส่งต่อ

แก่บุตรหลาน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามประเพณีและความเชื่อที่มีมาแต่อดีต “วัฒนธรรมแห่งความเชื่อ” ความเชื่อเรื่องผีของชุมชนอีสาน เป็นผีที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมั่นและศรัทธา ในวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องผีเข้าไปปะปนอยู่มาก อาทิ ผีนา ผีป่า ผีเขา ผีบ้าน ผีหมู่บ้าน ผีปู่ย่าตายาย ผีดอนเจ้าปู่ ผีตาแฮก ผีฟ้า ผีถน และผีอื่นๆ หรือแม้กระทั่งผีที่เกิดจากการกระของบุคคล อาทิ ผีปอบ เป็นต้นในบริบทสังคมอีสานความเชื่อเรื่องผีได้ผสมผสานร่วมกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จนบางครั้งไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ชัดเจนว่าการประกอบพิธีกรรมของชาวอีสานพิธีกรรมใดเป็นพิธีกรรมของผีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ถึงอย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานดำรงไปพร้อม ๆ กับการประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตแบบชาวบ้านที่อ้างอิงกับสภาพของธรรมชาติดินฟ้าอากาศ ซึ่งกระบวนการผลิตทางการเกษตรจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการดลบันดาลของผี อาทิ การเชื่อว่าผีถนเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดน้ำในการเกษตรหรือการทำนา ดังนั้นก่อนที่ชาวอีสานจะลงมือในการเพาะปลูกข้าว จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีพญาถนและก่อนลงมือหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ชาวอีสานจะประกอบพิธีกรรมไหว้ผีนา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันในชุมชนว่าผีตาแฮก โดยมีความเชื่อว่าผีตาแฮกจะช่วยดลบันดาลให้ข้าวมีความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์และต่อมาเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านชุมชนอีสานก็จะทำพิธีกรรมสู่ขวัญลานนวดข้าว หรือสู่ขวัญข้าวเพื่อเป็นสิริมงคล ก่อนที่จะถึงฤดูกาลทำนาในรอบปีต่อไปพัฒนาการของความเชื่อและการประกอบประเพณีพิธีกรรม ตามทัศนะของการรับรู้และสร้างสมมาตามหลักเกณฑ์ทางมานุษยวิทยาที่มองว่า การแสดงออกทางพิธีกรรม (Ritual Expression) ย่อมจะสะท้อนให้ทราบถึงแนวคิด คติความเชื่อของบุคคลในสังคมที่มีการประกอบพิธีกรรมนั้นๆ ได้ (Leach, 1954) ด้วยเหตุนี้คติความเชื่อและพิธีกรรมย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความเชื่อทำให้เกิดพิธีกรรม และพิธีกรรม ก็คือปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่สามารถแสดงออกมาในลักษณะของรูปธรรม

ชาอุชัย คงเพียรธรรม (2556) คำว่า ผี หรือวิญญาณในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ลาว มี 2 ความหมาย หนึ่ง ผี หมายถึงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ไปเกิด เพราะต้องคอยปกป้องรักษาคุ้มครองลูกหลานและคนในสายตระกูล และสอง ผี หมายถึง วิญญาณที่ปรากฏทั่วไปซึ่งให้คุณและโทษแก่มนุษย์ โดยภาพรวมแล้วพอจะจำแนกผีตามความเชื่อของชาวไทยลาวออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผีชั้นสูง หรือผีดี ได้แก่ จำพวก “เทพ” หรือ “เทวดา” 2) ผีชั้นกลาง หรือผีกึ่งดีกึ่งร้าย ซึ่งแบ่งได้หลายกลุ่ม ได้แก่ ผีประจำหมู่บ้าน ผีประจำเมือง ผีบรรพบุรุษ ผีวีรบุรุษ เป็นต้น และ 3) ผีชั้นต่ำ หรือผีร้าย ซึ่งแบ่งออกได้เป็นผีร้ายที่มีอยู่ในธรรมชาติทั่วไป เช่น ผีพราย ผีร้ายที่ปรากฏทั่วไป เช่น ผีกระสือ ผีปอบ และผีร้ายที่อยู่ในนรก เช่น ผีเปรต ความเชื่อเรื่องผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวก่อให้เกิดพิธีกรรมมากมาย เพื่อเป็นการเซ่นสรวงบูชาและวิงวอนให้ผีที่ตนนับถือได้ช่วยเหลือให้พ้นจากเหตุร้ายต่าง ๆ และดลบันดาลให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ ความหวังในสิ่งที่ปรารถนา

โดยภาพรวมแล้วพอจะจำแนกพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยลาวออกอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เป็นต้น และ 2) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค เป็นต้น

2.1.4.7 วัฒนธรรมร่วมประเพณีทางพระพุทธศาสนา

พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยอดระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ในขณะเดียวกันพิธีกรรมและประเพณีก็มีการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ และในบางประเพณีที่ไม่ตอบสนองต่อเงื่อนไขของชุมชนก็ได้เกิดการสูญหายไป

บัญชา จำปารักษ์ (2557) พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญของสังคมที่เป็นแกนกลางทางด้านจิตใจ เป็นกรอบที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและสงบสุขในทุก ๆ ด้านและที่สำคัญความเชื่อ พิธีกรรม เชื่อมโยงให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด นอกจากนี้พระพุทธพระธรรมแล้ว พระสงฆ์คือส่วนสำคัญที่ประสาน เชื่อมความสามัคคี ความมีน้ำหนึ่งใจเดียว และผู้นำด้านจิตวิญญาณ ความเชื่อ พิธีกรรมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ศาสนาถือว่ามีส่วนขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินต่อบทบาทหน้าที่สมเหตุสมผลกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นกุสโลบายโน้มน้าวให้บุคคลเข้าหาพระธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องล่อเมกลาจิตใจ เช่น อีสานของประเทศไทยมีจารีตประเพณีที่ปฏิบัติ อันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของสังคม คือ ฮีต 12 ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองอย่างของชาวอีสานและชาวลาวจะมีขึ้นในทุกเดือนตามปฏิทินจันทรคติ โดยกำหนดให้หนึ่งเดือนมีหนึ่งฮีต โดยเดือนที่หนึ่งของอีสานจะเริ่มเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม สำหรับชาวอีสานส่วนใหญ่งานบุญฮีตสิบสองยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่และความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าฮีตส่วนใหญ่จะมีต้นกำเนิดมาจากตำนานความเชื่อก่อนครั้งพุทธกาล แต่ก็ได้ผสมผสานเข้ากับพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้ามาอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

บุญหนา จิมานัง (2556) กล่าวว่าด้านวัฒนธรรมของคนลาว มีความคล้ายคลึงกับคนภาคอีสานเป็นอย่างมาก ลาวมีประเพณีต่าง ๆ ตลอดทั้งปีไม่แตกต่างจากอีสานในประเทศไทย เกือบทั้งหมดเป็นประเพณีเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เรียกว่าฮีตสิบสอง ฮีต หมายถึง จารีต สิบสอง หมายถึง เดือนทั้ง 12 เดือนในรอบ 1 ปี ดังนี้เดือนอ้าย - บุญเข้ากรรม เดือนยี่ - บุญคูณลาน เดือนสาม - บุญข้าวจี่ เดือนสี่ - บุญพระเวศ เดือนห้า - บุญสงกรานต์ เดือนหก - บุญบั้งไฟ เดือนเจ็ด - บุญข้าชะ เดือนแปด - บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า - บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ - บุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ด - บุญออกพรรษา เดือนสิบสอง - บุญกฐิน

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย) มีการประกอบพิธีบุญเข้ากรรม ซึ่งเป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความ

บกพร่องของตน และมุ่งประพฤตินให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ชาวบ้านก็จะมีการทำบุญเลี้ยง ฝีต่างๆบุญเข้ากรรม หรือ บุญเดือนเจียง ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมถึงจะพ้นจากอาบัติ ญาติโยม พ่อออก แม่ออก ผู้อยากได้บุญกุศลก็จะให้ไปทาน รักษาศีลฟังธรรมเกี่ยวกับการเข้ากรรม ของภิกษุเรียกว่า บุญเข้ากรรม กำหนดเอาเดือนเจียงเป็นเวลาทำ จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ วันที่ นิยมทำเป็นส่วนมากคือวันขึ้น 15 ค่ำ เพราะเหตุมีกำหนดให้ทำในระหว่างเดือนเจียง จึงเรียกว่าบุญ เดือนเจียงอันว่าประเพณีพุทธศาสนาเราไว้เป็นธรรมประจำชาติ เป็นความประพฤติดีเลิศล้ำ พระสงฆ์ สร้างก่อบุญ คำว่ากรรมคือกรรมของภิกษุสังฆาทิเสส 13 ข้อนั้น พระสงฆ์ต้องอยู่กรรม เพื่อความ บกพร่องของศีลดังกล่าว พระภิกษุสงฆ์จึงเข้ากรรมเพื่อชำระความเศร้าหมองพวกนี้ แล้วจะเจริญขึ้น กว่าเดิมประเพณีบอกไว้ถือว่าเป็นสำคัญ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 กำหนดการไว้หรือว่าวันเพ็ญเดือนอ้าย ทำบุญตักบาตร เรียกว่าบุญเดือนอ้ายวิธีเข้ากรรมคือจัดเตรียมเครื่องใช้ที่จำเป็น น้ำกินน้ำใช้ให้ เพียงพอ เลือกที่สงบ บ่มีภิกษุมักด้วยคนน้อยบ่หลาย ทำเป็นที่เข้าเป็นศาลากลางป่า จัดเป็นกระท่อม น้อยสำหรับอยู่ผู้เดียว แล้วก็เตรียมหม้อผัดเจียงบ่าทั้งสอง ยอมมือพบกกล่าวยอมมาลีเว้าว่า ปรีวาสเข้า กรรมปลดแอกครั้นอยู่ปรีวาสครบแล้วขอมานัต 6 ราตรี ครั้นว่าราตรีครบก็จริงขออัพภาน ต่อสงฆ์องค์ เจ้า ครั้นว่าขออัพภาน แล้วเป็นคนใสสะอาด หมัดเวรกรรมมาตุ้อใจนั้นชุ่มเย็นสำหรับฆราวาสนั้นให้ ถวายจตุปัจจัย ไทยธรรม ครั้นว่าหมดกรรมแล้วบุญกุศลก็นำส่งให้ได้บุญ คนโบราณถือว่าเป็นสิ่งที่น่า ยกย่องสรรเสริญ

2. เดือนยี่ ในฤดูหลังการเก็บเกี่ยวชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์ พระสวดมนต์เย็นเพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือกกรุงเข้าเมื่อพระฉันแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ชาวบ้านจะเตรียมเก็บสะสมฟืนไผ่หุงต้มที่บ้านบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน สำหรับตีหรือนวด ข้าวเรียกว่า ลาน การเอาข้าวที่ตีแล้วมากองให้สูงขึ้น เรียกว่าคูณลานหรือที่เรียกกันว่าคูณข้าว ชาวนา ที่ทำนาได้ผลดี อยากรู้กุศล ให้ทานรักษาศีลเป็นต้นก็จัดเอาลานข้าวเป็นสถานที่ทำบุญ การทำบุญใน สถานที่ดังกล่าวเรียกว่าบุญคูณลานกำหนดเอาช่วงเดือนยี่เป็นเวลาทำบุญจึงเรียกว่าบุญเดือนยี่อันว่า การคูณลานนั้นคือ คูณข้าวเปลือก ทำบุญในลานข้าวเปลือกเพื่อจัดเพิ่มบุญนั้นให้มากมูล เดือนปีที่ทำ นั้นเป็นสำคัญประจำชาติ เรียกว่าบุญเดือนยี่ トラบเท่าวันนี้กล่าวถึงมูลเหตุนั้นมีประวัติกล่าวในคัมภีร์ ในสมัยองค์กัสสปะโปรดคนครานั้น ยังมีสองพี่น้องเป็นพวกชาวนา รวมกันทำไร่เนาผาต้อง พอเมื่อ เวลาข้าวเป็นน้ำนมพอกแก่ น้องใครคิดทำข้าวมธุปายาสนั้นถวายให้แก่พระองค์ ขวนพี่ชายเหล่าได้แบ่ง ที่นากัน น้องจึงมีกรรมสิทธิ์ทอดทานทำได้ มากี่ทำนาข้าวในนาข้าว เกิง 9 เทื่อ คือ เวลาข้าวเป็นน้ำนม นั้น ครั้งหนึ่งเป็นข้าวหม่ำก็จัดทานทอดให้พระสงฆ์เจ้าดั้งเดิม ครั้งที่สามนั้นถึงเวลาเก็บเกี่ยว ครั้งที่ 4 จัดตอกมัดข้าวมาไว้ใส่ลาน ครั้งที่เจ็ดรวมเข้าเป็นลอมไว้ก่อน ครั้งที่แปดทำการพาดหรือว่านวดข้าว กองไว้อยู่ลาน ครั้งที่เก้าขนเอาขึ้นใส่ยังปิดแฉมประตูัดการทำทานมาถึงครบไปทั้ง 9 ถวายให้องค์ เจ้าสัพพัญญูตนเองกัสสปะพระพุทธเจ้าคราวนั้นเพียงจริง น้องชายน้อยนั้นปรารถนายนายยอดอรหันต์

ผลบุญกุศลส่งตามมาให้ในศาสนาพระโคตมนี้เขาลงมาเกิดพระโคตมแต่คราวกาลนั้น ทั้งเป็นพรหมณ์ดีได้เฉลียวเปรียวฉลาด คาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่าเป็นเจ้าหน่อพุทธโธ ท่านก็ได้รับเอตทัคคะได้เป็นยอดรัตตัญญู ผลบุญกุศลนำปรางนั้นส่วนว่าพี่ชายนั้นได้ถวายข้าวในนาครั้งหนึ่ง ผลก่อสร้างบุญนั้นต่อมาในชาตินี้ได้มาเกิดเป็นสุภทัชชปริพาชกบมีได้พบพุทธองค์เนินซ้ำ จนถึงปรินิพพานแล้วได้เคยมาฟังเทศน์ จนได้เป็นพระอนาคามีองค์สุดท้ายแท้ ๆ บุญนั้นส่งนำ การถวายทานนี้ถือว่ามีอนิสงส์มาก จึงถือเป็นประเพณีบอกไว้เขาได้อ่านคู่มือว่าวิธีทำนั้น จัดเอาลานเป็นที่อยู่ บอกกล่าวญาติพี่น้องมารวมก่อบุญ นิมนต์พระสงฆ์ได้ตามศรัทธา สามารถจัดสิ่งของหมอน้ำมนต์ ใส่ น้ำหอมตั้งไว้ตามไ้รูปเทียน ครั้นถวายทานเสร็จแล้วสงฆ์พรมน้ำมนต์ ผูกข้าวถวายและกุมข้าวพระข้าสวดตาม

บุญคุ้มประจำ หมู่บ้านนั้นจัดคุ้มใหญ่เป็นประจำ แต่ละเรือนขานเหล่ารวมเป็นคุ้มพิธีทำบุญนั้นจัดปราคนละแห่ง ต่างก็จัดของทานมีข้าวน้ำเอาไว้สู่เรือน แล้วไปรวมกันเข้าทำบุญร่วมตลอดในเวลากลางคืนจัดปราคนละแห่ง ต่างก็จัดของทานมีข้าวน้ำ เอาไว้สู่เรือนแล้วไปรวมกันเข้าทำบุญร่วมตลอดในเวลากลางคืนจัดรูปเทียนดอกไม้มาไหว้ท่านพระสงฆ์ แล้วเหล่ามีใจพร้อมรวมกันฟังเทศน์ มีมหรสพพร้อมกันซ้องสนั่นเมือง ตื่นธุงเข้าตักบาตรถือศีล ถวายอาหารพระสงฆ์จบกระบวนถ้วน

บุญคุ้มข้าวใหญ่ อันว่าบุญแวนนี้นำเอาข้าวเปลือกมารวมกันเข้าแล้วถือศีล ฟังเทศน์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน โรงกว้างสะดวกดี กลางคืนนั้นถือศีลฟังเทศน์มีมหรสพพร้อมเพียรสร้างก่อบุญหลายครัวเรือนได้รวมกันเอาข้าวเปลือก ถือว่าเป็นบุญมากล้นโบราณเจ้าเหล่าถือ ข้าวเปลือกนั้นเอาไปจ่ายเป็นเงินมาทำสาธารณกุศล ก่อการได้ไว้หลายประการล้นบุญมีเหลือมาก ควรที่จำจื่อไว้โบราณเจ้ากล่าวสอน

3. เดือนสาม ในมือเพ็งหรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจีจะเริ่มตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นใส่น้ำอ้อยนำไปจ้บนไฟอ่อนแล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุกแล้วนำไปถวายพระบุญข้าวจีหรือบุญเดือนสาม ข้าวเหนียวปั้นโรยเกลือ ทาไข่ไก่แล้วจ้ไฟให้สุก เรียกว่าข้าวจี การทำบุญให้ทานมีข้าวจีเป็นต้น เรียกว่าบุญข้าวจี นิยมทำกันอย่างแพร่หลาย เพราะถือได้ว่าได้กุศลเยอะ ทำในช่วงเดือนสาม เรียกว่า บุญเดือนสามเอาข้าวมาปั้นทาน้ำมันไข่ไก่ ไฟแดง ๆ อยู่แล้วเอามาปั้นจ้ลง บุญข้าวจีนี้เรียกว่าบุญเดือนสาม มีประวัติมาแต่พุทธกาลคราวพุน ในพระธรรมมาเว้าบาลีมีบอกว่า มีนางปุณณะทาสีเจ้าเป็นสาวใช้บ่าว จัดแบ่งสาทิเป็นแบ่งจี้ นั่งเฝ้าเรือนเจ้าบ่าวนายคิดอยากจะถวายข้าวสาทิแบ่งจี้ก็กลัวว่าพระพุทเจ้าสิโยนทิ้งบ่อยากฉัน พระพุทองค์ทรงได้โดยพระวรจิต จึงได้วานอานนทปุอาสนะลงบนพื้น พออานนทปุแล้วพระองค์เสด็จอาสน์ นางปุณณาทาสีปราบปลื้มดีแท้มากหลายจึงถวายให้พุทบาทโคตม พระองค์จึงทรงเทศนาว่าเป็นทานเยี่ยม จนกว่าปุณณะทาสีได้เสดาคุณพิเศษ เป็นพระอริยะบุคคลเพราะได้ทานแบ่งจี้ผง เหตุดังนี้เขาพวกขวานาจึงพากันมาทำบุญตั้งปุณณะทาสีสู่ปีมีเว้นมีพิธีทำนั้นบ่มีการลำบาก หากลับพินทอนไม้มาไว้ก่อไฟ แล้วเอาข้าวเหนียวมาปั้นเป็นแผ่น ๆ เอาเกลือโรยหน่อยแล้วทาด้วยไข่ไก่ นม เอาน้ำอ้อยใส่ด้วยหวานอ้อย

หน้อยพอดี เอาลงไปอั้งไฟจีพอสูกได้ทั้งนิมนต์เอาได้พระสงฆ์มารวบสวดอาราธนาศีลรับศีลเสร็จ
เรียบริ้อยแล้วถวายข้าวจี ถามคำถวายข้าวจีนั้นมีแบบตามฉบับ แล้วจึงนำไปถวายสงฆ์ใส่ลงในบาตร
พระสงฆ์ท่านทำพิธีมนต์สูตร ฉันทเรียบริ้อยแล้วลงให้รดน้ำมนต์ แล้วก็ฟังเทศน์ได้ฉลองข้าวจีตาม
ประเพณี ทั้งหนังสือลำนิทานที่ญาติโยมขอไว้ หนังสือลำนั้นเป็นการฉลองเทศน์ เรียกว่าบุญเดือนสาม
แท้ ๆ บ่มีได้เปลี่ยนแปลง

บุญมาฆะบูชา ครั้นเมื่อมาฆะฤกษ์เดือนสามล่วงมาถึง เป็นเวลาทำบุญมาฆาแต่โบราณนั้น
ฝูงเหาดอกไม้ฝูงเทียนทั้งธูปเข้าวัดอยู่ใกล้บ้านประสงค์บ้านประสงค์ตั้งต่อบุญ ทำมาฆะบูชาขึ้นย้อมือ
ลั่นเกษ ระลึกถึงพระพุทธเจ้าคราวนั้นแต่เดิม

มูลเหตุของมาฆะบูชาวันเพ็ญเดือนสามนั้นเป็นวันสำคัญพุทธศาสนา เป็นวันที่พระภิกษุ
อรหันต์ 1,250 องค์ มาพำพร้อมบ่มีได้นัดหมาย ณ เวฬุวันมหาวิหารนั้น ประชุมสงฆ์หมู่ใหญ่แสดง
โอวาทปาฏิโมกข์ไว้องค์ นั้น 4 ประการ

องค์ 1 คือ 1. พระสัพพะปชปีสสะ อกรรมง อย่าทำชั่วหลายประการเป็นบาป 2. กุสลัสสู
ปลัมพทา ทำแต่ความดีไว้เป็นบุญอันประเสริฐ 3. สจิตตปริโยทปนัง ชำระหัวใจสะอาดแล้วคงได้อยู่เย็น

องค์ 2 นั้นล้วนเป็นพระอุปสมบทจากพระพุทธเจ้ามาถ้วนองค์

องค์ 3 นั้น บ่มีการนัดหมายไว้มาเองทุกรูป

องค์ 4 นั้น มาพำพร้อมวันนั้นสูงองค์

ทั้งเป็นวันเพ็ญเดือนสามแท้บ่มีเหลือเศษ แสงตะวันส่องแจ่มแสงเคราะห์แม่บ่มี จัดเป็นจาตุรงค์
สันนิบาตไว้ประชุมใหญ่ของสงฆ์ โบราณถือว่าเพ็ญเดือนสามก่อนบุญกุศล สร้างทำ พิธีนั้นจัดเตรียมน้ำ
ดื่มทั้งนำใช้ไว้อาสนะ ตอนเวลาเช้าทำบุญตักบาตร อังคาสพระภิกษุสงฆ์พำพร้อมฟังเจ้าเทศนา ตอน
เวลาเย็นนั้นเวียนเทียนรอบโบสถ์ จุดเทียนดอกไม้บูชาแล้วเหล่าเดิน เวลาเวียนเทียนนั้นคำบูชาต่างๆ
ต้องกล่าว จะเอาอิติปิโส สวหาโต สุปฏิปันโนก็ได้ ตามแต่ใจ ก่อนจะเวียนเทียนกับธูป ยืนประณม
มือพำพร้อมฟังเจ้าอ่านคำ ปากก็ต้องเว้าต่อประธานสงฆ์

4. เดือนสี่ ทำบุญพระเวส ฟังเทศน์มหาชาติ ในงานบุญนี้มีผู้จะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่ง
เรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าจะถวายเจาะจงเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็จะเรียกว่า "กัณฑ์
จอบ" เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อนว่าใช้พระรูปที่จะถวายเฉพาะเจาะจงหรือไม่บุญเผลอสหรือบุญ
เดือนสี่ บุญที่มีการเทศน์พระเวส หรือ มหาชาติ เรียกว่าบุญเผลอส (ผะ - เหวด) หนังสือมหาชาติหรือ
พระเวสสันดรชาดกแสดงถึงจริยวัตรของพระพุทธเจ้าคราวพระองค์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร
เป็นหนังสือเรื่องยาว 13 ผูก (13 กัณฑ์) และนิยมบวชภิกษุใหม่ในเดือนนี้ด้วยถือว่าได้กุศลแรง บุญผะ
เหวดนิยมทำกันในช่วงเดือนสี่ เวสสันดรชาดกนั้นเรียกว่าพระเวสสันดร เคยทำประจำเดือนสี่ ภาค
อีสานนิยมไว้หรือว่าบุญเดือนสี่แท้มีประจำไว้แต่นาน เป็นชาดกกล่าวเรื่องเทศชาติชาดกเป็นบารมีสุด
เพิ่มมูล เอาไว้มีทั้งกำหนดให้ทำบุญมหาชาติ ไว้ในเดือน 4 นั้นเป็นแท้แน่นอน การบุญใหญ่นี้ทำ

ระหว่างยามหนาว ยามบ่มีการงานก่อน แต่ทำบุญไว้เป็นการได้ทำบุญครั้งใหญ่ ท่านว่าพบพระศรีอาริเยเมตไตร เพราะฟังลัทธิมหาชาตินี้เป็นได้แน่นอนทั้งเมื่อได้ฟังแล้วจำจ้อปฏิบัติศีลทานธรรมตั้งพระองค์มีไว้ ก็จักถึงหนทองนิระทานหมดชาติ บ่ต้องมาเวียนวายตายเกิดแท้เมื่อนั้นอยู่เกษม

เหตุใดจึงทำบุญพระเวสในคัมภีร์กล่าวอ้างต้นเหตุการณ์ทำในกาลครั้งหนึ่งนั้น พระเถระเจ้าองค์เอกอรหันต์ขึ้นไปสวรรค์พิภพเขตพระอินทร์องค์ล้ำ ท่านก็ประสงค์ไปไหว้จุฬามณีองค์พระธาตุ ได้พบองค์เอกเจ้าศรีอาริเยทวยเทพ อยู่สวรรค์ชั้นฟ้าครานั้น สั่งมาว่าบุคคลใดคิดอยากพวยยอดไถ้องค์เอกพระศรีอาริย์ ให้พากันทำบุญเทศน์เวสสันดรเอาไว้ฟังธรรม 13 กัณฑ์ ได้วันเดียวให้หมดผูก อย่าพากันชี้คร้านจะเห็นหน้าแห่งเรา ทั้งอย่าให้ทำอนันตริยะกรรมรายอันมีผลเป็นบาป 1.) อย่าทำลายสงฆ์ให้แตกกันแท้หมุนวาย 2.) อย่าทำการฆ่าบิดามารดา 3.) บ่ได้ทำโลหิตตูปาทแก่พระพุทเจ้าองค์ใดบ่มี 4.) บ่ได้มีการฆ่าพระอรหันต์ตนแห่งประเสริฐ แล้วให้ฟังธรรมเรื่องพระเวสแล้วบ่มีแคล้วคลาดถึงท่านเลย ทำสลากนิมนต์พื่อเมื่อตกลงกันพร้อมสาธุการทุกฝ่าย จัดแบ่งกัณฑ์เรียบร้อย พร้อมกันจัดทำชุมนุมสถานเนาวันอนันต์ แล้วจึงบัตร์ด้วยติดใบลาน พร้อมพริ้วว่าวุฒิธรรมคำฝูงข้าทั้งหลาย ภายในมีอาชญากรรมเป็นเค้าภายนอกมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน พวกรักษาจัดการให้มีการฟังธรรมมหาชาติ ในวันเดือน ปี กำหนดในห้านสุ่นแนว บอกวันแสดงให้ฟังธรรมแจ้ง เมื่อญาติโยมจักได้มาพริ้วพร้อมสมสร้างก่อบุญปลูกปะรำให้กว้างพื่ออยู่ทั้งโยม นี้เป็นกิจการบุญหมู่เราเคยสร้าง

การเตรียมเครื่องสักการะเครื่องสักการะนั้น มีข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียนหอม อย่างละเป็น 1,000 พัน ใส่ในศาลากว้าง มีธงอันใหญ่ไว้ 7 อัน ประดับแต่งมีรูปม้าลายเป็นประวัติพระเวสเจ้าคราวครั้งแต่หลัง มีทั้งหมอน้ำมนต์ 4 หน่วย ทั้งห่อพระอุคุตเฝ้าไว้รักษาเจ้าหมู่มาร เพราะงานบุญเฮาสร้างเป็นผลบุญใหญ่ มักจะมีมารผจญเหตุฮ้าย ทำให้ผ่านฟังห่ออุคุตนั้นปลูกสูงได้ เพียงตายน้อย เอาไม้ไผ่เป็นลามาตัดทอนด้ามท่อนกัน ผาขัดแตะแจ่มสามด้านท่อนกัน หาของใส่ไว้เช่นบาศ กระจอน กาน้ำ ทั้งจิ้วรผืนหนึ่ง ทั้งไม้เท้าเอาไว้ที่ห่อพื่อถึงเวลาล้ำสามโมงตอนบ่าย จัดเครื่องสักการะพริ้วพร้อมเชิญเจ้าสู่อห อ สมมติว่าท่านเนาอยู่บ่มีไกล ตามเรื่องเดิมกล่าวมาเอาไว้ ตามประวัติได้เป็นเชื้อแถวแนวสค เป็นผู้มียุณแก่กล้าเนาไว้ค้ำระหว่างมหาสมุทรพัน ตามตำนานมีกล่าว คราวอโศกมหาราชเจ้ารวม-กลางสร้างก่อบุญ เก็บพระธาตุมารวมอยู่หนเดียว มาบรรจรวมกันแห่งเดียวเอาไว้ จึงเกรงกลัวไว้ศัตรูของพระพุทบาท จึงนิมนต์พระอุคุตอยู่ไต้หน้าไม้ไว้ตั้งหวัง ท่านอุคุตนั้นจับพระยามารได้เอาหนึ่งหามาผูก หนึ่งหามาเนาผูกคล้องคอไว้ปล่อยไป ไผ่ก็บ่อาจได้หมดสามารถวิชามารจึงเอาหนีไปไกลยอดเขาสุเมรพัน การบุญเจ้าองค์พระยาอโศกราช จึงสำเร็จจุลวงไปได้ตั้งยาม

คำเชิญพระเถระอุคุตคำเชื้อเชิญว่า อุกาสะ อุกาสะ ฝูงข้าทั้งหลายภายในมีพระสงฆ์เป็นเค้าภายนอกมีออกตนเป็นประธาน พากันจัดเครื่องสักการะมาราบไหว้ แก่ยอดให้พระอุคุตเถร ตนมีฤทธิ์ออาจ นิรมิตรประสาทแก้วกุฎิ กลางนทีแม่น้ำใหญ่ มักใคร่ด้วยพรหมจารี อยู่สุขุขิบโศกเศร้า บัดนี้ฝูงข้าพเจ้าทั้งหลาย พร้อมกันฟังยังล้าพระเวสในบ่วงเขตอาราม ขอเชิญเจ้ากุดทรงคุณธรรมมาก เป็น

อาชแพ้แก๊สในจักรวาล ของจงไปปราบมารทั้ง 5 อันจะมาเบียดเบียนฝูงข้าทั้งหลาย ให้หายโศกภัย อันตรายทุกสิ่ง พร้อมพร้าถ่วงทุกประการ ก็ข้าเทอญ พอแล้วตีฆ้องป่าวเดิน ถือของไตรจีวรทั้งบาตร เวียน 3 รอบแล้วลาล่ำต่าวคืน เอาสิ่งของถือนั้นวางในห่อไว้ก่อน ถึงเวลาเพลจ้งหันก็ต้องจัดพร้า พร้อมไปไว้ที่หอครั้นว่าเสร็จสรรพแล้วรวมกันไปแห่

กาลแห่งพระเวสเข้าเมือง เวลาได้ถึงบ่าย 4 โมงเย็น ทางอารามตึกทองบอกเตือนโยมไว้ ทาง วัดจัดเอาได้กลองตีธรรมมาสน์ ใส่พระพุทธรูปด้วยพระสงฆ์ ๕ ท่านน ๑ พระสงฆ์ เทศนาเชิญพระเวส เทศน์น้อยบนธรรมมาสน์เสียงระห้อยอ่อนหู ว่าเชิญขอ เชิญพระคืนเมื่อห้องเสวยเมืองเก่า ทั้งมะที่แจ่ม เจ้ากุมารน้อย หน่อเมือง อย่าได้เคืองค าร้อนนอนดงพงป่า ทั้งกัณหาชาติสองหน่อเจ้าเชิญเข้าสู่เมือง แต่เทอญการเทศนานั้นพอไปถึงพร้อมพร้า พวกกันรับศีลก่อนแล้วพระสงฆ์ขึ้นเทศนา ขากลับมาถึง ห้องอารามหลวงวัดใหญ่ เวียนสามที่รอบศาลา จึงแล้วยอขึ้นสู่โรง เป็นอันเสร็จกระบวนการ รอกการฟัง เทศน์ตื่นอยู่พระสงฆ์ ขึ้นเป็นเทศนา ในวันเดือนเดียวแท้จบลามหาเวสส์ มีกัณฑ์หลอนแห่กันหลายลำ หลากกระตา ยูถ่างทำบุญสร้างศีลทานเททอด ชาติหน้าพูนบุญล้ำมากมาย จักได้พบพระเจ้าตนเอก พระศรีอารย์ ข้าขอยอมมีอบฮอดบุญของเจ้า

ทำบุญข้าวพันก้อน เอาข้าวเหนียวมาปั้นเป็นก้อนกลม ๆ เอาไม้เสียบ ทำให้ได้มากล้นพัน ก้อนจึงเอา แล้วจึงเอาไปไหว้คาถาพันอันมีค่า เรียกว่าคาถาข้าวพันก้อนโบราณเค้าว่าต่อมา พอเมื่อ การกระทำเสร็จแล้วถึงกลางคืนตี 4 พร้อมกันโฮมแห่ได้ไปเข้าสู่อาราม พอถึงวัดจอมเจ้าศาลาธรรม พักจอด หัวหน้าประณมมือพร้าพร้อมพาเว้ากล่าวจา ว่า นะโม นะโม จอมไตรปิฎกยกออกมาเทศนา ธรรม ชันธิหมากเบ็งงามสะพาท ข้าวพันก้อนอาจุบูชา ข้าบูชาสามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้ถวายอาตม บุษาสารุ วนเวียนเว้าคำเดิม 3 รอบ แล้วจึงขึ้นศาลากว้างช่วงสงฆ์

คำอาราธนาพระเวสส์ ดังนี้ สุณัตู โภณโต เย สังฆา ตูราเทพเจ้าทั้งหลายอันยายยังอยู่ ทุกหมู่ไม้ไพรพระนอม ทุกแหวนอมฮาวป่า ทุกประเทศท่าฮาวเขา ทุกแถวแถวเถื่อนก้ำ ทุกทำน้ำและวังปลา พรรณนาฝูงแพดและผีอันมีใจโหดร้ายโทสา จงให้เจ้าทั้งหลายปะละใจอันเป็นบาป ให้ค่อยโสภาพ เจียโสตพึงธรรม เดาดำจำจื่อไว้เป็นประทีปใต้ฮอดหลี่ผี ทางเหนือมีผาไผ่ต่าง ทางข้างซ้ายกรุงศรี ออยุธยา ทางฝ่ายเหนือมีแดนแถวเป็นเขตทุกประเทศด้าวอันอยู่ห้องเทศพระสุธา กับนางธรรณีทั้งแม่น้ำ เป็นผู้ค้าฝูงหมู่ป่าผา ฝูงหมู่เทวดาเจ้าทั้งหลาย ภายบนมีพระยาอินทร์พระยาพรหม จงลงมาโมทนาซึ่ง ธรรมอันฝูงข้าทั้งหลาย ภายในมิมหาราชครูเป็นเค้า ภายนอกมีมหาราชตนเป็นอาชญาในเมืองแก้วราช อุกบล กับทั้งกัลยาเมียมิ่งลูกแก้วกิ่งชាយา กับทั้งราชบิดามารดาพ่อแม่ เฒ่าแก่พร้อมกันมาทั้งราชาและ อุปราช ทั้งนักปราชญ์และอาจารย์ในคามชานิกมบ้านนอก อันอยู่เขตเมืองแก้วราชอุบล ชวนกัน มาพร้อมแพ่ง แต่งเครื่องไหว้บูชา สหัสสาหลายปีมีมากดอกอุบลหลากพอนัน บัวแดงบานไขกาบ ดอก ฝักตบอาจเขี้ยวเนิล ดอกกลางของหลายบ่น้อย พันหนึ่งค่อยชวนชวย ชอธมมายสะพาส ข้าวพันก้อน อาชบูชา

5. เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงกรานต์ หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า และถือเป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย การสงกรานต์จะมีทั้งการรดน้ำ พระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ด้วยน้ำอบน้ำหอม เพื่อขอขมาและขอพรตลอดจนมีการทำบุญ ถวายทานบุญสงกรานต์หรือบุญเดือนห้า เมื่อเดือนห้ามาถึงอากาศก็ร้อนอบอ้าวทำให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย การอาบน้ำชำระเนื้อกายเป็นวิธีการแก้ร้อนผ่อนให้เป็นเย็น ให้ได้รับความสุขกายสบายใจ อีกอย่างหนึ่งมีเรื่องเล่าว่า เศรษฐีคนหนึ่งไม่มีลูกจึงไปบวช (บวชบาน) พระอาทิตย์และพระจันทร์เพื่อขอลูก เวลาล่วงเลยมาสามปีก็ยังไม่ได้ลูกจึงไปขอลูกกับต้นไทรใหญ่ เทวดาประจำต้นไทรใหญ่มีความกรุณาได้ไปขอลูกนำ (กับ) พระยาอินทร์ พระยาอินทร์ให้ธรรมะปาละกุมาร (ท้าวธรรมบาล) มาเกิดในท้อง ภรรยาเศรษฐี เมื่อธรรมะปาละประสูติเจริญวัยใหญ่ขึ้น ได้เรียนจบไตรเภท เป็นอาจารย์สอนการทำ มงคลแก่คนทั้งหลาย ครั้งนั้นท้าวภิลพรหมลงมาถามปัญหาธรรมะปาละกุมาร (ถามปัญหาสามข้อคือ คนเราในวันหนึ่ง ๆ มีศรีอยู่ที่ไหนบ้าง ถ้าธรรมบาลตอบได้จะตัดศีรษะตนบูชา แต่ถ้าตอบไม่ได้จะตัด ศีรษะธรรมบาลเสีย โดยผลัดให้เจ็ดวัน ในชั้นแรกธรรมบาลตอบไม่ได้ ในวันที่หกธรรมบาลเดินเข้าไป ในป่า บังเอิญได้ยินนกอินทรีสองตัวเมียพูดคำตอบให้กันฟัง ตอนเช้าศรีอยู่ที่หน้าคนจึงเอาน้ำล้าง หน้าตอนเช้า ตอนกลางวันศรีอยู่ที่อกคนจึงเอาน้ำมาประพรมหน้าอกตอนกลางวัน และตอนเย็นศรี อยู่ที่เท้าคนจึงเอาน้ำล้างเท้าตอนเย็น ธรรมบาลจึงสามารถตอบคำถามนี้ได้) ตามสัญญาว่าถ้าธรรม บาลตอบปัญหาได้จะตัดหัวของตนบูชา ฉะนั้นธรรมบาลแก้ได้ แต่ศีรษะของภิลพรหมมีความ ศักดิ์สิทธิ์มาก ถ้าตกใส่แผ่นดินจะเกิดไฟไหม้ ถ้าทิ้งขึ้นไปในอากาศฝนจะแล้ง ถ้าทิ้งลงมหาสมุทรน้ำจะ แห้ง ก่อนตัดศีรษะของภิลพรหมนั้นได้เรียกลูกสาวทั้งเจ็ดคนเอาขันมารองรับแห่รอบเขาพระสุเมรุ ทกลีนาที แล้วนำไปไว้ที่เขาไกรลาสเมื่อถึงกำหนดปีนางเทพธิดาทั้งเจ็ดจะผลัดเปลี่ยนกันมาเชิญเอา ศีรษะท้าวภิลพรหมมาแห่รอบเขาพระสุเมรุแล้วกลับไปเทวโลก

๖. เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟเป็นการขอฝน พร้อมกับ งานบวชนาค ซึ่งการทำบุญเดือนหกถือเป็นงานสำคัญก่อนการทำนา หมู่บ้านใกล้เคียงจะนำเอาบั้ง ไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหารเหล้ายามาเลี้ยง เมื่อถึงเวลาที่จะตั้ง ขบวนแห่บั้งไฟและรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟด้วยความสนุกสนาน คำเซิ้งและการแสดงประกอบ จะออกไปในเรื่องเพศ แต่จะไม่คิดเป็นเรื่องหยาบคายแต่อย่างใด ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟจะจัดขึ้นอย่าง ยิ่งใหญ่ทุกปีที่จังหวัดยโสธร ส่วนการทำบุญวิสาขบูชา นั้น จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ ฟังเทศน์ ช่วงเย็นมี การเวียนเทียนเช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก การเอาขี้เถ้า (ดินประสิว) มาประสม คั่วกับถ่าน โขลกให้แหลกเรียกว่าหม้อ (ดินปืน) เอาหม้อใส่กระบอกไม้ไผ่อัดให้แน่น แล้วเจาะรูใส่หาง เรียกว่าบั้งไฟ การทำบุญมีให้ทาน เป็นต้น เกี่ยวกับการทำบั้งไฟ เรียกว่า บุญบั้งไฟ กำหนดทำกัน ใน เดือนหกเรียกว่าบุญเดือนหก เพื่อขอฟ้าขอฝนจากเทวดาเมื่อถึงฤดูแห่งการเพาะปลูก ทำไร่นานา

7. เดือนเจ็ด ทำบุญช่าชะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเช่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ภูตา ผีตาแฮก ผีเมือง เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณบุญช่าชะ หรือ บุญเดือนเจ็ด การช่าชะ (ชำระ) สะสางสิ่งสกปรกโสโครกให้สะอาดปราศจากมลทิน โทษหรือความมัวหมอง เรียกว่า การช่าชะ สิ่งที่ต้องการทำให้สะอาดนั้นมี 2 อย่างคือ ความสกปรกภายนอกได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้า อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตใจเกิดความความโลภโกรธ หลง เป็นต้น แต่สิ่งที่จะต้องชำระในที่นี้คือเมื่อบ้านเมืองเกิดข้าศึกมาราวีทำลาย เกิดผู้ร้ายโจรมาปล้น เกิดรบราฆ่าฟันแย่งกันเป็นใหญ่ ผู้คนซังม้าวัวควายล้มตาย ถือกันว่าบ้านเดือดเมืองร้อน ชะตาบ้านชะตาเมืองขาด จำต้องช่าชะ ให้หายเสียดจัญไร การทำบุญมีการรักษาศีลให้ทานเป็นต้น เกี่ยวกับการช่าชะนี้เรียกว่าบุญช่าชะ มีกำหนดทำให้ระหว่างเดือนเจ็ดจึงเรียกว่าบุญเดือนเจ็ด

8. เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงาน จึงคล้ายกับทางภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาตอนบ่าย ชาวบ้านหล่อเทียนใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การนำไปถวายวัดจะมีขบวนแห่พอรำเพื่อให้เกิดความคึกคักสนุกสนาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดต้องเป็นที่จังหวัดอุบลราชธานีบุญเข้าวัดสา (เข้าพรรษา) หรือบุญเดือนแปด การอยู่ประจำวัดตลอดสามเดือนในฤดูฝนเรียกว่าเข้าวัดสา โดยปกติกำหนดเอาวันแรมหนึ่งค่ำ เดือนแปดเป็นวันเริ่มต้น เรียกว่าบุญเดือนแปด

9. เดือนเก้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน หมากพลู บุหรี่ห่อด้วยใบตองกล้วยร้อยเป็นพวง เตรียมไว้ถวายพระช่วงเสด็จเพล บางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าวน้อย เหล้า บุหรี่ แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ตามต้นไม้ และกล่าวเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปมารับส่วนกุศลในครั้งนี้ ต่อมาใช้วิธีการกรวดน้ำหลังการถวายภัตตาหารพระสงฆ์แทนการทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่าบุญเดือนเก้าบุญข้าวห่อประดับดินหรือบุญเดือนเก้า การห่อข้าวปลาอาหารและของเคี้ยวของกินเป็นห่อ ๆ แล้วเอาไปถวายทานบ้าง ไปแขวนตามกิ่งไม้ในวัดบ้าง เรียกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะมีกำหนดทำบุญในเดือนเก้าจึงเรียกว่าบุญเดือนเก้า

10. เดือนสิบ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลา (สลาภภัตร) ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบ ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของทาน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลาภของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตายบุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบ การเขียนชื่อใส่สลาภให้พระภิกษุและสามเณรจับและเขียนชื่อใส่ภาชนะข้าวถวายตามสลาภนั้นและทำบุญอย่างอื่นมีรักษาศีลฟังธรรม เป็นต้น เรียกว่าบุญข้าวสาก (สลาภ) เพราะกำหนดให้ทำในเดือนสิบ จึงเรียกว่าบุญเดือนสิบ

11. เดือนสิบเอ็ด ประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาทเตือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล พอตกกลางคืนจะมีการจุดประทีป โคมไฟ นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ววัด จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญจุดประทีป ในจังหวัดนครพนมจะมีประเพณีการไหลเหล้าไฟ ซึ่งตกแต่งด้วยตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นรูปต่าง ๆ สวยงามกลางลำน้ำโขง และมีหลายจังหวัดที่จัดงานแห่ปราสาทผึ้งขึ้น แต่ที่นับว่าเป็นต้นตำรับและมีความยิ่งใหญ่กว่าที่ใด ก็คือ จังหวัดสกลนครบุญออกวัดสา (ออกพรรษา) หรือบุญเดือนสิบเอ็ด การออกจากเขตจำกัดไปพักผ่อนที่อื่นได้เรียกว่า ออกวัดสา คำว่าวัดสาหมายถึงฤดูฝน ในปีหนึ่งมี 4 เดือน คือตั้งแต่วันแรมสี่ค่ำเดือนแปดถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ในระยะสี่เดือนสามเดือนต้นให้เข้าวัดก่อน พอครบกำหนดสามเดือนแล้วให้ออก อีกเดือนที่เหลือให้หาผ้าจิวรมาผลัดเปลี่ยนการทำบุญมีให้ทานเป็นต้น เรียกว่าการทำบุญเดือนสิบเอ็ด และ

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญกองกฐิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานในสมัยก่อนนิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่ข้างขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือนสิบสอง สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำใหญ่ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล จะมีการจัดสว่างเฮือ (แข่งเรือ) เพื่อระลึกถึงอุสุภยานาค บางแห่งจะมีการทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระเณร มีการจุดพลู ตะไล และบางแห่งจะมีการทำบุญโกนจุกลูกสาว ซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อนบุญกฐินหรือบุญเดือนสิบสองผ้าที่ใช้ไม่สดีทำเป็นขอบซึ่งเย็บจิวร เรียกว่าผ้ากฐิน ผ้ากฐินนี้มีกำหนดเวลาในการถวายเพียงหนึ่งเดือนคือตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง เพราะกำหนดเวลาทำในเดือน 12 จึงเรียกว่าบุญเดือนสิบสอง มูลเหตุที่ทำให้ภิกษุสงฆ์มีโอกาสได้ผลัดเปลี่ยนไตรจีวรใหม่ เนื่องจากของเก่าใช้รุ่งหมามาตลอดระยะเวลาสามเดือนที่เข้าพรรษาอยู่มเก่า มีเรื่องเล่าว่าภิกษุชาวเมืองปาฐา 30 รูปพากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร ไปไม่ทันวันเข้าพรรษาจึงพักจำพรรษาที่เมืองสาเกตุ พอออกพรรษาแล้วพากันเดินกรำฝน จิวรเปียกชุ่มด้วยน้ำฝน พอไปถึงแล้วก็เข้าเฝ้าพระองค์ทรงเห็นความลำบากของภิกษุเหล่านั้นจึงอนุญาตให้รับผ้ากฐินได้ นางวิสาขาทราบความประสงค์จึงนำผ้ากฐินมาถวายเป็นคนแรก จึงถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ชนิดของกฐินที่ทำมี 2 ประเภท 1. กฐินเล็กหรือภาคกลางเรียกว่า "จุลกฐิน" ซึ่งเป็น "กฐินเล็ก" เป็นกฐินที่ต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว เริ่มตั้งแต่ปั่นด้าย ทอเป็นผืน ตัดเย็บเป็นผ้าไตรจีวรพร้อมทั้งย้อมสี ซึ่งกฐินประเภทนี้ต้องให้ความร่วมมือร่วมแรงของผู้คนเป็นจำนวนมากจึงจะเสร็จทันเวลา จังหวัดอุบลราชธานีทำจุลกฐินที่วัดหนองป่าพง ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 2. มหากฐิน เป็นกฐินที่มีบริวารมาก ใช้เวลาเตรียมการนาน มีคนนิยมทำกันมากเพราะถือว่าได้บุญได้กุศลมาก ขนาดผ้ากฐินมีกำหนดขนาดผ้าที่ใช้ทำเป็นผ้ากฐิน ดังนี้ผ้าสบง ยาว 6 ศอก กว้าง 2 ศอก ผ้า

วันดับขึ้นหรือแรม 15 คำให้นิมนต์พระมาเจริญพุทธมนต์และตักบาตรบ้าน เมื่อพระมาใส่บาตรอย่าให้ท่านได้รอ และเมื่อพระเข้าปริวาสกรรมเสร็จให้ถวายดอกไม้ธูปเทียน ภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงยกมือไหว้ก่อนพูดด้วย อย่าเหยียบเงาพระสงฆ์ อย่าเอาอาหารเหลือกินไปถวายและอย่าให้สามีกินเพราะจะบาปตลอดชาตินี้และชาติหน้าและสำคัญเมื่อถึงวันพระ เข้าพรรษา ออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ ห้ามเสพเมถุน (ร่วมเพศ) เพราะลูกหลานจะสอนยาก จากคลองคำสอนที่กล่าวมาถ้าปฏิบัติได้จะนำมาซึ่งความสงบสุข

คลองสิบสี่ทุกเทศทุกวัยทุกฐานะ ฮิตเจ้าคลองขุนคือแบบแผน คำสอน ที่ผู้ปกครองระดับสูงพึงนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ไพร่ฟ้าประชาชนมีความสุข ปกครองด้วยความเท่าเทียมกันทุกคนมีความเสมอภาค ฮิตท้าวคลองเพี้ย คือเหตุร้ายทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นเพราะผู้ปกครองปล่อยปะละเลยห่างจากทศธรรมทำให้ประชาชนละเลยศีลธรรมปัญหาจึงเกิด ฮิตไพร่คลองนาย คือผู้ปกครองอย่าอวดอ้าง อย่าลืมหิว เจ้านายจะตีคนเดียวไม่ได้ ได้ดีแล้วอย่าลืมหิว เป็นใหญ่แล้วให้รักผู้น้อยและใครทำดี ได้ดีก็ให้เคารพ ฮิตบ้านคลองเมือง คือ มุ่งให้ทุกคนรู้จักฮิตสิบสองคลองสิบสี่เพื่อทุกคนได้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีความสุขและผู้ปกครองต้องมีใจเป็นธรรมและกล้าหาญ ฮิตฝั้วคลองเมี่ยงมุ่งให้สามภรรยาปฏิบัติดีต่อกัน ฮิตพ่อคลองเมี่ยงสอนพ่อแม่ให้อบรมเลี้ยงดูลูกให้ถูกทาง ฮิตลูกคลองหลานสอนลูกหลานให้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีมีความยำเกรงต่อผู้ใหญ่ ฮิตไก่คลองเขยมุ่งสอนลูกสะใภ้และลูกเขยให้ปฏิบัติต่อพ่อตาแม่ยายขุ่ยตาตายให้ถูกต้องตามคลองธรรม ฮิตป่าคลองลุงสอนให้ปลูกปฏิบัติต่อกันญาติพี่น้องให้ดี ฮิตปู่คลองย่าฮิตตาคลองยายสอนให้ขุ่ยตาตายปฏิบัติเป็นปุชนียบุคคลที่ดี ฮิตเฒ่าคลองแก่มุ่งสอนคนแก่ทั่วไป ฮิตปีคลองเดือนสอนชาวอีสานรักษาฮิตสิบสองคลองสิบสี่ ฮิตไฮ่คลองนามุ่งสอนให้ชาวนารู้จักรักษาดูแลไร่นา ฮิตวัดคลองสงฆ์ มุ่งสอนให้ปฏิบัติ วัตรฐาก ดูแลวัดวาอารามบำรุงสงฆ์

จากแนวคิดทฤษฎีการทบทวนวรรณกรรมอัตลักษณ์ร่วมวัฒนธรรมไทย - ลาว อัตลักษณ์แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มของชุมชนสังคม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมแสดงถึงวิถีชีวิตความสุขการดำเนินไปตามธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ชาติไทยและลาวมีประวัติศาสตร์คู่กันมายาวนานบนความสัมพันธ์กันทางเชื้อชาติ รากเหง้าอันเดียวกัน มีความเหมือนความต่าง อันเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรม มีสืบทอดคงอยู่และรักษาขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ด้านศาสนานับถือศาสนาพุทธ ด้านภาษาสื่อสารภาษาเดียวกันเข้าใจได้โดยไม่ต้องแปล มีนิทานเรื่องเล่าวรรณกรรมที่สอดคล้องกันทางประวัติศาสตร์ การบันทึกการจดจำ ทางศิลปะการแสดง การแต่งกายเหมือนกัน วัฒนธรรมการกินและเรื่องประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา บุญทั้ง 12 เดือน หรือฮิตสิบสอง คองสิบสี่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้ง 12 บุญ 12 เดือน ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน มีวิธีการที่อาจแตกต่างกันทางปฏิบัติ แต่จุดมุ่งหมายเดียวคือสืบทอด อนุรักษ์ รักษาประเพณี และอีกนัยหนึ่งคือเป็นกุสโลบายโน้มน้าวให้บุคคลเข้าหาพระธรรมในทางพระพุทธศาสนา ให้บุคคลในชุมชนมีความ

ปรองดองกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ความสัมพันธ์ลาวกับไทยก็เช่นกันมีวัฒนธรรมประเพณี เชื่อมโยงสายสัมพันธ์อันดีนี้จากการมีวัฒนธรรมประเพณีอันคล้ายคลึงกันนี้ที่ยังคงร่วมกันอนุรักษ์สืบ สานวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน

2.2 ความสัมพันธ์ร่วมทางวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์สองฝั่งแม่น้ำโขงไทย อุบลราชธานี - จำปาสัก สปป.ลาว

อุบลราชธานีที่เชื่อมโยงกับจำปาสัก (ปัญญา แพงเหล่า, 100 เรื่องเมืองอุบล) เจ้าคำผงผู้ก่อตั้ง เมืองอุบล เจ้าคำผงหรือพระปฐมบรรพชาสุริยวงศ์ เป็นบุตรของเจ้าพระตาและนางบุศดี เกิดเมื่อปี 2252 ณ นครเวียงจันทน์ เป็นหลานปู่เจ้าปางคำ ราชวงศ์เชียงรุ่ง เจ้าปางคำได้อพยพมาสร้างเมือง หนองบัวลุ่มภู (จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน) หรือนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ในปี พ.ศ. 2311 เจ้าพระตากับเจ้าพระวอเกิดผิดใจกับพระเจ้าสิริบุญสารแห่งเวียงจันทน์ ได้ยกทัพมาตีเมืองหนองบัว ลุ่มภู ต่อสู้กันอยู่ 3 ปี ฝ่ายเวียงจันทน์แพ้สงคราม จึงไปขอกองทัพจากพม่าที่เชียงใหม่กองทัพได้ยกมา สมทบกับกองทัพเวียงจันทน์ ยกมาตีเมืองหนองบัวลุ่มภูแตก เจ้าพระตายในสนามรบ เจ้าพระวอกกับ เจ้าคำผง และพวกทิ้งเมืองไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไปอาศัยพระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารแห่งนคร จำปาสัก ไปตั้งค่ายอยู่บ้านคูบ้านแกนครจำปาสัก พระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารได้ขอนางตุ่ยให้เป็นเทวี แก่เจ้าคำผงและพระราชทานแต่งตั้งให้เจ้าคำผงเป็นพระปฐมสุรราช ผู้ช่วยเจ้าพระวอ นายกองนอก พระเจ้าสิริบุญสาร ได้ทราบข่าว เจ้าพระตากับพวกมาตั้งอยู่ค่ายบ้านคูบ้านแก เมืองนครจำปาสัก และ เจ้าพระวอมีกำลังพลน้อย พระเจ้าสิริบุญสาร จึงให้เพี้ยสโพบกทัพมาตีค่ายบ้านคูบ้านแกแตก ฆ่าเจ้า พระวอตาย พระปฐมสุรราช (เจ้าคำผง) จึงขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์โปรด ให้เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพมาช่วยเมื่อทราบสาเหตุจากพระปฐมสุรราชแล้ว จึงยก ทัพตามตีทัพเพี้ยสโพบกทัพไปจนถึงเวียงจันทน์ ได้รับความอยู่ 4 เดือน ตีเวียงจันทน์แตกเมื่อ พ.ศ. 2318 ต่อมาพระปฐมสุรราช ขออพยพมาอยู่ดอนมดแดง ในปี พ.ศ. 2319 น้ำท่วมใหญ่ท่วมดอนมดแดง จึงอพยพหนีน้ำมาอยู่ที่ดอนริมห้วยแจระแม เมื่อน้ำลดจึงสร้างดงอู่ฝักริมแม่น้ำมูลสร้างเป็นเมือง สร้าง เป็นเมืองอยู่ 7 ปีจึงแล้วเสร็จ มีใบบอกลงไปกราบทูลพระเจ้ากรุงธนบุรีขอตั้งเป็นเมืองอุบล พระเจ้า กรุงธนบุรีให้ตั้งตามที่ขอไปโปรดให้พระปฐมสุรราช เป็นพระปฐมราชวงศ์ (เจ้าคำผง) เจ้าเมืองอุบล องค์แรกเมื่อ พ.ศ. 2321 ต่อมาช่วยปราบกบฏอ้ายเชียงแก้วได้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลก จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระปฐมราชวงศ์ เป็นพระปฐมบรรพชาสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) และเสริม นามเมืองอุบลขึ้นเป็น เมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศราช เมื่อวันจันทร์ แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 (พ.ศ. 2335) พระปฐมบรรพชาสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานีมาตั้งแต่ตั้งเมือง มา เป็นเวลา 17 ปี ถึง พ.ศ. 2338 ได้ถึงแก่อนิจกรรม รวมสิริอายุ 85 ปี มีการทำเมรุยกหัสติลิงค์เผาที่ทุ่ง สีเมือง แล้วเก็บอัฐบรรจุธาตุไว้ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง นำอัฐไปไว้วัดหลวง

ตำนานเวินบีก หมู่บ้านสุดท้ายชายแดนริมฝั่งโขง เป็นหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่อำเภอโขงเจียมตะวันออกสุดมองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยามเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่สุดท้ายริมฝั่งแม่น้ำโขงชายแดนก่อนจะไหลลงสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจในชุมชนแห่งนี้ได้สืบทอดกันมายาวนาน ทั้งด้านภาษาและการดำรงชีวิต กำเนิดต้นตระกูลพึงป่าพึงดง ความเป็นมาหมู่บ้านเวินบีก เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมาที่ชุมชนแห่งนี้ มีบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่าตายาย ได้อพยพครอบครัวมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เมืองปากเซ แขวงนครจำปาสัก เข้ามาฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านนี้ และต่อมามีการประกาศคืนดินแดนจำปาสักกลับไปเป็นของ สปป.ลาว ทำให้ประชาชนชาวบ้านเวินบีกยังคงปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิมและหมู่บ้านเดียวที่อยู่ชายแดนตะวันออกสุดของประเทศไทย เป็นจุดสุดท้ายชายแดนริมน้ำโขง เขตพรมแดนด้านที่เหลือติดกับ สปป.ลาว ห่างจากโรงเรียนเวินบีก 2 กิโลเมตร มีภูเขาและป่าไม้กั้นแนวเขตไว้

จะเห็นได้ว่าอุบลราชธานี จำปาสักมีประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยง ใกล้ชิด ด้านเชื้อชาติ มีรากฐานจากเผ่าพันธุ์เดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำมาหากินร่วมกัน มีวัฒนธรรมอันล้ำค่าโดดเด่นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งด้านการศึกษา ศาสนา ดังเช่น หลวงปู่เสาร์ในความทรงจำกับนครจำปาสักเมืองจำปาสัก เป็นเมืองที่หลวงปู่เสาร์ กนตสีลเถร พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนากัมมัฏฐาน เคยใช้เป็นเส้นทางไปสู่การค้นพบธรรมะและธรรมชาติที่งดงาม และถือเป็นดินแดนสุดท้ายของลมหายใจในชีวิตของท่านที่ได้รับใช้พระพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. 2485 หลวงปู่เสาร์และคณะลูกศิษย์ได้เดินทางไปวัดอามตยารามเมืองโขง นครจำปาสัก ประเทศลาว และได้ไปเยี่ยมชมปราสาทหินวัดภู หลังจากนั้นท่านพาคณะล่องเรือไปตามลำน้ำโขงเพื่อไปสืบทอด ต่อมาได้ไปทำบุญที่วัดดอนฮีเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับพระอุปัชฌาจารย์ และไปเยี่ยมชมน้ำตกหลี่ผี ขณะนั้นเองเป็นช่วงที่หลวงปู่เสาร์เริ่มอาพาธ อ่อนเพลีย และทางคณะพยายามพาท่านเดินทางกลับอุบลราชธานี แต่เนื่องด้วยท่านมีอาการหนักมาก จึงแวะเข้าไปพักในโบสถ์วัดอามตยารามพอท่านกราบพระพุทธรูปแล้วน้อมหัวลง 3 ครั้ง เพราะกราบไม่ได้ จากนั้นท่านก็ละสังขารลงมรณภาพในอิริยาบถท่านั่ง ซึ่งถือว่าอยู่ในอิริยาบถที่แปลกกว่าครูบาอาจารย์รูปอื่น ๆ ท่านมรณภาพตรงกับแรม 3 ค่ำ เดือน 3 ปีมะเมีย วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2485 คณะสงฆ์ ลูกศิษย์ที่อยู่แขวงจำปาสัก และทางจังหวัดอุบลราชธานี ตกปลาร่วมกันทำบุญที่แขวงจำปาสัก 3 คืน แล้วขอเคลื่อนย้ายสรีระท่านกลับมาที่วัดบูรพา เมืองอุบลราชธานี ประชุมเพลิงวันที่ 10 - 16 เมษายน พ.ศ. 2486 โดยมีพระอาจารย์มั่น ภูริทัตเถร เป็นประธาน และพระอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม เป็นผู้ดำเนินการ

แขวงจำปาสัก ปรากฏชื่อในพงศาวดารเขมรว่า สะมะพูปุระ เมื่ออาณาจักรฟูนันเสื่อมอำนาจ ได้ย้ายถิ่นเข้ามาสร้างบ้านเรือนกลายเป็นเมืองใหม่นามว่า จำปานะคะบุลลีหรือจำปานคร ถึงรัชสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มได้ทรงรวบรวมเมืองต่าง ๆ ของลาวเข้ามาเป็นอาณาจักรเดียวกันชื่อว่าล้านช้าง เป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองในทุกด้าน มีเมืองหลวงอยู่ที่หลวงพระบางแต่เมื่อพระเจ้าฟ้างุ้มสิ้นพระชนม์

อาณาจักรล้านช้างเริ่มตกต่ำเพราะสงครามแย่งชิงอำนาจและการก่อกบฏต่าง ๆ นานานับร้อยปี จนถึง พ.ศ. 2063 พระเจ้าโพธิสารราชเจ้าขึ้นครองราชย์และรวบรวมแผ่นดินขึ้นใหม่ และได้ย้ายเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้าง มาอยู่ที่เวียงจันทน์ เพื่อให้ไกลจากการรุกรานของสยาม อาณาจักรล้านช้างเจริญมาได้ 200 ปีเศษก็เริ่มอ่อนแอแตกออกเป็น 3 ฝ่าย คือ อาณาจักรหลวงพระบาง อาณาจักรเวียงจันทน์ และอาณาจักรจำปาสัก ซึ่งตรงกับสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชระวางว่าลาวจะร่วมมือกับพม่ายกทัพมาตี จึงโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) ยกทัพไปตีลาวทั้ง 3 อาณาจักร ตกเป็นของไทยนาน 114 ปีจนถึงปี พ.ศ. 2436 ไทยต้องยกลาวให้กับฝรั่งเศส แต่ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสเริ่มอ่อนแอ ญี่ปุ่นได้เข้ามาปกครองแทน แต่ภายหลังสิ้นสงครามโลกญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ฝรั่งเศสได้กลับมาปกครองลาวอีกครั้งหนึ่ง จนถึงปี พ.ศ. 2497 ฝรั่งเศสแพ้สงครามโลกที่เดียนเบียนฟู ลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ แต่กลับถูกสหรัฐอเมริกา เข้าแทรกแซงทางการเมืองและการทหาร กลุ่มลาวรักชาติจึงได้ร่วมกันต่อสู้จนสหรัฐอเมริกาถอยลาวได้เปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ยกเลิกสถาบันเจ้าชีวิตหรือสถาบันกษัตริย์ โดยเจ้าชีวิตองค์สุดท้ายแห่งราชอาณาจักรจำปาสักคือเจ้าบุญอุ้ม เจ้าบุญอุ้มเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายก่อนที่จะเกิดการปลดปล่อยหรือเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นระบอบสังคมนิยมในปี พ.ศ. 2518 เจ้าบุญอุ้มเคยเป็นนายกรัฐมนตรีของลาวในปี พ.ศ. 2503 – 2505 ต่อมาภายหลังต้องเสด็จลี้ภัยทางการเมืองไปประทับที่ฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2517 และสิ้นพระชนม์ที่กรุงปารีสในปี พ.ศ. 2521 หลังจากสิ้นสุดการปกครองในระบอบกษัตริย์เมืองจำปาสักได้ถูกกำหนดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ด้วยบริบทของพุทธศาสนา ผสานกับความเชื่อ ผีบรรพบุรุษ และนาคาคติ ในสมัยอาณาจักรจำปาสักเป็นศูนย์กลางการปกครองลาวภาคใต้ ศาสนาการทางพระพุทธศาสนา เช่น วัดวาอารามเก่าแก่มากมาย เมืองจำปาสักตั้งอยู่ริมน้ำโขง ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม และชาวจำปาสักมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม แต่ถึงอย่างไรก็ตามใน ส่วนของพระพุทธศาสนาแล้วยังคงมีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนในจำปาสัก โดยเฉพาะกลุ่มชาติ พันธุ์ไท - ลาว

สุรัชย์ ศิริไกร (2548) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเศรษฐกิจและการเมืองลาวกล่าวถึงช่วงเวลาตั้งแต่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวปกครองประเทศหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งในช่วงระยะต้นควบคุมอำนาจเบ็ดเสร็จปิดประเทศ และสภาพการค้าที่ค้าขายเฉพาะประเทศในเครือคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้เศรษฐกิจย่ำแย่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แม้ว่ารัฐบาลได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับแรกขึ้นมาก็ตาม แต่เศรษฐกิจยังคงไม่กระเตื้องขึ้น จนกระทั่งได้เกิด นโยบายกลไกเศรษฐกิจใหม่ และเปิดประเทศเพื่อการค้าและการลงทุนมากขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2 ซึ่งส่งผลให้มีการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 ซึ่งลาวได้ปฏิรูปเศรษฐกิจโดยให้เสรีภาพการค้าและการลงทุนมากขึ้น มีวิสัยทัศน์ในการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อ

ส่งออก และนโยบายเน้นการพัฒนาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนทั้งระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค

สจิวต-ฟอกซ์, มาร์ติน (2553) เป็นนักวิชาการชาวออสเตรเลียที่เชี่ยวชาญประเทศไทยลาว โดยเฉพาะด้านการเมือง ประวัติศาสตร์ ได้กล่าวผ่านมุมมองสะท้อน การวิเคราะห์เจาะลึกผ่านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เริ่มจากอาณาจักรล้านช้างตั้งแต่ยุครุ่งเรืองจนถึงยุคเสื่อม มีการโยกย้ายประชากร และการแตกแยกภายในส่งผลทำให้ล้านช้างอ่อนแอลง และกล่าวถึงยุคลาวภายใต้ฝรั่งเศสที่เป็นความล้มเหลวในการจะสร้างลาวให้เป็นหนึ่งเดียวกันและปูทางไปสู่การมีเอกราชและการปกครองตนเอง รวมถึงเอกราชและเอกภาพที่สะท้อนถึงความล้มเหลวของชนชั้นนำลาวส่วนใหญ่ และชนชั้นปกครองลาวในการสร้างพลังให้แก่ราชอาณาจักรลาว และยังคงกล่าวถึงผลกระทบของสงครามต่อประเทศไทย จนถึงการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในระบอบใหม่ที่นำเอกภาพมาสู่ประเทศอีกครั้ง ขณะที่ความเปราะบางในเรื่องอัตลักษณ์แห่งชาติยังคงดำรงอยู่ และการเข้าสู่ทศวรรษแห่งความร่วมมือระดับภูมิภาคของการร่วมเป็นประชาคมอาเซียนจึงเป็นเรื่องท้าทายของสปป.ลาว

สุวิทย์ ชีระศาสตร์ (2543) ได้กล่าวสรุปจากการวิจัยเชิงลึกในประวัติศาสตร์ของลาวในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1779 - 1975 สมัยที่ไทยปกครองลาว สมัยฝรั่งเศสปกครอง และ สมัยที่ลาวได้รับเอกราช ซึ่งเน้นไปในด้านเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง โดยในสมัยที่ไทยปกครองลาวนั้น ลาวยังคงมีระบอบการปกครอง และระบบเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างไปจากสมัยอาณาจักรล้านช้าง

ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์ (2548) ได้ให้ทัศนะ โดยแบ่งประเภทมุมมองในการเกิดประวัติศาสตร์ลาว ที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ประวัติศาสตร์ลาวในมุมมองของตะวันตกยุคเก่า ประวัติศาสตร์ลาวในมุมมองของเพื่อนบ้าน โดยมองจากเอกสารเวียดนามและไทย ประวัติศาสตร์ลาวจากมุมมองของลาวสมัยราชอาณาจักร โดยมองผ่านหนังสือแบบเรียนที่ใช้อยู่ในช่วงสมัยนั้น และประวัติศาสตร์ลาวในมุมมองของลาวสมัย สปป.ลาว ช่วงสังคมนิยมยุคต้น โดยถือเอาปีที่ลาวเปลี่ยนนโยบายเข้าสู่ยุคจินตนาการใหม่ เป็นปีที่สิ้นสุดของการศึกษาซึ่งในแต่ละมุมมองนั้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกันแสดงให้เห็นว่าประวัติศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้เขียน อีกทั้งเนื้อหาในหนังสือเป็นเหมือนการทบทวนงานเขียนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาวทั้งหมด เป็นการศึกษาเชิงลึกในอีกมิติหนึ่งที่มีความน่าสนใจ

วิทย์ บัณฑิตกุล (2555) ได้กล่าวถึงเตรียมพร้อมเพื่อก้าวและเปิดรับสู่ประชาคมอาเซียนของลาว เนื่องจากกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของประเทศลาวครอบคลุมทุกด้านโดยอัปเดตถึงในปี พ.ศ. 2555 ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ตำนาน การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ เมืองและสถานที่สำคัญ เกี่ยวกับความเป็นคนลาว การแต่งกายของคนลาว วัฒนธรรมการกิน และเทศกาลงานประเพณี การเล่าเรื่องต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้

โดยง่าย มีการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของลาวกับประเทศไทย เนื่องจากการเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิด และมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันในหลายประการ

ธีระ นุชเปี่ยม (2558) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อย่างย่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า สภาพที่ตั้งซึ่งทำให้ลาวมีฐานะเป็นดินแดนกั้นชนระหว่างชาติเพื่อนบ้านที่เข้มแข็งกว่า โดยเฉพาะระหว่างไทยกับเวียดนามที่มีการแย่งชิงอำนาจในดินแดนลาวมาตลอดทุกสมัย จากนั้นกล่าวถึงหลักฐานทางโบราณคดีที่มีการตั้งถิ่นฐานในดินแดนลาวตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งถึงสมัยยุคประวัติศาสตร์ที่ปรากฏเรื่องราวสืบย้อนถึงอาณาจักรล้านช้างในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม ก่อนจะแตกแยกเป็น 3 อาณาจักร ได้แก่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ซึ่งได้ตกเป็นประเทศราชของไทยอยู่ยาวนานจนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 19 ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาวในฐานะรัฐอารักขา และได้รวมอาณาจักรลาวทั้งหมดเข้าด้วยกันและผนวกเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคอินโดจีนของฝรั่งเศส ต่อมาภายหลังลาวจึงได้รับเอกราช และเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม

สมบูรณ สุขสำราญ (2553) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม กับ พุทธศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยที่พุทธศาสนาถือเป็นวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทย ลาวและกัมพูชา การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการทางการเมืองและสังคมจะมีผลกระทบโดยตรงต่อศาสนา พุทธศาสนาสัมพันธ์กับการจัดระเบียบในสังคมพร้อมทั้งได้ทำหน้าที่ในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองไปด้วย ในกรณีของลาวนั้นได้มีการศึกษาถึงวิธีการ เหตุผล และยุทธวิธีที่รัฐบาลลาวระดมพลังทางศาสนาสับสนุนวัตถุประสงค์ทางการเมือง และตีความพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนความชอบธรรมและอุดมการณ์ของรัฐบาล

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่า วัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมกันของไทย - ลาว นั้น คือ ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ที่เกี่ยวโยงความเป็นมาทั้งทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา ความร่วมทางวรรณกรรม ความเชื่อทางคติชน โดยเฉพาะพระพุทธรูป ทำให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมที่เหนียวแน่นและหลากหลาย ทั้งยังได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพุทธศาสนาในลาว คือ การที่พุทธศาสนาสามารถผ่านพ้นการครอบงำ ภายใต้วิกฤติการณ์ทางการเมืองมาได้โดยตลอด และยังปรับตัวได้ดีกับลัทธิสังคมนิยมในลาว จึงถือว่าได้รับชัยชนะในการเป็นฐานแห่งศรัทธา ความคิด และการมีส่วนร่วมจรโลงวัฒนธรรมประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ อันเป็นแกนหลักอันเป็นครรลองของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของคนลาวให้ดำรงคงอยู่ตลอดมา

พระพุทธรูปมีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนในจำปาศักดิ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไท - ลาวการสร้างงานศิลปกรรมที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธรูป เพื่อตอบสนองรับใช้ จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวัดวาอารามซึ่งถือได้ว่าเป็นสง่าราศีของบ้านเมืองและ

ชุมชน ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับธรรมชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และ ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจ วัฒนธรรมไทย - ลาว ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนา จึงส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมร่วมทางประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจนแยกกันไม่ออก รวมทั้งทำให้ศิลปกรรมรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้น อาทิงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิจิตรศิลป์ เช่น จิตรกรรม (ฮูปแต้ม) ประติมากรรม สถาปัตยกรรม งานที่เกี่ยวข้องกับประยุกต์ศิลป์ ศิลปะการแสดงหมอลำ หมอแคน การใช้ภาษาที่สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ วัฒนธรรมผ่านนิทานพื้นบ้านไทย - ลาว วัฒนธรรมการกินไทย - ลาว ที่อยู่อาศัยที่กลมกลืนกันไป จากข้อมูลกล่าวได้ว่าจำปาสักและอุบลราชธานีเป็นแหล่งที่อุดมด้วยอารยธรรมอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีลุ่มน้ำโขงหล่อเลี้ยงชีวิตทั้งสองฝั่งให้มีความสุข

2.3 สภาพพื้นที่วิจัย

แม่น้ำโขงส่วนที่เป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างไทย - ลาว มีระยะทาง 955 กิโลเมตร นับเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศในแม่น้ำโขงที่มีระยะทางยาวที่สุด กล่าวคือ แม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศจีนและพม่ามีระยะทางเพียง 31 กิโลเมตร ในขณะที่เส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศจีนกับประเทศลาวมีระยะทาง 234 กิโลเมตร เส้นกั้นเขตแดนไทย - ลาว มีจังหวัดของไทยตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขา ได้แก่ แม่น้ำโขง 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี มีอำเภอที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง 32 อำเภอ และมีแขวงของลาวตั้งอยู่ 9 แขวง คือ บ่อแก้ว ไชยบุรี เวียงจันทน์ นครหลวงเวียงจันทน์ บอลิคำไซ คำม่วน สุวรรณเขต สาละวัน และจำปาศักดิ์ และมีเมืองที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง 22 เมือง

ตารางที่ 5 ที่ตั้งบนสองฝั่งโขงเขตพื้นที่อุบลราชธานีประเทศไทยและแขวงจำปาสัก สปป.ลาว

ตาราง จังหวัด/อำเภอประเทศไทย และ แขวง/เมืองของลาวที่ตั้งอยู่บนสองฝั่งโขง ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี			
พื้นที่ของไทย		พื้นที่ของลาว	
จังหวัด	อำเภอ	แขวง	เมือง
อุบลราชธานี	เขมราฐ	สุวรรณเขต สาละวัน	สองคอน ละคอนเพ็ง
อุบลราชธานี	นาตาล	สาละวัน	ละคอนเพ็ง
อุบลราชธานี	โพธิ์ไทร	สาละวัน	ละคอนเพ็ง

อุบลราชธานี	ศรีเมืองใหม่	จำปาสัก	ชนะเลิศ
อุบลราชธานี	โขงเจียม	จำปาสัก	ชนะเลิศ

2.3.1 แขวงจำปาสัก แขวงจำปาสักเป็นแขวงหนึ่งของประเทศลาว ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศติดชายแดนประเทศไทยทางทิศตะวันตก ติดชายแดนกัมพูชาทางทิศใต้ ทิศตะวันออก และทางทิศตะวันตก ทิศเหนือติดแขวงวัน และทิศตะวันออกติดแขวงเซกอง แขวงอัตตะปือ ถือเป็นศูนย์กลางการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการท่องเที่ยวของลาวตอนใต้ เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลางและเกิดเกาะแก่งเป็นจำนวนมากจนได้ชื่อว่า "ดินแดนสี่พันดอน"

แขวงจำปาสักเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากเป็นพื้นที่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรขอมโบราณ และเป็นที่ตั้งของอาณาจักรจำปาสัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างในเวลาต่อมา แขวงจำปาสักจึงมีมรดกทางวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่มากมาย ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศลาว โดยเฉพาะมรดกโลกปราสาทหินวัดพู นอกจากนี้ แขวงจำปาสักยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก เช่น น้ำตกคอนพะเพ็ง น้ำตกหลี่ผี น้ำตกผาส้วม

แขวงจำปาสักมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยและกัมพูชา ตำแหน่งที่ชายแดนทั้ง 3 ประเทศบรรจบกันเรียกว่า "สามเหลี่ยมมรกต" สภาพพื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำบริเวณตอนกลาง มีแนวเทือกเขาสูงทางทิศเหนือและทิศตะวันออก และติดต่อกับที่ราบสูงโบโลเวนส์ ทางทิศตะวันออก ซึ่งมีความสูงประมาณ 1,500 - 1,800 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงไม่เกิน 1,000 เมตร แขวงจำปาสักมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 27 องศาเซลเซียส แต่บริเวณทางทิศเหนือของแขวงที่เมืองปากซ่อง มีอากาศเย็น ตลอดทั้งปี อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส และมีความชื้นสัมพัทธ์สูง ปริมาณน้ำฝนระดับ 1,400 - 2,000 มิลลิเมตรต่อปี ยกเว้นที่ราบสูง จึงทำให้บริเวณนี้มีฝนตกมาก และอากาศชุ่มชื้นตลอดทั้งปี บริเวณภูเขาทางด้านนี้ จะเป็นแนวเทือกเขาของภูเขาไฟที่ดับแล้ว ลักษณะดินในแขวงจำปาสักส่วนใหญ่ เป็นดินที่มีคุณภาพดี เพราะเป็นบริเวณที่เป็นแนวภูเขาไฟเก่า ดังนั้น จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกบริเวณตอนใต้ของแขวง

จำปาสักเป็นแขวงที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลางแขวง ทำให้เขตพื้นที่รอบข้างเป็นที่ราบลุ่มดังนั้นจึงมีพื้นที่ทั้งฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและเป็นดินแดนที่เป็นเกาะแก่งมากมาย อันเป็นที่มาของคำว่า "สี่พันดอน" โดยมี เกาะดอนโขง เป็นเกาะหรือดอนที่ใหญ่ที่สุด แขวงจำปาสักได้ชื่อว่าเป็นดินแดน "สี่พันดอน" ทำให้มีปลามากมายอุดมสมบูรณ์ เช่น ปลาเพี้ย ปลาแคด ปลาหอม ปลาเค็ง ปลาแซ่ รวมทั้งปลาข่า หรือปลาโลมาน้ำจืด ซึ่งมีแห่งเดียวในแม่น้ำโขง และใกล้จะสูญพันธุ์ทุกขณะเข้าไปแล้ว

แขวงจำปาสักประกอบไปด้วยเมืองต่าง ๆ 10 เมือง ได้แก่ เมืองจำปาสัก เมืองโขง (ดอนโขง) บูน เมืองโพนทอง เมืองปะทุมพอน เมืองสุขุมา เมืองมุนละปะโมก เมืองปากช่อง เมืองลินสุก และเมืองปากเซ ซึ่งเป็นเมืองหลวงในแขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของ ลาว รองจาก เวียงจันทน์และเมืองไกสอนพมวิหาน จำปาสักเป็นแขวงที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลางแขวงตั้งแต่เขต เมืองชนะสมบูน เมืองโพนทอง เมืองปากเซ เมืองจำปาสัก เมืองปะทุมพอน เมืองมุนละปะโมก และเมืองโขง แม่น้ำโขงบริเวณนี้จะไหลผ่านพื้นที่ทางธรณีวิทยาในเขตสี่พันดอน เป็นแนวหินขวางกั้น ลำน้ำก่อให้เกิดน้ำตกและเกาะแก่งมากมายที่สวยงามจนเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ บริเวณพื้นที่ราบสูง โบโลเวนส์ หรือ ภูเพียงโบโลเวนส์ในภาษาท้องถิ่นซึ่งเกิดจากการยกตัวของผิวโลก กินพื้นที่กว้างขวางในเขตเมืองปากช่องและบางส่วนของเมืองปากเซ เมืองบาเจียงจะลินสุก และเมืองปะทุมพอน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาผลผลิตด้านกิจกรรม เนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่ ผลผลิตเหล่านั้นต้องลำเลียงผ่านเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางคมนาคมและเศรษฐกิจของแขวงจำปาสัก คือ เมืองปากเซ เมืองหลวงในแขวงจำปาสัก เป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองและแขวงต่าง ๆ ในเขตลาวตอนใต้ และประเทศเพื่อนบ้าน

นอกจากนี้ แขวงจำปาสักยังมีป่าไม้และสัตว์ป่านานาชนิดที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นสัตว์ป่าหายากและใกล้จะสูญพันธุ์ มีทั้งประเภทนกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ไก่ขาว นกยูง นกเป็ดน้ำ ดาว เสือโคร่ง สัตว์ป่าเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เช่น เขตป่าอนุรักษ์เซเปียง ดงหัวสาว เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแร่ธาตุต่าง ๆ ก็มีมากมาย และใช้อย่างจริงจัง สำหรับทรัพยากรป่าไม้นั้นยังคงมีบางส่วนที่ทางรัฐบาลให้สัมปทานในการตัดและส่งออกมายังประเทศไทย

แขวงจำปาสัก ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่ง มีดินดำน้ำชุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของภูมิประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ของแขวงจำปาสักมีอาชีพทางเกษตรกร พืชที่ทำชื่อเสียงของแขวงจำปาสัก ได้แก่ ข้าวและกาแฟ โดยสามารถส่งออกจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว ในอดีตจะปลูกข้าวนาปี (ปีละครั้ง) แต่ในปัจจุบันภาครัฐได้พัฒนาให้มีการปลูกข้าวนาแขง ซึ่งทำให้ผลผลิตของข้าวเป็นอันดับสองของประเทศ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และ คณะ, 2544) ส่วนกาแฟส่งออกไปยังยุโรปส่วนมาก นอกจากนี้ยังมีพืชส่งออกอีกชนิดหนึ่ง โดยส่งขายให้กับญี่ปุ่น นั่นคือ "หมากหน่อง" เป็นพืชสมุนไพรที่สามารถสกัดทำยารักษาโรคประเภทยาแก้ปวด ยาต้ม และยาบารุง

ปัจจุบัน แขวงจำปาสัก เป็นเมืองที่มีความสำคัญทั้งในด้าน ภูมิศาสตร์ ที่มีความ หลากหลาย เนื่องจากภูมิประเทศที่มีทั้งเทือกเขาใหญ่และอยู่ติดแม่น้ำโขงซึ่งพื้นที่ที่ติดลำน้ำโขงใหญ่เป็นดอนใหญ่หรือเกาะแก่งที่เกิดจากการกัดเซาะของลำน้ำ และในด้านประวัติศาสตร์ ที่มีอารยธรรมทับซ้อนกัน

เนื่องจากการอพยพของผู้คนด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้มีทั้งความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายในด้านชาติพันธุ์ ประชากรที่อาศัยในแขวงจำปาสัก โดยส่วนใหญ่มี 2 ชนเผ่าใหญ่ คือ ลาวลุ่มกับ สวน เนื่องจากอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง เช่น ไร่กาแฟ พริกไท เร่ว ละหุ่ง เทศ ทูเรียน กล้วย มะละกอ สับปะรด เป็นต้น ลาวเทิงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามเมืองบาเจียงจะลินสุก และเมืองปากช่อง ชาวลาวเทิง ที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบสูงของเมืองบาเจียงจะลินสุก และเมืองปากช่องมีที่มาจากที่อยู่มาแต่บรรพกาล และกลุ่มที่อพยพมาจากการกวาดต้อนแรงงานจากแขวงอัตตะปือ และแขวงสาละวัน เพื่อทำถนนและ ไร่กาแฟ สมัยฝรั่งเศสปกครอง แต่ก็มีลาวเทิงบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ที่ลุ่มแกวเมืองปากเซ เนื่องจากการลี้ภัยจากสงครามสมัยล่าอาณานิคมและสมัยปฏิวัติลาว (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และ คณะ, 2544) ปัจจุบัน แขวงจำปาสัก เป็นดินแดนที่ผู้คนจากหลายพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย เช่น ชาวเวียดนาม ไทย กัมพูชา รวมทั้ง นักท่องเที่ยวชาติต่าง ๆ ที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติและสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนใน แขวงนี้ ผู้คนดังกล่าวเป็นตัวแปรที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจในแขวงจำปาสัก

ในอดีตแขวงจำปาสักตรงบริเวณปราสาทวัดภู เคยเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สมัยที่ อารยธรรมขอมแพร่กระจายในแถบอินโดจีนราวพุทธศตวรรษที่ 8 -18 เนื่องจากอาณาบริเวณ ลุ่มแม่น้ำโขงแถบภูเกล้า มีภูเขาหินที่มีแท่งหินธรรมชาติตั้งอยู่บนยอดเขามองเห็นแปลกประหลาดกว่าเขาลูกใด จึงถูกมองว่าเป็นสิ่งลึกลับตามความเชื่อลัทธิไสยของ ศาสนาฮินดู ปัจจุบันผู้คนในแขวงจำปาสักส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธยกเว้นบางชนเผ่าของกลุ่มลาวเทิงที่ยังนับถือผีอยู่ ชาวจำปาสักมีประเพณีและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวอีสานของไทย เนื่องจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านช้าง ส่วนหนึ่งเกิดจากการกวาดต้อนไปมาในสมัยล่าอาณานิคมและสงคราม ทำให้เกิดการประสมประสานเป็นวัฒนธรรมร่วมกันในแบบวัฒนธรรมไทย - ลาว เช่น ภาษา ความเชื่อ เทศกาลประเพณี ตาม ฮีต 12 คอง 14 ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เป็นต้น

การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาวในแขวงจำปาสัก ส่วนใหญ่จะยึดแนวลำน้ำโขงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย โดยยึดคติความเชื่อในการเลือกทำเลที่เหมาะสมตามรูปแบบของวัฒนธรรมไทย - ลาว ที่สั่งสมตกทอดกันมาอย่างยาวนาน จากการอพยพและเคลื่อนย้ายไปมาหาสู่ข้ามลำน้ำโขงกันอยู่ตลอดเวลาของผู้คนในจำปาสัก ทำให้รูปแบบความเชื่อเหล่านั้นมีความคล้ายคลึงกันในแถบลุ่มน้ำโขง กล่าวคือ ลักษณะภูมิประเทศที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยและทำกินนั้น วิเคราะห์ ออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ น้ำ นา โนน จากองค์ประกอบทั้ง 3 จะเห็นได้ว่า น้ำและนา เป็นปัจจัยหลักในการปลูกข้าว ดังนั้นข้าวจึงเป็นวัฒนธรรมที่เกิดควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในจำปาสัก มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับผู้คนในวัฒนธรรมไทย - ลาว นอกจากการทำงานแล้วผู้คนที่อาศัยอยู่ตามลำน้ำโขง ยังมีคติความเชื่อในเรื่องทำเลที่จะตั้งหมู่บ้าน มีคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับที่

อยู่อาศัย หรือเหื่อนที่เป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ที่ควรรักษาไว้อีกด้วย เป็นคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรม

2.3.2 จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดทางตะวันออกเฉียงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย ทั้งยังเป็นตำบลที่ตั้งของเส้นเวลาหลักของประเทศ ที่เส้นแวง 105 องศาตะวันออก โดยเป็นจังหวัดแรกที่ได้เห็นดวงอาทิตย์ก่อนพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากกว่า 200 ปี มีพื้นที่กว้างใหญ่ ภายหลังถูกแบ่งออกเป็นจังหวัดใหม่คือจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. 2515 และจังหวัดอำนาจเจริญในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งถ้ารวมพื้นที่อีกสองจังหวัดที่แยกออกไป จังหวัดอุบลราชธานีจะมีพื้นที่เป็นอันดับ 1 ของประเทศไทย สัญลักษณ์ประจำจังหวัด ต้นไม้ประจำจังหวัดคือยางนา (*Dipterocarpus alatus*) คำขวัญประจำจังหวัดคือ อุบลเมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล ดอกไม้ประจำจังหวัดคือ ดอกบัว

อาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันออก ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยพรมแดนบางช่วงใช้แม่น้ำโขงเป็นตัวกำหนด ทิศใต้ ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร แนวพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา รวมความยาวประมาณ 428 กิโลเมตร

ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 361 กิโลเมตร (จากอำเภอเขมราฐถึงอำเภอน้ำยืน ติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน และแขวงจำปาสัก) ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา 67 กิโลเมตร (อำเภอน้ำยืน ติดต่อกับจังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา)

ลักษณะภูมิอากาศและอุตุนิยมวิทยาจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของจังหวัดอื่น ๆ ฤดูฝน จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเรื่อยไปจนถึงปลายเดือนตุลาคม และมักปรากฏเสมอว่าฝนทิ้งช่วงในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม แต่ระยะเวลาการทิ้งช่วงมักจะไม่เหมือนกันในแต่ละปี และในช่วงปลายฤดูฝน มักจะมีพายุดีเปรสชันฝนตกชุกบางปีอาจมีภาวะน้ำท่วมแต่ภาวะการณ์ไม่รุนแรงนัก ฤดูหนาว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงสุดของประเทศ ทำให้ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือก่อนภูมิภาคอื่น อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลงตั้งแต่เดือนตุลาคมและจะสิ้นสุดปลายเดือนมกราคม ฤดูร้อน ถึงแม้ว่าเคยปรากฏบ่อยครั้งว่าอากาศยังคงหนาวเย็นยึดเยื้อมาจนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ โดยส่วนใหญ่แล้วอากาศจะเริ่มอบอุ่นในเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคมซึ่งอาจจะเริ่มมีฝนตกอยู่บ้างในปลายเดือนเมษายน แต่ปริมาณน้ำฝนมักจะไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูก นอกจากนี้ ลักษณะภูมิอากาศทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จะมีอากาศร้อน

ในฤดูหนาวค่อนข้างหนาว ส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 มีฝนตกประมาณ 106 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 1,297.3 มิลลิเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช (Khorat Basin) โดยสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูงต่ำ เป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางตะวันออกมีแม่น้ำโขง เป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัดจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม และมีลำน้ำใหญ่ ๆ อีกหลายสาย ได้แก่ ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย และมีภูเขาสลับซับซ้อนหลายแห่งทางบริเวณชายแดนตอนใต้ ที่สำคัญคือ ทิวเขาบรรทัดและทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา

ลักษณะภูมิฐานของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกโดยสังเขป ดังนี้บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำ (river levee) เกิดจากตะกอนลำน้ำที่พัดพามาทับถม สภาพพื้นที่เป็นเนินสันดินริมฝั่งแม่น้ำโขง และบางบริเวณสันดินริมฝั่งลำเซบายบริเวณที่เป็นแบบตะพักลำน้ำ (terrace) ที่เกิดจากการกระทำของขบวนการของน้ำนานมาแล้ว ประกอบด้วยบริเวณที่เป็นลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ลักษณะพื้นที่ที่มีทั้งที่เป็นที่ราบแบบลูกคลื่นลอนลาดจนถึงลูกคลื่นลอนชัน จะอยู่ถัดจากบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงขึ้นมา พื้นที่เหล่านี้จะพบในบริเวณทั่วไปของจังหวัด กล่าวคือทางตอนเหนือทางตะวันออก และทางใต้ บางแห่งใช้สำหรับทำนาและบางแห่งใช้สำหรับปลูกพืชไร่บริเวณที่เป็นแอ่ง (depression) หรือที่ลุ่มต่ำหลังลำน้ำ (backswamp) เกิดจากการกระทำของน้ำ พบบางแห่งในบริเวณริมแม่น้ำโขง แม่น้ำชี ลำเซบาย และลำโดมใหญ่ จะมีน้ำแช่ขังนานในฤดูฝนบริเวณที่เป็นเนินตะกอนรูปพัด (coalescing fans) สภาพพื้นที่แบบนี้มีลักษณะเด่นคือ รูปร่างจะเป็นรูปพัด เกิดจากการที่หินในบริเวณเหล่านี้ถูกทำให้แตกหักสะสมอยู่กับพวกที่มีอนุภาค ละเอียดกว่าเมื่อฝนตกลงมาในปริมาณมาก กำลังของน้ำจะมีมากจนสามารถพัดพาเอาตะกอนเหล่านี้ขึ้นออกมานอกหุบเขาได้ เมื่อมาถึงนอกหุบเขาหรือเชิงเขา สภาพพื้นที่ก็จะเป็นที่ราบทางน้ำไหลกระจายออกไป ทำให้กำลังของน้ำลดลง ก็จะตกตะกอนในบริเวณน้ำ จะพบอยู่ทางตอนใต้และทางตะวันตกของจังหวัดบริเวณที่เป็นเนินที่เกิดจากการไหลของธารลาวา (lava flow hill) เป็นเนินเขาที่เกิดจากการไหลของธารลาวา ดินบริเวณนี้จะมีศักยภาพทางการเกษตรสูง ซึ่งเป็นผลจากการสลายตัวผุพังของหินบะซอลต์ บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอน้ำยืนบริเวณที่ลาดเชิงเขา (foot hill slope) เป็นที่ลาดเชิงเขาที่ตะกอนบริเวณที่เกิดจากการกระทำของน้ำนานมาแล้วทับถมกัน บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอตระการพืชผลบริเวณที่ลาดเชิงซ้อน (slope complex) ลักษณะเป็นภูเขาหรือทิวเขามีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ จะพบบริเวณทิวเขาพนมดงรักในอำเภอ

น้ำยีน อำเภอนาจะหลวย และอำเภอบุณฑริก อีกแห่งหนึ่งคือ ทิวเขาภูเขาซึ่งจะพบมากในอำเภอโขงเจียมและอำเภอศรีเมืองใหม่

ทรัพยากรโดยสังเขปทรัพยากรดิน จ.อุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่และมีประชากรมาก ดินเป็นทรัพยากรคิดเป็นร้อยละ 86.6 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด หรือประมาณ 10,299,063 ไร่ ด้านป่าไม้มีทั้งป่าเต็งรัง หรือป่าแดงมีอยู่ทั่วไป มีเขตป่าดงดิบในเขตอำเภอน้ำยีน และป่าผสม ส่วนป่าเบญจพรรณมีอยู่ในอำเภอเขมราฐ อำเภอบุณฑริก และอำเภอพิบูลมังสาหาร ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้กระยาเลย ได้แก่ ไม้ยาง ไม้ตะแบก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เคี่ยม ไม้ซุมแพรก ไม้กันเกรา สภาพพื้นที่ป่าไม้จากการสำรวจเมื่อปี 2538 มีเนื้อป่าประมาณ 2,495 ตร.กม. หรือประมาณ 1.56 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.49 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัดอุบลราชธานี สำหรับพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งได้ดังนี้ ป่าถาวร ตามมติ ครม.จำนวน 1 ป่า เนื้อที่ 77,312.50 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 46 ป่า เนื้อที่ 3,396,009.163 ไร่ พื้นที่ป่า สปก. จำนวน 40 ป่า เนื้อที่ 1,665,543.30 ไร่ ป่าอนุรักษ์ ตามมติ ครม. จำนวน 10 ป่า เนื้อที่ 1,439,998.402 ไร่ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จำนวน 5 ป่า เนื้อที่ 880,220.00 ไร่ สวนป่า จำนวน 15 ป่า เนื้อที่ 20,985.73 ไร่ พื้นที่ป่าธรรมชาติ (รวม จ.อำนาจเจริญ) เนื้อที่ 24,292,656 ไร่ แร่ธาตุ จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีแร่โอลิหะเพียงชนิดเดียว คือ เกลือหิน ซึ่งเจอะพบแล้ว 2 แห่งคือ อำเภอเมืองอุบลราชธานีและอำเภอตระการพืชผล นอกจากนี้ มีทรัพยากรแร่ที่อยู่ในรูปของหินชนิดต่าง ๆ อีกมากมาย สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำเซบก ลำเซบาย ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย

หน่วยการปกครอง จังหวัดอุบลราชธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 219 ตำบล 2469 หมู่บ้าน อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอเขื่องใน อำเภอเขมราฐ อำเภอเดชอุดม อำเภอนาจะหลวย อำเภอน้ำยีน อำเภอบุณฑริก อำเภอตระการพืชผล อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอม่วงสามสิบ อำเภวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอตาลสุม อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอสำโรง อำเภอดอนมดแดง อำเภอสิรินธร อำเภอทุ่งศรีอุดม อำเภอนาเยีย อำเภอนาตาล อำเภอเหล่าเสือโก้ก อำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอน้ำขุ่น

สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม หอไตรหนองขุหลุ วัดภูหล่น วัดป่าไทรงาม วัดสุปฏิญารามวรวิหาร วัดศรีอุบลรัตนาราม พิพิธภัณฑสถานปะอ่าว วัดปานานาชาติ วัดหนองป่าพง วัดทุ่งศรีเมือง วัดมหาวนาราม วัดพระธาตุหนองบัว ปราสาทบ้านเบ็ญ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี พิพิธภัณฑสถานเปิดบ้านก้านเหลือง ศูนย์ศิลปาชีพอุบลราชธานี บ้านคำปุ่น

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย แก่งสะพือ ชมรมอนุรักษ์ม้าพันธุ์พื้นบ้านสิรินธร เขื่อนสิรินธร สามพันโบก แม่น้ำสองสีเขื่อนปากมูล น้ำตกแสงจันทร์ (น้ำตกกรุง) ช่องเม็ก สามเหลี่ยมมรกต หาดคูเตี๋ย

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลวัฒน์ โตสารเดชและคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศิลปะการแสดงรำวงย้อนยุค แถบลุ่มน้ำโขง” เพื่อให้ได้ทราบถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวแถบลุ่มน้ำโขง สื่อให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ ที่มีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวแถบลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี ยังคงรักษาอนุรักษ์บูรณาการ การประยุกต์ทำรำ ร่วมถึงการแต่งกาย การใช้ดนตรี พื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยลาว ผลการศึกษา บทบาทและคุณค่าการแสดงรำวงย้อนยุค แถบลุ่มน้ำโขง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ ปี 2548 สारวรางจะได้รับความนิยม ไปแสดงในงานต่าง ๆ ส่วนรำวงเมืองปากเซ จำปาสัก คือการเต้นบาสโลบ ถือว่าเป็นจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองปากเซ จำปาสัก และทุกแขนงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้าน บทบาทรำวงที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของอำเภอพิบูลมังสาหารและรำวงเมืองปากเซ จำปาสัก มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนและเป็นการเชื่อมโยงโดยตรงต่อสังคมในกลุ่ม ชาติไทย - ลาว สื่อถึงความเอื้ออาทรต่อกัน เกิดสามัคคีและสืบทอดด้านวัฒนธรรมประเพณี

บัญชา จำปารักษ์ (2557) สารนิพนธ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษานุญมหาชาติ (ผะเหวด) กับ การเสริมสร้างจริยธรรมทางสังคมในจังหวัดอุบลราชธานีกับเมืองปากเซแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ” เป็นการศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมายาวนาน ของ อุบลราชธานีกับเมืองปากเซแขวงจำปาสัก เปรียบเทียบให้เห็นภาพด้านศรัทธา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมร่วม ที่ไม่แตกต่างกัน กลมกลืนกันจนเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม เดียวกัน ผลจากการวิจัยสรุปโดยภาพรวมของงานบุญประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมายาว งานบุญเทศน์มหาชาติ แห่งผะเหวด จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก พบว่า เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ต้องการให้คนในสังคม ศรัทธาในการทำบุญมหาชาติตามประเพณี และพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น เริ่มต้นจากพระเจ้าพระพรหมวรราชสุริยวงศ์ เจ้าเมืองอุบลราชธานี ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมประเพณีการทำบุญมหาชาติ (ผะเหวด) จากล้านช้าง ฉะนั้นการตกแต่งสถานที่ ทำให้เกิดความศรัทธาและสวยงาม และจัดทำเครื่องบูชา ชั้นห้า ชั้นแปด ข้าวพันก้อนทำให้ครบคาถา พัน ธงส่อ ธงชัย หม้อน้ำ โองน้ำ ผ้ารูปพระเวสสันดร ทั้ง 13 กัณฑ์ และหอพระอุปกุตมีอัฐบริวารแปด ประการ พิธีการเชิญพระอุปกุต และแห่พระอุปกุต พิธีเชิญพระเวสสันดร และแห่พระเวสสันดรเข้า เมือง โดยภาพรวมแล้ว พบว่า งานบุญเทศน์มหาชาติอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกับเมืองปากเซ จำปาสัก

กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (2020) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมสองฝั่งโขงกับการมีส่วนร่วมในการ พัฒนา : กรณีศึกษา ตลาดชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - ลาว ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัด อุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่าวัฒนธรรมสองฝั่งโขงเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยง ความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างชาวไทยและชาวลาวเอาไว้ได้อย่างแน่นแฟ้นที่อยู่ภายใต้กรอบ

วัฒนธรรมชุมชนในหลักการอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์คนสองฝั่งโขง เมื่ออยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันแล้วนั้นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ความเกื้อกูลกัน มีน้ำใจซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากพ่อค้าแม่ค้าชาวไทยและชาวลาวที่มาค้าขายในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในเรื่องของ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมวัฒนธรรมของคนสองฝั่งโขง ในส่วนของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมนั้น ได้พัฒนาให้เกิดการสื่อสารเข้าใจเป็นรูปภาพ เป็นป้ายไวเนลแทนความร่วมมือสองฝั่งเกิดขึ้นและเกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับลาวให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ ถือว่าวัฒนธรรมชุมชนของทั้งสองฝั่งเป็นตัวเชื่อมโยงประชาชนสองเชื้อชาติเข้าด้วยกันโดยอาศัยความเป็นบ้านพี่เมืองน้องในการทำมาค้าขายอยู่บริเวณดังกล่าว และการมีวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นรากฐานสำคัญภายในท้องถิ่นนั้น ก็ย่อมส่งผลให้ปัจจุบันความเข้มแข็งนั้นก็ได้ลดน้อยลงไปจากเดิม แต่กลับกลายมาเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาเกิดขึ้นระหว่างชาวไทยและ ชาวลาว

ปกรณ์ สิงตี (2554) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง สู่งานออกแบบ ภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง โดยให้ข้อสรุปได้ว่า แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่ทรงอิทธิพลมากที่สุด ในสุวรรณภูมิ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขา หิมาลัย ผ่าน 6 ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย เวียดนาม กัมพูชา ฉะนั้นผู้คนที่ย้ายมาตามริมฝั่งแม่น้ำของแม่น้ำสายนี้ที่เปรียบเหมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขา พวกเขามีชีวิตผูกพันอยู่กับแม่น้ำสายนี้ที่เป็นทั้งแหล่งอาหาร เป็นแหล่งทำมาหากิน การสัญจรไปมา และสนทนากัน สายใยชีวิตของผู้คนในภูมิภาคนี้ก่อเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยความแตกต่างกันของชาติพันธุ์ กลับมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขงโดยตรง สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นนั้น คือความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำในแต่ละประเทศ แม้หลากหลายชนเผ่าแต่กลับยึดถือความเชื่อนั้นร่วมกัน มีตัวแทนของสายน้ำที่คล้ายกัน อาจเพราะพื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน มีการติดต่อค้าขาย การอพยพของผู้คน หรือจากการที่ใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันกับแม่น้ำโขง การพึ่งพาธรรมชาติ แม่น้ำนี้ส่งผลต่อความเชื่อโดยตรง ด้วยเหตุที่มนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดตัวแทนของสิ่งที่เหนือธรรมชาติขึ้น เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่ขอ จึงเกิดพิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมขึ้นและสืบต่อมา ตัวแทนที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำของความอุดมสมบูรณ์นั้น คือ นาค (มังกร), ผี และด้วยตำนานต่าง ๆ มักจะผูกเรื่องราวด้วยกัน การที่จะเลือกเอกลักษณ์ของแม่น้ำ เป็นเรื่องนาค ด้วยความที่นาคนั้นเป็นเอกลักษณ์ที่เด่น ประกอบกับหลักฐาน เรื่องราวและตำนานนั้น ส่งผ่านกันทั้งหกประเทศต่อเติมกันเป็นวงจรของวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างลงตัว ประเด็นของนาคที่เกี่ยวกับตัวแทนของสายน้ำ กับความอุดมสมบูรณ์ เมื่อความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ มุ่งประเด็นไปสู่ตัวแทนของสายน้ำ นาคจะเห็นได้ว่าความเชื่อที่ส่งผ่านตัวแทนทำหน้าที่เชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติเป็นเสมือนตัวกลางหากย้อนเวลากลับไปนับตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัย บางครั้งคราวเกิดภัยธรรมชาติ มนุษย์

จึงขาดที่พึ่งทางจิตใจ ในพลังที่ตนไม่รู้จักใช้ความคิดฝันหรือ จินตนาการ (Imagination) ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดการบูชาเพื่อธรรมชาติจะได้ให้ความ เอื้ออำนวยแก่การดำรงชีพ เช่นในยามที่ฝนแล้ง จะมีการทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อของมนุษย์จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งลึกลับ เช่น เทพเจ้า เทวดา ภูติ ผี ปีศาจ เป็นต้น ซึ่งในนี้ก็เช่นกัน ความเชื่อของคนลุ่มน้ำโขงที่ต้องการพึ่งพาธรรมชาติ พึ่งพาแม่น้ำที่เป็น แหล่งเลี้ยงชีพหลักต้องการความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ จึงเกิดความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสายน้ำโดยมีความเชื่อของตัวแทนของสายน้ำนั้น คือ นาค และมังกร เป็นเอกลักษณ์ของตัวแทน แห่งน้ำที่เชื่อมโยงกันกับชุมชนของคนลุ่มน้ำโขงทั้งหกประเทศที่เหมือนกัน พลังของความเชื่อนั้น ส่งผลต่อการกระทำไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ เพื่อที่จะส่งผ่านความศรัทธาสู่วัฒนธรรม เพื่อการบูชาแม่น้ำ เพื่อให้ส่งผลกลับมาสู่มนุษย์

นิยม วงศ์พงษ์คำและคณะ (2555) ได้ศึกษา เรื่อง เปรียบเทียบพระไม้แขวงจำปาสัก สปป. ลาว กับอุบลราชธานี มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยในด้านมิติทาง วัฒนธรรม คือกลุ่มวัฒนธรรมไทย - ลาว เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่กระจายตัวทั่วไปตามลุ่มแม่น้ำโขงทั้งในจังหวัด อุบลราชธานี ประเทศไทย และในเมืองจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เกิดจากการ เคลื่อนย้ายอพยพผู้คนจากอาณาจักรล้านช้าง ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 - 22 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถือว่าเป็น บรรพบุรุษ ของชุมชนวัฒนธรรมไทย - ลาว การอพยพในระยะแรก ๆ จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ต่อมา มีการ อพยพครั้งใหญ่ จากเมืองเวียงจันทน์ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มผ้าขาวโสมพะมิตรตั้งชุมชน อยู่แถวสกลนคร กลุ่มพระวอพระตา ตั้งชุมชนอยู่แถบเมืองอุบลราชธานี และ กลุ่มพระครูโพนเสม็ด ตั้งชุมชนอยู่ที่นครจำปาสัก จึงเท่ากับว่าเป็นการกระจายวัฒนธรรมไทย - ลาวอย่างกว้างขวางในยุค นั้น ซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย - ลาวจนถึงปัจจุบัน มีภาษาพูดที่ใกล้เคียงกัน อยู่เหนือสูง กิน ข้าวเหนียว และเคี้ยวปลาแดกเหมือนกัน วิธีการ ดำเนินจากอดีตจนถึงปัจจุบันชีวิตมีคติความเชื่อ และประเพณีที่เป็นหัวใจหลักสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายความหมายเชิงสัญลักษณ์และข้อตกลงทาง สังคมของวัฒนธรรมในกลุ่มไทย - ลาวอย่างชัดเจน คือ ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เกี่ยวกับ ฮีตสิบสอง นั้น ถือเป็นประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญประจำเดือน เป็นการประสมประสานระหว่างแนวคิดทางพุทธ ศาสนา พราหมณ์ และการนับถือผี

วัชรภรณ์ จันทนุกุล (2561) มรดกทางภูมิปัญญา : อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและ วัฒนธรรม ของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา พบว่า อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความ เหมือนกันหรือมีส่วนร่วมและความแตกต่างกันของ ภูมิภาคอาเซียน ภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา พบว่า อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน 27 อัตลักษณ์ ดังนี้ 1. ความเรียบง่าย สันโดษ พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้ชีวิตตามธรรมชาติ 2. เสียสละ แบ่งปัน เอื้ออาทร 3. สามัคคี รัก พกพ้อง ญาติมิตร และรักถิ่นฐาน 4. นอบน้อมถ่อมตน สัมมาคารวะ กตัญญู 5. อยู่ร่วมกันเป็น กระจุกหรือกลุ่ม มีลักษณะความเป็นชุมชนสูง 6. นับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสานกับ ศาสนา

พรหมณ์ และ ผี อย่างกลมกลืนลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา 7. มีลักษณะเฉพาะตนในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม อาหาร บ้านเรือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และเพื่อนบ้านอาชีพและการทำมาหากิน การตั้งถิ่นฐาน สัตว์เลี้ยง และภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ

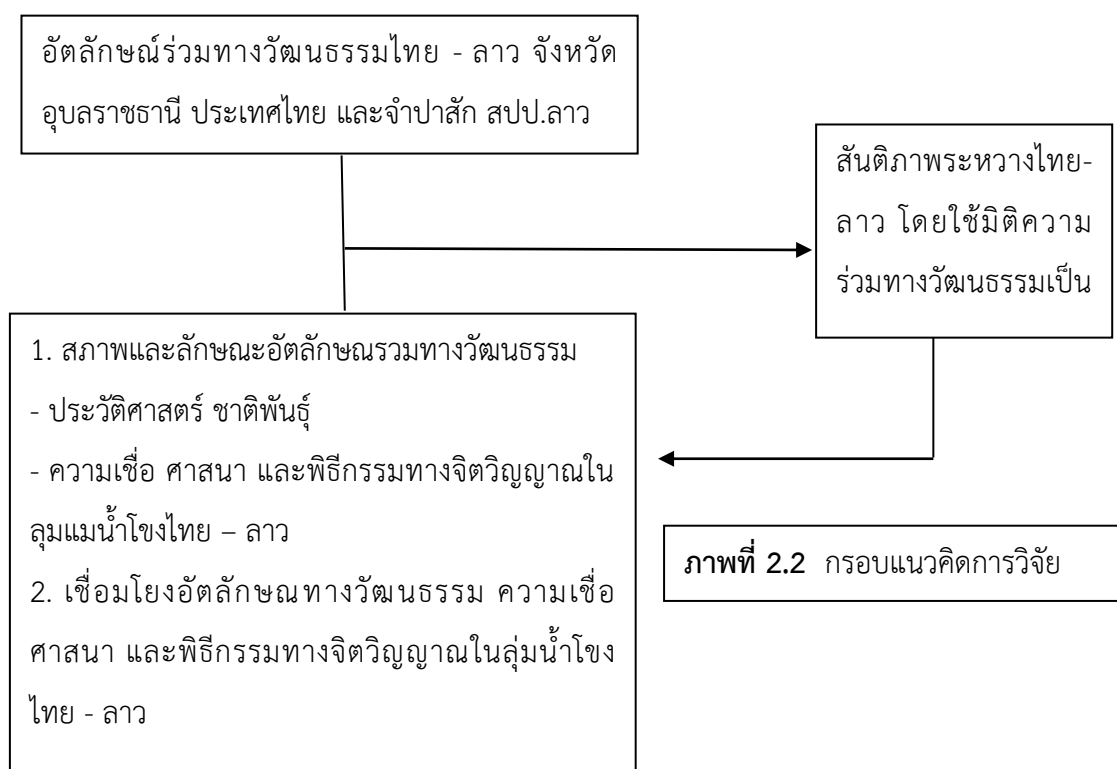
8. มีลักษณะทางเพศวิถีที่กำหนดบทบาท ชาย หญิง อย่างชัดเจน 9. มีการแบ่งสถานะของคนในสังคม และ เคารพนับถือกันตามสถานะแต่มีใช้ชนชั้น หรือวรรณะแบบอินเดีย 10. มีค่านิยมความเชื่อ อุดมการณ์ หรือ เป้าหมายของชีวิตที่คล้ายคลึงกัน 11. มีบุคลิกแห่งตนของปัจเจกชนคือมีความเบิกบานร่าเริง ไม่เครียดต่ออาชีพ 12. มีคติชน เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ และการบันเทิงที่คล้ายคลึงกันทั้งเนื้อหา รูปแบบและองค์ประกอบ 13. มีประเพณี พิธีกรรม ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม เช่น กินดอง บวชนาค กินดอง กฐิน ผ้าป่า 14. ยิ้ม ไหว้ ทักทาย มีไมตรี มีน้ำใจ และเป็น กันเอง 15. มีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง สุภาพ อ่อนโยน 16. ยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา 17. ดำรงตนในหลักธรรมของศาสนา ทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล 8 ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 18. มีศิลปะในหัวใจ มีอารมณ์ศิลปะ ซึ่งปรากฏ ในเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ 19. ให้เกียรติ ให้ความสำคัญกับผู้มาเยือน (แขก) 20. ให้ความสำคัญกับคุณค่าหรือประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงาม 21. ให้ความสำคัญทางจิตใจมากกว่าวัตถุ 22. มีการทำบุญร่วมกันที่วัดหรือที่สาธารณะ ตามเทศกาลต่าง ๆ 23. มีความรักความสัมพันธ์กับเพื่อน บ้าน 24. มีสวัสดิการชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน อื้ออาหารต่อกันในทุกมิติ 25. ชอบความสะดวกสบาย ไม่ชอบความยุ่งยาก ซับซ้อน 26. เก็บความรู้สึกได้ดีไม่ค่อยแสดงออกกับกิริยา ออกมา 27. ให้อโหสิกรรมปล่อยวางไม่เก็บมาแค้น ผูก อาฆาตเป็นเวลานานๆ

พระอานัน จันทรมโม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทาง “ฮิต 12” ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ผลของการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเมืองปากเซ ยังดำเนินชีวิต ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คู่ขนานกับประเพณีวัฒนธรรม อันติงามของชาวลาวเมือง ปากเซ โดยมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า วิถีชีวิตของชาวพุทธลาวเมือง ปากเซ อยู่อย่างเรียบง่ายโดยมีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยการให้ ให้ทาน รักษาศีล ภาวนา ตามกาลโอกาสทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย 2) ประเพณีฮิต 12 ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ นั้นชาวเมืองปากเซ ยังได้ให้ความสนใจเป็นอย่างดี ยังได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีฮิต 12 เดือนนี้ที่ตกทอดมาแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าชาวลาวเมืองปากเซยังได้รักษา ฮิต ครอบประเพณีไว้ เพื่อสืบทอดบอกต่อไปให้ ลูกหลานในวันข้างหน้า ชาวเมืองปากเซ ได้ตระหนักจึงได้ให้ความสำคัญและได้รักษาประเพณีนี้เหล่าไว้ให้เคียงคู่ชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ และเพื่อเป็นแบบในการดำเนินชีวิต จะได้เคียงคู่กับ พระพุทธศาสนา สืบต่อไป 3) การดำเนิน

ชีวิตตามแนวทาง “ฮิต 12” ของชาวพุทธลาวใน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ได้ดำเนินชีวิตตาม ประเพณี ฮิต 12 และก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ เป็นเครื่องพิสูจน์ความ เพื่องฟูความเจริญทางประเพณีวัฒนธรรมของชนชาวลาวแต่สมัยโบราณตลอดถึงปัจจุบันในการ ดำเนินชีวิตนั้นมีความเชื่อเรื่องกรรม บาป บุญ ผสมผสานกับหลักคำสอนของ พุทธศาสนา โดยมีรักษาศีล เป็นพื้นฐาน และดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ในการทำบุญนั้นโดยยึด หลักกรรม โดยมีบุญ กิริยาวัตถุ 10 ประการมาปรับใช้ในการให้ทาน เป็นต้น

2.5 สรุปรอบแนวความคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร การทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว จังหวัดอุบลราชธานีประเทศไทย และจำปาสัก สปป.ลาว ผู้วิจัยสามารถสรุปรอบแนวความคิด ได้ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “เรื่องอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย การสอบถามเชิงลึก (Probe Question) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงพื้นที่โดยกระบวนการสำรวจข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม และสืบค้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงโดยวิธีการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบเกี่ยวกับบุคคล (Key Informant) สถานที่ (Site / Source of Data) และเวลา (Time) ของการได้มาซึ่งข้อมูลตามวิธีการตรวจสอบความถูกต้องแบบไขว้ (Cross Check) เพื่อความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากร
  - 3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
  - 3.3 การตรวจสอบข้อมูล
  - 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
  - 3.7 การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
- โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เลือก จากผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สืบสานวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาวในเขตพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย จำนวน 7 คน และแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้นำในการประกอบศาสนพิธีในชุมชน อาทิ มัคทายกวัด หมอพรหมณ์ ตาข้าวเจ้า รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สํารวจ สืบค้นข้อมูลขั้นต้น (Preliminary Study) กำหนดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย ลาว เป็นขั้นตอนการศึกษา สํารวจ สืบค้นและรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย – ลาว กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย และแขวงจำปาสัก สปป. ลาว

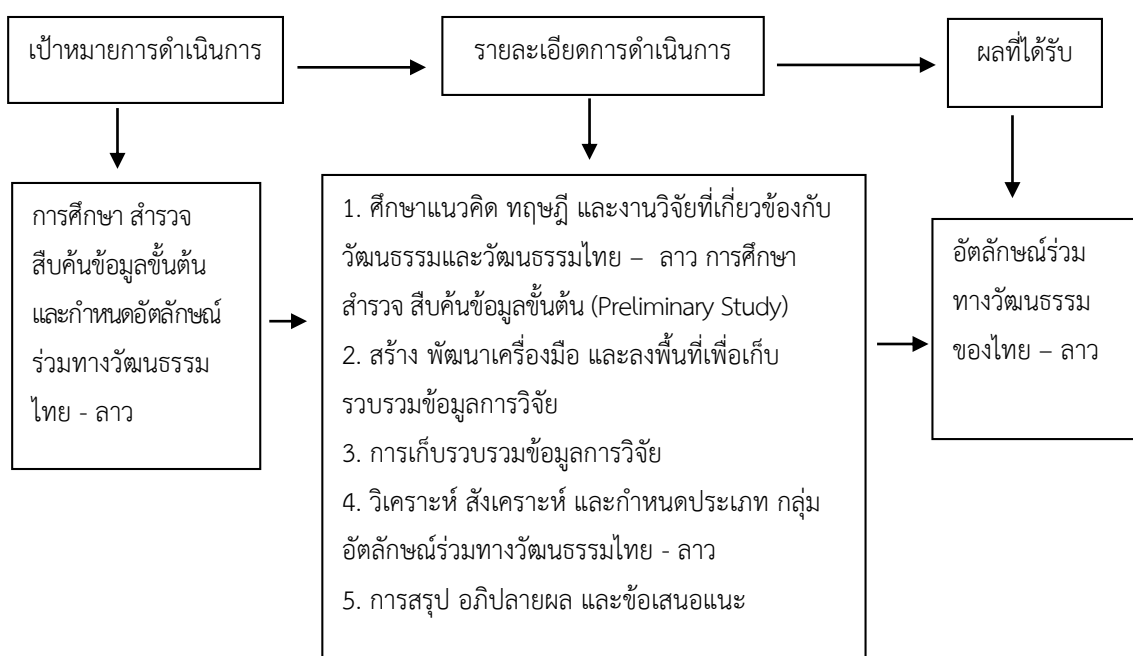
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย อันประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) 2) แบบบันทึกข้อมูลจากการสนทนาเชิงลึกรายบุคคล (Probe Question Sheet) 3) การสังเกตและกรอบประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Issue)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ จำแนก จัดกลุ่ม (Grouping) ตามประเภท ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย – ลาว พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย กับ แขวงจำปาสัก สปป. ลาว

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำผลการวิเคราะห์ มากำหนดประเด็นสนทนาและกำหนดคุณสมบัติผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและหรือโต้แย้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ครอบคลุมครบถ้วน ทุกประเด็นการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

กรอบกระบวนการวิจัย (Process Research Method) ดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนกระบวนการวิจัย

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบเกี่ยวกับบุคคล (Key Informant) สถานที่ (Site / Source of Data) และเวลา (Time) ของการได้มาซึ่งข้อมูลตามวิธีการตรวจความถูกต้องแบบไขว้ (Cross Check) เพื่อความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ที่พิจารณาจากองค์ประกอบ ด้านบุคคล ด้านกิจกรรม เพื่อดูความเหมือนและความแตกต่าง จากบุคคลที่ให้ข้อมูลอันมีข้าราชการ ปราชญ์ชาวบ้านและคนทั่วไปและกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลอันประกอบด้วยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มและการสังเกตถ้าข้อมูลเหมือนกันหรือซ้ำ ๆ กัน ผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้และเป็นข้อมูลจริง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Form) ซึ่งมีประเด็นในการศึกษาวิจัย เป็นคำถามปลายเปิด (Open – Ended Question) ซึ่งการสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้
ขั้นที่ 1 นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรม ประกอบกับบริบทพื้นที่วิจัยกำหนดเป็นร่างกรอบประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก สอบถามเชิงลึก และกรอบหัวข้อ/ประเด็นการสนทนากลุ่ม ดังนี้

ประเด็นปัญหาที่ทำการสัมภาษณ์

การศึกษาอัตลักษณ์ร่วมไทย - ลาว มีประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมด้านความร่วมมือกันทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด

- ความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ไทย - ลาว
- ความเป็นของชาติพันธุ์ไทย - ลาว
- ความเป็นมาของถิ่นฐานกำเนิดไทย - ลาว

2. วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (Literacy Component)

- ลักษณะการบันทึกและประโยชน์ คัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม
- ลักษณะการจดจำการเทศนาของพระสงฆ์ และรักษาวัฒนธรรม
- อิทธิพลของเรื่องเล่าท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนลุ่มแม่น้ำโขง

3. ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ

- ด้านฮีต 12 ในวิถีชีวิตการทำบุญตามฮีต
- แนวคิดเกี่ยวกับฮีต 12
- ลักษณะการสืบทอด ฮีต 12
- วิธีการรักษาอัตลักษณ์ฮีต 12

4. ความเชื่อด้าน คอง 14
  - ด้านวิถีชีวิต ตามคอง 14
  - ด้านแนวคิดคิดเกี่ยวกับคอง 14
  - ลักษณะการสืบทอด คอง 14
  - วิธีการรักษาอัตลักษณ์คอง 14
5. ลักษณะอัตลักษณ์รวม ด้านศาสนา
  - วิถีชีวิต ด้านศาสนา
  - แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา
  - ลักษณะการสืบทอดศาสนา
  - การรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนา
6. ลักษณะอัตลักษณ์รวม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว
  - ความเชื่อลัทธิพราหมณ์
  - การนับถือผีบรรพบุรุษ, ผีไร่, ผีแกน ผีฮีด, ผีปู่ตา, ผีตาแฮก
7. ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด
  - การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของไทย - ลาว
  - การเชื่อมโยงชาติพันธุ์ของไทย-ลาวเชื่อมโยง
  - การเชื่อมโยงถิ่นฐานกำเนิดไทย - ลาว
8. ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (Literacy Component)
  - ลักษณะการเชื่อมโยงการบันทึกคัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม ของไทย - ลาว
  - ลักษณะการเชื่อมโยงการจดจำการเทศนาของพระสงฆ์ ของไทย - ลาว
  - ลักษณะการเชื่อมโยงเรื่องเล่าท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขงอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อขนบวิถีการดำเนินชีวิตของไทย - ลาวได้
9. ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์รวม ด้านความเชื่อ
  - ลักษณะการเชื่อมโยงด้านความเชื่อวิถีชีวิตการทำบุญตามฮีต 12 ของไทย - ลาว
  - แนวคิดการเชื่อมโยงเกี่ยวกับฮีต 12 ของไทย - ลาว
  - ลักษณะการเชื่อมโยงการสืบทอด ฮีต 12 ของไทย - ลาว
  - วิธีการเชื่อมโยงการรักษาอัตลักษณ์ฮีต 12 ของไทย - ลาว
10. ความเชื่อมโยงความเชื่อด้าน คอง 14
  - ลักษณะการเชื่อมโยงด้านความเชื่อวิถีชีวิต ตามคอง 14 ของไทย - ลาว
  - แนวคิดการเชื่อมโยงเกี่ยวกับคอง 14 ของไทย-ลาว
  - ลักษณะการเชื่อมโยงการสืบทอด คอง 14 ของไทย - ลาว

- วิธีการเชื่อมโยงการรักษาอัตลักษณ์คอง 14 ของไทย - ลาว
  - 11. ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์รวม ด้านศาสนา
    - ลักษณะการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ด้านศาสนา ของไทย - ลาว
    - แนวคิดการเชื่อมโยงเกี่ยวกับศาสนา ของไทย - ลาว
    - ลักษณะการสืบทอด ศาสนา เชื่อมโยงไทยลาวได้อย่างไร
    - การรักษาอัตลักษณ์ศาสนา เชื่อมโยงไทยลาวได้อย่างไร
  - 12. ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์รวม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว
    - ความเชื่อลัทธิพราหมณ์ ที่เชื่อมโยงไทย - ลาว
    - การนับถือผีบรรพบุรุษ, ผีไร่, ผีแกน ผีฮีด, ผีปู่ตา, ผีตาแฮก ที่มีลักษณะการเชื่อมโยงไทย - ลาว
  - 13. มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์รวมทางวัฒนธรรม
    - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิดการ สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว ได้อย่างไร
      - ลักษณะมิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมทางวรรณกรรม (Literacy Component) สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว
        - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์รวม ด้านความเชื่อ
        - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมความเชื่อด้านฮีด 12 ที่สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว
        - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมความเชื่อด้าน คอง 14 ที่สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว
        - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์รวม ด้านศาสนา ที่สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว
          - มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์รวม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว ที่สร้างสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว
  - 14. ปัญหาและอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว
  - 15. ข้อเสนอแนะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว
- ขั้นที่ 2 นำร่างกรอบประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก สอบถามเชิงลึก และหัวข้อการสนทนากลุ่มที่ร่างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและการวิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน
- ขั้นที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแบบสัมภาษณ์รายประเด็น รายข้อคำถามและหัวข้อการสนทนากลุ่มให้มีความครอบคลุมครบถ้วนตรงตามประเด็นการวิจัยตามหลักการตรวจสอบคุณภาพ
- ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อความถูกต้องและเหมาะสม

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปปรับปรุงอีกครั้งเพื่อตรวจสอบขั้นสุดท้ายและจัดทำเป็นฉบับจริงพร้อมนำไปใช้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็นการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

การศึกษา อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว มีประเด็นประชุมกลุ่มดังนี้

1. แนวคิด ในเรื่อง-ความผูกพันสองฝั่งโขง ไทย ลาว (อุบล - จำปาสัก)

- การเชื่อมโยงอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม สองฝั่งโขง
- การสร้างการรักษาสันติภาพ สองฝั่งโขง โดยมีติทางวัฒนธรรม

2. แนวคิดด้านพุทธศาสนา - อัตลักษณ์พุทธศาสนาระหว่าง ไทย - ลาว

- การสืบทอด อัตลักษณ์ทางพุทธศาสนา
- ประโยชน์จากการบันทึก เช่น คัมภีร์ไบเบิล หนังสือผูก หนังสือก้อม คำเทศนา จะรักษาวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกัน

3. เรื่องเล่าท้องถิ่นในกลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีอิทธิพลต่อชนบวิถีการดำเนินชีวิตของคนสองฝั่งโขง

4. อัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ ประเพณีการทำบุญฮีต 12 พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ ของกลุ่มน้ำโขง เชื่อมโยงสันติภาพไทย ลาว

5. ข้อเสนอแนะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

- ปัญหาและอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว
- ข้อเสนอแนะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

3.5 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 ทำหนังสือขออนุญาตผู้บังคับบัญชาลงเก็บข้อมูล

3.5.2 ทำและนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยแก่ผู้นำชุมชน และผู้บริหารหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมทั้งในส่วนของประเทศไทย และ สปป. ลาว

3.5.3 ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยต่อผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ทราบ สร้างสัมพันธภาพ ความไว้วางใจ และประสานความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทุกคนโดยผู้วิจัย/ทีมวิจัยจนได้ข้อมูลครบถ้วนเพียงพอตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์และสรุปผล เน้นการได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) บันทึกที่ได้จากการสังเกตทางวัฒนธรรมในพื้นที่ (Recorded by Observation) ผู้วิจัยต้องสรุปรวบรวมประเด็นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในแต่ละวันเพื่อป้องกันการตกหล่นของข้อมูล และเพื่อทราบว่ามีข้อมูลสำหรับงานวิจัยมากน้อยเพียงใด เพื่อเตรียมแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ยังมีไม่เพียงพอต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วยการจัดระเบียบ การจัดกลุ่ม การแปลผล การแปลความข้อมูล และสร้างข้อสรุป รวมถึงการตีความข้อมูล การเปรียบเทียบ การสังเคราะห์ การตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เพื่อสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ได้ และในการวิจัยครั้งนี้จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ส่วนตามลำดับแบบสอบถามและวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ

ส่วนที่ 2 คำถามเจาะจงเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขง ไทย-ลาว นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาความและอธิบายความควบคุมบริบทประเด็นที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะในแบบสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคลแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเปรียบเทียบประกอบคำอธิบาย

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด ใช้การสืบค้นแบบลูกโซ่ (Snow Ball Technic) จากผู้สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วยการจัดระเบียบข้อมูล การแสดงผลข้อมูล และการสร้างข้อสรุป

ส่วนที่ 4 นำผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1, 2 และ 3 มากำหนดประเด็นสนทนาและกำหนดคุณสมบัติผู้ร่วมสนทนาในกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและหรือโต้แย้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ครอบคลุมครบถ้วน ทุกประเด็นการวิจัย จัดกลุ่มอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

3.7 การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสรุปและอภิปรายผล เป็นส่วนที่นำเอาผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสรุปในส่วนสาระสำคัญเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและอภิปรายข้อค้นพบที่เป็นปรากฏการณ์ในมุมมองทางวิชาการที่เป็นองค์ความรู้ (Body of Knowledge) กระบวนทัศน์ (Paradigm) ข้อค้นพบใหม่ (New Discoveries) การแตกสู่ประเด็นใหม่ (New Issue) รวมถึงข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์หรือต่อยอดโดยใช้องค์ความรู้หรือข้อค้นพบในการวิจัยนี้เป็นฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลบริบททางสังคม

ผู้ศึกษาจะได้เสนอผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมของพื้นที่ศึกษาทั้งสองแห่ง ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทยและแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมทั้ง 2 แห่งมีดังต่อไปนี้

4.1.1 ข้อมูลบริบททางสังคมจังหวัดอุบลราชธานี

4.1.1.1 ท่าเลที่ตั้ง

ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานคร ประมาณ 630 กิโลเมตร หรือ 575 กิโลเมตรโดยทางรถไฟ มีเนื้อที่ประมาณ 16,112.650 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 10.069 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.16 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

แนวพรมแดน ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา รวมความยาวประมาณ 428 กม. โดยติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 361 กม. (จากอำเภอเขมราฐ - อำเภอน้ำยืน ติดต่อ แขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวันและแขวงจำปาสัก) และ ติดต่อกับ กัมพูชา 67 กม. (อำเภอน้ำยืนติดต่อกับจังหวัดเขาพระวิหาร)

4.1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในบริเวณ แอ่งโคราช (Korat basin) สูงจากระดับน้ำทะเล เฉลี่ย ประมาณ 68 เมตร ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูงต่ำ เป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางตะวันออกเฉียงมีแม่น้ำโขง เป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสปป.ลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัด จากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม มีภูเขาสลับซับซ้อนทางบริเวณชายแดนตอนใต้ ที่สำคัญคือเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาพนมดงรักซึ่งกั้นอาณาเขตจังหวัดอุบลราชธานีกับสปป.ลาว และกัมพูชา

4.1.1.4 บุคคลสำคัญและผู้นำในจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดเก่าแก่จนถึงปัจจุบันมีอายุกว่า 231 ปี มีผู้นำและผู้ทรงภูมิความรู้ เชี่ยวชาญในการด้านศิลปหัตถกรรมและการประกอบอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลายสามารถจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผู้นำทางศาสนา

ลำดับที่	ชื่อ- สกุล	ตำแหน่ง	ปี
1	สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (ติสโส อ้วน)	สังฆนายกрупแรกแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484	2484
2	หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล	พระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย บูรพาจารย์สายพระป่าใน ประเทศไทย	2422 - 2485
3	หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต	พระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย บูรพาจารย์สายพระป่าใน ประเทศไทย	2436 - 2492
4	พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)	เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง/ พระราชาคณะชั้นสามัญยก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ 2516	2497 - 2535

ตารางที่ 4.2 ผู้ปกครองจังหวัด

ลำดับที่	ชื่อ- สกุล	ตำแหน่ง	ปี
1	พระประทุมวรราชสุริยวงศ์	พระประเทศราชครองเมือง อุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศ ราชคนแรก(อุบลราชธานี)	2325 - 2338
2	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง สรรพสิทธิประสงค์	ปกครองมณฑลอิสานและตั้ง กองบัญชาการที่จังหวัด อุบลราชธานี	2436 - 2453
3	นายเลียง ไชยกาล	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ	2492 - 2494

ตารางที่ 4.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ- สกุล	ด้าน	ปี
1	ครูประดับ ก้อนแก้ว	ผู้เชี่ยวชาญการทำเทียนพรรษา	2497 - 2566
2	ดร.ปรีชา พิณทอง	สืบทอด ถอดรหัส พัฒนา ภูมิปัญญาอีสานในหนังสือ สารานุกรมภาษาอีสาน - ไทย - อังกฤษ	2532
3	นายบำเพ็ญ ณ อุบล	การอนุรักษ์และสืบสานเกี่ยวกับจารีตประเพณี พิธีกรรม และขนบธรรมเนียมของอีสาน ได้รับการยกย่องเป็น “ปราชญ์เมืองอุบล”	2533 - 2553

4.1.1.5 ลักษณะการตั้งชุมชน

ชุมชนมีลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามทัศนคติของคนอีสาน “อยู่เป็นหมู่ดีกว่าอยู่โดดเดี่ยว มีความหมายว่า อยู่รวมกลุ่มกันหลายครัวเรือนดีกว่าอยู่ครัวเรือนเดียว” การตั้งบ้านเรือนมักตั้งที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญ ๆ ไหลผ่าน พอน้ำท่วมก็ขยับขึ้นบนโคกหรือเนินสูง ขยับขึ้นลงตามฤดูกาลกาลน้ำหลาก ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่ยกสูง หลังคาจั่ว ระบายความร้อนและฝนการเป็นอยู่อยู่กับธรรมชาติพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายจากอดีตและได้ถ่ายทอดสู่ปัจจุบัน มีพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

4.1.1.6 สถานที่สำคัญทางศาสนาและความเชื่อท้องถิ่น

วัดสุปฏิณารามวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีและเป็นวัดแรกของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในจังหวัดอุบลราชธานีและภาคอีสาน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองอุบลราชธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 21 ไร่ 3 งาน 10 ตารางวา โดยในราว พ.ศ. 2394 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระพรหมราชวงศ์ (กุทอง สุวรรณภูม) เจ้าเมืองอุบลราชธานีในสมัยนั้นให้สร้างวัดถวาย เจ้าเมืองและคณะกรรมการเมืองอุบลราชธานี จึงได้เลือกพื้นที่ทำน้ำที่มีคิ่งน้ำลึกริมฝั่งแม่น้ำมูลตั้งอยู่ระหว่างตัวเมืองอุบลและบ้านบุงกาแขวเป็นสถานที่สร้างวัดถวายพระองค์ เพราะสะดวกในการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ด้วยเป็นเขตน้ำลึกเข้าออกสะดวก โดยมีสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (อ้วน ติสโส) เป็นผู้อำนวยการสร้างวัดได้มอบหมายให้หลวงสถิตนิมานกาล (ชวน) เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง และได้อาราธนาท่านพันธุโล

(ดี) ปุราณสหธรรมิก และท่านเทวธัมมี (ม้า) สิทธิวิหาริก มาตรการวัด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทรัพย์ 10 ชั่ง (800 บาท) ให้มีผู้ปฏิบัติวัด 60 คน และพระราชทานนิตยภัตต์แก่เจ้าอาวาสเดือนละ 8 บาท วัดถูกสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2396 ทรงพระราชทานนามว่า วัดสุปัฏนาราม และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ได้ทรงยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2479

วัดพระธาตุหนองบัว เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ในตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 50 ไร่ 1 งาน 19 ตารางวา เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่งดงามและน่าสนใจ คือ “พระธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์” พระธาตุประจำปีเกิดปีมะเส็ง สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ครบรอบ 25 ศตวรรษของพุทธศาสนาในปี พ.ศ. 2500 โดยจำลองแบบมาจากเจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และรูปปั้นพญานาคราช 2 องค์ ขนาดใหญ่งดงาม ที่ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าพระเจดีย์

วัดหนองป่าพง เป็นวัดป่าฝ่ายวิปัสสนาธุระ**มหานิกาย** มีจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2497 โดย**พระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท)** ได้ทำการบุกเบิกปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมและได้จัดตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นในปีนั้น และเปลี่ยนสภาพเป็นวัดในโอกาสต่อมา เป็นวัดที่มีบรรยากาศร่มรื่นเงียบสงบ เหมาะแก่การเล่าเรียนพระธรรมวินัยและปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ต่อมาได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2517 ตั้งอยู่บ้านพงสว่าง หมู่ที่ 10 ตำบลโนนผึ้ง **อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี** ปัจจุบันวัดหนองป่าพงมีวัดสาขาทั้งในและต่างประเทศไทยจำนวนมาก จากการเผยแผ่ **พระพุทธศาสนาสายวิปัสสนากรรมฐาน** โดยบรรดาพระลูกศิษย์ซึ่งศรัทธาในปฏิปทาของหลวงปู่ชา สุภทฺโท วัดหนองป่าพงเป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ มุ่งหมายที่การประพฤติพรหมจรรย์ตามรอยพระยุคลบาทของพระโคตมพุทธเจ้าที่ทรงดำรงพระชนม์ชีพในป่า เพื่อค้นคว้าแสวงหาทางพ้นทุกข์ แล้วทรงนำความรู้แจ้งเห็นจริงนั้น มาเผยแผ่เกื้อกูลความสุขแก่มหาชนทั่วไป

4.1.2 ข้อมูลบริบททางสังคมแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

4.1.2.1 ทำเลที่ตั้ง

แขวงจำปาสักเป็นแขวงหนึ่งของประเทศลาว ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศ ติดชายแดน ประเทศไทยทางทิศตะวันตก ติดชายแดนกัมพูชาทางทิศใต้ ทิศตะวันออก และทางทิศตะวันตก ทิศเหนือติดแขวงวัน และทิศตะวันออกติดแขวงเซกอง แขวงอัตตะปือ ถือเป็นศูนย์กลางการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการท่องเที่ยวของลาวตอนใต้ เป็นบริเวณที่มีความอุดม

สมบูรณ์ เนื่องจากมีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลางและเกิดเกาะแก่งเป็นจำนวนมากจนได้ชื่อว่า "ดินแดนสี่พันดอน"

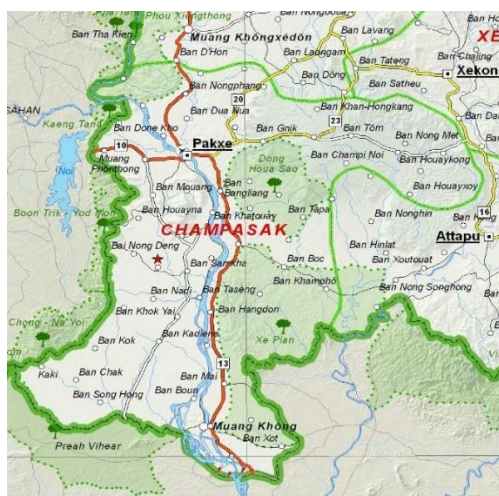
4.1.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

แขวงจำปาสักมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยและกัมพูชา ตำแหน่งที่ชายแดนทั้ง 3 ประเทศบรรจบกันเรียกว่า "สามเหลี่ยมมรกต" สภาพพื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำบริเวณตอนกลาง มีแนวเทือกเขาสูงทางทิศเหนือและทิศตะวันออก และติดต่อกับที่ราบสูงโปลเวตส์ทางทิศตะวันออก ซึ่งมีความสูงประมาณ 1,500 - 1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงไม่เกิน 1,000 เมตร แขวงจำปาสักมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 27 องศาเซลเซียส แต่บริเวณทางทิศเหนือของแขวงที่เมืองปากซ่อง มีอากาศเย็น ตลอดทั้งปี อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส และมีความชื้นสัมพัทธ์สูง ปริมาณน้ำฝนระดับ 1,400-2,000 มิลลิเมตรต่อปี ยกเว้นที่ รามสูง จึงทำให้บริเวณนี้มีฝนตกมาก และอากาศชุ่มชื้นตลอดทั้งปี บริเวณภูเขาทางด้านนี้จะเป็นแนว เทือกเขาของภูเขาไฟที่ดับแล้ว ลักษณะดินในแขวงจำปาสักส่วนใหญ่ เป็นดินที่มีคุณภาพดี เพราะเป็นบริเวณที่เป็นแนวภูเขาไฟเก่า ดังนั้น จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกบริเวณตอนใต้ของแขวง

4.1.2.3 ประวัติแขวงจำปาสัก

ประวัติศาสตร์ มีอารยธรรมทับซ้อนกันเนื่องจากการอพยพของผู้คนด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้มีทั้งความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายในด้านชาติพันธุ์ ประชากรที่อาศัยในแขวงจำปาสัก โดยส่วนใหญ่มี 2 ชนเผ่าใหญ่ คือ ลาวลุ่มกับ ส่วย อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ส่วนลาวเทิงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามเมืองบาเจียงจะลินสุก และเมืองปากซ่อง ชาวลาวเทิง ที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบสูงของเมืองบาเจียงจะลินสุก และเมืองปากซ่องมีทั้งจากที่อยู่มาแต่บรรพกาล และกลุ่มที่อพยพมาจากการกวาดต้อนแรงงานจากแขวงอัตตะปือ และแขวงสาละวัน เพื่อทำถนนและ ไร่กาแฟ สมัยฝรั่งเศสปกครอง แต่ก็มีลาวเทิงบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ที่ลุ่มแควเมืองปากเซ เนื่องจากการลี้ภัยจากสงครามสมัยล่าอาณานิคมและสมัยปฏิวัติลาว ปัจจุบัน แขวงจำปาสัก เป็นดินแดนที่ผู้คนจากหลายพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย เช่น ชาวเวียดนาม ไทย กัมพูชา รวมทั้ง นักท่องเที่ยวชาติต่าง ๆ ที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติ และสัมผัสกับวิถีชีวิตของผู้คนใน แขวงนี้ ผู้คนดังกล่าวเป็นตัวแปรที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจในแขวงจำปาสัก

แขวงจำปาสักประกอบไปด้วยเมืองต่าง ๆ 10 เมือง ได้แก่ เมืองจำปาสัก เมืองโขง (ดอนโขง) บูน เมืองโพนทอง เมืองปะทุมพอน เมืองสุขุมมา เมืองมุนละปะโมก เมืองปากซ่อง เมือง ลินสุก และเมืองปากเซ ซึ่งเป็นเมืองหลวงในแขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของ ลาว

ภาพ 4.2 แผนที่ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ภาพจาก วิกิพีเดีย

ตารางที่ 4.4 บุคคลสำคัญและผู้นำในแขวงจำปาสัก

ลำดับที่	ชื่อ- สกุล	ตำแหน่ง	ปี
1	สมเด็จพระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร	เจ้าผู้ครองนครจำปาสักองค์ที่ 1	2256 - 2280
2	สมเด็จพระพุทธเจ้าองค์หลวงไชยกุมาร	เจ้าผู้ครองนครจำปาสักองค์ที่ 3 (เสียเอกราชให้ไทย 2319)	2280 - 2234
3	เจ้ายุติธรรมธร(หุ่ยย ณ จำปาสัก)	เจ้าผู้ครองนครจำปาสักองค์ที่ 12 (หลังพ.ศ. 2446 ฝรั่งเศสสถาปนาเป็นผู้ว่าราชการนครจำปาสักดี ต่อมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครจำปาสักดี ภายใต้การปกครองของไทย พ.ศ. 2484 - 2489)	2443 - 2489

4.2 วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว

4.2.1 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี

ประเพณีฮีต 12 คอง 14 ได้แก่ ฮีตสิบสอง ฮีต หมายถึง จารีต สิบสองหมายถึง เดือนทั้ง 12 เดือนในรอบ 1 ปี ดังนี้

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย) มีการประกอบพิธีบุญเข้ากรรม เป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความ

บกพร่องของตน และมุ่งประพฤติดนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ชาวบ้านก็จะมีการทำบุญเลี้ยง ฝีต่าง ๆ บุญเข้ากรรม หรือ บุญเดือนเจียง ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมถึงจะพ้นจากอาบัติ ญาติโยม พ่อออก แม่ออก ผู้อยากได้บุญกุศลก็จะให้ไปทาน รักษาศีลพึงธรรมเกี่ยวกับการเข้ากรรม ของภิกษุเรียกว่า บุญเข้ากรรม กำหนดเอาเดือนเจียงเป็นเวลาทำ จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ วันที่ นิยมทำเป็นส่วนมากคือวันขึ้น 15 ค่ำ

2. เดือนยี่ ในฤดูหลังการเก็บเกี่ยวชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์ พระสวดมนต์เย็นเพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือกรุ่งเช้าเมื่อพระฉันเช้าแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ชาวบ้านจะเตรียมเก็บสะสมพินไว้หุงต้มที่บ้านบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน สำหรับตีหรือนวด ข้าวเรียกว่า ลาน การเอาข้าวที่ตีแล้วมากองให้สูงขึ้น เรียกว่าคูณลานหรือที่เรียกกันว่าคูณข้าว ชาวนาที่ ทำนาได้ผลดี ยอยากได้กุศล ให้ทานรักษาศีลเป็นต้นก็จัดเอาลานข้าวเป็นสถานที่ทำบุญ การทำบุญใน สถานที่ดังกล่าวเรียกว่าบุญคูณลานกำหนดเอาช่วงเดือนยี่เป็นเวลาทำบุญจึงเรียกว่าบุญเดือนยี่

3. เดือนสาม ในมื่อเพ็งหรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา การ ทำบุญข้าวจีจะเริ่มตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นใส่น้ำอ้อยนำไปจิบนไฟอ่อนแล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุก แล้วนำไปถวายพระ การทำบุญข้าวจีมีประวัติมาแต่พุทธกาล มีนางปุลณทะสาสี นางเป็นสาวใช้ จัด แป้งสาสีเป็นแป้งจี นึ่งเผ้าเรือนเจ้านาย คิดอยากจะถวายข้าวสาสีแป้งจี้ก็กลัวว่าพระพุทเจ้าจะโยนทิ้ง ไม่อยากฉัน พระพุทองค์ทรงได้รับรู้โดยพระวรจิต จึงได้วานอานนทปุอาสนะลงบนพื้น พออานนทปุ แล้วพระองค์เสด็จอาสาสน์ นางปุลณทะสาสีปราบปลื้มเป็นอย่างมาก จึงถวายแทบพระพุทบาทโคดม พระองค์จึงทรงเทศนาว่าเป็นทานเยี่ยม จนนางปุลณทะสาสีได้โสดาคุณพิเศษ เป็นพระอริยะบุคคล เพราะได้ถวายแป้งจี้ เหตุดังนี้พวกชาวนาจึงพากันมาทำบุญตั้งเช่นนางปุลณทะสาสีทุกปีไม่มีเว้นมีพิธีทำ นั้นไม่มีการลำบาก

4. เดือนสี่ ทำบุญพระเวส พังเทศน์มหาชาติ ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าจะถวายเฉพาะจงเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็จะเรียกว่า "กัณฑ์ จอบ" เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อนว่าใช้พระรูปที่จะถวายเฉพาะเจาะจงหรือไม่บุญผะเวสหรือบุญ เดือนสี่ บุญที่มีการเทศน์พระเวส หรือ มหาชาติ เรียกว่าบุญผะเวส (ผะ-เหวด) หนังสือมหาชาติหรือ พระเวสสันดรชาดกแสดงถึงจริยวัตรของพระพุทเจ้าคราวพระองค์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร เป็นหนังสือเรื่องยาว 13 ผูก (13 กัณฑ์) และนิยมบวชภิกษุใหม่ในเดือนนี้ด้วยถือว่าได้กุศลแรง บุญผะเวสนิยมทำกันในช่วงเดือนสี่

5. เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์หรือบุญสงรงน้ำ หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า และถือเป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย การสงรงน้ำจะมีทั้งการรดน้ำ พระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ ด้วยน้ำอบน้ำหอม เพื่อขอขมาและขอพรตลอดจนมีการ ทำบุญถวายทานบุญสงรงน้ำหรือบุญเดือนห้า

6. เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟเป็นการขอฝนพร้อมกับงานบวชนาค ซึ่งการทำบุญเดือนหกถือเป็นงานสำคัญก่อนการทำนา หมู่บ้านใกล้เคียงจะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหาร เหล้ายามาเลี้ยง เมื่อถึงเวลาก็จะตั้งขบวนแห่บั้งไฟและรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟด้วยความสนุกสนาน

7. เดือนเจ็ด ทำบุญข้าชะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเช่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ภูตา ผีตาแฮก ผีเมือง เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณบุญข้าชะ หรือ บุญเดือนเจ็ด การข้าชะ (ชำระ) สะสางสิ่งสกปรกโสโครกให้สะอาดปราศจากมลทิน โทษหรือความมัวหมอง เรียกว่า การข้าชะ สิ่งที่ต้องการทำให้สะอาดนั้นมี 2 อย่างคือ ความสกปรกภายนอกได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้า อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตใจเกิดความความโลภโกรธ หลง เป็นต้น

8. เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงานจึงคล้ายกับทางภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาตอนบ่าย ชาวบ้านหล่อเทียนใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การนำไปถวายวัดจะมีขบวนแห่พ่อน้ำเพื่อให้เกิดความศีกคักสนุกสนาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดต้องเป็นที่จังหวัดอุบลราชธานีบุญเข้าวัดสา (เข้าพรรษา) หรือบุญเดือนแปด การอยู่ประจำวัดตลอดสามเดือนในฤดูฝนเรียกว่าเข้าวัดสา โดยปกติกำหนดเอาวันแรมหนึ่งค่ำเดือนแปดเป็นวันเริ่มต้น เรียกว่าบุญเดือนแปด

9. เดือนเก้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน หมากพลู บุหรี่ห่อด้วยใบตองกล้วยร้อยเป็นพวง เตรียมไว้ถวายพระช่วงเลี้ยงเพล บางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าวน้อย เหล้า บุหรี่ แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ตามต้นไม้ และกล่าวเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปมารับส่วนกุศลในครั้งนี้ ต่อมาใช้วิธีการกรวดน้ำหลังการถวายภัตตาหารพระสงฆ์แทนการทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า

10. เดือนสิบ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบ ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของท่าน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตายบุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบ การเขียนชื่อใส่สลากให้พระภิกษุและสามเณรจับและเขียนชื่อใส่ภาชนะข้าวถวายตามสลากนั้นและทำบุญอย่างอื่นมีรักษาศีลฟังธรรม เป็นต้น เรียกว่าบุญข้าวสาก (สลาก) เพราะกำหนดให้ทำในเดือนสิบ จึงเรียกว่าบุญเดือนสิบ

11. เดือนสิบเอ็ด ประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือการเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาทเตือนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล พอตกกลางคืนจะมีการจุดประทีป โคมไฟ

นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ววัด จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญจุดประทีป ในจังหวัดนครพนมจะมีประเพณีการไหลเหล้าไฟ ซึ่งตกแต่งด้วยตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นรูปต่าง ๆ สวยงามกลางลำน้ำโขง และมีหลายจังหวัดที่จัดงานแห่ปราสาทผึ้งขึ้น แต่ที่นับว่าเป็นต้นตำรับและมีความยิ่งใหญ่กว่าที่ใด ก็คือ จังหวัดสกลนครบุญออกวัดสา (ออกพรรษา) หรือบุญเดือนสิบเอ็ด การออกจากเขตจำกัดไปพักแรมที่อื่นได้เรียกว่า ออกวัดสา คำว่าวัดสาหมายถึงฤดูฝน ในปีหนึ่งมี 4 เดือน คือตั้งแต่วันแรมสี่ค่ำเดือนแปดถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ในระยะสี่เดือนสามเดือนต้นให้เข้าวัดก่อน พอครบกำหนดสามเดือนแล้วให้ออก อีกเดือนที่เหลือให้หาผ้าจิวรมาผลัดเปลี่ยนการทำบุญมีให้ทานเป็นต้น เรียกว่าการทำบุญเดือนสิบเอ็ด และ

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญกฐิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานในสมัยก่อนนิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่วันขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือนสิบสอง สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำใหญ่ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล จะมีการจัดสงฆ์ (แข่งเรือ) เพื่อระลึกถึงอุสุภญาณาค บางแห่งจะมีการทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระเณร มีการจุดพลุ ตะไล และบางแห่งจะมีการทำบุญโพนจุกลูกสาว ซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อนบุญกฐินหรือบุญเดือนสิบสองผ้าที่ใช้ไม่สดจัดทำเป็นขอบซึ่งเย็บจีวร เรียกว่าผ้ากฐิน ผ้ากฐินนี้มีกำหนดเวลาในการถวายเพียงหนึ่งเดือนคือตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง

คอง 14 คองเป็นภาษาลาวที่ชนชาวลาวและไทอีสานนำมาใช้ร่วมกันคำว่าคอง หมายถึงแบบอย่างประเพณีตามฮีตคองบ้านคองเมืองคองธรรมคองโลก แบบอย่างแนวทางการปกครองระบบหรือระบบการปกครองเป็นลักษณะกฎหมายหรือข้อกติกาของบ้านเมืองจึงมีทั้งคองบ้านคือกฎกติกาของหมู่บ้านและคองเมืองคือกฎกติกาของบ้านเมืองหรือของประเทศผู้ใดละเมิดต้องได้รับโทษของคองจึงมีลักษณะบังคับให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำทำนองเดียวกับกฎหมายผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษและเป็นกฎหมายโบราณลาวฉบับเดียวที่อ้างว่าถูกระเบียบรวมทั้งแนวปฏิบัติของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยใช้ความเชื่อที่ว่าเป็นคำสั่งของแถน ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของแถนจะได้รับโทษทัณฑ์ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หากแต่ผู้ใดให้ความเมตตาความเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข คลองสิบสี่ประชาชนทั่วไป ถือเป็นแนวปฏิบัติ คือ เมื่อฤดูข้าวออกรวงเก็บผลผลิตอย่าพึ่งนำมารับประทานให้นำไปทำบุญก่อน อย่าเป็นคนโลภมาก เห็นแก่ตัว ให้สร้างหอบูชาสิ่มมบ้าน รั้วกำแพงวัด ก่อนขึ้นบนบ้านให้ล้างเท้า เมื่อถึงวันพระให้คาราวะก้อนเส้า บันไดบ้าน ประตูบ้าน และนำดอกไม้ธูปเทียนคาราวะสามี และวันอุโบสถให้ถวายพระสงฆ์ ก่อนนอนให้ล้างเท้าให้สะอาด และพอถึงวันดับขึ้นหรือแรม 15 ค่ำให้นิมนต์พระมาเจริญพุทธมนต์และตักบาตรบ้าน เมื่อพระมาใส่บาตรอย่าให้ทานได้รอ และเมื่อพระเข้าปริวาสกรรมเสร็จให้ถวายดอกไม้ธูปเทียน ภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงยกมือไหว้ก่อนพูดด้วย อย่าเหยียบเงาพระสงฆ์ อย่าเอาอาหารเหลือกินไปถวายพระและอย่า

ให้สามีกินเพราะจะบาปตลอดชาตินี้และชาติหน้าและสำคัญเมื่อถึงวันพระ เข้าพรรษา ออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ ห้ามเสพเมถุน(ร่วมเพศ)เพราะลูกหลานจะสอนยาก จากคลองคำสอนที่กล่าวมาถ้าปฏิบัติได้จะนำมาซึ่งความสงบสุข คองสิบสี่สำหรับทุกเพศทุกวัยทุกฐานะมักจะมีคำว่าฮิตควบคุมไปด้วยเสมอ ดังนี้ 1. ฮิตเจ้าคองขุน สำหรับกษัตริย์หรือผู้ครองเมืองปกครองอำมาตย์ ขุนนางข้าราชการ 2. ฮิตเจ้าคองเพี้ย สำหรับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในการปกครองข้าทาสบริวาร 3. ฮิตไพร่คองนาย สำหรับประชาชนในการปฏิบัติตนตามกบิลบ้านเมืองและหน้าที่พึงปฏิบัติต่อกัน 4. ส่วนรวมฮิตบ้านคองเมือง 5. ฮิตหัวคองเมีย หลักปฏิบัติต่อกันของสามีภรรยา 6. ฮิตพ่อคองแม่ หลักปฏิบัติของผู้ครองเรือนต่อลูกหลาน 7. ฮิตลูกคองหลาน หลักปฏิบัติของลูกหลานต่อบุพการี 8. ฮิตไก่คองเขย หลักปฏิบัติของสะใภ้ต่อญาติผู้ใหญ่และพ่อแม่สามี 9. ฮิตป่าคองลุง หลักปฏิบัติของลุง ป้า น้า อา ต่อลูกหลาน 10. ฮิตคองปู่ย่า ตาคองยาย หลักปฏิบัติของปู่ย่า ตายาย ให้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรต่อลูกหลาน 11. ฮิตเฒ่าคองแก่ หลักปฏิบัติของผู้เฒ่าในวัยชราให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสในเหมาะสม 12. ฮิตคองเดือน การปฏิบัติตามจารีตประเพณีต่าง ๆ ในฮิตสิบสอง 13. ฮิตไฮคองนา การปฏิบัติตามประเพณีเกี่ยวกับการทำไร่ทำนา 14. ฮิตวัดคองสงฆ์ หลักปฏิบัติของภิกษุสามเณรให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยทั้งการช่วยทำนุบำรุงวัดวาอาราม

4.2.2. ด้านศาสนา

สังคมลาวนั้นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนมีรากฐานจากพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง คือ พุทธเถรวาทในลาวทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนาพุทธ อีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมายคือ ทำให้ชาวพุทธสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้ โดยที่วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด ลัทธิมาร์กซิสจึงใช้อำนาจต่าง ๆ ผ่านทางวัดและสถาบันสงฆ์เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับประชาชน จึงกล่าวได้ว่า จุดเด่นของพุทธศาสนาในลาว คือ การผสมผสานกลมกลืนไปกับระบบการปกครองแบบมาร์กซิส โดยที่รัฐมาร์กซิสได้แสวงหาความชอบธรรมจากพุทธศาสนาในการดำเนินนโยบาย สร้างความเชื่อ สร้างสังคมใหม่ สร้างค่านิยมใหม่ เพื่อใช้ในการควบคุมปกครองและการรวมความเป็นหนึ่งเดียวของคนชาติ แต่ขณะเดียวกันความเข้มงวด ความมีระบบระเบียบ และอุดมการณ์ความพอเพียงของระบอบการปกครอง ก็มีส่วนทำให้ พุทธศาสนาในลาวสถิตมั่นคง และมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่าหลายประเทศในภูมิภาค เนื่องมาจากสังคมปิดของลาว สถานการณ์พุทธศาสนาในปัจจุบันรัฐบาลให้เสรีภาพให้แก่สถาบันสงฆ์เพิ่มขึ้น มีการสร้างวิทยาลัยสงฆ์และฟื้นฟูการศึกษาแบบเดิมของสงฆ์ จากลักษณะวัฒนธรรมและความเป็นมาของพื้นที่นครจำปาสัก การเข้ามาของ วัฒนธรรมพุทธศาสนาภายใต้การนำและทำนุบำรุงจากผู้นำทางการเมืองจากอาณาจักร ล้าน

ช่างเวียงจันทน์ทำให้จำปาสักก่อตัวเป็นรัฐพุทธศาสนา อันส่งผลต่อโครงสร้าง สังคมวัฒนธรรมแบบ ช่วงชั้นที่มีวัฒนธรรมลาวและพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน

พระพุทธศาสนาในสังคมไทย นับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากของวัฒนธรรมไทยในทุก มิติและได้ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับชนชั้นกษัตริย์จนถึงชนชั้นรากหญ้า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมิได้แยกออกจากโลกอย่างชัดเจน แต่มีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการใช้ชีวิตสมัยใหม่ ดังนี้ 1. ด้านการเมืองการปกครอง องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า ทรงมิได้ให้ความสำคัญการปกครองทางโลก ไม่ได้สนับสนุนการปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นพิเศษแต่พระองค์เสนออุดมคติของผู้นำที่เรียกว่า “ธรรมราชา” อันเป็นหลักการปกครองที่ไม่ใช้ความรุนแรงแต่ใช้ธรรมเพื่อคุ้มครองรัฐและทำให้ประชาชนสงบสุขร่มเย็น ได้มีนักคิดนักวิชาการสายพระพุทธศาสนาปัจจุบันได้เสนอแนวทางการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเมืองการปกครอง เพื่อประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยใช้หลักการสมานฉันท์ อุดมการณ์พัฒนาสังคมซึ่งเป็นอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนสันติภาพท่ามกลางสังคมที่มีความขัดแย้งสูง ในปัจจุบัน 2. ด้านสังคมวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทยเพราะเป็นศาสนาหลักของสังคมไทยตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 5-16 เรื่อยมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ซึ่งลักษณะสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยคือ การดำรงทางสายกลาง (มัชฌิมาธรรม) ความเป็นองค์รวม (Holistic) และมีเป้าหมายเพื่อชี้้นำความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์ ในมิติการบูรณาการกับสังคม พบว่ามี 3 มิติ ได้แก่ “มิติที่ 1 ด้านคุณค่า” โดยเป็นหลักบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตในสังคม “มิติที่ 2 ด้านพื้นที่” โดยพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานก่อให้เกิดทุนทางสังคม (Social Capital) และ “มิติที่ 3 ด้านเวลา” โดยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรม ความคิดร่วมสมัย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จิตอาสา และการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากหลักการข้างต้นสามารถขยายความวัฒนธรรมที่ก่อกำเนิดจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของคนไทยตั้งแต่อาณาจักรไทยโบราณจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้ 1) ด้านภาษา ได้รับเอาภาษาบาลี และสันสกฤตเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย 2) ด้านวรรณกรรม มีการแต่งวรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น ไตรภูมิพระร่วงพระมหาชนก บทประพันธ์ กวีนิพนธ์ และคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) ด้านประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาวันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา 4) ด้านพิธีกรรม เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีทำบุญ วันสารทไทย การเทศน์มหาชาติ 5) ด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างเจดีย์ พระปรางค์ และวัด 6) ด้านดนตรี มีการเล่นดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล แม้แต่เนื้อหาเพลงลูกทุ่งไทยในอดีตก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา 3. บทบาททางสังคมเศรษฐกิจในทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธ ศาสนา ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน มีการเสนอแนวคิดทางเศรษฐกิจแนวใหม่ที่พัฒนาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแนวคิดหลักที่ขับเคลื่อนสังคมไทยในปัจจุบัน คือ

หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาล นอกจากนั้นแล้ว ยังมีนักคิดร่วมสมัยเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย เช่น การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โมเดลประสิทธิผลเชิงพุทธวิธีในการพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน และการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม เป็นต้น 4. บทบาททางการศึกษาพระพุทธศาสนามีบทบาทด้านการศึกษาแก่สังคมไทยมาตั้งแต่อดีต โดยปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่จัดการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง 2 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอันเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งมีบทบาทอย่างสูงในการเผยแผ่แนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่และในขณะเดียวกันได้ดำรง รักษา อนุรักษ์ตามแนวปริยัติและส่งเสริมการปฏิบัติผ่านการภาวนาอันเป็นปัญญาปฏิบัติแก่ผู้เรียน นอกจากนั้นแล้วรัฐไทยยังมีนโยบายส่งเสริมการสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และส่งเสริมการสอบธรรมศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับอุดมศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไปในส่วนของกรมการศาสนาพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่

4.2.3 ด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

ความเชื่อทางศาสนาของประชาชนในแถบอุษาคเนย์แต่ดั้งเดิมนั้นเป็นความเชื่อใน “ศาสนาปฐมบรรพ” (Primitive Religion) ที่มีลักษณะแบบ “วิญญาณนิยม” (Animism) ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เดิมนั้นเชื่อเรื่องผีสางเทวดา เช่น ผีบ้านผีเรือน รุกขเทวดา นางไม้ กล่าวคือ คนเผ่าดั้งเดิมของลาวมีการนับถือผี ได้แก่ ผีพ่อ ผีแม่ ผีปู่ย่า ตายาย และเปลี่ยนมาเป็นผีบ้านผีเรือน ผีเมือง ผีฟ้า ผีแถน ต่อมาความเชื่อของคนลาวได้มีการขยายตัวเป็นความเชื่อแบบผีพราหมณ์ และพุทธศาสนาในอุษาคเนย์รวมถึงในประเทศลาว จึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานลัทธิความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ศาสนาปฐมบรรพ ศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว ก่อให้เกิดพิธีกรรมมากมาย เพื่อเป็นการเช่น สรวงบูชาและวิงวอนให้ผีที่ตนนับถือได้ช่วยเหลือให้พ้นจากเหตุร้ายต่าง ๆ และดลบันดาลให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ ความหวังในสิ่งที่ปรารถนา โดยภาพรวมแล้วพอจะจำแนกพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทย-ลาวออกอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เป็นต้น และ 2) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค เป็นต้น

4.3 สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว

จากการรวบรวมเรียบเรียงเอกสาร วรรณกรรม งานวิจัย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และนำเสนอลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ทางด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว การก่อเกิดสันติภาพ ระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกนของคนไทยอีสานและคนจำปาสัก สปป.ลาว สรุปได้ ดังนี้

4.3.1 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมด้านความร่วมมือกันทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และถิ่นฐานกำเนิด

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์สองฝั่งแม่น้ำโขงไทยชาติพันธุ์และถิ่นฐานกำเนิด อุบลราชธานี ไทย - จำปาสัก สปป.ลาว

ลุ่มแม่น้ำโขง คือ กลุ่มแขวง (จังหวัด) ลาวตอนใต้ ที่ประกอบด้วย สะหวันนะเขต สาละวัน เซกอง จำปาสัก และอัตตะปือ ของ สปป.ลาว นั้น มีพื้นที่ติดกับไทย คือ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในที่นี้เรียกรวมกันว่า ลุ่มแม่น้ำโขง ผู้คนที่อาศัยในแถบถิ่นนี้มีลักษณะทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับกับชาวอีสานในประเทศไทย นอกจากนั้นพื้นที่ลาวตอนล่างยังมีฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ ปราสาทวัดพู จำปาสัก สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกคอนพะเพ็ง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าลาวตอนล่างมีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรม แหล่งประวัติศาสตร์และความเป็นมา ตั้งแต่สมัยอาณาจักรจามปาที่ลุ่มมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านวิชาการและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนลาวตอนใต้กับคนไทยอีสานของไทยนั้นมีทั้งความร่วมมือทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตการไปมาหาสู่ของคนในชุมชนทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับประชาชน ท้องถิ่น ตลอดจนถึงนโยบายระดับประเทศ จากผลการศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขงในสวนของประเทศไทย และ สปป. ลาว ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย - ลาว ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยอีสาน และกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวในประเทศลาว ซึ่งมีความร่วมมือทางเชื้อสายเครือญาติ ทำให้มีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันเพราะคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงลาวมีที่มาจากรากเหง้าเดียวกัน

จากประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมืองอุบลที่เชื่อมโยงมาจาก สปป.ลาว เจ้าคำผงผู้ก่อตั้งเมืองอุบล เจ้าคำผงหรือพระปฐมวรราชสุริยวงศ์ เป็นบุตรของเจ้าพระตาและนางบุศดี เกิดเมื่อปี 2252 ณ นครเวียงจันทน์ เป็นหลานปู่เจ้าปางคำ ราชวงศ์เชียงรุ่ง เจ้าปางคำได้อพยพมาสร้างเมืองหนองบัวลุ่มภู

(จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน)หรือนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ในปี พ.ศ. 2311 เจ้าพระตากับเจ้าพระวอเกิดผิดใจกันกับพระเจ้าสิริบุญสารแห่งเวียงจันทน์ ได้ยกทัพมาตีเมืองหนองบัวลุ่มภู ต่อสู้กันอยู่ 3 ปี ฝ่ายเวียงจันทน์แพ้สงคราม จึงไปขอกองทัพจากพม่าที่เชียงใหม่กองทัพได้ยกมาสมทบกับกองทัพเวียงจันทน์ ยกมาตีเมืองหนองบัวลุ่มภูแตก เจ้าพระตาตายในสนามรบ เจ้าพระวอกับเจ้าคำผงและพวกทิ้งเมืองไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไปอาศัยพระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารแห่งนครจำปาสัก ไปตั้งค่ายอยู่บ้านคูบ้านแกนครจำปาสัก พระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารได้ขอนางตุ้ยให้เป็นเทวีแก่เจ้าคำผงและพระราชทานแต่งตั้งให้เจ้าคำผงเป็นพระปฐมสุรราช ผู้ช่วยเจ้าพระวอ นายกกองนอก

พระเจ้าสิริบุญสาร ได้ทราบข่าว เจ้าพระตากับพวกมาตั้งอยู่ค่ายบ้านคูบ้านแก เมืองนครจำปาสัก และเจ้าพระวอมีกำลังพลน้อย พระเจ้าสิริบุญสาร จึงให้เพี้ยสุโขยกทัพมาตีค่ายบ้านคูบ้านแกแตกฆ่าเจ้าพระวอตาย พระปฐมสุรราช (เจ้าคำผง) จึงขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงธนบุรี พระองค์โปรดให้เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพมาช่วยเมื่อทราบสาเหตุจากพระปฐมสุรราชแล้ว จึงยกทัพตามตีทัพเพี้ยสุโขไปจนถึงเวียงจันทน์ ด้รบกันอยู่ 4 เดือน ตีเวียงจันทน์แตกเมื่อ พ.ศ. 2318 ต่อมาพระปฐมสุรราช ขออพยพมาอยู่ดอนมดแดง ในปี พ.ศ. 2319 น้ำท่วมใหญ่ท่วมดอนมดแดง จึงอพยพหนีน้ำมาอยู่ที่ดอนริมห้วยแจะระแม เมื่อน้ำลดจึงสร้างดงอู่ฝั่งริมแม่น้ำมูลสร้างเป็นเมือง สร้างเป็นเมืองอยู่ 7 ปีจึงแล้วเสร็จ มีใบบอกลงไปกราบทูลพระเจ้ากรุงธนบุรีขอตั้งเป็นเมืองอุบล พระเจ้ากรุงธนบุรีให้ตั้งตามที่ขอไปโปรดให้พระปฐมสุรราช เป็น พระปฐมราชวงศา (เจ้าคำผง) เจ้าเมืองอุบลองค์แรกเมื่อ พ.ศ. 2321 ต่อมาช่วยปราบกบฏอ้ายเชียงแก้วได้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระปฐมราชวงศา เป็น พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) และเสริมนามเมืองอุบลขึ้นเป็น เมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศราช เมื่อวันจันทร์ แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 (พ.ศ. 2335) พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานีมาตั้งแต่ตั้งเมืองมาเป็นเวลา 17 ปี ถึง พ.ศ.2338 ได้ถึงแก่อนิจกรรม รวมสิริอายุ 85 ปี มีการทำเมรุภทส์ดีลิ่งค์เผาที่ทุ่งสีเมือง แล้วเก็บอัฐิบรรจุธาตุไว้ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง นำอัฐิไปไว้วัดหลวง

ตำนานเวินบึก หมู่บ้านสุดท้ายชายแดนริมฝั่งโขง เป็นหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่อำเภอโขงเจียมตะวันออกสุดมองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยามเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่สุดท้ายริมฝั่งแม่น้ำโขงชายแดนก่อนจะไหลลงสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจในชุมชนแห่งนี้ได้สืบทอดกันมายาวนาน ทั้งด้านภาษาและการดำรงชีวิต กำเนิดต้นตระกูลฟิงป่าฟิงดง

ความเป็นมาหมู่บ้านเวินบึก เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมาที่ชุมชนแห่งนี้ มีบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่าตายาย ได้อพยพครอบครัวมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เมืองปากเซ แขวงนครจำปาสัก ข้ามมาฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านนี้ และต่อมามีการประกาศคืนดินแดนจำปาสักกลับไปเป็นของ สปป.ลาว ทำให้ประชาชนชาวบ้านเวินบึกยังคงปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิมและหมู่บ้านเดียวที่อยู่ชายแดน

ตะวันออกสุดของประเทศไทย เป็นจุดสุดท้ายชายแดนริมน้ำโขง เขตพรมแดนด้านที่เหลื่อมติดกับ สปป.ลาว ห่างจากโรงเรียนวินบีก 2 กิโลเมตร มีภูเขาและป่าไม้กันแนวเขตไว้

จากประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าอุบลราชธานี จำปาสักมีประวัติศาสตร์ ด้านชาติพันธุ์ ถิ่นฐานกำเนิดที่มีรากเหง้าจากเผ่าพันธุ์เดียวกัน ฉะนั้นจึงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำมาหากินร่วมกัน มีวัฒนธรรมอันล้ำค่าโดดเด่นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งด้านการศึกษา ศาสนาที่เหมือนกัน

จากการสัมภาษณ์ ด้านประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่บันทึกมาจากข้อมูล จากเรื่องเล่า จากตำนาน จากการสัมภาษณ์ จากหลักฐานจากการสืบค้น จากโบราณคดี ชีววิทยา ทั้งหมดที่อิงได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ เจ้าคำผงผู้ก่อตั้งเมืองอุบล เป็นชาวนครเวียงจันทร์เป็นตำนานที่เป็นหลักฐานการมีรากเหง้าสายสัมพันธ์เชื่อมโยงความเป็นพี่เป็นน้องเป็นญาติ ประวัติศาสตร์ด้านธรณีวิทยา อย่างเช่นทุ่งไหหินถือว่าเป็นประวัติศาสตร์เพราะการสำรวจทางธรณีวิทยา ฉะนั้นประวัติศาสตร์ไทย - ลาว เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาคู่กันมาไม่มีใครเกิดก่อนใครหลังใคร แต่สิ่งที่ใกล้เคียงกันก็คือวัฒนธรรม และภาษา วัฒนธรรมนั้นก็หลายด้าน วัฒนธรรมการกินการเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกัน หากจะถามว่าชาติพันธุ์ไทย - ลาวเป็นอย่างไร จะมีประวัติศาสตร์สองสาย สายหนึ่งบอกว่าอพยพมา อีกสายหนึ่งบอกว่า อยู่ ณ ถิ่นฐานเดิมทั้งไทยทั้งลาว ไม่ได้ไปไหน เมื่อมีการแบ่งเขตแดนทำให้กลายเป็นไทยเป็นลาว หากแต่ด้านชาติพันธุ์คืออันเดียวกัน มีความเชื่อมโยง มีความพัพพันธ์คือหากเป็นไทยอีสานก็คือลาวตามชาติพันธุ์ ต้องแยกให้ออกระหว่างชาติพันธุ์ชาติพันธุ์ไทย ชาติพันธุ์ลาว ขอบเขตก็คือมิติอีกด้านหนึ่งเพราะฉะนั้นเลยมีความเชื่อมโยงกันแบบแน่นแฟ้นเชื่อมโยงชาติพันธุ์แต่การปกครองทำให้เป็นไทยเป็นลาวเท่านั้นเอง ต้องทำความเข้าใจว่าการเชื่อมโยงลาวกับไทย คือไทยอีสานแต่ก่อนคือลาว ก่อนจะมีคำว่า ไทยอีสานเกิดขึ้น เห็นโดยชัดเจนคืออัตลักษณ์ด้านภาษา สื่อสารแบบไม่ต้องมีล่ามแปล อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน กินข้าวเหนียว ซึ่งแตกต่างจากไทยภาคกลางโดยสิ้นเชิง แม้แต่เครื่องแต่งกาย ภาษา อาหาร บ่งบอกอัตลักษณ์ การเชื่อมโยงถิ่นฐานกำเนิด นั่นคือขอบเขตการปกครอง ลาวเดิม ลาวปัจจุบัน ไทยเดิม ไทยปัจจุบัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

4.3.2 วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (literacy Component)

วรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ไทย - ลาว อัตลักษณ์ด้านภาษาวรรณกรรมในนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในชนชาติไทย - ลาว จะเห็นว่าคนไทย - ลาว เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีการใช้ถ้อยคำสำนวน เพื่อให้เรื่องน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สื่อความหมายให้มีความชัดเจน ปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภาษาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้อธิบายเอกลักษณ์ทางภาษาของคนทั้งสองชนชาติ มีคำคล้ายคลึงกันบางส่วน และมีคำที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นลักษณะร่วมในการใช้ภาษาตลอดจนการใช้สำนวนในแต่

ละถิ่น เอกลักษณ์ทางภาษาวรรณกรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางภาษา แต่มีได้เหมือนกันทีเดียว ภาษาวรรณกรรมจึงเป็นพาหะที่สำคัญทางวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นตัวตนของกลุ่มชน ลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่พบในนิทานพื้นบ้าน มี 14 ด้าน การตั้งถิ่นฐานมีลักษณะ คือ ทั้งสองชาติพันธุ์นิยมสิ่งปลูกสร้างที่คล้ายกัน ด้านการศึกษา ในอดีตสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองชาติพันธุ์จะเหมือนกันไม่มีสถาบันการศึกษา จะนิยมศึกษาวิชาเอาตัวรอด และคาถาเวทมนต์ ด้านครอบครัว นิยมทั้งสองชาติพันธุ์ มีความเคารพผู้อาวุโส ด้านการดำรงชีวิต มีลักษณะร่วมคล้ายคลึงกัน วิถีชีวิตเรียบง่าย อัตลักษณ์ชาติลาวจะรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก มีความเหมือนกันอัตลักษณ์คนอีสานในประเทศไทยรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก แต่จะมีความต่างภาคกลางของประเทศไทยรับประทานข้าวเจ้า อาชีพคล้ายคลึงกันคือเกษตรกรรม การวางตัวพบว่า ทั้งสองชาติพันธุ์มีลักษณะร่วมด้วย วัฒนธรรมการไหว้ ค่านิยม มีความกตัญญู สามัคคี ที่คล้ายคลึงกัน ด้านศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทย - ลาว การบวชคือการทดแทนคุณพ่อ - แม่ อิทธิพลศาสนาและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความกลมกลืนในอัตลักษณ์ทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน ทำให้มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์คล้ายคลึงกัน ด้านความเชื่ออัตลักษณ์ไทย - ลาว มีความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับเวทมนต์คาถา จิตวิญญาณ พยากรณ์ หมอคู่ ของวิเศษเหนือธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทั้งชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีพิธีกรรมคล้ายคลึงกัน ด้านสาธารณสุข ในอดีตไม่มีด้วยสาธารณสุขไม่ก้าวหน้า การคมนาคม มีลักษณะร่วมกัน 2 ทางคือ เดินเท้า และทางน้ำ ด้านภูมิปัญญาทั้งสองชาติพันธุ์มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน ปลูกฝังแนวคิดร่วมกันของทั้งสองชาติพันธุ์ หาเหตุและผล ได้อย่างกลมกลืน

4.3.2.1 ลักษณะการบันทึกและประโยชน์คัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม (นิทาน) การจดจำคำเทศนาของพระสงฆ์และการรักษาวัฒนธรรม

คัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก นิทาน คำเทศนา คือวรรณกรรมทางวัฒนธรรมที่จารประวัติศาสตร์บอกกล่าวถึงเรื่องราวของภาษา คำเทศนา เรื่องเล่านิทานสอนใจ การจดจำการเทศนาของพระสงฆ์เป็นการรักษาวัฒนธรรมโดยการถ่ายทอด โดยเอาโวหารจากคัมภีร์ใบลานมาถ่ายทอดเอานิทานวรรณกรรมมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่า เป็นตำนาน คัมภีร์ใบลานคือหนังสือที่บันทึกลายลักษณ์อักษรด้วยวิธีจารตัวหนังสือลงบนใบของต้นลาน แล้วเจาะรูร้อยหูด้วยสายสนองมัดรวมกันเป็นผูก นิยมเรียกว่า คัมภีร์ใบลาน ที่เรียกชื่อว่า คัมภีร์ใบลาน เพราะเนื้อเรื่องที่จารลงบนใบลาน ส่วนใหญ่เป็นพระธรรมคำสอน ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อาทิ พระไตรปิฎก เป็นต้น นอกจากนั้น ยังใช้บันทึกเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วย สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเรื่องอันเป็นบทนิพนธ์ของ

อดีตชนก็มี ด้วยเหตุที่พระธรรมเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาฉบับโบราณแล้ว ก็ทำให้คัมภีร์โบราณเป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีในที่อันควร และต้องทะนุถนอมเป็นพิเศษ ควบคู่กับพระพุทธรูป ดังเช่น ที่วัดสุปัฏนารามวรวิหาร ได้มีการเก็บหนังสือโบราณไว้มากมาย

จากการสัมภาษณ์ พระวิบูลธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดสุปัฏนารามวรวิหาร จังหวัด อุบลราชธานี กล่าวว่า ด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการบันทึกบนหนังสือผูกหรือ หนังสือโบราณ ซึ่งกรรมวิธีการบันทึกในสมัยนั้น ไม่มีกระดาษต้องใช้ใบไม้ คือใบลานมาเขียน การเขียนนี้ ซึ่งเขาเรียกว่า “จาร” วิธีการคือใช้เหล็กแหลมๆที่เรียกว่าเหล็กจาร จารลงใบไม้ แล้วใช้ ยางไม้โดยเอาผ้าชุบยางไม้เช็ดลงไปทีใบไม้ แล้วนำสีคำที่ทำจากถ่านปนให้ละเอียดกรองเอาน้ำคำๆ ใช้ผ้าชุบน้ำสีคำๆนี้ถูลงไปทีจารใบไม้ ก็จะเป็นตัวอักษรเป็นภาษาต่าง ๆ เช่นใบลานเรื่องพระ มหาสัททนิติปกรณ์ เป็นอักษรขอมไทย ภาษาบาลี ปีที่สร้าง พ.ศ. 2349 ใบลานเรื่องท้าวไถ่กา เป็น อักษรไทยน้อย ภาษาอีสาน สร้างปี 2447 ใบลานเรื่องอรรถาภิธานศัพท์ อักษรธรรมอีสาน ภาษา บาลี สร้างปี 2221 เป็นต้น จะเห็นว่าอักษรที่จาร อักษรขอมไทย อักษรไทยน้อย อักษรธรรมอีสาน พระวิบูลธรรมาภรณ์กล่าวว่า จะมีความคล้ายกันเหมือนอักษรไทยกับอักษรลาว การบันทึกจะเป็น เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และการดำเนินเรื่องแต่ละเรื่องจะไม่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะ เป็นนิทานเรื่องจำปาสีตัน หงส์หิน หรือว่าผาแดงนางไอ่ แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือเรื่องของการ สอดแทรกคติธรรม จริยธรรม ความกตัญญู ความอดทน เช่นสีทนตัมโนรา เป็นวรรณกรรมลุ่มน้ำโขง ที่เชื่อมโยงวิถีไทยลาว ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ความอดทน พินผ้าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อจะได้เจอสิ่งที่ ตนเองรัก เป็นคติความเชื่อทางจิตวิญญาณ รวมไปถึงเรื่องพระเวสสันดร จะเขียนเป็นภาษาธรรม จะ เป็นหลายตอนแต่ละตอนจะเล่าเป็นเรื่องๆไป จากความสบายไปสู่ความลำบาก แต่ว่าเน้นหนักในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรม อดทน ต่อสู้ บำเพ็ญบุญบารมี

4.3.3.2 อิทธิพลวรรณกรรมเรื่องเล่าท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขง

ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำโขง แม่น้ำสายนี้เปรียบเหมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยง ชีวิตของพวกเขา ชีวิตมีความผูกพันอยู่กับแม่น้ำสายนี้เป็นทั้งแหล่งอาหาร เป็นแหล่งทำมาหากิน ใช้ใน การสัญจรไปมาและสันตนาการและเป็นแห่งเศรษฐกิจของคนทั้งสองฝั่ง สายใยชีวิตของผู้คนใน ภูมิภาคนี้ก่อเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยการมีชาติพันธุ์เดียวและความแตกต่างกันของ ชาติพันธุ์ กลับมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขงโดยตรง สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นนั้น คือความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำในแต่ละประเทศ แม้หลากหลายชนเผ่าแต่กลับยึดถือ ความเชื่อนั้นร่วมกัน มีตัวแทนของสายน้ำที่คล้ายกัน อาจเพราะพื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน มีการติดต่อค้าขาย การอพยพของผู้คน หรือจากการที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับแม่น้ำโขง การพึ่งพาธรรมชาติ แม่น้ำนี้ส่งผลต่อ

ความเชื่อโดยตรง ด้วยเหตุที่มนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดตัวตนของสิ่งที่เหนือธรรมชาติขึ้น เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่ขอ จึงเกิดความเชื่อพิธีกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นมาจนกลายเป็นเรื่องเล่าเป็นตำนานสืบต่อมา

อิทธิพลของสายน้ำก่อให้เกิดวรรณกรรมเป็นเรื่องเล่า และตัวตนที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของน้ำของความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขงนั้นก็คือ นาค , ผี และด้วยตำนานต่าง ๆ มักจะผูกเรื่องราวด้วยการเลือกเอกลักษณ์ของแม่น้ำ เป็นเรื่องนาค นาคจึงเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประกอบกับหลักฐาน เรื่องราวและตำนาน ส่งผ่านกันทั้งหกประเทศต่อเติมกันเป็นวงจรของวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างลงตัว ประเด็นของนาคที่เกี่ยวกับตัวตนของสายน้ำ เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ เมื่อความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ มุ่งประเด็นไปสู่ตัวตนของสายน้ำคือนาค จะเห็นได้ว่าความเชื่อที่ส่งผ่านตัวตนนี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติเป็นเสมือนตัวกลาง นาคคือสัญลักษณ์ความอุดมสมบูรณ์ และมักจะมีคุณลักษณะ ความศักดิ์สิทธิ์และปาฏิหาริย์เกี่ยวข้องด้วยเสมอ

จากตำนาน ความเชื่อ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้ให้ข้อสรุปว่า “นาค” เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิมเชื่อมโยงทั้งแผ่นดิน แม่น้ำ และลัทธิศาสนา นอกจากนั้นประวัติศาสตร์และตำนานต่าง ๆ ของอุษาคเนย์ที่มักเกี่ยวข้องกับนาคทั้งสิ้น โดยเฉพาะตำนานนาคสร้างแม่น้ำโขง นาคช่วยสร้างบ้านแปลงเมือง หรือ นาคสร้างเมืองสี่สัตตะนาค นาคช่วยเวียงจันทน์ ตำนานอุรังคธาตุ ที่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการคุ้มครอง สร้างความเป็นปึกแผ่นอาณาจักรในหนังสืออุรังคธาตุ รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำโขงที่เกี่ยวกับนาค

หากย้อนเวลากลับไปนับตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัย บางครั้งคราเกิดภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงขาดที่พึ่งทางจิตใจ ในพลังที่ตนเองไม่รู้จึงใช้ความคิดฝันหรือว่า จินตนาการ (Imagination) ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้เกิดการบูชาธรรมชาติขึ้นเพื่อธรรมชาติจะได้ให้ความเอื้ออำนวยแก่การดำรงชีพ อย่างเช่นในยามที่ฝนแล้งจะมีการทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อของมนุษย์จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งลึกลับ เช่น เทพเจ้า เทวดา ภูติ ผี ปีศาจ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ อิทธิพลของวรรณกรรมลุ่มน้ำโขงมีหลากหลาย ทั้งความเชื่อในสิ่งลึกลับ พิธีกรรม และสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลคือ เรื่องพญานาค เรียกว่าพญานาคนี้มีอิทธิพลต่อชีวิตคนสองฝั่งโขง ทุกคนมีความเชื่อว่าพญานาคมาจากสายพุทธ อิทธิพลนี้ชัดเจนเป็นที่รับรู้ของคนสองฝั่งโขงและมีอิทธิพลต่อขนบวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วย

4.3.3 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ

4.3.3.1 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมด้านการทำบุญฮีต12 คอง 14 (การสืบทอด/การรักษาอัตลักษณ์)จากการสัมภาษณ์ ด้านอัตลักษณ์การทำบุญประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนาไทยและ

ลาว จะมีความเหมือนกัน คือประเพณีงานบุญฮีต 12 และคอง 14 และเป็นกุศโลบายให้คนมาสร้าง ความดี สร้างความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะในชุมชน ผ่านวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นตัวเชื่อมให้เห็นคุณค่าสิ่งที่โบราณกาลท่านสร้างไว้เพื่อไม่ให้เราทิ้งวัฒนธรรม ทั้งคุณงามความดีในแต่ละเดือน ให้มีการรวมตัวร่วมทำบุญประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนาตามฮีต 12 การสืบทอดรักษาประเพณีวัฒนธรรม คือนำมาตามปฏิบัติต่อกันไปไม่ให้สูญหายตามกาลเวลา ด้านศาสนาถือว่ามื่อทธิพลต่อการดำรงชีวิต ของบุคคลตามศาสนานั้น ๆ ในศาสนาพุทธ มีหลักธรรมคำสอนให้ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติได้ ปฏิบัติชอบ แยกชั่ว-ดีได้ถูกต้อง ก่อให้เกิดความสุข การสืบทอด คือ ควรมีผู้นำที่ดีผู้ตามที่ดี มีการปฏิบัติอยู่อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีพ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย การรักษาสัจธรรมศาสนาให้คงอยู่นั้น ผู้สืบทอดคือ พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาควรเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ความเชื่อทางจิตวิญญาณในลัทธิ พราหมณ์ เชื่อว่าลัทธิพราหมณ์มาก่อนศาสนาพุทธ เป็นลัทธิวิชาการศึกษาให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ผู้ครอง นคร และต่อมาก็ใช้ลัทธิพราหมณ์ก็ควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ ด้านจิตวิญญาณความเชื่อเรื่องผีก็ได้กล่าว ว่า มันเป็นกลวิธีกุศโลบายในการรักษาจิตใจทางวิญญาณให้ยึดมั่นในความดี กตัญญูต่อบรรพบุรุษ

4.3.3.2 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมด้านศาสนา

สังคมลาวนั้นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมของประชาชนมีรากฐานจากพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างลึกซึ้ง คือ พุทธเถรวาท ในลาวทำให้คนยอมอยู่ในกรอบจารีตประเพณี ทั้งการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ทางศาสนาพุทธ อีกทั้งยังเป็นยิ่งกว่ากฎหมายคือ ทำให้ชาวพุทธสามารถทำตามข้อบังคับของสังคมได้ โดยที่วัดและสถาบันสงฆ์ถือเป็นกลไกสำคัญที่เข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและมีอิทธิพลต่อสังคม โดยรวมมากที่สุด

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันพระพุทธศาสนาเป็นรากของวัฒนธรรมไทย ในทุกมิติและได้ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับชนชั้นกษัตริย์จนถึงชนชั้น รากหญ้า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมิได้แยกออกจากโลกอย่างชัดเจน แต่มีการ ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการใช้ชีวิตของผู้คนทุกสมัย

ความเหมือนที่เป็นลักษณะอัตลักษณ์ร่วมด้านศาสนา คือการบวชในพระพุทธศาสนา การมีประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาวันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา การมีพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร บุญ เทศน์มหาชาติ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ อัตลักษณ์ทางศาสนา ก็คือ 1.คือการบวชเป็นพระสงฆ์ 2.การปฏิบัติ ตนเป็นพุทธมามะกะ ก็คือผู้แสดงตนว่านับถือศาสนาพุทธ 3.การแต่งกาย เป็นพระนุ่งห่มจีวร เป็นโยม

แต่งกายสุภาพ กิริยามารยาทมีสัมมาคารวะ มีหลักครองตนมีศีลมีธรรม ฟังเทศน์ฟังธรรม มองดูรู้เห็น เป็นอัตลักษณ์ทางศาสนาพุทธ

4.3.3.3 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

อุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่มีปรากฏการผสมผสานความเชื่อทาง ศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมหรือความเชื่อเรื่องผิอย่างเหนียวแน่นเห็นจากพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตเริ่มจากมีพิธีการสู่ขวัญเด็กแรกเกิดหรือเมื่อเข้าสู่พิธีแต่งงานในช่วงหนึ่งจะมีพิธีบอก กล่าวผีบรรพบุรุษให้ทราบและให้มาคุ้มครอง เมื่อมีความเจ็บป่วยความเชื่อเรื่องผีก็เข้ามาเกี่ยวข้อง หากคนป่วยไปกระทำสิ่งที่ถือว่าเป็นการผิดผี ก็จะมีวิธีการรักษาโดยการให้ผีฟ้าเข้าประทับทรงเพื่อ รักษาและแก้ไขสิ่งที่กระทำผิดด้วยการขอขมา จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตจะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการ ส่งวิญญาณของผู้ที่จากไปให้ไปสู่ภพที่มีแต่ความสงบสุข และยังมีพิธีกรรมในฮีตเดือนเก้าหรือบุญ ข้าวประดับดินเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ความเชื่อเรื่องผีนี้อาจเกี่ยวข้องกับ ป่า เขา ไร่ นา และหมู่บ้าน ชาวอุบลราชธานีเชื่อว่าธรรมชาติรอบ ๆ ตัว จะมีภูตผีวิญญาณสิงสถิต อยู่ซึ่งมองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึที่มีอยู่ สังเกตได้จากการมีพิธีกรรมเกี่ยวกับผิอย่างสม่าเสมอ เกือบตลอดทั้งปี หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติเกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าก็จะมีกรบนบานขอ ขมาต่อภูตผีวิญญาณ เพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจของตนกลับคืนมา ผีจึงเปรียบเสมือนอำนาจ เหนือธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นเหมือนกรอบการดำเนินชีวิตของคนใน สังคม

ผี หรือวิญญาณในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ลาว มี 2 ความหมาย ความหมายแรก ผี หมายถึง วิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ไปเกิด เพราะต้องคอยปกป้องรักษาคุ้มครองลูกหลานและคนใน สายตระกูล และความหมายที่สอง หมายถึง วิญญาณที่ปรากฏทั่วไปซึ่งให้คุณและโทษแก่มนุษย์ โดย ภาพรวมแล้วพอจะจำแนกผีตามความเชื่อของชาวไทยลาวออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผีชั้นสูง หรือผีดี ได้แก่ จำพวก “เทพ” หรือ “เทวดา” 2) ผีชั้นกลาง หรือผีกึ่งดีกึ่งร้าย ซึ่งแบ่งได้หลายกลุ่ม ได้แก่ ผี ประจำหมู่บ้าน ผีประจำเมือง ผีบรรพบุรุษ ผีวีรบุรุษ เป็นต้น และ 3) ผีชั้นต่ำ หรือผีร้าย ซึ่งแบ่งออก ได้เป็นผีร้ายที่มีอยู่ในธรรมชาติทั่วไป เช่น ผีพราย ผีร้ายที่ปรากฏทั่วไป เช่น ผีกระสือ ผีปอบ และผี ร้ายที่อยู่ในนรก เช่น ผีเปรต ความเชื่อเรื่องผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ก่อให้เกิดพิธีกรรมมากมาย เพื่อเป็นการเซ่นสรวงบูชาและวิงวอนให้ผีที่ตนนับถือได้ช่วยเหลือให้พ้นจากเหตุร้ายต่าง ๆ และดล บันดาลให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ ความหวังในสิ่งที่ปรารถนา โดยภาพรวมแล้วพอจะ จำแนกพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยลาวออกอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบบาศีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เป็นต้น และ 2) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค เป็นต้น

1) ความเชื่อในลัทธิพราหมณ์

ความเชื่อทางจิตวิญญาณในลัทธิพราหมณ์ เชื่อว่าลัทธิพราหมณ์มาก่อนศาสนาพุทธ เป็นลัทธิวิชาการที่ให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ผู้ครองนคร และต่อมาก็ใช้ลัทธิพราหมณ์ก็ควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ ด้านจิตวิญญาณความเชื่อเรื่องผีก็ได้กล่าวว่า มันเป็นกลวิธีกุศโลบายในการรักษาจิตใจทางวิญญาณให้ยึดมั่นในความดี กตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความเชื่อลัทธิพราหมณ์ จะมีอิทธิพลต่อบทบาทการดำเนินชีวิตต่อชนบทรอบนิคมประเพณีวัฒนธรรม ของคนลุ่มแม่น้ำโขง คนอีสาน ซึ่งมีความกลัวเป็นพื้นฐานคือกลัวธรรมชาติแปรปรวน เช่นการลงเรือ จะมีพิธีกรรมตามความเชื่อ จะจุดธูป บูชาไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครอง ไม่ให้เกิดอันไม่คาดคิด ไม่ให้เกิดพายุ อะไรต่าง ๆ ถึงที่หมายโดยปลอดภัย หากจะไปหาปลาก็ขอให้ได้เยอะ

ความเชื่อทางจิตวิญญาณในลัทธิพราหมณ์ เชื่อว่าลัทธิพราหมณ์มาก่อนศาสนาพุทธ เป็นลัทธิวิชาการที่ให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ผู้ครองนคร และต่อมาก็ใช้ลัทธิพราหมณ์ก็ควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ ด้านจิตวิญญาณความเชื่อเรื่องผีก็ได้กล่าวว่า มันเป็นกลวิธี กุศโลบายในการรักษาจิตใจทางวิญญาณให้ยึดมั่นในความดี กตัญญูต่อบรรพบุรุษ เป็นต้นว่า หากเจ็บป่วย ให้รักษาโดย ไ้ แขนหรือ เทวดาที่รักษาด้วยวิธีต่าง ๆ ตามสิ่งที่นับถือ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้พ้นคืนจากสิ่งที่เศร้าหมองให้หายดี ความเชื่อในจิตวิญญาณทำให้เกิดพิธีกรรมและเกิดการสืบทอดพิธีกรรมแต่พิธีกรรมทางจิตวิญญาณนี้ จะมีคนพาทำพิธีนั้นก็คือพราหมณ์

จากการสัมภาษณ์ พิธีกรรมเรื่องพิธีพราหมณ์ตามวิถีพุทธ พิธีพราหมณ์กับพุทธจะไปด้วยกัน แยกกันไม่ออก เชื่อมโยงวิถีชีวิตของคน เช่นการแต่งงานมีการแต่งบายศรีสู่ขวัญ นี่คือพิธีพราหมณ์ การทำพิธีสงฆ์คือศาสนาพุทธ การสร้างบ้านยกเสาเอก เสาโทเป็นพิธีพราหมณ์ ทำบุญขึ้นใหม่เป็นพิธีทางศาสนาพุทธ เป็นสิ่งคู่กัน ลักษณะของศาสนาพราหมณ์จะแยกออกจากความเชื่อ ไม่เกี่ยวข้องกัน ผีไ้ ผีแถน ผีตาแฮกคือลักษณะของความเชื่อที่มีติมาจากการสืบทอดเชื้อสายของบรรพบุรุษ การแต่งงาน ทำบุญเลี้ยงพระขึ้นบ้านใหม่ เป็นลักษณะพราหมณ์และพุทธ

1) การนับถือผีบรรพบุรุษ ผีไ้ ผีแถน ผีฮีด ผีปู่ตา ผีตาแฮก

ความเชื่อเรื่องผี การนับถือผีได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง ด้วยความสำคัญว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องส่งต่อแก่บุตรหลาน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามประเพณีและความเชื่อที่มีมาแต่อดีต “วัฒนธรรมแห่งความเชื่อ” ความเชื่อเรื่องผีมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมั่น

และศรัทธา ในวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสาน ชาวลาวมีความเชื่อเรื่องผีเข้าไปปะปนอยู่มาก อาทิ ผีนา ผีป่า ผีเขา ผีบ้าน ผีหมู่บ้านผีปู่ย่าตายาย ผีดอนเจ้าปู่ ผีตาแฮก ผีฟ้า ผีแถน และผีอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งผีที่เกิดจากการกระของบุคคล อาทิ ผีบอบ เป็นต้นในบริบทสังคมอีสานความเชื่อเรื่องผีได้ผสมผสานร่วมกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จนบางครั้งไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ชัดเจนว่าการประกอบพิธีกรรมใดเป็นพิธีกรรมของผีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ถึงอย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีก็ดำรงไปพร้อม ๆ กับการประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตแบบชาวบ้านที่อ้างอิงกับสภาพของธรรมชาติดินฟ้าอากาศ ซึ่งกระบวนการผลิตทางการเกษตรจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการดลบันดาลของผี อาทิ การเชื่อว่าผีแถนเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดน้ำในการเกษตรหรือการทำนา ดังนั้นก่อนที่จะลงมือในการเพาะปลูกข้าว จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีพญาแถน และก่อนลงมือหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว จะประกอบพิธีกรรมไหว้ผีนา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันในชุมชนว่าผีตาแฮก โดยมีความเชื่อว่าผีตาแฮกจะช่วยดลบันดาลให้ข้าวมีความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ และต่อมาเมื่อถึงฤดูกาลเกี่ยว ชาวบ้านชุมชนก็จะทำพิธีกรรมสู่ขวัญลานนวดข้าว หรือสู่ขวัญข้าวเพื่อเป็นสิริมงคล ก่อนที่จะถึงฤดูกาลทำนาในรอบปีต่อไปพัฒนาการของความเชื่อและการประกอบประเพณีพิธีกรรม ด้วยเหตุนี้ความเชื่อและพิธีกรรมย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความเชื่อทำให้เกิดพิธีกรรม และพิธีกรรม ก็คือปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่สามารถแสดงออกมาในลักษณะของรูปธรรม โดยภาพรวมแล้วพอจะจำแนกพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยลาวออกอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เป็นต้น และ 2) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ ความเชื่อในเรื่องผี คือ มาจากศรัทธาก่อน ศรัทธาคือความเชื่อ เช่น การศรัทธาในพระพุทธศาสนาเราจึงมีความเชื่อในพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องผีก็มาจากความศรัทธา ความศรัทธาหรือความเชื่อ ที่มาในรูปแบบพิธีกรรมของแต่ละท้องถิ่น เป็นความเชื่อที่กลายเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นถือผี ผีไร่ ผีแถน ในสมัยโบราณหากใครถือผีไร่ผีแถน หากมีการเจ็บไข้ได้ป่วย จะมีพิธีกรรมล่าสัตว์ ต้องเป็นหมอลำให้ หมอลำแถน มาลามาเล่น จึงจะหาย จะบรรเทา เขาจะลงบ่วง และเขาจะทำขันธุ์ห้า ขันธุ์แปดขันธุ์บูชาผีไร่ ผีแถน หรือว่ารู้สึกไม่สบายทำขันธุ์ห้าบูชา ก็จะได้ขึ้น ปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดอยู่ ผู้รับสืบทอดส่วนมากจะเป็นผู้หญิง ผู้รับถ่ายทอดผีไร่ ผีแถน หรือผีเชื่อ ผีบรรพบุรุษ คือ ลักษณะผีจะลงมาเอง เสมือนว่าถูกเลือกให้รับถ่ายทอด ส่วนมากผีไร่ ผีแถน มันอยู่กับชาติพันธุ์ไท พวกเงาะ ลาวส่วนผีตาแฮก เวลาทำไร่ทำนา การทำพิธีกรรมผีตาแฮกไม่เหมือนผีไร่ ผีแถน ลักษณะการทำพิธีกรรมเรียกว่า การบนบานศาลกล่าว ด้วยอาหารคาวหวาน เพื่อไม่ให้มี

ศัตรูพืชมากที่สุด มากินทำให้ไร่นาเสียหาย ต่างจากผีไ้ ผีแถนจะทำให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย ผีตาแฮกทำให้ไร่นาเสียหาย ฉะนั้นการทำให้ไร่นาจะต้องเลี้ยงผีตาแฮก วิธีการ เขาจะปักต้นข้าว ซึ่งเรียกว่าปักผีตาแฮก และจัดแต่งข้าวปลาอาหารไว้ในต้นข้าวที่ปักรอบอาหาร และกล่าวบูชาผีตาแฮกให้ข้าวปลาคงสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันการไว้หัวผีตาแฮกหายากขึ้น เพราะไม่มีผู้สืบทอด พิธีกรรม พิธีพราหมณ์ กับพุทธจะไปด้วยกัน แยกกันไม่ออก เชื่อมโยงวิถีชีวิตของคน เช่นการแต่งงานมีการแต่งบายศรีสู่ขวัญ นี่คือนิธิพราหมณ์ การทำพิธีสงฆ์คือศาสนาพุทธ การสร้างบ้านยกเสาเอก เสาโทเป็นพิธีพราหมณ์ ทำบุญขึ้นใหม่เป็นพิธีทางศาสนาพุทธ เป็นสิ่งคู่กัน ลักษณะของศาสนาพราหมณ์จะแยกออกจากความเชื่อ ไม่เกี่ยวกับ ผีไ้ ผีแถน ผีตาแฮกคือลักษณะของความเชื่อที่มีติมาจากการสืบทอดเชื้อสายของบรรพบุรุษ การแต่งงาน ทำบุญเลี้ยงพระขึ้นบ้านใหม่ เป็นลักษณะพราหมณ์และพุทธ

4.4 ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

4.4.1 ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด

ความสัมพันธ์ระหว่างคนลาวตอนใต้กับคนไทยอีสานของไทยนั้นมีทั้งความร่วมมือทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตการไปมาหาสู่ของคนในชุมชนทั้งสองปากฝั่งแม่น้ำโขง โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับประชาชนท้องถิ่นตลอดจนถึงนโยบายระดับประเทศ จากผลการศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มแม่น้ำโขงในสวนของ ประเทศไทย และ สปป. ลาว ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยอีสาน และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในประเทศลาว ซึ่งมีความร่วมมือทางเชื้อสายเครือญาติ ทำให้มีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันเพราะคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงล้วนมีที่มาจากรากเหง้าเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์ พิธีกรรมเรื่องพิธีพราหมณ์ตามวิถีพุทธ พิธีพราหมณ์กับพุทธจะไปด้วยกัน แยกกันไม่ออก เชื่อมโยงวิถีชีวิตของคน เช่นการแต่งงานมีการแต่งบายศรีสู่ขวัญ นี่คือนิธิพราหมณ์ การทำพิธีสงฆ์คือศาสนาพุทธ การสร้างบ้านยกเสาเอก เสาโทเป็นพิธีพราหมณ์ ทำบุญขึ้นใหม่เป็นพิธีทางศาสนาพุทธ เป็นสิ่งคู่กัน ลักษณะของศาสนาพราหมณ์จะแยกออกจากความเชื่อ ไม่เกี่ยวกับ ผีไ้ ผีแถน ผีตาแฮกคือลักษณะของความเชื่อที่มีติมาจากการสืบทอดเชื้อสายของบรรพบุรุษ การแต่งงาน ทำบุญเลี้ยงพระขึ้นบ้านใหม่ เป็นลักษณะพราหมณ์และพุทธ

อัตลักษณ์ตัวตนคนไทยอีสานกับคนลาว พิธีกรรมคือพิธีที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้มีความรู้สึกดีในด้านจิตใจ คนที่กระทำพิธีกรรมก็เกิดมีความรู้สึกดี ความทุกข์หายไป ใจดีมันเป็นเรื่องของความรู้สึกล้วน ๆ เป็นเรื่องความเชื่อเมื่อกระทำแล้วมันดี เช่นการสู่ขวัญ มันจะเกี่ยวข้องกับหมอขวัญ หมอขวัญจะสื่อสารด้วยน้ำเสียงที่คนฟังแล้วเกิดความรู้สึกล้อยตามและสามารถเป็นเนื้อหาที่สอนคนได้ ในภาษาสู่

ขวัญส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาลาว และความไพเราะของภาษาจะโดดเด่นมาก มากกว่าการสวดขวัญเป็นภาษาไทยภาคกลาง สรุปว่าพิธีกรรมคือความเชื่อเพื่อให้ตนเองสบายใจ การสวดขวัญเป็นพิธีกรรมทางพราหมณ์ พิธีพราหมณ์ส่วนมากจะคู่กับพุทธศาสนาเสมอ เริ่มคู่กันตั้งแต่สมัยโบราณเช่นการสวดขวัญ กัณฑ์ชาลี มักจะคู่กันตามพิธีการจะเริ่มต้นด้วยพิธีพราหมณ์แล้วต่อยด้วยพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ พิธีกรรมการสวดขวัญของไทยกับลาวไม่ต่างกัน พิธีกรรมเอามาจากลาว เป็นภาษาลาว จะมีความเหมือนกัน แต่มันต่างกันที่การปกครองเท่านั้น

4.4.2 ความเชื่อมโยงร่วมทางวรรณกรรม

วรรณกรรมอีสานและลาวจะมีลักษณะที่เหมือนกันทั้งความเชื่อทัศนคติ สังคม ค่านิยม ตลอดจนจารีตประเพณี สาเหตุที่ทำให้วรรณกรรมและลาวใกล้เคียงกันและเหมือนกัน เพราะภาคอีสานไทยและลาวมีความใกล้ชิดด้านประวัติศาสตร์ การสืบทอดวัฒนธรรมและเชื้อชาติ โดยเฉพาะภาษา วรรณกรรมและตัวอักษรใช้ร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ แม้ภายหลังมีการแบ่งแยกประเทศอย่างชัดเจน แต่วิถีชีวิตชาวไทยอีสาน และชาวลาวยังคงคล้ายคลึงกัน วรรณกรรมอีสานและลาวจะมี เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตรงกันจนเกือบเป็นสำนวนเดียวกันต่างกันที่สำนวนอาจมีการปรับแต่งปรับปรุงบ้างตามความนิยมของท้องถิ่น เช่นจำปาสักต้น ท้าวสีทน สุริยวงศ์ ลำพูชบาหรือปลาแดกปลาสมอ เป็นต้น มีข้อความเหมือนกันทั้งสำนวนภาษา ฉะนั้น วรรณกรรมอีสานส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดจึงเป็นวรรณกรรมฉบับเดียวกันกับวรรณกรรมลาวที่ได้คัดลอกมาจากต้นฉบับเดียวกันและสืบทอดกันมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ถือเป็นวรรณกรรมของชาวบ้าน โดยมีวัดเก็บรักษาสืบทอด เผยแพร่ มีส่วนหนึ่งชาวบ้านเก็บรักษา วรรณกรรมนี้เปรียบเสมือนมรดกของชาวอีสานชาวลาวที่นิยมอ่านกันทั่วไป หรือตามงานบุญต่าง ๆ หรือการฟังเทศน์ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแห่หะเวดเทศน์มหาชาติ ออกพรรษา ข้าวประดับดิน เป็นต้น มีทั้งความบันเทิงความสนุกสนาน และการสอดแทรกจริยธรรมคติธรรมของพระพุทธศาสนาเข้าไปในวรรณกรรม เพื่อเป็นการสอนศีลธรรมแก่ประชาชนไปในตัว

จากการสัมภาษณ์ด้านคัมภีร์ใบลาน นิทานก้อม วรรณกรรมต่าง ๆ มีนักวิจัย นักวิชาการศึกษา ให้ความสนใจศึกษากันมากเพราะในคัมภีร์ใบลานนี้ บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ทั้งหลักคำสอนของศาสนาพุทธ ตำรับยารักษาโรค วรรณกรรมเป็นเรื่องเล่า เป็นนิทานของสองฝั่งโขง

ด้านวรรณกรรม หนังสือผูก หนังสือใบลาน นิทานก้อม การบันทึกใบลาน เป็นการบันทึกที่ไม่แตกต่างกันระหว่างไทยลาว มีการบันทึกด้านศาสนา วัฒนธรรมคล้ายๆกัน ในเรื่องการเทศนา ลักษณะการเทศน์ ของไทยกับลาว มีเนื้อหาอันเดียวแต่จะแตกต่างในเรื่องทำนอง

วรรณกรรมการบันทึกคัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม มันเป็นการแสดงถึงหลักฐานที่เชื่อถือได้จากการบันทึกจากภาษาเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความศรัทธาเมื่อนำมาถ่ายทอด

บันทึกเป็นคำเทศนา บทสวดมนต์ เป็นนิทาน เป็นเรื่องเล่าซึ่งล้วนก่อให้เกิดความศรัทธา ความรัก ความสามัคคี ความกตัญญูรู้คน และการจดคำสอนจากวรรณกรรม คำเทศนา นิทานสอนใจ มันคือ ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งการสร้างชีวิต ที่มีคำสอนของศาสนาผ่านการเทศนาเป็นหลักนำทางชีวิตให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร

4.4.3 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านฮิต 12 คอง 14

ความสัมพันธ์ลาวกับไทยก็เช่นกันมีวัฒนธรรมประเพณีเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อันดีนี้จากการมี วัฒนธรรมประเพณีอันคล้ายคลึงกันนี้ที่ยังคงร่วมกันอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีทาง พระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน ฮิตสิบสองหรือประเพณีสิบสองเดือนอย่างของชาวอีสานและชาว ลาวจะมีขึ้นในทุกเดือนตามปฏิทินจันทรคติ โดยกำหนดให้หนึ่งเดือนมีหนึ่งฮิต โดยเดือนที่หนึ่งของ อีสานจะเริ่มเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม สำหรับชาวอีสานส่วนใหญ่งานบุญฮิตสิบสองยังคงมี ความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าฮิตส่วนใหญ่จะ มีต้นกำเนิดมาจากตำนานความเชื่อก่อนครั้งพุทธกาล แต่ก็ได้ผสมผสานเข้ากับพระพุทธศาสนาที่เผยแผ่เข้ามาอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประเพณีฮิต 12 คือการทำบุญทั้ง 12 เดือน ทุกฮิตจะเกี่ยวข้องกับ พระสงฆ์กับวัดกับศาสนา กับพิธีกรรม ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน มีวิธีการที่อาจแตกต่างกันทางปฏิบัติ แต่จุดมุ่งหมายเดียวคือสืบทอด อนุรักษ์รักษาประเพณี และอีกนัยหนึ่งคือเป็นกุสโลบายโน้มน้าวให้ บุคคลเข้าหาพระธรรมในทางพระพุทธศาสนา ให้บุคคลในชุมชนมีความปรองดองกัน มีความสัมพันธ์ อันดีต่อกัน คอง 14 คองเป็นภาษาลาวที่ชนชาวลาวและไทอีสานนำมาใช้ร่วมกัน แบบอย่างประเพณี ฮิตคอง คองเป็นคำและข้อปฏิบัติคู่กับฮิตสิบสอง คอง แปลว่า แนวทาง หรือ ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี หรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติสิบสี่ข้อ ดังนั้น คองสิบสี่จึงหมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ผู้มีหน้าที่ ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติสิบสี่ข้อ

จากการสัมภาษณ์ ฮิต 12 คอง 14 เป็นคำเป็นภาษาที่มาจาก ฮิต 12 ไทย - ลาว ถือว่าเป็น ประเพณีที่ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติที่ค่อนข้างจะเคร่งครัด เอาใจใส่สืบทอดของคนรุ่นต่อรุ่น ฮิตคือกติกาสังคมของ ชุมชนในด้านวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละฮิตหรือเรียกเป็นบุญ 12 เดือนที่เหมือนกันแต่แตกต่างกัน ไปตามวิธีการของวิถีชุมชนแต่ละชุมชน ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของ คนอีสานและคนลาว ถือปฏิบัติกันมาตามชาติพันธุ์ คอง 14 ครองตนครองเรือน คือการปฏิบัติตาม ระเบียบแบบแผนที่บรรพบุรุษกำหนดไว้หากบุคคลปฏิบัติแบบนี้ ความเชื่อไทย - ลาว จะมีความเชื่อ ที่คล้ายกันปฏิบัติเหมือนกัน มีสงกรานต์ มีแห่พะเหวดเหมือนกันแต่จะต่างกันด้านการดำเนินวิธีการ เรียกว่าฮิต 12 เหมือนกัน มีการเชื่อมโยงโดยคนลาวเดินทางมาทำบุญที่ไทย คนไทยเดินทางไปทำบุญ

ที่ลาว เช่น ลาวเดินทางมาไหว้พระเจ้าใหญ่ปากแซง ไทยเดินทางไปไหว้วัดที่ปากเซ การแข่งเรือสองฝั่งโขงที่เขมรรัฐ ไทย ลาว มีคอง 14 ที่เหมือนกัน มีกฎ มีเกณฑ์มีระเบียบแบบแผนที่ได้ต่างกัน

4.4.4 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านศาสนา

การศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนชาติไทย - ลาว ที่เกี่ยวข้อง กับศาสนา จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า นิทานพื้นบ้านไทยได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของพระภิกษุ เป็นการบวช เพื่อทดแทนคุณบิดา - มารดา กิจของพระภิกษุสงฆ์ในการบิณฑบาตยามเช้า ซึ่งตรงกับนิทานของ กลุ่มชาติพันธุ์ลาว สำหรับนิทานพื้นบ้านลาวสะท้อนให้เห็นการกำเนิดศาสนา ประวัติศาสตร์ และ ศิลอันพึงปฏิบัติของพระภิกษุ มรดกตกทอดจากอดีตที่เกี่ยวกับอิทธิพลพุทธศาสนาและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและลาว จึงมีความกลมกลืนในอัตลักษณ์ทางศาสนาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน จึงทำให้ชนชาติทั้งสองกลุ่มมีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน และได้สืบทอดศาสนาต่อกันมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อัตลักษณ์ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้พุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยมีบทบาทที่สำคัญมากและได้กลายเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นหลักของสังคมไทยและลาวในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ แนวคิดทางศาสนาพุทธ ว่าบ้านชุมชนที่เขาอยู่แวดล้อมไปด้วยศาสนาพุทธ ทำให้เขามองเห็นคนทำบุญ รักษาศีล เข้าวัดฟังธรรม และมีความเชื่อว่าการมีโอกาสในการทำบุญ และเชื่อว่าบุญคือสิ่งที่ดีใจให้มีพลัง และเกิดมิตรภาพที่ดีในการได้ร่วมกิจกรรมในหมู่คณะชุมชน โดยมีศาสนาพุทธเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นพวกเดียวกันไม่แตกแยก ไม่แตกต่าง ความสามัคคี มีกฎ ระเบียบของชุมชน ให้ถือปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์ ความเชื่อด้านศาสนา คนชุมชนบ้านเวียงบึงจะมีพิธีกรรมเลี้ยงบ้านหมายถึง การเลี้ยงผี ซึ่งการเลี้ยงผีจะเข้ากันไม่ได้กับศาสนา ตามความเชื่อผีจะไม่มีวัด วัดจะมาที่หลังกลุ่มคน เมื่อมีวัดคนชุมชนเวียงบึงบางกลุ่มจะหันมามีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตามฮีต ตามครองบ้างแต่ไม่ทั้งหมดที่นี้ไม่มีการแห่พะเหวด คนเข้าวัดหมายถึงการเข้าตามสังคมเพื่อให้อยู่ด้วยกันได้เป็นการเชื่อมโยงให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แวดล้อมไปด้วยพุทธศาสนา พุทธศาสนาทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4.4.5 ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว

ความเชื่อ ของชนชาติไทยและลาว มีความเชื่อในเรื่องของอำนาจลึกลับ เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในเรื่องเวทมนตร์คาถา มีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ มีความเชื่อเรื่องการพยากรณ์ความฝัน การทำนายของหมอดู มีความ เชื่อเกี่ยวกับเรื่องอำนาจของจิต การอธิษฐาน ความเชื่อเกี่ยวกับของวิเศษและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ผลจากการศึกษาที่ปรากฏในนิทาน

สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ ล้วนเกิดจากความเชื่อ ของชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะร่วมกัน ความเชื่อบางประการ เป็นผลทำให้คนในกลุ่มชนมี ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิด ทำให้คนในสังคมเกิดความรักความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและยังเป็นกลวิธีกุศโลบายในการรักษาจิตใจทางจิตวิญญาณให้ยึดมั่นในความดี กตัญญูต่อบรรพบุรุษ

พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีจึงได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ด้วยความสำคัญว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องส่งต่อแก่บุตรหลาน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามประเพณีและความเชื่อที่มีมาแต่อดีต “วัฒนธรรมแห่งความเชื่อ” ความเชื่อเรื่องผีของชุมชนอีสาน เป็นผีที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมั่นและศรัทธา ในวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องผีเข้าไปปะปนอยู่มาก อาทิ ผีนา ผีป่า ผีเขา ผีบ้าน ผีหมู่บ้านผีปู่ตายาย ผีดอนเจ้าปู่ ผีตาแฮก ผีฟ้า ผีถ่าน และผีอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งผีที่เกิดจากการกระของบุคคลอาทิ ผีปอบ เป็นต้นในบริบทสังคมอีสานความเชื่อเรื่องผีได้ผสมผสานร่วมกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จนบางครั้งไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ชัดเจนว่าการประกอบพิธีกรรมของชาวอีสานพิธีกรรมใดเป็นพิธีกรรมของผีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ถึงอย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานดำรงไปพร้อม ๆ กับการประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตแบบชาวบ้านที่อ้างอิงกับสภาพของธรรมชาติดินฟ้าอากาศ ซึ่งกระบวนการผลิตทางการเกษตรจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการดลบันดาลของผี อาทิ การเชื่อว่าผีถ่านเป็นผู้ดลบันดาลให้เกิดน้ำในการเกษตรหรือการทำนา ดังนั้นก่อนที่ชาวอีสานจะลงมือในการเพาะปลูกข้าว จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีพญาถ่าน และก่อนลงมือหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว ชาวอีสานจะประกอบพิธีกรรมไหว้ผีนา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันในชุมชนว่าผีตาแฮก โดยมีความเชื่อว่าผีตาแฮกจะช่วยดลบันดาลให้ข้าวมีความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ และต่อมาเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านชุมชนอีสานก็จะทำพิธีกรรมสู่ขวัญลานนวดข้าว หรือสู่ขวัญข้าวเพื่อเป็นสิริมงคล ก่อนที่จะถึงฤดูกาลทำนาในรอบปีต่อไป พัฒนาการของความเชื่อและการประกอบประเพณีพิธีกรรม ตามทัศนะของการรับรู้และสร้างสมมาตามหลักเกณฑ์ทางมานุษยวิทยา ที่มองว่า การแสดงออกทางพิธีกรรม (Ritual Expression) ย่อมจะสะท้อนให้ทราบถึงแนวคิด คติความเชื่อของบุคคลในสังคมที่มีการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้คติความเชื่อและพิธีกรรมย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความเชื่อทำให้เกิดพิธีกรรม และพิธีกรรม ก็คือปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่สามารถแสดงออกมาในลักษณะของรูปธรรม

จากการสัมภาษณ์ พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ ทางฝั่ง สปป.ลาว จะมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณเรื่องผี นับถือผี บูชาผี มีผีประจำบ้าน ประจำตระกูล มีการสืบทอดการนับถือรุ่นต่อรุ่น แม้กระทั่งการนอนกลางวัน เพื่อตอนกลางคืนได้มาทำพิธีบูชาผี ขอความโชคดีให้กับตนเอง กลุ่มนับถือผีจะไม่นับถือพุทธศาสนา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คนชนเผ่า แม้กระทั่งกลุ่มคนพูดภาษาไทย ไทยดำ ไทยขาว เขาก็นับ

ถือผีเช่นกัน ด้านความเชื่อเรื่องเล่าพิธีกรรมสองฝั่งโขง จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทั้งสองฝั่งโขง ในอดีตมีความเชื่ออย่างเคร่งครัด แต่ปัจจุบันขึ้นอยู่กับบริบทของคนในสมัยเก่าและสมัยใหม่ คนในสมัยเก่าจะมีอิทธิพลในด้านการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ที่ทำสืบทอดกันมา ถือหลักถือฮีต ทุกอย่างต้องมีหลักเกณฑ์ตามประเพณี

จากการสัมภาษณ์ พิธีกรรมทางจิตวิญญาณอันเป็นอัตลักษณ์ตัวตนคนอีสานกับคนลาว พิธีกรรมคือพิธีที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้มีความรู้สึกดีในด้านจิตใจ คนที่กระทำพิธีกรรมก็เกิดมีความรู้สึกดี ความทุกข์หายไป ใจดีมันเป็นเรื่องขอความรู้สึกกลัว ๆ เป็นเรื่องความเชื่อเมื่อกระทำแล้วมันดี เช่น การลู่ขวัญ มันจะเกี่ยวข้องกับหมอขวัญ หมอขวัญจะสื่อสารด้วยน้ำเสียงที่คนฟังแล้วเกิดความรู้สึกล้อยตามและสามารถเป็นเนื้อหาที่สอนคนได้ ในภาษาลู่ขวัญส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาลาว และความไพเราะของภาษาจะโดดเด่นมาก มากกว่าการลู่ขวัญเป็นภาษาไทยภาคกลาง สรุปว่าพิธีกรรมคือความเชื่อเพื่อให้ตนเองสบายใจ การลู่ขวัญเป็นพิธีกรรมทางพราหมณ์ พิธีพราหมณ์ส่วนมากจะคู่กับพุทธศาสนาเสมอ เริ่มคู่กันตั้งแต่สมัยโบราณเช่นการลู่ขวัญกัณหาชาลี มักจะคู่กันตามพิธีการจะเริ่มต้นด้วยพิธีพราหมณ์แล้วต่อยด้วยพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ พิธีกรรมการลู่ขวัญของไทยกับลาวไม่ต่างกัน พิธีกรรมเอามาจากลาว เป็นภาษาลาว จะมีความเหมือนกัน

4.5 การสร้างสันติภาพระหว่างไทย-ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน

4.5.1 การสร้างสันติภาพผ่านวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และถิ่นฐานกำเนิด

การตั้งถิ่นฐานทั้งสองชาติพันธุ์นิยมสิ่งทีคล้ายกัน ด้านการศึกษา ในอดีตสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองชาติพันธุ์จะเหมือนกันไม่มีสถาบันการศึกษา จะนิยมศึกษาวิชาเอาตัวรอด และคาถาเวทมนต์ ด้านครอบครัว นิยมทั้งสองชาติพันธุ์ มีความเคารพผู้อาวุโส ด้านการดำรงชีวิต มีลักษณะร่วมคล้ายคลึงกัน วิถีชีวิตเรียบง่าย อัตลักษณ์ชาติลาวจะรับประธานข้าวเหนียวเป็นหลัก มีความเหมือนกันอัตลักษณ์คนอีสานในประเทศไทยรับประธานข้าวเหนียวเป็นหลักอาชีพคล้ายคลึงกันคือเกษตรกรรม การวางตัวพบว่า ทั้งสองชาติพันธุ์มีลักษณะร่วมด้วยวัฒนธรรมการไหว้ ค่านิยม มีความกตัญญู สามัคคี ที่คล้ายคลึงกัน ด้านศาสนา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ไทย - ลาว การบวชคือการทดแทนคุณพ่อ - แม่ อิทธิพลศาสนาและวัฒนธรรม แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความกลมกลืนในอัตลักษณ์ทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน ทำให้มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์คล้ายคลึงกัน ด้านความเชื่ออัตลักษณ์ไทย ลาว มีความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับเวทมนต์คาถา จิตวิญญาณ พยากรณ์ หมอดู ของวิเศษเหนือธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทั้งชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีพิธีกรรมคล้ายคลึงกัน ฉะนั้นสิ่งที่คล้ายกันด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ทางจิต

วิญญาณ ล้วนแล้วก่อให้เกิดสันติภาพขึ้น สันติภาพจากสายสัมพันธ์ ชาติพันธุ์ รากเหง้า ถิ่นกำเนิด เชื่อมโยงคนทั้งสองฝั่งโขง

จากการสัมภาษณ์ แนวคิดการสร้างสันติภาพ จริง ๆ คือสายสัมพันธ์ ชาติพันธุ์และถิ่นกำเนิด มันเชื่อมโยงกันอยู่แล้ว การพึ่งพาอาศัย ไปมาหาสู่มันคือสันติภาพโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดจากความผูกพัน ซึ่งมีโดยไม่ต้องสร้าง แต่การรักษาดำรงไว้ซึ่งสันติภาพจนกลายเป็นอัตลักษณ์นี้ถือว่าต้องร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ให้เกิดอัตลักษณ์และคงอยู่ สันติภาพเป็นหลักการเป็นคำที่สวยงามเป็นภาษาสากล แต่คำว่า “สันติภาพ” เป็นภาษาที่พลิกเข้าสู่การเมือง สันติภาพต้องเริ่มจากการศึกษา ประวัติศาสตร์ แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชาติไทย ชาติลาว แล้วดูการจะเชื่อมโยงเข้าสู่สันติภาพ หรือวิธีการสร้างสันติภาพ และสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นกับคนทั้ง 2 ฝั่งโขง ฉะนั้นการสร้างความปรองดองของคน 2 ฝั่งโขง ที่มีชาติพันธุ์ รากเหง้า ถิ่นฐานกำเนิดอันเดียวกันนี้ คือการมีวัฒนธรรมร่วมกัน หากมองวัฒนธรรมร่วม 2 ฝั่งที่ชัดเจน 1. พุทธศาสนา 2. การใช้ภาษา

4.5.2 การสร้างสันติภาพผ่านวัฒนธรรมทางวรรณกรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่น ภาษา ศิลปะ กฎหมาย การปกครอง ประเพณีและศีลธรรม เป็นต้น ถือเป็นความเจริญงอกงามทางสติปัญญาของมนุษย์ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้และรับถ่ายทอดมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันอันเป็นการสร้างสันติภาพ ระหว่างกันอันความรวมถึงภาษาวรรณกรรม ธรรมเนียมประเพณีและสถาบันทางสังคมเป็นวิธีการ ดำรงชีวิตของคนในสังคมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ๆ

จากการสัมภาษณ์ วรรณกรรมกับการสร้างสันติภาพ ในแง่ของการแลกเปลี่ยนวรรณกรรม บางอย่าง มีการเสวนามีแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดง การฟ้อนการรำ การร้องหมอลำ เพลงไทย เพลงลาวมีการสื่อสารกันทางภาษา หรือมีการแสดงร่วมกัน ถือว่าเป็นการสร้างสันติภาพ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน การสร้างสันติภาพผ่านวรรณกรรม โดยการใช้ศิลปะการแสดงหมอลำ ซึ่งกลอนลำต่าง ๆ มักจะ นำมาจากคัมภีร์ไบเบิลทางพระพุทธศาสนา เขียนกลอนมาจากวรรณกรรม จากนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น ฉะนั้นวรรณกรรมเหล่านี้มีคุณค่า สอนใจคน และศิลปะการแสดงจะเชื่อมโยงวัฒนธรรมไทย - ลาว เชื่อมโยงสันติภาพผ่านการแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงของสองฝั่งโขง

4.5.3 การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อ

4.5.3.1 การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อฮี้ต 12 คอง 14

วัฒนธรรมของคนลาว มีความคล้ายคลึงกับคนภาคอีสานเป็นอย่างมาก ลาวมีประเพณีต่าง ๆ ตลอดทั้งปีไม่แตกต่างจากอีสานในประเทศไทย เกือบทั้งหมดเป็นประเพณีเกี่ยวเนื่องกับ

พระพุทธศาสนา เป็นกุสโลบายโน้มน้าวให้บุคคลเข้าหาพระธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องกล่อมเกลาคิดใจ เรียกได้ว่าสันติภาพเกิดขึ้นได้จากความเชื่อที่เหมือนกัน ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองอย่างของชาวอีสานและชาวลาวจะมีขึ้นในเดือนตามปฏิทินจันทรคติ โดยกำหนดให้หนึ่งเดือนมีหนึ่งฮีต โดยเดือนที่หนึ่งของอีสานจะเริ่มเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม สำหรับชาวอีสานส่วนใหญ่ งานบุญฮีตสิบสองยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าฮีตส่วนใหญ่จะมีต้นกำเนิดมาจากตำนานความเชื่อก่อนครั้งพุทธกาล แต่ก็ได้ผสมผสานเข้ากับพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้ามาอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์ ความเชื่อไทย - ลาว จะมีความเชื่อที่คล้ายกันปฏิบัติเหมือนกันมีสงกรานต์ มีแห่พะเหวดเหมือนกันแต่จะต่างกันด้านการดำเนินวิธีการ เรียกว่าฮีต 12 เหมือนกันมีการเชื่อมโยงโดยคนลาวเดินทางมาทำบุญที่ไทย คนไทยเดินทางไปทำบุญที่ลาว เช่น ลาวเดินทางมาไหว้พระเจ้าใหญ่ปากแซง ไทยเดินทางไปไหว้วัดที่ปากเซ การแข่งเรือสองฝั่งโขงที่เขมราฐ ด้านคอง 14 ไทย ลาวมีเหมือนกัน กฎ เกณฑ์ ความเชื่อ ความเหมือนการปฏิบัติ การเชื่อมโยงวัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนา ทำให้เกิดสันติภาพบนพื้นฐานของความเชื่ออันเดียวกัน ฮีต 12 คอง 14 นั้นในกลุ่มชนคนไทยอีสานกับคนลาวจำปาสักที่นับถือพุทธศาสนา จะการตกลงกันในกลุ่มว่าจะทำบุญอะไรใน 12 เดือน ให้เป็นวัฒนธรรมประเพณีหลักของกลุ่มชนนั้น ๆ แล้วนำมาปฏิบัติสืบทอด รักษาไว้ และเป็นธรรมเนียมเมื่อมีงานบุญประเพณีวัฒนธรรมของฝั่ง สปป. หรือ ฝั่งไทย จะรู้จักและเดินทางมาร่วมงานบุญประเพณีทางพุทธศาสนา ฉะนั้นในความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่มีการแบ่งแยก นี้คือสันติภาพที่เกิดขึ้นบนศรัทธาเดียวกันด้วยเช่นกัน ทำให้คนสองฝั่งโขงมีความกลมเกลียวกลมกลืนกัน หนึ่งอัตลักษณ์ของฮีต 12 คอง 14 เป็นคำเป็นภาษาที่มาจากัน เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว ไทยคือไทยอีสาน ฮีต 12 คอง 14 คนไทยอีสานจะซึมซับ เข้าใจ เข้าถึงได้ดีกว่าคนไทยภาคอื่น ๆ ไทย-ลาว จะมีแบบแผนการรักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาอย่างเหนียวแน่นถือปฏิบัติสืบทอดกันมาก ชาติไทย - ลาวมีความกลมกลืนกับประเพณีฮีต 12 คอง 14 คือการถือฮีต ถือคองเหมือนกัน ความเหมือนกันก็คือมิตรภาพที่เกิดขึ้นด้วยตัวของมันเอง

4.5.3.2 การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อด้านศาสนา พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

ความศรัทธาความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดสันติภาพในกลุ่มชนนั้น ๆ ความเชื่อด้านศาสนา พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญของสังคมที่เป็นแกนกลางทางด้านจิตใจ เป็นกรอบที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและสงบสุขในทุก ๆ ด้านและที่สำคัญความเชื่อ พิธีกรรม เชื่อมโยงให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด นอกจากพระพุทธ พระธรรมแล้ว พระสงฆ์คือส่วนสำคัญที่ประสาน เชื่อมความสามัคคี ความมีน้ำหนึ่งใจเดียว และผู้นำด้านจิตวิญญาณ

ความเชื่อ พิธีกรรมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ศาสนาถือว่ามีส่วนขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินต่อไปบทบาทหน้าที่สมเหตุสมผลกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นกุสโลบายโน้มน้าวให้บุคคลเข้าหาพระธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจ ฉะนั้นความศรัทธาความเชื่อพิธีกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดสันติภาพในกลุ่มชนนั้น ๆ โดยแท้จริง

จากการสัมภาษณ์ เรื่องเล่าท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีอิทธิพลต่อชนบวธิการดำเนินชีวิตของทั้งคนไทยอีสานและคนลาวจำปาสัก คือเรื่องพญานาค เรียกว่าพญานาคนี้มีอิทธิพลต่อชีวิตคนสองฝั่งโขง ทุกคนมีความเชื่อว่าพญานาคมาจากสายพุทธ ชัดเจนกว่ามีอิทธิพลต่อชนบวธิการดำเนินชีวิตของคนสองฝั่งโขง ความเชื่อเรื่องเดียว ดำเนินมาจากเล่มเดียวกัน พิธีกรรมทางจิตวิญญาณเหมือนกัน สิ่งเหมือนกันนี้ก่อให้เกิดสันติภาพ เพราะอิทธิพลขนบธรรมเนียมการปฏิบัติของคนสองฝั่งโขงทำให้ต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ประสานกัน มีความพึ่งพาอาศัยกัน แม่น้ำโขงก็กลายเป็นแคสัญญาลักษณะการแบ่งเขตแต่ไม่แบ่งใจคนสองฝั่ง การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญของสังคมที่เป็นแกนกลางทางด้านจิตใจ เป็นกรอบที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพและสงบสุขในทุก ๆ ด้านและที่สำคัญความเชื่อ พิธีกรรม เชื่อมโยงให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดกัน สันติภาพผ่านความเชื่อด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

4.6 สรุปผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

ผลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว พบว่า

ด้านประวัติศาสตร์ไทย - ลาว เป็นประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่างจากชาติอื่น ๆ ในเชิงชาติพันธุ์ในชาติอื่น ๆ จะมีเชื้อสาย ชาติพันธุ์ที่ต่างกันเลย แต่ไทยกับลาว จะแยกกันไม่ออก ย้อนอดีตที่ยังไม่แบ่งเขตปกครอง การไปมาหาสู่เป็นเครือญาติ โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทย ลาว ที่มีแม่น้ำโขงกั้นกลาง ข้ามไปข้ามมา แต่เมื่อมีการแบ่งแยกดินแดนแบ่งเขตการปกครองขึ้น จากประวัติศาสตร์ทำให้กลุ่มคนเลือก หนึ่งอยู่ ณ ถิ่นฐานเดิมทั้งไทยทั้งลาว ไม่ได้ไปไหน สองการเคลื่อนย้ายถิ่น การแบ่งเขตแดนเกิดขึ้นทำให้กลายเป็นไทย เป็นลาว หากแต่ด้านชาติพันธุ์คืออันเดียวกัน มีความเชื่อมโยง มีความพั้วพันธ์คือหากเป็นไทยอีสานก็คือลาวตามชาติพันธุ์ ต้องแยกให้ออกระหว่างชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ไทย ชาติพันธุ์ลาว ขอบเขตก็คือมิติอีกด้านหนึ่ง เพราะฉะนั้นไทย-ลาว มีความเชื่อมโยงกันแบบแน่นแฟ้น จากชาติพันธุ์ ไทยอีสานแต่ก่อนคือลาว ทำให้มีคำว่าไทยอีสานเกิดขึ้น เห็นโดยชัดเจนคืออัตลักษณ์ด้านภาษา สื่อสารแบบไม่ต้องมีล่ามแปล อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน กินข้าวเหนียว ซึ่งแตกต่างจากไทยภาคกลางโดยสิ้นเชิง แม้นแต่เครื่องแต่งกาย ภาษา อาหาร ล้วนบ่งบอกอัตลักษณ์ร่วมไทยอีสานและลาว

ไทยและลาว มีความเหมือนกันด้านประเพณีงานบุญ 12 เดือน หรือ ฮีต 12 คอง 14 ที่เป็นภาษามาคู่กัน ฮีต ฮีตคอง ครองตนครองเรือน หลักๆคือการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่บรรพบุรุษกำหนดไว้ ฮีต 12 ทำบุญตามประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา ซึ่งบุญตามฮีตทั้ง 12 เดือน คือการทำบุญที่ลักษณะทำกับพระกับวัด เป็นความเชื่อที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวพุทธทั้งไทย - ลาว และมีความคิดว่าหากบุคคลปฏิบัติแบบนี้จะทำให้มีความเจริญในความคิด และครองตนแบบมีความสุขได้ตามระเบียบแบบแผนนั่นเอง ฮีต 12 คอง 14 คนไทยอีสานจะซึมซับ เข้าใจ เข้าถึง ได้ดีกว่า คนไทยภาคอื่น ๆ

ความเชื่อบุญเดือนสี่ หรือบุญผะเหวด (เป็นสำเนียงไทยอีสานและลาว) ของไทยอีสานและลาวบุญผะเหวดนี้เป็นบุญสำคัญที่สุด เพราะจะเป็นตำนานของพระพุทธเจ้าเป็นประวัติในการให้ทาน ซึ่งเขามีความเชื่อกันว่า หากใครได้ฟังตั้งแต่กัณฑ์แรกจนจบคือกัณฑ์ที่หนึ่งถึงกัณฑ์ที่สิบสาม เกิดชาติหน้าจะได้พบพระศรีอารีย์ (พระ-สี่-อาณ) มีการจัดพิธีกรรม พิธีการแห่ผะเหวดเข้าเมือง ฟังเทศน์มหาชาติที่เหมือนกันในด้านวัฒนธรรมประเพณีการสืบทอด แต่จะแตกต่างในด้านการดำเนินการ ในไทยอีสานจัดได้ทุกวัดที่มีความพร้อม ในด้านสถานที่ พระ กลุ่มคน แต่ที่ สปป.ลาวจะจัดได้เฉพาะที่หน่วยงานราชการกำหนดเท่านั้น และประชาชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

ด้านประเพณีงานบุญอื่น ๆ เช่น สงกรานต์ พิธีกรรมการนำพระลงสรงน้ำก็ต่างจากไทยอีสาน วันเข้าพรรษา สปป.ลาว จะไม่มีพิธีแห่เทียน แต่จะทำบุญถวายเทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน ถวายข้าวสาร ทำอาหารไปถวายพระที่วัด เป็นวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของคนลาวในจำปาสัก ส่วนไทยอีสาน โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานี จะมีประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ระดับชาติ คน สปป.ลาวก็จะเดินทางมาชมประเพณีแห่เทียนที่อุบลราชธานีกันล้นหลามทีเดียว อันนี้ก็ถือว่าเป็นการเชื่อมโยงสันติภาพความผูกพันโดยมีประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยง

ความเชื่อด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ อัตลักษณ์ตัวตนคนอีสานกับคนลาว พิธีกรรมคือพิธีที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้มีความรู้สึกดีในด้านจิตใจ คนที่กระทำพิธีกรรมก็เกิดมีความรู้สึกดี ความทุกข์หายไป ใจดีมันเป็นเรื่องของความรู้สึกล้วน ๆ เป็นเรื่องความเชื่อเมื่อกระทำแล้วมันดี เช่นการสู่วัณมั้นจะเกี่ยวข้องกับหมอขวัญ หมอขวัญจะสื่อสารด้วยน้ำเสียงที่คนฟังแล้วเกิดความรู้สึกคล้อยตามและสามารถเป็นเนื้อหาที่สอนคนได้ ในภาษาสู่วัณส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาลาว และความไพเราะของภาษาจะโดดเด่นมาก มากกว่าการสู่วัณเป็นภาษาไทยภาคกลาง

การนับถือผีในกลุ่มคนลาวจะไม่เอาวัฒนธรรมของพุทธเข้าไปเกี่ยวข้อง คือนับถือผีไม่นับถือพุทธ กลุ่มนับถือผีจะแหวดล้อมไปด้วยพุทธศาสนา คนนับถือผีอยากทำบุญทำไม่ได้ ผิดผี คือจะมีอาการป่วย ฉะนั้นบางกลุ่มบางบ้านต้องส่งผีคืนถิ่น และอยู่กลับพระพุทธศาสนา ได้ทำบุญได้ร่วมกิจกรรมที่

หลากหลาย และในอนาคตพุทธศาสนาและภาษาอันเดียวจะครอบคลุมทำให้เชื่อมโยงกันง่ายขึ้น การนับถือผีของไทยอีสานเป็นลักษณะ พุทธ พราหมณ์ ผี ผสมผสานเป็นพหุวัฒนธรรม

ในประเทศไทย ประเพณีวัฒนธรรมกลายเป็นจุดขาย กลายเป็นวัฒนธรรมเชิงท่องเที่ยว เป็นลักษณะด้านกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามา และเพื่อชูวัฒนธรรมให้คงอยู่ และเชื่อมโยงมิตรภาพผู้คนด้วย งานบุญประเพณี เรียกว่าใช้อัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมเป็นหลัก ไทยอีสาน และจำปาสัก สปป.ลาว อันมีวัฒนธรรมประเพณี ฮีต 12 คอง 14 เหมือนกัน อันนี้คือมิติการเชื่อมโยงที่ไม่ซับซ้อน

ความเหมือนชาติพันธุ์ไทย - ลาว คือ ชาติพันธุ์อันเดียวกัน มีภาษาสื่อสารกันเข้าใจ วัฒนธรรมการกิน การแต่งกาย

ความต่างระหว่างไทย - ลาว คือ การปกครอง กฎหมาย

4.7 ปัญหาอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว

4.7.1 ปัญหาด้านบุคคล วัฒนธรรมคือความมั่นคงของประเทศชาติ กลุ่มชน เผ่าพันธุ์ ในปัจจุบันคนไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณี ทำให้บางประเพณีเลือนหายไป

4.7.2 ปัญหาด้านความสัมพันธ์ ปัญหาความบอบบางด้านจิตใจ ที่เกิดจากระบบของการปกครองมีเหตุให้เคลื่อนย้าย อพยพ และอยู่กับถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์สั่นคลอน ฉะนั้นต้องศึกษาด้านประวัติศาสตร์ไทย ลาว และให้คุณค่ามากที่สุดเพื่อนำมาพัฒนาความสัมพันธ์ในพื้นที่ฐานการมีชาติพันธุ์ รากเหง้าอันเดียวกันมันแยกกันไม่ออก แตกต่างกันที่การปกครอง

4.7.3 ปัญหาด้านการดำรงรักษาและสืบทอด จากการเวลาที่เปลี่ยนแปลง โลกที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดคนรุ่นเก่า คนรุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจในบริบทของวัฒนธรรม การจะดำรงรักษาและสืบทอดคือการให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมมีบทบาทในกิจกรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและประยุกต์ใช้สิ่งใหม่แต่ไม่ขัดต่อขนธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีจะนำพาการดำรงรักษาและสืบทอดได้

4.8 ข้อเสนอแนะ

4.8.1. ภาครัฐ เอกชนควรจัดให้มีการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงอย่างต่อเนื่องเป็น ประเพณีร่วมทางวัฒนธรรมอุบล-จำปาสักประจำปี กลายเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี เชิงการท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจให้เกิดแก่คนสองฝั่งโขง สร้างมิตรภาพผ่านอัตลักษณ์ร่วมทาง วัฒนธรรม

4.8.2 ภาครัฐหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการสร้างงาน สร้างกลุ่มอาชีพและ กิจกรรมที่ต่อเนื่องตามหมู่บ้านชุมชนชายแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง เช่น การผลิตสินค้าจากทุนทาง วัฒนธรรม ส่งเสริมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและยั่งยืน

4.8.3 ภาครัฐควรให้ความรู้สู่ชุมชนตามวิถีธรรมชาติอนุรักษ์สิ่งที่มี การวางแผน การจัดการ การบูรณาการสร้างเสริมความเข้มแข็งสู่ชุมชนให้อยู่ร่วมกันเป็นวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงและรัฐบาลต้องมีแนวทางการปฏิบัติ การแก้ปัญหาให้ตรงกับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของชุมชน ลุ่มแม่น้ำโขงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และมีการนำไปปฏิบัติได้จริง

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย “อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย ลาว” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่อุบลราชธานี ประเทศไทย และ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 14 คน/รูป โดยมีสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ข้อสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.1 สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว

5.1.2 ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

5.1.3 การสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว ด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (Literacy Component) การบันทึก เช่น คัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม และการเทศนาของพระสงฆ์ รักษาวัฒนธรรม เรื่องเล่าท้องถิ่นในลุ่มแม่น้ำโขง 1) ประวัติศาสตร์ชาติไทย ลาวเป็นประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่คู่กันมายาวนาน กลุ่มแขวง (จังหวัด) ลาวตอนใต้ ที่ประกอบด้วย สะหวันนะเขต สาละวัน เซกอง จำปาสัก และอัตตะปือ ของ สปป.ลาว นั้น มีพื้นที่ติดกับไทย คือ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในที่นี่เรียกรวมกันว่า ลุ่มแม่น้ำโขง ผู้คนที่อาศัยในแถบถิ่นนี้มีลักษณะทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับกับชาวอีสานในประเทศไทย นอกจากนั้นพื้นที่ลาวตอนกลางยังมีฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ ปราสาทวัดพู จำปาสัก สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตาคอนพะเพ็ง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าลาวตอนกลางมีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรม แห่หลวงประวัติศาสตร์และความเป็นมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรจามปา ที่ล้วนมีคุณค่าทางวัฒนธรรม วิชาการและการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคนลาวตอนใต้กับคนไทยอีสานของไทยนั้นมีความร่วมทางชาติ

พันธุ์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตการไปมาหาสู่ของคนในชุมชนทั้งสองฟาก ผงแม่น้ำโขง โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับประชาชน ท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงนโยบายระดับประเทศ จากผลการศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขงในสวนของ ประเทศไทย และ สปป. ลาว ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย - ลาว ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยอีสาน และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในประเทศลาว ซึ่งมีความร่วมทางเชื้อสายเครือญาติ ทำให้มีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันเพราะคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงล้วนมีที่มาจากรากเหง้าเดียวกัน มีสิ่งที่คล้ายกันคือวัฒนธรรมมีความเหมือนกันทำให้ชาติพันธุ์ไทยลาวแยกกันไม่ออก การมองอุบลราชธานีไทย กับ สปป.ลาวแขวงจำปาศักดิ์ มิติความเข้าใจ ถือเอาฝั่งโขงเป็นสำคัญ คือ ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ทำให้มองเห็นว่าอุบลราชธานีเป็นไทย และมองเห็นจำปาศักดิ์ เป็น สปป.ลาว ซึ่งถูกแบ่งโดยแม่น้ำโขง โดยการปกครอง แต่ชาติพันธุ์ความเป็นรากเหง้าอันเดียวกันยังอยู่ไม่ได้เสื่อมสลาย ภาษาการสื่อสาร วัฒนธรรมมันเป็นอัตลักษณ์ที่คงอยู่เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน 2) วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม มีความสำคัญมาก และมีประโยชน์มาก วรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย - ลาว อัตลักษณ์ด้านภาษาวรรณกรรมในนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในชนชาติไทย-ลาว จะเห็นว่า คนไทย - ลาว เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีการใช้ถ้อยคำสำนวนเพื่อให้เรื่องน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สื่อความหมายให้มีความชัดเจน ปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภาษาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านได้อธิบายเอกลักษณ์ทางภาษาของคนทั้งสองชนชาติ มีคำคล้ายคลึงกันบางส่วน และมีคำที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นลักษณะร่วมในการใช้ภาษา ตลอดจนการใช้สำนวนในแต่ละถิ่น เอกลักษณ์ทางภาษาวรรณกรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางภาษา แต่ไม่ได้เหมือนกันทีเดียว ภาษาวรรณกรรมจึงเป็นพาหะที่สำคัญทางวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นตัวตนของกลุ่มชนวรรณกรรมการบันทึกคัมภีร์ใบลาน คัมภีร์ใบลานนี้จะบันทึกเรื่องราวทางพุทธศาสนา นิทานวรรณกรรม ยารักษาโรคก็มี แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ เป็นเรื่องพระพุทธศาสนา ที่เป็นบทสวดมนต์ระเบียบ ข้อปฏิบัติ อีกประเภทหนึ่งคือเรื่องเล่า นิทานที่เป็นเรื่องที่คืดสอนใจคนเน้นในเรื่องการกตัญญูรู้คุณ การทำบุญ การทำนุบำรุงศาสนา พระสงฆ์หรือผู้รู้จะนำโหวตจากคัมภีร์ใบลานมาถ่ายทอด เอนิทานมาเป็นตำราสอนคน เพราะสมัยก่อนไม่มีหลักสูตร เพราะฉะนั้นการถ่ายทอดลักษณะนี้จึงเรียกว่าเป็นหลักสูตรผ่านวิธีการจดจำ และสืบทอดกันมาจนเป็นวัฒนธรรม และคนไทยอีสาน คนลาวจำปาศักดิ์มีการสื่อสารการแสดงเป็นศิลปการแสดงที่เป็นลักษณะของกลอนลำซึ่งจะเขียนมาจากคัมภีร์ใบลาน ที่มีคำสอนเรื่องพระพุทธศาสนา นำมาถ่ายทอดให้คนได้ฟังได้เห็นจนเป็นวัฒนธรรมผ่านการแสดง 3) เรื่องเล่าลุ่มแม่น้ำโขง เรื่องเล่าสองฝั่งโขง มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตทั้งสองฝั่งโขง ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน หล่อเลี้ยงชีวิตคนสองฝั่งโขง เป็นแหล่งทำมาหากินคือการประมงตามวิถีท้องถิ่นจนถึงเป็นแหล่งค้าขายปลาแม่น้ำโขง เป็นแหล่งเศรษฐกิจ และเป็นตำนาน

พญานาคที่ผูกเรื่องราวมากมายเป็นนิทานเป็นวรรณกรรมสืบทอดจนถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งที่มีอิทธิพลในด้านการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมสองฝั่งโขง 4) วัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาของคนลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว ถือหลักถือฮีต ทุกอย่างต้องมีหลักเกณฑ์ตามประเพณี ฮีต 12 คืองานบุญทั้ง 12 เดือน ที่มีการรักษาสืบทอดการปฏิบัติที่มีความเหมือนและความต่างด้านวิธีการหรือพิธีการต่าง ๆ แต่อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมยังคงอยู่ เช่นบุญแห่พะเหวดเทศน์มหาชาติที่มีธรรมเนียมการปฏิบัติที่คงความเป็นวัฒนธรรมของคนลุ่มน้ำโขงไทยลาว ที่เป็นแนวคิดหรือกุศโลบายในฮีต 12 คือเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในชุมชน ซึ่งโบราณกาลท่านสร้างไว้เพื่อไม่ให้คนเราทิ้งคุณงามความดีในแต่ละเดือน ให้มีการรวมตัวมีการสร้างสรรค์มีการพบปะ มารวมกันมาสร้างความดีตามฮีต 12 ตามคอง 14 ซึ่งเป็นระเบียบข้อปฏิบัติตามคอง ซึ่งหากแต่ละคนอยู่ในคองแล้ว ความสงบสุขก็จะเกิดขึ้น แม้ว่าปัจจุบันประเพณีหลาย ๆ อย่างกลายเป็นเชิงการท่องเที่ยวไป แต่นี่ก็คือการรักษาอนุรักษ์ถ่ายทอดของคนรุ่นใหม่ ที่มีการชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไม่ให้สูญสลายไปตามกาลเวลา

5.1.2 ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

1) ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว จากการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างคนลาวตอนใต้กับคนไทยอีสานของไทยนั้นมีทั้งความร่วมมือทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตการไปมาหาสู่ของคนในชุมชนทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง โดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนถึงนโยบายระดับประเทศ จากผลการศึกษาข้อมูลด้านชาติพันธุ์วรรณา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขงในสวนของประเทศไทยและ สปป. ลาว ได้แก่ กลุ่ม ชาติพันธุ์ไท - ลาว ที่ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยอีสาน และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในประเทศลาว ซึ่งมีความร่วมมือเชื่อสายเครือญาติ ทำให้มีการไปมาหาสู่และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันเพราะคนในชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงล้วนมีที่มาจากรากเหง้าเดียวกันการอพยพหรือว่าการอยู่ ณ ที่เดิม ก่อนมีการแบ่งเขตการปกครองจากระบบทางการเมือง คนสองฝั่งโขงคือกลุ่มชนเดียวกัน เป็นเครือญาติกัน และเมื่อมีการแบ่งเขตการปกครองเกิดขึ้นทำให้เป็นไทยเป็นลาว คนอยู่ที่เดิมคืออยู่ที่เดิม แต่คนที่อพยพ การเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยทำให้ผู้คนที่อยู่อพยพนำเอาวัฒนธรรมไปด้วย และเมื่ออยู่ ณ ถิ่นที่ใดก็มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่นั่น ฉะนั้นวัฒนธรรมประเพณีของคนสองฝั่งโขงจึงมีความเหมือนกัน วัฒนธรรมจึงเป็นอัตลักษณ์ที่คงอยู่และเป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนที่เชื่อมโยงโดยธรรมชาติของชาติพันธุ์คนสองฝั่งโขง

2) การเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม การเชื่อมโยง จากบันทึก คัมภีร์ไบเบิลาน พุทธศาสนา นิทาน วรรณกรรม สมัยโบราณเรียกว่า การจาร ลงบนใบไม้ เป็นอักษรขอมไทย อักษรไทยน้อย อักษรธรรมอีสาน และอักษรไทยกับอักษรลาวจะมีความคล้ายคลึงกัน

การบันทึกจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และการดำเนินเรื่องแต่ละเรื่องจะไม่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นนิทานเรื่องจำปาสี่ต้น หงส์หิน หรือว่าผาแดงนางไอ่ แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือเรื่องของการสอดแทรกคติธรรม จริยธรรม ความกตัญญู ความอดทน เช่นสีหนมโนรา เป็นวรรณกรรมลุ่มน้ำโขง ที่เชื่อมโยงวิถีไทย - ลาว ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ความอดทน พันธุ์อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อจะได้เจอสิ่งที่ตนเองรัก เป็นคติความเชื่อทางจิตวิญญาณ รวมไปถึงเรื่องพระเวสสันดร จะเขียนเป็นภาษาธรรม จะเป็นหลายตอนแต่ละตอนจะเล่าเป็นเรื่องๆไป จากความสบายไปสู่ความลำบากให้เห็นถึงคุณธรรมจริยธรรม อดทน ต่อสู้ บำเพ็ญบุญบารมี ฉะนั้นวัฒนธรรมทางวรรณกรรมของคนสองฝั่งโขง เรียกว่าเป็นวรรณกรรมอันเดียวกัน 3) การเชื่อมโยงด้านศาสนา การนับถือศาสนาของคนไทยอีสาน คนลาวจำปาสักจะนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ยึดเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ยึดหลักไตรลักษณ์ หลักไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความไม่เที่ยง ความทุกข์ ความว่างเปล่า เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป หลักตัวนี้มันทำให้คนไม่ยึดติด ยึดมั่น และมีหลักศีล 5 หลักธรรมพื้นฐานของการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตด้านศาสนาพุทธ นำมาปฏิบัติชีวิตก็มีสุข ศาสนาในความเชื่อชาวพุทธเชื่อว่าเป็นเรื่องดี เป็นสิ่งดี เป็นมงคลต่อชีวิต และมีความเชื่อว่าลูกผู้ชายหากได้บวชคือการทดแทนคุณบิดามารดา 4) ด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มน้ำโขงไทย - ลาว การจะเกิดพิธีกรรมก็มาความเชื่อเมื่อมีความเชื่อจะมีศรัทธาตามมา ฉะนั้นพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ คนอีสาน หรือคนสองฝั่งโขงจะมาจากความเชื่อ และมีความเชื่อเรื่องผีมาก ๆ นับถือผี บูชาผี มีผีประจำบ้าน ประจำตระกูล มีการสืบทอดการนับถือรุ่นต่อรุ่น มีพิธีกรรมเลี้ยงผี บูชาผีตามกลุ่มชนที่นับถือผี ใน สปป.ลาว ในกลุ่มนับถือผีจะไม่นับถือพุทธศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ คนชนเผ่า แม้กระทั่งกลุ่มคนพูดภาษาไทย ไทยดำ ไทยขาว เขาก็นับถือผีเช่นกัน ส่วนในไทยนับถือพุทธ พราหมณ์ ผี ผสมผสาน ส่วนความเชื่อลัทธิพราหมณ์ คนไทยอีสานกับคนลาว ในเรื่องลัทธิพราหมณ์ ถือว่ายังมีอิทธิพลอยู่มากพอสมควร และมีอิทธิพลทางด้านจิตใจค่อนข้างมาก จะเห็นได้จากขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น การจะก่อสร้างอาคาร บ้านเรือนหรือที่ทำการสำนักงานใด ๆ จะมีพิธีบวงสรวง บอกกล่าวเทพยดา ของสิ่งอันเป็นมงคลงเกิดแก่ตนเองและกิจการ ด้านการทำมาหากิน การทำนา การทำประมง เขาจะมีความเชื่อ ก่อนจะเข้าไปทำนาต้องมีการบอกกล่าว เช่นการทำนาจะบูชาผีตาแฮก ให้ข้าวนาอุดมสมบูรณ์ ความเชื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมเป็นสิ่งที่คู่กัน

5.1.3 การสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน พบว่า การสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน ด้านสันติภาพคือสายสัมพันธ์เชื่อมโยง การพึ่งพาอาศัยคือสันติภาพโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดจากความผูกพัน ซึ่งมีโดยไม่ต้องสร้าง แต่การจะรักษาดำรงไว้ซึ่งสันติภาพจนกลายเป็นอัตลักษณ์นี้ถือว่าต้องร่วมมือร่วม

แรงร่วมใจให้เกิดอัตลักษณ์และคงอยู่สืบไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่น ภาษา ศิลปะ กฎหมาย การปกครอง ประเพณีและศีลธรรม เป็นต้น ถือเป็นความเจริญอกงามทางสติปัญญาของมนุษย์ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้และรับถ่ายทอดมาจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันอันความรวมถึงธรรมเนียมประเพณีและสถาบันทางสังคม เป็นวิธีการดำรงชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงสันติภาพที่ผ่านวัฒนธรรมสันติภาพเกิดขึ้นในความเชื่อ ไทย-ลาวจะมีความเชื่อที่คล้ายกันมีการปฏิบัติเหมือนกัน เช่นมีสงกรานต์ มีแห่พระเวศเทศน์เหมือนกัน แต่จะต่างกันด้านการดำเนินวิธีการ เรียกว่ามีฮีต 12 เหมือนกัน ฉะนั้น วัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นสื่อกลางเป็นสายใยเป็นการเชื่อมโยงคนไทยคนลาว โดยคนลาวเดินทางมาทำบุญที่ไทย คนไทยเดินทางไปทำบุญที่ลาว สายบุญก่อให้เกิดสันติภาพที่ผ่านความเชื่อด้านศาสนา เกิดจากการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน พระพุทธเจ้าองค์เดียวกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาไม่ได้แตกต่างกัน การสร้างสันติภาพผ่านความเชื่อทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญของสังคมที่เป็นแกนกลางทางด้านจิตใจของคนทั้งสองฝั่ง เป็นกรอบที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนลุ่มน้ำโขงให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุขในทุก ๆ ด้านและที่สำคัญความเชื่อด้านพิธีกรรมที่คล้ายกัน เชื่อมโยงให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น เรียกได้ว่าสันติภาพผ่านความเชื่อด้านพิธีกรรมทางจิตวิญญาณของคนลุ่มน้ำโขง ผ่านกระบวนการวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาตราบจนปัจจุบัน

5.1.4 ปัญหาอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย – ลาว

5.1.4.1 ปัญหาด้านบุคคล วัฒนธรรมคือความมั่นคงของประเทศชาติ กลุ่มชน เผ่าพันธุ์ ในปัจจุบันคนไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณี ทำให้บางประเพณีเลือนหายไป

5.1.4.2 ปัญหาด้านความสัมพันธ์ ปัญหาความบอบบางด้านจิตใจ ที่เกิดจากระบบของการปกครองมีเหตุให้เคลื่อนย้าย อพยพ และอยู่กับถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์สั้นคลอน ฉะนั้นต้องศึกษาด้านประวัติศาสตร์ไทย ลาว และให้คุณค่ามากที่สุดเพื่อนำมาพัฒนาความสัมพันธ์ในพื้นที่ฐานการมีชาติพันธ์ รากเหง้าอันเดียวกันมันแยกกันไม่ออก หากแตกต่างกันที่การปกครอง

5.1.4.3 ปัญหาด้านการดำรงรักษาและสืบทอด จากการเวลาที่เปลี่ยนแปลง โลกที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดคนรุ่นเก่า คนรุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจในบริบทของวัฒนธรรม การจะดำรงรักษาและสืบทอดคือการให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมมีบทบาทในกิจกรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและประยุกต์ใช้สิ่งใหม่แต่ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีจะนำพาการดำรงรักษาและสืบทอดได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา“อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย ลาว”ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.2.1 สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว ตามประวัติศาสตร์อันยาวนานของไทยและลาวเป็นประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่างจากชาติอื่น ๆ ในเชิงชาติพันธุ์ ในชาติอื่น ๆ จะมีเชื้อสายชาติพันธุ์ที่ต่างกันเลย ไทยกับลาวจะแยกกันไม่ออกสิ่งที่แยกคือการแบ่งเขตการปกครอง ให้เกิดความเป็นไทย - ลาว ความผูกพันไทย-ลาวมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ด้วยมีรากเหง้ามีเชื้อสายมีวัฒนธรรมประเพณีอันเดียวกัน ไปมาหาสู่กันเป็นเครือญาติ ไทย - ลาว โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทย - ลาว ที่มีแม่น้ำโขงกั้นกลาง ไทยอีสานมีความผูกพันจากอดีตในสมัยที่ยังไม่แบ่งเขตปกครองเราไปมาหาสู่กัน พอแบ่งเขตกลายเป็นต้องเลือกจะอยู่ฝั่งไหน ระหว่างแม่น้ำโขงกั้นในครอบครัวเดียวกันในเครือญาติเดียวกัน อีกคนเลือกจะอยู่ฝั่งซ้าย อีกคนเลือกจะอยู่ฝั่งขวา เมื่อมีการเลือกก็ต้องมีการแยกแต่เชื้อสายและความสัมพันธ์ยังอยู่ เพราะฉะนั้นลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมถูกนำมาด้วยและถ่ายทอดกันมา การดำเนินชีวิตมีความกลมกลืนด้วยภาษาเดียวกันแต่แตกต่างที่สำคัญ วัฒนธรรมการกิน กินข้าวเหนียวฉกปลาแดก คือวัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นคนไทยอีสาน และคน สปป.ลาว มีประวัติศาสตร์การนับถือศาสนาพุทธที่เหมือนกัน เข้าวัดฟังธรรมยึดหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลุ่มนับถือผีก็คล้ายกันการไหว้การบูชาการสืบทอด จะเห็นว่าอุบลราชธานี จำปาสักมีประวัติศาสตร์ที่มีความใกล้ชิดด้านเชื้อชาติ มีรากฐานจากเผ่าพันธุ์เดียวกัน จึงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำมาหากินร่วมกัน จำปาสักและอุบลราชธานี เป็นแหล่งที่อุดมด้วยอารยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีลุ่มน้ำโขงหล่อเลี้ยงชีวิตทั้งสองฝั่ง มีวัฒนธรรมอันล้ำค่าโดดเด่นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งด้านการศึกษาและด้านศาสนา มีหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนา มีความเชื่อตามฮีต 12 ที่เหมือนกัน คือการทำบุญ 12 เดือน ทั้งไทยอีสาน - จำปาสัก มีการสืบทอดรักษาประเพณีฮีต 12 โดยการนำมาปฏิบัติ ให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประเพณีฮีต 12 ให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอานัน จันทมโม ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทาง “ฮีต 12” ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ผลของการวิจัยพบว่าการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเมืองปากเซ ยังดำเนินชีวิตตามโดยยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คู่ขนานกับประเพณีวัฒนธรรม อันติงามของชาวลาวเมืองปากเซ โดยมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนิน 2) ประเพณี ฮีต 12 ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซยังได้ให้ความ

สนใจเป็นอย่างดี ยังได้รับการขนบธรรมเนียมประเพณีฮิต 12 เดือนนี้ที่ตกทอดมาแต่สมัยโบราณ ถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าชาวลาวเมืองปากเซยังได้รับการ ฮิต ครงประเพณีไว้ เพื่อสืบทอดบอกต่อไปให้ ลูกหลานในวันข้างหน้า และเพื่อเป็นแบบในการดำเนินชีวิต จะได้เคียงคู่กับ พระพุทธศาสนา สืบต่อไป

3) การดำเนินชีวิตตามแนวทาง “ฮิต 12” ของชาวพุทธลาวใน เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ได้ดำเนิน ชีวิตตามประเพณี ฮิต 12 และก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ เป็นเครื่อง พิสูจน์ความเพื่องฟูความเจริญทางประเพณีวัฒนธรรม ของชนชาวลาวแต่สมัยโบราณ ตลอดถึง ปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา จำปารักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาบุญมหาชาติ (ผะเหวด) กับการเสริมสร้างจริยธรรมทางสังคมในจังหวัดอุบลราชธานีกับเมืองปากเซแขวงจำปาสัก สปป.ลาว” เป็นการศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมายาวนาน ของ อุบลราชธานีกับเมืองปากเซแขวงจำปาสัก เปรียบเทียบให้เห็นภาพด้านศรัทธา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมร่วม ที่ไม่แตกต่างกัน กลมกลืนกันจนเป็นอัตลักษณ์ร่วมทาง วัฒนธรรมเดียวกัน ผลจากการวิจัยสรุปว่า เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ต้องการให้คนในสังคม ศรัทธาใน การทำบุญมหาชาติตามประเพณีและพิธีกรรม ความเชื่อ เช่น เริ่มต้นจากพระเจ้าพระพรหมวรราช สุริยวงศ์ เจ้าเมืองอุบลราชธานี ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมประเพณีการทำบุญมหาชาติ (ผะเหวด) จาก ล้านช้าง ฉะนั้นการตกแต่งสถานที่ทำให้เกิดความศรัทธาและสวยงาม และจัดทำเครื่องบูชา ชันห้า ชัน แปด ข้าวพันก้อนทำให้ครบคาถาพัน รุ่งส่อ รุ่งชัย หม้อน้ำ โองน้ำ ฝักรูปพระเวสสันดร ทั้ง 13 กัณฑ์ และหอพระอุปกุตมีอัฐบริวารแปดประการ พิธีการเชิญพระอุปกุต และแห่พระอุปกุต พิธีเชิญพระ เวสสันดร และแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง โดยภาพรวมแล้ว พบว่า งานบุญเทศน์มหาชาติอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกับเมืองปากเซ จำปาสัก

5.2.2 ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิต วิญญาณ พบว่า พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ คนอีสาน หรือคนสองฝั่งโขง ที่มาจากความเชื่อ และศรัทธา ก็ตามมา มีความเชื่อในเรื่องผี นับถือผี บูชาผี มีผีประจำบ้าน ประจำตระกูล มีการสืบทอดการนับถือ รุ่งต่อรุ่ง ใน สปป.ลาว ในกลุ่มนับถือผีจะไม่นับถือพุทธศาสนา ในอุบลราชธานีจะนับถือพุทธ พราหมณ์ ผี ผสมผสานเป็นพหุวัฒนธรรม แต่พิธีกรรมต่าง ๆ ในลัทธิพราหมณ์ ถือว่ายังมีอิทธิพลอยู่ มากพอสมควร และมีอิทธิพลทางด้านจิตใจค่อนข้างมาก เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จะเห็นได้จาก ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การทำนา การทำประมง เขาจะมีความเชื่อ ก่อน จะเข้าไปทำนาต้องมีการบอกกล่าว ดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์ สิงห์ ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง สู่งาน ออกแบบภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ชีวิต

แบบฟังพาท้าย บางครั้งคราวเกิดภัยธรรมชาติ มนุษย์จึงขาดที่พึ่งทางจิตใจ ในพลังที่ตนไม่รู้จักใช้ ความคิดฝันหรือ จินตนาการ (Imagination) ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดการบูชาเพื่อธรรมชาติจะได้ให้ความ เอื้ออำนวยแก่การดำรงชีพ เช่นในยามที่ฝนแล้งจะมีการทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทพเจ้า ซึ่งความเชื่อของมนุษย์จะเชื่อมโยงไปถึงสิ่งลึกลับ เช่น เทพเจ้า เทวดา ภูติ ผี ปีศาจ เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ก็เช่นกัน ความเชื่อของคนลุ่มน้ำโขงที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ฟังพามาแม่น้ำที่เป็นแหล่งเลี้ยงชีพหลักต้องการความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ จึงเกิดความเชื่อและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำโดยมีความเชื่อของตัวแทนของสายน้ำนั้น คือ นาคและมังกร เป็นเอกลักษณ์ของตัวแทนแห่งน้ำที่เชื่อมโยงกันกับชุมชนของคนลุ่มน้ำโขงทั้งหกประเทศที่เหมือนกัน พลังของความเชื่อนั้นส่งผลต่อการกระทำไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่เพื่อที่จะส่งผ่านความศรัทธา สู่วัฒนธรรม เพื่อการบูชาแม่น้ำ เพื่อให้ส่งผลกลับมาสู่มนุษย์

5.2.3 การสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน พบว่า แนวคิดการสร้างสันติภาพ จริง ๆ คือสายสัมพันธ์เชื่อมโยง การฟังพาท้ายคือสันติภาพโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดจากความผูกพันที่มีรากเหง้าเดียวกัน มีวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ปฏิบัติเหมือนกัน วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการกิน การแต่งกายที่คล้ายกับประกอบกับการมีความเชื่อ มีพิธีกรรมทางจิตวิญญาณที่แทบจะไม่แตกต่างกันเลย ความเหมือนความคล้าย การปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันจะต่างกันในวิธีการ มิตรร่วมทางวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่ก่อให้เกิดสันติภาพ ประกอบด้วยศิลปะการแสดงเกิดจากการแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงหรือมีการแสดงร่วมกัน เป็นการสร้างมิตรภาพสันติภาพให้เกิดขึ้น เช่น การแสดงดนตรี การฟ้อนการรำ การร้องหมอลำ เพลงไทย เพลงลาว การสื่อสารกันทางภาษาที่เข้าใจกันโดยไม่ต้องใช้ล่าม สันติภาพที่เกิดจากการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน มีประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา มีฮีต 12 คอง 14 ที่ใช้คำเดียวกันทำบุญร่วมกัน สันติภาพที่เกิดการร่วมกิจกรรมด้านการทำบุญตามประเพณี 12 เดือน การแข่งเรือสองฝั่งโขงอันนี้คือที่แน่นแฟ้น ถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์สันติภาพและส่งเสริมซึ่งกันและกัน รวมไปถึงมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นด้วย ด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการแสดงของอุบลราชธานีประเทศไทย จำปาสัก สปป.ลาว สอดคล้องกับงานวิจัยของพลวัฒน์ โตสารเดชและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศิลปะการแสดงร่ายย่อนยุคแถบลุ่มน้ำโขง” ผลการศึกษา บทบาทและคุณค่าการแสดงร่ายย่อนยุคแถบลุ่มน้ำโขง อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ ปี 2548 สวาร์วางจะได้รับความนิยมไปแสดงในงานต่างๆ ส่วนร่ายเมืองปากเซ จำปาสัก คือการเต้นบาสโลบ ถือว่าเป็นจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองปากเซ จำปาสัก และทุกแขนงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านบทบาทร่ายที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมและ

ประเพณีของอำเภอพิบูลมังสาหารและร่ำวงเมืองปากเซ จำปาสัก มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนและเป็นการเชื่อมโยงโดยตรงต่อสังคมในกลุ่มชาติไทย - ลาว สื่อถึงความเอื้ออาทรต่อกัน เกิดสามัคคีและสืบทอดด้านวัฒนธรรมประเพณี และงานวิจัยของ กนกกาญจน์ เมืองแก้ว (2020) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมสองฝั่งโขงกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา : กรณีศึกษา ตลาดชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - ลาว ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่าวัฒนธรรมสองฝั่งโขงเป็นอีกเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างชาวไทยและชาวลาวเอาไว้ได้อย่างแน่นแฟ้นที่อยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมชุมชนในหลักการอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์คนสองฝั่งโขงเมื่ออยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันแล้วนั้นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ความเกื้อกูลกัน มีน้ำใจซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากพ่อค้าแม่ค้าชาวไทยและชาวลาวที่มาก้าขายในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมวัฒนธรรมของคนสองฝั่งโขง ในส่วนของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมนั้น ได้พัฒนาให้เกิดการสื่อสารเข้าใจเป็นรูปภาพ เป็นป้ายไว้นิลทนความร่วมมือสองฝั่งเกิดขึ้น เชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับลาวให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ ถือว่าวัฒนธรรมชุมชน ของทั้งสองฝั่งเป็นตัวเชื่อมโยงประชาชนสองเชื้อชาติเข้าด้วยกันโดยอาศัยการทำมาค้าขาย การมีวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นรากฐานสำคัญ ภายในท้องถิ่นนั้นก็ย่อมส่งผลให้ปัจจุบันความเข้มแข็งนั้นก็ได้ลดน้อยลงไปจากเดิม แต่กลับ กลายมาเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาและมิตรภาพย่อมเกิดขึ้นระหว่างชาวไทยและ ชาวลาว

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐ เอกชนควรจัดให้มีการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปะการแสดงอย่างต่อเนื่องเป็นประเพณีร่วมทางวัฒนธรรมอุบล-จำปาสักประจำปี กลายเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงการท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจให้เกิดแก่คนสองฝั่งโขง สร้างมิตรภาพผ่านอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม
2. ภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการสร้างงาน สร้างกลุ่มอาชีพและกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามหมู่บ้านชุมชนชายแดนสองฝั่งแม่น้ำโขง เช่น การผลิตสินค้าจากทุนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและยั่งยืน
3. ภาครัฐควรให้ความรู้สู่ชุมชนตามวิถีธรรมชาติอนุรักษ์สิ่งที่มี การวางแผน การจัดการ การบูรณาการสร้างเสริมความเข้มแข็งสู่ชุมชนให้อยู่ร่วมกันเป็นวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาพื้นที่ และการจัดการแก้ปัญหาพื้นที่ การปรับปรุงแบบให้เหมาะกับพื้นที่
2. ควรศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมผสาน ในรูปแบบเชิงปริมาณ ผสมเชิงคุณภาพ ได้ทั้งสถิติและคุณภาพ
3. ควรศึกษากลุ่มวัฒนธรรมตามวิถีชุมชน จนกลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจกลุ่มน้ำโขง ให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มชนลุ่มแม่น้ำโขง

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ เมืองแก้ว. (2020). วัฒนธรรมสองฝั่งโขงกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา: กรณีศึกษา ตลาดชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - ลาว ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 8 (2)
- กนกวรรณ มะโนรมย์. (2551-2552). *บทบาทของรัฐในการค้าชายแดนและการค้าข้ามชาติ*. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ,คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- กรมการปกครอง. (2561). คู่มือปฏิบัติการดูแลรักษาเขตแดนในพื้นที่ชายแดนไทย – ลาว. โรงพิมพ์ อสารรักษาดินแดน,กรมการปกครอง: ถนนลำลูกกา – ฉะเชิงเทรา จังหวัดปทุมธานี.
- เก็ดถวา บุญปรากรและคณะ. (2556). “ปลาร้า ปลาแดก” การนิยามความหมายและการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านอาหารของชาวอีสานในพื้นที่ชายแดนใต้.การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ (น1184)ครั้งที่ 13 ,2556
- เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2561). จำปาสัก : วัฒนธรรมพุทธศาสนาเถรวาทกับการครอง อำนาจนำทางวัฒนธรรมต่อพื้นที่และวิถีชีวิตผู้คน.คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*,8 (1)
- จิรัฐิพร ไทยงูเหลือมและ ประเทือง ทินรัตน์. (2557). ลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทย กับนิทานพื้นบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *ปรัชญาดุสิตบัณฑิต ,สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์* ,6 (1), DOI=10.14457/KU.the.2014.31
- ฉัตรทิพย์ สุวรรณชินและพนมพร จันทระปัญญา. (2558). การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*,7(2)
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2550). *วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง. อัตลักษณ์+เอกลักษณ์*. ศูนย์สตรีศึกษา,คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม เรื่องผีในอีสาน: ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เขมร ส่วย และเวียดนามที่อาศัยอยู่ในบริเวณอีสานใต้ของประเทศไทย. รายงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีที่พิมพ์ 2556
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2548). *ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. (2553). *พุทธศาสนากับสังคมการเมืองในอุษาคเนย์*. ใน สุเจน กรรพฤทธิ์ และสิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ (บรรณาธิการ). *อุษาคเนย์ที่รัก*. กรุงเทพฯ. (หนังสือที่ระลึก ฉลองครบรอบ 10 ปี โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ไทยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (หน้า 1508)

ธัญชนก นาควิโรจน์. (2559). *ฐานข้อมูลสังคม – วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*.

ธีระ นุชเปี่ยม. (2558). *สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. ใน สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, *สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

นรินทร์ พุคลา. (2550). *พรรคประชาชนปฏิวัติลาว กับการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมลาว*. *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาไทศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. *วารสารปริชาต*, 19 (2) 32-33

นันทนา ปริมาณุศิษฏ์. (2556). *โอชาอาเซียน*. กรุงเทพฯ: มติชนนันทนา

นิลุบล ไพเราะ. (2563). *จินตกรรมมิตรภาพผ่าน “ปลาแดก” และ “สะพาน” ในความสัมพันธ์ไทย-ลาว*. *วารสารศาสตร์*, (น.172), 13 (1).

นิยม วงศ์พงษ์คำและคณะ. (2555). *เปรียบเทียบพระไม้แขวงจำปาสัก สปป.ลาว กับอุบลราชธานี: มติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น* : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บัญชา จำปารักษ์. (2557). *การศึกษาบุญมหาชาติ(พะเหวด)กับการเสริมสร้างจริยธรรมทางสังคมในจังหวัดอุบลราชธานีกับเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว*. *วิทยาเขตหนองคาย*.

บุญหนา จิมานัง. (2556). *ความสัมพันธ์ลาวกับไทย*. *ธรรมทรรศน์*, 13 (2)

ปกรณ สิ่งดี. (2554). *โครงการศึกษาเอกลักษณ์ลุ่มแม่น้ำโขง สู่งานออกแบบภายในศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำโขง*. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน*. *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

ประไพพิมพ์ พานิชสมัย. (2560). *การออกแบบอัตลักษณ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช*. *ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ*, *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

ปราณี วงษ์เทศ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

ปริชา คุวินทรพันธ์. (2551). *แนวคิดทางมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะบางประการของสังคมและวัฒนธรรมไทย*. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ปีที่ 42 ฉบับที่ 2* (43)

ปัญญา แพงเหล่า. (2554). *100 เรื่องเมืองอุบล*. *โรงพิมพ์อุบลออฟเซทการพิมพ์ อุบลราชธานี*. 1

- ปิยะลักษณ์ โพธิ์วรรณ. (2016). กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผีอีสาน. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*. 102
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2555). พระพุทธศาสนาในลาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอานัน จันทมโม. (2560). *ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวทาง “ฮีด 12” ของชาวพุทธลาวในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตกา จารุมา. (2022). บทบาทพระพุทธศาสนาในประเทศไทยปัจจุบัน : สำเร็จหรือล้มเหลว. คณะมนุษยศาสตร์ มหาบัณฑิตเอเรียวิทยาลัยในพระสังฆราชูปถัมภ์: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พลวัฒน์ โตสารเดชและคณะ. (2560). การพัฒนาศิลปะการแสดงรำวงย้อนยุคแถบลุ่มน้ำโขง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8 (1) 152
- พิชญ์ จันทร์วิทัน. (2556). เส้นท่งภาษาลาว (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์. 2556.
- เพ็ญสิ่ง จะเลินสิน. (2553). ตำรับอาหารพระราชวังหลวงพระบาง (จินดา จำเริญ, ผู้แปล). ฐานข้อมูลสังคม – วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: ฟ้าสี้อลาว.
- ภัทรดา ทองแก้ว และสุวัฒนา เลี่ยมประวัต. (2563). บทบาทของความเชื่อเรื่องผีต่อสังคมอีสาน : กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 15 (2) 223
- รัตติกร ศิริพันธ์ บุตรลา. (2555). การประยุกต์ใช้อัตลักษณ์อีสานในการออกแบบตกแต่ง ภายในห้องรับประทานอาหาร. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9 (1)
- วัชรารณณ์ จันทนุกุล. (2561) มรดกทางภูมิปัญญา: อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและ วัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร* 6 (3)
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565, 12 กุมภาพันธ์). สุวรรณภูมิ – วิกิพีเดีย.
..... (2565, 2 ธันวาคม). อักษรไทน้อย-วิกิพีเดีย.
- วิฑูรย์ ภาเรืองและคณะ. (2561). แนวทางการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าก๊วยของชุมชนบ้านเชียงแก้ว จังหวัดอุบลราชธานี. *ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11 (1) 1001,1003
- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์. (หนังสือชุดประชาคมอาเซียน)

- วิพร เกตุแก้ว. (2553) การเมืองในลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิบูล สิ้นธมมาลย์. (2554). การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย-ลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ค.ศ. 1975-2009). ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2533). แอ่งอารยธรรมอีสาน. กรุงเทพฯ : มติชน.
ศาสตร์ชาติพันธุ์นิพนธ์แบบพาดข้าม : ในลุ่มน้ำโขง วิกฤติ การพัฒนาและทางออก.
- ศิขรา ศิริสาร. (2556) กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในแฟนเพจเฟซบุ๊ก : ศึกษากรณีแฟนเพจฮิปคิงดอม. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 24, (3) 1-17
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, สุรศักดิ์ พิมพ์เสน และ เสริม ผลเพิ่ม. (2545). โครงการสารคดีลาวตอนล่าง: สะหวันนะเขตสาละวัน เซกอง จำปาสักและอัตตะปือ : ห้าแขวงลาวตอนล่าง. กรุงเทพฯ: โครงการอาณาบริเวณศึกษา 5 ภูมิภาค.
- สัจจวต-พอกซ์, มาร์ติน. (2553). ประวัติศาสตร์ลาว (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์, ผู้แปล/ กาญจณี ละอองศรี และ ปรียา แวหงษ์, บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2533) พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม .2548. ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). เพลินภาษาเพื่อนอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- .....(2550). บทวิทยุรู้รักภาษาไทย อัตลักษณ์
- .....(2555). บทวิทยุรู้รักภาษาไทย วัฒนธรรม
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2554). นาค มาจากไหน? (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โปสต์บุ๊กส์. 2554.
- ..... (2559). ภาษาไทย รากเหง้าเก่าสุด 3,000 ปี. มติชน.
- .....(2564, 27 มิถุนายน). เมืองแกน (เวียดนาม) ถึงเมืองไทย (อยุธยา) เส้นทางการค้า ดินแดนภายใน ภาคพื้นทวีปหลายพันปีมาแล้วจากเรื่องขุนบรม. มติชน.
- สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง. (2565). อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในพหุวัฒนธรรมและการสื่อสาร. *วารสารศาสตร์*. 15 (1)
- สุชีพ วรรณสูตร. (2552). แนวคิดอัตลักษณ์.

- สุนทร โภธิสาร. (2544). การแพร่ขยายอาณาเขตเข้าครอบครองอินโดจีนของญี่ปุ่น และครอบครองลาวแทนฝรั่งเศสระหว่างปี พ.ศ. 2483-2488. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- สุเปีย ทาปทาและคณะ. (2560). *ฟ้าขึ้น : กรณีศึกษาเมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8 (2)
- สุวัฒน์ ศรีชมชื่น. (2560). พุทธศาสนาและการปฏิบัติในสังคมอีสาน. สำนักวิชาปฏิบัติทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุมาลี สุขदानนท์. (2560). การขนส่งในแม่น้ำโขงตอนล่าง. สถาบันการขนส่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2548). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (พิมพ์ครั้งที่ 4, ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2543). ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- หงส์หยก บุญปัญญา. (2563). วิวัฒนาการการสร้างชาติ และ อัตลักษณ์ความเป็นลาวผ่านมุมมองการท่องเที่ยว คมนาคม และ อาหาร. *หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาคณะศิลปศาสตร์ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- Baudrillard J. (2001) *Selected Writing*. Stanford: Stanford University Press, 2001.
- Cooper S. (1997) (as cited in) *Identity - Culture Science Hybrid Culture*. (Retrieve 8 Oct. 2018) Retrieve From แนวคิดอัตลักษณ์ Identity-POMO Culture Science Hybrid Culture... sucheeppost.blogspot.com/2009/05/identity
- Database of Southeast Asian Sociocultural Information ศูนย์ชนก นาควิโรจน์
- Encyclopedia of Social Science อ้างอิงใน.สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม .2548. ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม.
- Habermas J. (2004). *Critical Theory After Habermas*. (Retrieve 8 Oct. 2018) From <https://es.Scribd.com/document/critic..>
- Harvey D. (1989) *Time-Space Compression-Wikipedia* (Retrieve 7 Oct. 2018) From <https://en.m.wikipedia.org/wiki/time..>
- Hall S. (1994). *Displacements Cultural Identities in Question*. (Theories of Contemporary Culture)

Simulation, Hyper-Reality, Agents (Retrieve 7 Oct. 2018)From

www.uky.edu/~sdbaker/tel555/sim)

Stuart Hall-Georgetown University. (Retrieve 8 Oct. 2018) From

<https://Faculty.georgetown.edu/theory>

Stuart-Fox, Martin. (2002). *Buddhist Kingdom, Marxist State: the making of modern Laos* (2nd Edition). Bangkok: White Lotus. 2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ดร.คตศิลป์ ออกอุ่น (Dr.Katasilp Okoun)

ตำแหน่ง   ข้าราชการบำนาญ (อดีตผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี)

2. ดร.सानแสงดาว นามวา (Dr.Sansangdao Namwa)

ตำแหน่ง   ข้าราชการบำนาญ (อดีตข้าราชการครูในจังหวัดอุบลราชธานี)

3. ดร.सानแสงดาว นามวา (Dr.Prawes Homchuen)

ตำแหน่ง   ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง อ.สำโรง จ.อุบลราชธานี

4. ดร.เจริญชัย คำแฝง (Dr.Charoenchai Ckampheng)

ตำแหน่ง   ข้าราชการบำนาญ (อดีตนักวิชาการสาธารณสุขในจังหวัดอุบลราชธานี)

5. ดร.คำกิ่งแก้ว ปัดท่ามะวง (Dr.Khamkingkeo Padtummawong)

ตำแหน่ง   รองเจ้าเมืองบาเจียงจะเลนสุก ที่อยู่/ที่ทำงาน ห้างกาน เมืองบาเจียงจะเลนสุก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๐๘๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๗/๗๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๘๓-๒๕๑-๕๘๘๘, ๐๘๓-๒๕๒-๓๘๖๖

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.คตศิลา ปอกอุ่น

ด้วย พระมหาวชิโรดม ปณฺณวโร,ดร. สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนา และปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง "อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว" ซึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอ ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์,นศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖

ผู้ประสานงาน พระมหาวชิโรดม ปณฺณวโร,ดร.

โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ที่ อว ๗๙๓๔/ว ๐๘๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๗/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๕๑-๕๔๘๘, ๐๔๓-๒๕๒-๓๘๖

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.सानแสงดาว นามวา

ด้วย พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาโร,ดร. สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนา และปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว” ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูฐิติจริยวิวัฒน์,ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖
ผู้ประสานงาน พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาโร,ดร.
โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๐๔๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๑๙ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๕๖-๕๐๘๗, ๐๔๓-๒๕๖-๓๐๖๖

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.ประเวศ หอมชื่น

ด้วย พระมหาวีโลกัศกี ปณณาวโร,ดร. สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนา และปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง "อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว" ซึ่งในการศึกษาค้างนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจรรย์วัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

โทร. ๐๔๓-๒๕๖๓๘๖

ผู้ประสานงาน พระมหาวีโลกัศกี ปณณาวโร,ดร.

โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ที่ ฮว ๗๔๓๔/ว ๐๘๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
 ๗/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทร ๐๔๓-๒๕๑-๕๗๗, ๐๔๓-๒๕๒-๑๖๖

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร คร.เจริญชัย คำแฝง

ด้วย พระมหาวีโลศักดิ์ ปญญาโร,ดร. สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนา
 และปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง "อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว" ซึ่ง
 ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะ
 นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอ
 ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
 ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูชัยชัยวัฒน์,ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
 โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖
 ผู้ประสานงาน พระมหาวีโลศักดิ์ ปญญาโร,ดร.
 โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๐๘๖๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
 ๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทร ๐๘๓-๒๙๔-๙๐๙๙, ๐๘๓-๒๙๒-๓๘๖

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.คำกิ่งแก้ว บิดห้ามะวง

ด้วย พระมหาวีโลศักดิ์ ปณณาวโร,ดร. สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนา และปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง "อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว" ซึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะ นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอ ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์,ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖

ผู้ประสานงาน พระมหาวีโลศักดิ์ ปณณาวโร,ดร.

โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ยว ๗๙๑๔/ว ๐๙๗๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๗/๗๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๕๑-๕๔๘ / ๐๔๓-๒๕๒-๓๘๖

๖ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวิไลศักดิ์ ปณฺณาวโร,ดร. ตำแหน่งอาจารย์ สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนาและปรัชญา เอกพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา กำลังทำวิจัย เรื่อง "อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว" ซึ่งมีความประสงค์ขอเข้าเก็บข้อมูล เพื่อศึกษา/เชื่อมโยงสภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ และสร้างสันติภาพระหว่างไทย-ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน ในลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล คือ จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย และแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้นเพื่อการศึกษาวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี มหาวิทยาลัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวด้วย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยหวังในความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างยิ่ง
จึงเจริญพรขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์,ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖
ผู้ประสานงาน พระมหาวิไลศักดิ์ ปณฺณาวโร,ดร.
โทร ๐๘๖-๕๓๕๒๘๔๒

ภาคผนวก ง
เครื่องมือวิจัย

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เรื่อง อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว(THE CULTURAL IDENTITY OF THAI-LAOS)

ผู้วิจัย พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาโร,ดร.

คณะ ศาสนาปรัชญา

หลักสูตร พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จังหวัด..... สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ..... เดือน..... พ.ศ. ....

สถานที่สัมภาษณ์ ..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา .....

ผู้สัมภาษณ์ พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาโร,ดร.

ตอนที่ 2 : สภาพและลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว

เกริ่นนำ

ในงานวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว(THE CULTURAL IDENTITY OF THAI-LAOS) ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย และ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วม ในฐานะที่ท่านมี ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในทาง วัฒนธรรมความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว เป็นอย่างดี ท่านมีความรู้ใน อัตลักษณ์อย่างไร มีองค์ประกอบร่วมใดบ้างที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมร่วมกัน อาตมา จึงเจริญพามาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ดังรายการต่อไปนี้

2.1 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมด้านความร่วมมือกันทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด

1.1 ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทยลาว

.....

.....

1.2. ความเป็นมาชาติพันธุ์ไทยลาว

.....

.....

1.3 ความเป็นมาถิ่นฐานกำเนิดไทยลาว

.....

.....

2. วัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (Literacy Component)

2.1 ลักษณะการบันทึกและประโยชน์ คัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม

.....

.....

2.2 ลักษณะการจดจำเทศนาของพระสงฆ์ และรักษาวัฒนธรรม

.....

.....

2.3 อิทธิพลของเรื่องเล่าท้องถิ่นในกลุ่มแม่น้ำโขง ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง

.....

.....

2.2 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ

1. ความเชื่อด้านฮีต 12

1.1 ด้านวิถีชีวิตการทำบุญตามฮีต 12

.....

.....

1.2 ด้านแนวคิดเกี่ยวกับฮีต 12

.....

.....

1.3 ลักษณะด้านการสืบทอด ฮีต 12

.....

.....

1.4 วิธีการรักษาอัตลักษณ์ฮีต 12

2. ความเชื่อด้าน คอง 14

2.1 ด้านวิถีชีวิต ตามคอง 14

2.2 ด้านแนวคิดเกี่ยวกับคอง 14

2.3 ลักษณะการสืบทอด คอง 14

2.4 วิธีการรักษาอัตลักษณ์คอง 14

2.3 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านศาสนา

2.3.1 วิถีชีวิต ด้านศาสนา

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา

2.3.3 ลักษณะการสืบทอด ศาสนา

2.2.4 การรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนา

2.4 ลักษณะอัตลักษณ์ร่วม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว

2.4.1 ความเชื่อในลัทธิพราหมณ์

2.4.2 การนับถือผีบรรพบุรุษ, ผีไร่, ผีแกน ผีฮีต, ผีปู่ตา, ผีตาแฮก

ตอนที่ 3 : ความเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ

3.1 ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

1. ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิด

1.1 การเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์ไทย - ลาว

1.2. การเชื่อมโยงด้านชาติพันธุ์ไทย - ลาว

1.3 การเชื่อมโยงด้านถิ่นฐานกำเนิดไทย - ลาว

2. ความเชื่อมโยงวัฒนธรรมร่วมทางวรรณกรรม (Literacy Component)

2.1 ลักษณะการเชื่อมโยง การบันทึกคัมภีร์ใบลาน หนังสือผูก หนังสือก้อม

2.2 ลักษณะเชื่อมโยงการจดจำการเทศนาของพระสงฆ์

2.3 ลักษณะการเชื่อมโยงอิทธิพลของเรื่องเล่าท้องถิ่นในกลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตไทย - ลาว

.....

.....

3.2 ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ

1. ความเชื่อมโยงความเชื่อด้านฮีต 12

1.1 ลักษณะการเชื่อมโยงด้านความเชื่อในวิถีชีวิตการทำบุญตามฮีต 12 ของ ไทย - ลาว

.....

.....

1.2 แนวคิดในการเชื่อมโยงด้านความเชื่อเกี่ยวกับฮีต 12 ของ ไทย - ลาว

.....

.....

1.3 ลักษณะการเชื่อมโยงการสืบทอด ฮีต 12 ของไทย - ลาว

.....

.....

1.4 วิธีการเชื่อมโยงการรักษาอัตลักษณ์ฮีต 12 ของไทย - ลาว

.....

.....

2. ความเชื่อมโยงความเชื่อด้าน คอง 14

2.1 ลักษณะการเชื่อมโยงด้านความเชื่อวิถีชีวิต ตามคอง 14 ที่เชื่อมโยง ไทย - ลาว

.....

.....

2.2 แนวคิดในการเชื่อมโยงด้านความเชื่อเกี่ยวกับคอง 14 ที่เชื่อมโยง
ไทย - ลาว

.....

.....

2.3 ลักษณะการเชื่อมโยงการสืบทอด คอง 14 ที่เชื่อมโยงไทย - ลาวได้

.....

.....

2.4 วิธีการเชื่อมโยงการรักษาอัตลักษณ์คอง 14 ของไทย - ลาว

.....

.....

3.3 ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านศาสนา

3.3.1 ลักษณะการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ด้านศาสนา ของไทย - ลาว

.....

.....

3.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา ที่เชื่อมโยงไทย - ลาว

.....

.....

3.3.3 ลักษณะการสืบทอด ศาสนา ที่เชื่อมโยงไทย - ลาว

.....

.....

3.2.4 การรักษาอัตลักษณ์ศาสนา เชื่อมโยงไทย - ลาว

.....

.....

3.4 ความเชื่อมโยงลักษณะอัตลักษณ์ร่วม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย - ลาว

3.4.1 ความเชื่อลัทธิพราหมณ์ ที่เชื่อมโยงไทย - ลาว

.....

.....

3.4.2 การนับถือผีบรรพบุรุษ, ผีไร่, ผีถน, ผีฮีด, ผีปู่ตา, ผีตาแฮก ที่มี
ลักษณะการเชื่อมโยงไทย - ลาว

.....
.....

ตอนที่ 4 : การสร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว โดยใช้มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมเป็นแกน

3.1 มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

1. มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และถิ่นฐานกำเนิดการ
สร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

2. มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมทางวรรณกรรม (Literacy Component) ที่สร้าง
สันติภาพระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

3.2 มิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านความเชื่อ

1. ลักษณะของมิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมความเชื่อด้านฮีต 12 ที่สร้างสันติภาพ
ระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

2. ลักษณะของมิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมความเชื่อด้าน คอง 14 ที่สร้างสันติภาพ
ระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

3.3 ลักษณะของมิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์ร่วม ด้านศาสนา ที่สร้าง
สันติภาพระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

3.4 ลักษณะของมิติความร่วมมือทางวัฒนธรรมลักษณะอัตลักษณ์ร่วม พิธีกรรมทางจิตวิญญาณ
ในกลุ่มแม่น้ำโขงไทย – ลาว ที่สร้างสันติภาพระหว่างไทย - ลาว

.....
.....

ตอนที่ 5 : ข้อเสนอแนะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

- ปัญหาและอุปสรรคอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

.....
.....

- ข้อเสนอแนะอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทยลาว

.....
.....

ภาคผนวก จ

การตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ

Plagiarism Checking Report

Created on 2023-09-11 13:32:06 at 13:32 PM

Submission Information

ID	SUBMISSION DATE	SUBMITTED BY	ORGANIZATION	FILENAME	STATUS	SIMILARITY INDEX
3350881	Sep 11, 2023 at 13:20 PM	chadada2503@mbu.ac.th	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ราชวิทยาลัย	อัตลักษณ์ร่วมทาง วัฒนธรรมไทยลาว.pdf	Completed	12.04%

Match Overview

NO.	TITLE	AUTHOR(S)	SOURCE
1	http://fs.libarts.psu.ac.th/research/journal/journal-vol6-no1/3-Language and cultural.pdf	fs.libarts.psu.ac.th	fs.libarts.psu.ac.th_nutch
2	The Relations Between Kong 14 and Royal Virtues towards Promotion of Government	สุชัยโต (ไชยรัตน์), พระปลัดธีระพงษ์	พุทธมณฑล
3	Tourism management of Chetiyabhumi Temple (Pratadkamkaen)	คำดี, กรรณิกา	วารสารวิจัยรำไพพรรณี
4	แขวงจำปาศักดิ์	วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี	Wikipedia
5	จังหวัดอุบลราชธานี	วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี	Wikipedia
6	https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jla/article/download/1565/1264/	rsujournals.rsu.ac.th	rsujournals.rsu.ac.th_nutch
7	THE TWO SIDES OF THE MEKONG CULTURE AND THEIR PARTICIPATION IN DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF LOCAL COMMUNITY MARKET ON THE THAI - LAO BORDER, CHONG MEK STATION, SIRINDHORN DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE	Mueangkaew, Kanokkarn	วารสารทางจุฬานครพนม
8	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	สรวดี, นางสาวหทัยรัตน์	วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน
9	THE STUDY OF WAY OF LIFE ACCORDING TO "HEET 12" OF LAO BUDDHIST IN PAKSE DISTRICT, CHAMPASAK PROVINCE , LAO PEOPLES DEMOCRATIC REPUBLIC	จันทวงศ์, พระอานัน	วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์
10	The Wisdom Heritage: The Common Social and Cultural Identity of the ASEAN Regions of Thailand, Laos and Cambodia	Jantanukul, Watcharaporn	วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

ภาคผนวก ฉ

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
หนังสือรับรองให้ไว้เพื่อแสดงว่า

โครงการวิจัยเรื่อง:

(ภาษาไทย) อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ไทย-ลาว

(ภาษาอังกฤษ) The Cultural identity of Thai-Laos

ผู้วิจัย: พระมหาวิไลศักดิ์ ปัญญาโร สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สำหรับเอกสาร:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566
3. แบบคำชี้แจงสำหรับอาสาสมัคร ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566
4. แบบยินยอมให้ทำการวิจัยจากผู้ถูกวิจัย ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566
5. แบบบันทึกข้อมูล ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566
6. ประวัติผู้วิจัย ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2566

ได้ผ่านการรับรอง จากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม
คำประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และแนวทางการปฏิบัติการวิจัยทางคลินิกที่ดี (ICH GCP) โดยขอให้
รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน

ให้ไว้ ณ วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2566

ลงชื่อ

(นายแพทย์พรเจริญ (เจียมบุญศรี)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำสาขาวิชา คณะที่ 2

ลำดับที่ 022/2566

เลขที่ : HE662019

วันหมดอายุ: วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ช
ภาพกิจกรรม

ภาพที่ 1 ภาพกิจกรรมเก็บข้อมูลที่แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 1

ภาพที่ 2 ภาพกิจกรรมเก็บข้อมูลที่แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 2

ภาพที่ 3 กิจกรรมเก็บข้อมูล จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย 1

ภาพที่ 4 กิจกรรมเก็บข้อมูล จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย 2

ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม

นายปัญญา พงษ์เหล่า นักเขียน

พ่อแพง แก้วใส คนลาวในไทย บ้านท่าล้ง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

พ่อพลอย พิงป่า คนลาวในไทย บ้านเว็กบึก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

Focus Group Discussion
เรื่อง“อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมไทย-ลาว”
18 สิงหาคม 2566
ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ศูนย์อุบลราชธานี

นายชลธิช จันทร์สิงห์
นายกสมาคมสื่อมวลชนอุบลราชธานี

นายพิเชษฐ ลี้มประเสริฐ
ผอ.กองการศึกษาเทศบาลตำบลแสนสุข

นายนเรนทร์ พิมพ์ขาว
ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภวารินชำราบ

นางสาวสุธิดา ตันเลิศ ประธานหลักสูตรศิลปศาสตร
บัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน ม.อุบลฯ

ภาพที่ 6 โฟกัสกรุ๊ป ครั้งที่ 1

ภาพที่ 8 โฟกัสกรุป ครั้งที่ 2

ภาพที่ 9 บันทึกคัมภีร์ใบลาน

วัดสุปัฏนಾಮวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ประวัตินักวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล พระครูสุธีปทุมมากร, ดร. (วิไลศักดิ์ หงษ์ศรี)
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน ขอนแก่น
3. ประวัติการศึกษา

การศึกษาทางธรรม

พุทธศักราช 2527	นักธรรมชั้นตรี
พุทธศักราช 2528	นักธรรมชั้นโท
พุทธศักราช 2529	นักธรรมชั้นเอก
พุทธศักราช 2534	เปรียญธรรม 4 ประโยค

การศึกษาทางโลก

พุทธศักราช 2557	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (ปร.ด)
พุทธศักราช 2546	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (รป.ม.)
พุทธศักราช 2539	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ศึกษาศาสตร์ บัณฑิต (มัธยมศึกษา (ศษ.บ.)

4. ผลงานทางวิชาการ

พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี.(2558).รูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.(ทุน วช. : ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา (ป.เอก) *SNRU Journal of Science and Technology* 7(2)July –December (2015) 25–32

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.(2561). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.*วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2561) หน้า 11-21

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, ดร.,จักรี ศรีจารุเมธีญาณ,สุรศักดิ์ อุดเมืองเพ็ญ,ก้องพิพัฒน์ กองคำ , ชูลีพร นาหัวนิล.(2562).ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตร เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.*วารสารวิชาการ*

พระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง, [S.l.], v. 2, n. 1, p. 21-33, June 2019. ISSN 2465-5465

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.(2562).แนวทางการพัฒนาประชาคมที่ส่งผลต่อสันติภาพ.

Dhammathas Academic Journal (ธรรมทัศน์) ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม2562) 25-34

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.(2562).แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสุขใน

โรงเรียน.*วารสารวิชาการแสงอีสาน*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562) 37-49

พงษ์มนัส ดีอด, **พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร**, พระครูปลัดสุรวุฒิ แสงมะโน.(2564).การเปรียบเทียบ

นโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุของต่างประเทศและประเทศไทย.*วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*.

ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (เดือนเมษายน 2564) 230-243

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, เฉลิมพร ดาศรี, สุจิตตรา มาลัย,ชัยวัช โพธิ์แก้ว และ ชนาธิป ศรีโท .

(2565).การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนวัดแสน

สุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.*วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี (TCI)*.

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) 866-874

พระมหาฉัตรชัย ส่งเสริม, **พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร (หงษ์ศรี)**,เฉลิมพร ดาศรี และ กฤติยา จูดา

บุตร.(2565).การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.*วารสารพุทธศาสตร์ มจร*

อุบลราชธานี (TCI). ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) 111-122

พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี,ชนาธิป ศรีโท,พระครูพิสุทธิธรรมมาภรณ์,อาทิตย์ แสงแววก, และ สุจิตตรา

มาลัย.(2565).จริยธรรมนักการเมืองยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน. *วารสาร*

พุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี (TCI). ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) 437-445

เฉลิมพร ดาศรี,**พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร (หงษ์ศรี)**,ดร.,ดร.ชนาธิป ศรีโท,พระปณณวิทย์ ฉนวนช

โฒ,และพระสนธยา พุทสาโร.(2566).การส่งเสริมคุณธรรมสำหรับองค์กรการปกครองส่วน

ท้องถิ่นในประเทศไทย.*วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ (TCI)*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-

ธันวาคม 2566)

5. ผลงานวิจัย

พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี.(2558).รูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอน

ศีลธรรมในโรงเรียน.(ทุน วช. : ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา (ป.เอก) *SNRU*

Journal of Science and Technology 7(2)July –December (2015) 25-32

- พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.(2561).** รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในชุมชนบ้านดอนยาง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.*วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2561) หน้า 11-21
- พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, ดร.,จักรี ศรีจารุเมธีญาณ,สุรศักดิ์ อุดเมืองเพ็ญ,ก้องพิพัฒน์ กองคำ, ชูลีพร นาห้วนิล.(2562).**ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตร เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.*วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง*, [S.L.], v. 2, n. 1, p. 21-33, june 2019. ISSN 2465-5465
- พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร,ดร.(2562).**แนวทางการพัฒนาประชาคมที่ส่งผลต่อสันติภาพ.*Dhammathas Academic Journal (ธรรมทัศน์)* ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม2562) 25-34
- พงษ์มนัส ดีอด, พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, พระครูปลัดสุรวุฒิ แสงมะโน.(2564).**การเปรียบเทียบนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุของต่างประเทศและประเทศไทย.*วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬานาครธรรมสาร* ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (เดือนเมษายน 2564) 230-243
- พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร, เฉลิมพร ดาศรี, สุจิตตรา มาลัย,ชัยวัช โพธิ์แก้ว และ ชนาธิป ศรีโท . (2565).**การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนวัดแสนสุข อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.*วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) 866-874

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทธมโม (แสงมะโน)
 ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์
 สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2. คุณวุฒิ

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ศน.ด. (พุทธศาสนศึกษา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2557
ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2549
ศน.บ. (ปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2544

3. ประสบการณ์สอน

3.1 ประสบการณ์สอน ในระดับปริญญาตรี

ที่	วิชา	มหาวิทยาลัย
1	พระไตรปิฎก 1	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
2	การปกครองคณะสงฆ์ไทย	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
3	การจัดการระบบเศรษฐกิจของรัฐ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
4	การปฏิบัติกรรมฐาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
5	ศาสนศึกษา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3.2 ประสบการณ์สอน ในระดับปริญญาโท

ที่	วิชา	มหาวิทยาลัย
1	ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
2	ทฤษฎีและการปฏิบัติกัมมัฏฐาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
3	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์การ พัฒนาและภาวะผู้นำ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
4	สารัตถะพุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3.3 รายวิชาที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

ที่	วิชา	มหาวิทยาลัย
1	ทฤษฎีและการปฏิบัติกัมมัฏฐาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
2	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์การ พัฒนาและภาวะผู้นำ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
3	การปกครองคณะสงฆ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

4. ผลงานทางวิชาการ

4.1 งานวิจัย

พระมหาสุรวิทย์ จันทมโม. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรค*, (19)1, หน้า 257-266, ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2562.

พระมหาสุรวิทย์ จันทมโม, พระมหาประสงค์ กิตติธำมณ. (2560). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาบาลีโดยใช้บทสวดมนต์ของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 5(3), หน้า 59-70, กันยายน-ธันวาคม 2560.

พระมหาสุรวิทย์ จันทมโม. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. *วารสารวิชาการแสงอีสาน, มหาวิทยาลัย*

มหาวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 15(1), หน้า 64-80, ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2561 ISSN. 1659-5329.

4.2 บทความวิชาการ

พระมหาสุรวุฒิ จันทมโม,ดร., (2562). วาระสติแห่งชาติ (National Mindfulness Agenda). *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(3), หน้า 299-314, ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2562.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายสุพินันท์ พรหมพันธุ์ใจ
วัน/เดือน/ปีเกิด	30 มกราคม พ.ศ. 2506
ที่อยู่ปัจจุบัน	7 หมู่ 24 ซอยเทพรักษา ตำบล ศิลา อำเภอกัน ในเมือง อำเภอกันเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	ศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พ.ศ. 2553	ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พ.ศ. 2562	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ปัจจุบัน	อาจารย์รับผิดชอบหลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ (สาขาวิชาการสอน สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
การทำงาน	อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน (2554 - ปัจจุบัน)